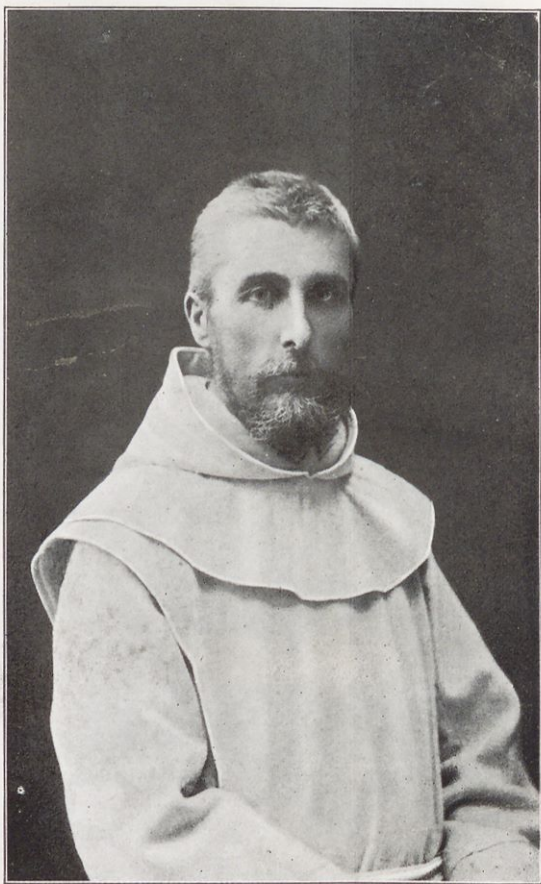

Kaj delajo
trapisti.

41.067. III. A. L.

Brat Gabriel Giraud.

Kaj delajo trapisti.

Brat

GABRIEL GIRAUD

in

njegova ustanova v Rajhenburgu.

1836 — 1899.

Francoski spisali in Slovencem priredili,
izdali in založili
menihi njegovega samostana.

V Rajhenburgu, 1915.
Natisnila samostanska tiskarna.

Cum permissu Superiorum Ordinis.

Štev. 1523.

Imprimatur.

Kn.-šk. Lavantinski konzistorij
v Mariboru, dne 24. marca 1914.

K. Hribovšek

ravn. pis.

III M 41067 h

030017 149

Predgovor.

S trojnim namenom izdajamo to le knjižico.

Prvič, da se po svojih močeh izkažemo hvaležne blagemu ustanovitelju našega samostana, ki je žrtvoval velik del svojega premoženja in še več — svojo lastno osebo, da zopet zasadi mladiko cistercijanskega reda na slovenskih tleh.

Nadalje hočemo pokazati, kako je umeval Kamil Giraud besede Gospodove: Ako hoče kdo iti za menoj, naj zataji samega sebe in naj vzame svoj križ vsak dan in hodi za menoj. (*Luk. 9, 23.*) Bogat, nadarjen mladenič, smehlja se mu najlepša bodočnost — toda naposled, ob smrti, kaj mu ostane od vsega tega? Ali ne bi bilo še boljše hoditi za Jezusom? — Loči se od svojih dragih, odtrga se vsemu posvetnemu in se zakoplje živ v trapistovski samostan. Ali vsaj tukaj

mu bo odkazovala njegova prejšnja odličnost prva mesta, častne službe. Nikakor ne! Najzadnje mesto v samostanu in najnižje službe, vedni križi in neprestano zatajevanje, takšen bo njegov delež do smrti. Kaj ne, živa razlaga zgoraj omenjenih besed sv. Pisma!

Slednjič pa se želimo poslužiti te priložnosti, da Slovence nekoliko seznanimo s trapistovskim življenjem. V kako neprijaznih podobah se slika trapistovo življenje! Trapist molči kakor lipov bog, spi v krsti, vsak dan si gre kopat grob itd., da se človeku kar lasje ježijo. Naslednje vrste naj torej pokažejo stvar v njeni istinitosti.

Spis je deloma svobodno zasnovan po francoskem izvirniku, ki je izšel l. 1909.

Najiskrenejšo zahvalo izraža pisec teh vrst velečastitemu gospodu profesorju dr. Avguštinu Stegenšek, ki je blagovolil rokopis prečitati ter mu je pomagal s prekornimi nasveti.

*Pri Mariji Rešiteljici, na god sv. Bernarda,
20. avgusta 1914.*

Uvod.

Izvor meniškega stanu. Pravilo sv. Benedikta. Cistercijanski red; zlati vek; propadanje. Reforma. Generalni kapitelj 1. 1892.

Že v stari zavezi nahajamo nekake predpodobe meniškega življenja. Takšni so bili n. pr. nazirejci, ki so se posvečevali Bogu po posebni obljubi; Rehabiti, ki so živeli brez posesti ter so stanovali v šotorih; preroki, ki *so hodili v ovčjih in kozjih kožah, potikali se po puščavah in po gorah, po brlogih in po podzemeljskih jamah.*¹ Sveti Janez Krstnik je bil dovršen vzor meniha.

Evangelij je ta stan razširil, izpopolnil ter stalno ustanovil.

«Mnenje vseh prav mislečih katoličanov je,» pravi učeni Suarez, «da je redovni stan ustanovil vsaj bistveno sam Jezus Kristus ter ga je predložil kot svet dobri volji in velikodušnosti svojih učencev».² Sv. Tomaž Akv. je istega mnenja: «Redovniški stan prihaja od Kristusovih učencev».³ Še več. On trdi celo, da so se apostoli zavezali z obljubo izpolnjevati svete, potrebne za stan popolnosti, ko

¹ Hebr. 11, 37 in 38.

² De Relig., tract. VII. 1. III. c. II.

³ S. th. 2. 2. qu. CLXXXVIII, art. 7.

so vse zapustili ter šli za Kristusom.¹ Ta nauk prihaja iz besed sv. Petra: «Glej, vse smo zapustili in smo šli za teboj», ki sledijo skoro neposredno odgovoru, ki ga je dal Jezus Kristus mladeniču: «Če hočeš biti popoln, pojdi, prodaj kar imaš... ter pridi in hodi za menoj.»² Ta dva reka jasno izražata prvotno in temeljno pravilo redovniškega ali meniškega življenja, ki je v tem, da se človek odpove zemskim dobrinam, družinskemu veselju in lastni volji. Zato so ravno ž njima dokazovali učenci in cerkveni zbori, da je redovni stan božja ustanova.

Znano nam je tudi, da so prvi kristjani po zgledu apostolov, z veseljem stopili pod zastavo evangeljske popolnosti, ki jo je Zveličar razvil pred njihovimi očmi. V tem zmislu pravi sv. Bernard, govoreč o meniškem redu, da je bil «prvi v sveti Cerkvi, da se je začela po njem, da so njegovi ustanovitelji apostoli ter da so bili verniki, ki jih apostol narodov tolikrat imenuje s v e t e, njegovi prvi člani.»³

Kasneje so se goreči možje, asceti imenovani, istotako odpovedali vsemu posvetnemu ter se skrili v samoto, da so tam živeli samo v molitvi in pokori. Sv. Pavel je bil prvi anahoret ali samotar, sv. Anton pa ustanovitelj cenobitov ali samostancev. Življenje obojih je imelo namen, vzdigniti se do krščanske popolnosti po uboštvu, pokorščini in sveti

¹ 2. 2. qu. LXXXVIII, art. 4, ad 3.

² Mark. 10, 21. 28.

³ Apologia, c. X.

čistosti. V dosego tega namena so jim služila zlasti štiri sredstva: samota, delo, post in molitev.

In če pomislimo, da so se tega strogega življenja oklenile osebe vsakega stanu in spola, katerih bi bile mnoge lahko živele med svetom v bogastvu in časti, moramo priznati, da sv. Cerkev ni bila manj bogata na zgledih, kakor na zapovedih, in da je njen nauk svet, saj je učinil nebroj svetnikov.

Do 4. stoletja je imel samo izhod te svete menihe, ki so mu bili v najlepšo diko; v tem veku pa je sv. Atanazij, preganjen od arijancev, prišel na zapad ter je tudi te kraje seznanil z meništvom. Mnogo svetih oseb je sprejelo ta način življenja ter ga je naglo razširjalo.

Izprva je imel vsak samostan svoja pravila in svoje običaje. Da bi odstranila to neugodno različnost, obudila je Previdnost božja sv. Benedikta, čegar pravilo je polagoma sprejel ves zahod.

Ta slavni očak je bil rojen l. 480 v Nurziji, v vojvodini Spoleto. Njegovi imenitni stariši so ga poslali v Rim, da bi se izobrazil v ondotnih šolah. Ali mladi patricij je kmalu dal slovo posvetnemu veselju ter si je poiskal samotni, zapuščen kraj, imenovan Subiaco, da bi tam živel samo za Kristusa. Glas njegove svetosti se je kmalu razširil daleč okrog. Duhovniki in laiki, Rimci in barbari prihajali so ga prosit, naj bi jih vodil po poti v zveličanje. Da ustreže njihovim željam, sezidal je dvanajst samostanov; v vsakega izmed njih je postavil dvanajst menihov in predstojnika. Nato je vzel s seboj nekatere svojih učencev, najslavnejša med njimi sta bila

sv. Maver in sv. Placid, ter je šel na Monte Cassino, kjer je ustanovil samostan, ki je postal glava in Sinaj za meništvo na zahodu.

To je bil blaženi kraj, kjer je sestavil sveti očak pod navdihom svetega Duha prvo pravilo, ki je bilo pisano posebej za zahodne menihe. V straneh, ki sledijo, bodem večkrat imel priložnost opozoriti čitatelja na to ali ono točko tega pravila in tedaj se menda ne bo čudil, «da so rimski papeži, eden bolj ko drugi, poveličevali ta občni zakonik meniškega stanu; da so cerkveni zbori smatrali njegovo izpolnjevanje kot bogato seme menihov in kot poroštvo za ohranitev sveta».¹ To pravilo je, ki po njem nadaljuje slavni očak svoje blagotnosno delo med nami. Po njem «poraja neprestano tisoče duhovnih sinov, ki nadaljujejo njegovo osebo, kakor nadaljuje otrok svojega očeta».²

Žal, da se je sčasom prvotna gorečnost v izpolnjevanju tega svetega zakonika ohladila; jeli so ga napačno tolmačiti, zanemarjali so mu črko ali pretvarjali duha. Splošno se je čutila potreba reforme. Previdnost božja je vzbudila cistercijane, da so jo izvedli.

Sveti Robert, ustanovitelj in opat samostana Molizma na Francoskem, je z žalostjo opazal, kako zapušča gorečnost njegovo duhovno družino. Z vsemi močmi se je sicer ustavljal hudemu, ali brez uspeha. Do dna srca ga je bolelo in bridko je

¹ Montalembert, *Les moines d'Occident*, 2. zv., 2. pogl.

² Mgr Sauv , *R gle de S. Benoit*, str. 67.

vzdihoval pred Bogom, da se pravilo, po katerem je obljubil živeti, ne izpolnjuje več. Zato je z dovoljenjem apostolskega legata Hugona, nadškofa lijonskega, v začetku l. 1098 z nekaterimi sobrat

Sveti Robert ustanavlja Cistercij.

zapustil Molizem ter se je naselil v škofiji kabilonski,¹ nekaj milj od Divijonov (Dijon), v divji puščavi z imenom Cistercij.² Tu so si postavili

¹ Châlon sur Saône.

² Eni izvajajo besedo «Cistercium» od «cisternae», vodnjaki, drugi pa, in to je verjetneje, od stare francoske

lesene kolibe okoli skromne, tudi lesene, Mariji posvečene kapelice. Umestili so se na tem kraju na cvetno nedeljo, 21. sušca 1098, na god svetega Benedikta.

Toda, kakor se pri božjih delih vedno godi, meniška naselbina v Cisterciju, imenovana «Novi samostan», je bila kmalu preizkušena po križih in bridkostih. Bratje v Molizmu videč, da je po odsotnosti opata Roberta v njihovem samostanu propadla vsa pobožnost, so se obrnili do papeža Urbana II. ter so ga preprosili, da je zaukazal svetniku vrniti se v svoj samostan. Tu je umrl v visoki starosti in poln zaslug, 17. aprila 1110.

Njegov naslednik v Cisterciju je bil sv. Alberik. Eden prvih činov novega opata je bil ta, da je poslal v Rim dva meniha, Ivana in Ilboda, «prosit gospoda papeža Pashala II. naj bi sprejel njihovo ustanovo pod neposrednje varstvo svetestolice».¹ To jim je bilo dodeljeno po apostolskem pismu z dne 18. apr. 1100. Polni hvaležnosti, izpolnjevali so cistercijani z vso gorečnostjo pravilo sv. Benedikta do pičice ter so glede hrane, obleke in običajev zavrgli vse, kar mu je bilo nasprotno.

Nato je dal sveti Alberik, na izrecno zapoved Marije Device, posebne patrone cistercijanskih cerkvâ, svojim redovnikom belo obleko, izvzemši škapulir, ki je ostal črn. Konečno, da bi se menihi svobodneje posvečevali molitvam v koru, sprejel

besede «cistels», ločje. — *Prim. Vacandard, Vie de S. Bernard, I. str. 36, op.*

¹ Exordium parvum.

je brate laike ali konverze. Ti opravljajo v samostanu razna rokodelstva in se udeležujejo vseh duhovnih in časnih dobrin reda, izvzemši da niso menihi, to je, nimajo pravice udeleževati se kapiteljskih zborovanj, torej tudi ne glasovanja pri njih.

Prepustivši svojemu nasledniku skrb, da izpopolni to postavodajo, odpotoval je sveti Alberik srečno h Kristusu, 26. januarja 1109.

Tretji opat, sv. Štefan Harding, rodom Anglež, ki so mu njegovi sobrati nadeli lepi priimek : «ljubitelj pravila in samostana»,¹ si je pred vsem prizadeval odstraniti od samostana, kar bi v njem kalilo mir. V ta namen je zaukazal, naj poslej nobeden knez ali vojvoda ne dvoruje več v Cisterciju. Burgundski vojvoda, silno razjarjen po tem odloku, ki je meril prav posebno nanj, se je maščeval s tem, da redovnikom ni več dajal običajnih miloščin. Ali to ni oviralo Štefana in njegovih bratov, da ne bi napredovali od dne do dne v čednostih svojega stanu; njihovo strogo življenje je vzbujalo splošno občudovanje.

Vendar pa je težila neka velika žalost srca pobožnih menihov. Petnajst let je že poteklo, odkar so se naselili v Cisterciju, a niti en novinec še ni prišel trkat na vrata skromnega samostana. Nasprotno, smrt je njihove vrste jako zredčila. Ali bode res pokopano v svoji zibeli to delo, ki je stalo toliko truda in žrtev? Nikakor ne! Ravno v trenutku, ko se je zdelo vse izgubljeno, dal je Bog

¹ Amator Regulae et loci.

svojim zvestim služabnikom dokaz svoje posebne ljubezni.

Trideset mladih plemenitašev iz najodličnejših rodbin v Burgundiji je prišlo nekega dne v Cistercij, in pokleknivši pred častitljivega opata Štefana, so ga prosili, naj bi zamenil njihove dragocene plašče z raskavo obleko cistercijanov. Bil je sv. Bernard, na čelu svojih bratov in sorodnikov, ki jih je s svojim zgledom in svojo ognjevito besedo potegnil s seboj v puščavo. (1112.)

S svojim vstopom v Cistercij je postal sv. Bernard nekako drugi ustanovitelj reda. Poleg tega je bil po svoji svetosti in svojem umu duša tedanjega veka, svetovalec papežev, miritelj vladarjev in narodov, pred vsem pa neustrašen branitelj svete Cerkve, opustošene po razkolu in krivoverstvu.

Toda obzidje Cistercija je postalo pretesno in po vsej Franciji so mu rastle nove naselbine. Sveti Štefan je tedaj čutil potrebo najti kakšno vez, ki bi jih družila z materno hišo. V ta namen je uvedel vsakoletni generalni kapitelj¹ in regularno vizitacijo, ki jo ima opraviti vsako leto opat matrne hiše dotičnega samostana. Skupnost teh modrih naredb zastran edinosti, odvisnosti in ohranitve rednosti v vsem redu je bila imenovana

¹ Ustanovitev generalnih kapiteljev, ki so imeli nalogo ohranjati edinost in bratske vezi med raznimi hišami iste kongregacije, se je zdela tako koristna in lepa, da so jo posnemali tudi drugi redovi. Tako n. pr. so obhajali kartuzijani svoj prvi občni zbor l. 1152. *Prim. Dr. Stegenšek, Konjiška dekanija str. 219.*

«Listina ljubezni».¹ Potrjena je bila dne 23. decembra leta 1119, kakor tudi razne njegove in svetega Alberika določbe, od papeža Kaliksta II.²

Po tej ustavi je bil cistercijanski red dokončno urejen; zato je sv. Štefan z veseljem in brez strahu zastran bodočnosti zapustil ta svet dne 14. marca 1134; ob njegovi smrti je štel cistercijanski red že okoli 80 samostanov.

Takrat se je za Cistercij začela in je trajala nad dvesto let tako slavna doba, da se mu v tem nobeden drugi red ne more primerjati. Samostani so se tako namnožili, da je odločil generalni kapitelj l. 1152, da «se odslej ne bode več ustanovila nikjer nobena opatija ter da nobeden samostan drugega reda ne bode več sprejet, da bi se podvrgel Cisterciju.»

Cistercijanski red je sijal zlasti po slovesu popolnosti, po vplivu sv. Bernarda opata klaravalskega,

¹ Charta caritatis.

² V mnogih okoliščinah so razodevali papeži svojo ljubezen do cistercijanskega reda in skrb za njega. Kalikst II. 1119, Evgen III. 1152, Anastazij IV. 1153, Adrijan IV. 1156 in Aleksander III. 1165, so potrdili prvotne konstitucije reda. Več pontifikalnih bul je bilo namenjenih cistercijanom. Naj omenim nekatere: Evgenija III. «Sacrosancta Romana», 1152; Lucija III. «Monastica sinceritas», 1184; Urbana III. «Cum Ordo vester», 1186; Honorija III. «Cum Ordinis vestri», 1219; Inocencija IV. «Thesaurus virtutum», 1245; Aleksandra IV. «Religionis vestrae», 1255; Klemen IV. «Parvus fons», 1265; Gregorija X. «In vestitu deaurato», 1275; Nikolaja IV. «Plantatus in agro», 1290; Bonifacija VIII. «In Ecclesiae firmamento», 1302; Ivana XXII. «Ad Cisterciensem Ordinem», 1319; Benedikta XII. «Fulgens sicut stella matutina», 1335.

Ob času propadanja so kazale bule Pija II. «Etsi quibuslibet», 1459 in Siksta IV. «Inter caeteros Ordines», 1461 in «Sacrosanctae Religionis vestrae», 1475, kako goreče je želela sv. Cerkev, da se red zopet obnovi.

po velikem številu prelatov, ki jih je dajal sveti Cerkvi in celo po časnih koristih, ki jih je prinašal. «Kako dobro je živeti pod zakriviljeno palico!» govorili so tedaj ljudje. Ali pred vse te vzroke moramo postaviti blagoslov božji in posebno varstvo device Marije, patrone našega reda. Ta blaga Mati je vse čase cistercijane prav posebno ljubila. Sama je rekla sv. Alberiku, ko se mu je nekoč prikazala: «Ta red bodem varovala in branila do konca sveta.»¹ Kdor le količkaj pozna cistercijansko zgodovino, lahko vidi, da je bila Marija zvesta svoji obljubi.

Tako le opisuje o. Leopold Janaussek lice tedanjih cistercijanskih opatij: «Gotovo, menihi so jedli in se nasičevali, toda mnogokrat z drevesnim listjem, s poljskimi rastlinami ali bornim, nekoliko osoljenim zeliščem; a veliko več so molili, mnogo so delali!

«Ves čas, kar jim ga je puščala molitev v koru in pičli počitek, so uporabljali za ročna dela, učenje

Kako visoko so cenili papeži cistercijanski red, dokazujejo tudi mnoge pravice, ki so mu jih podelili. Omenim poglavitne. Nikolaj V. n. pr. je dovolil opatom nositi škofovska znamenja, z bulo l. 1454 pa je dal opatu samostana Salmansweiler oblast ordinirati svoje menihe v subdijakone. Inocencij VIII. je pooblastil po buli «Exposcit tuae devotionis sinceritas» l. 1489 Ivana, opata v Cisterciju in njegove naslednike, da veljavno podeljujejo subdijakonat in dijakonat vsem menihom svojega reda, ki bodo za to sposobni, in isto pravico je dal opatom štirih prvih samostanov (Firmitas, Pontignijak, Klaravala in Morimund) za njihove menihe. Dandanes smejo cistercijanski opati podeljevati samo nižje redove; tako določuje apostolsko pismo Leona XIII. o redu ref. cistercijanov, z dne 30. julija 1902 «Non mediocri».

¹ Ego ordinem istum usque ad finem saeculi protegam et defendam. *Astr. cist.*

in skrb za duše. Vsi, ki so živeli v samostanih in njihovih pristavah, opati in mašniki, preprosti menihi in konverzi, gospodarji in služabniki, so bili vedno delavni in prizadevni, so se učili, so podučevali, so se trudili za svojo in drugih korist.

«Pri njih je našel tujec mizo, ubožec hrano, bolnik zdravilo, žalostni tolažbo. Pri nas so iskali papeži legate in sodnike v raznih zadevah, sv. Cerkev škofo, Kristus oznanjevalce evangelija in mučenike, vladarji svetovalce, narodi izobrazbo.

«Na vrata cistercijanskih samostanov so prihajali trkat najvišji in najnižji, reveži in bogatini, preprosti in učenjaki, proseč, da bi oblekli to ponižno meniško haljo. Naše hiše so bile zavetišča pobožnosti, učenosti in umetnosti!

«In tako se je pod cistercijansko postavo združilo in zenačilo, brez nasilnih sredstev, kar si je tako nasprotno in je povzročilo že toliko revolucij: preprostost in imenitnost, ubožstvo in bogastvo, izobraženost in nevednost, in za vse veke je postalo jasno, da se more človeštvo osrečiti samo po krščanski veri in delu. Tako so cistercijanski menihi preobražali najprej sebe in druge ljudi, s katerimi so bili v dotiki, potem pa, po škofih in legatih, ki so bili izbrani med njimi, tudi posvetno duhovščino. Postali so res vsem vse, da bi vse pridobili za Kristusa.»

Žal, da je sijaj tega reda, ki je po izrazu papeža Benedikta XII. «bliščal kakor jutranja zvezda,» začel sčasom bledeti; zlati dobi je sledilo žalostno propadanje.

Mnogo razpravljajo zgodovinarji o vzrokih, ki so dovedli toliko zla. Poglavitni je gotovo ta, ki tiči v človeški naravi sami; nagnjena je k hudemu. Četudi je redovni stan svet, ostane redovnik vendarle človek, podvržen vsem slabim nagnjenjem, posledicam izvirnega greha.

Poleg tega pa se je nahajal cistercijanski red v takšnih okoliščinah, da bi se morali bolj čuditi, če bi se bil vedno ohranil v prvotni gorečnosti, kakor se ni.

Na glas sv. Bernarda je prihajalo na tisoče novincev, samostani so se ustanavljali povsod. Kmalu je ni bilo več pokrajine v Evropi, ki ne bi bila imela enega ali več cistercijanskih samostanov. Med menihi pa, ki so se pošiljali na te nove naselbine, jih mnogo ni bilo dovolj izobraženih v redovnem življenju, niti dovolj utrjenih v ljubezni do svetega pravila. In ker je bilo veliko samostanov jako oddaljenih, jih je bilo v tedanjih razmerah težko nadzorovati in vladati, kajti letni generalni kapitelj ni imel dovolj vpliva na nje. S tem pa se je rušila disciplina in edinost, in umevno je, da je tako moral red polagoma propadati.

Hud udarec je bilo po nekaterih krajih za samostane vmešavanje civilne oblasti v njihove disciplinarne zadeve. Nekateri vladarji so si prisvojevali pravico olajšati nekatere izmed najvažnejših točk v redovnih pravilih. Menihi so se podvrgli z žalostnim srcem, toda sčasom so se temu življenju privadili in so ga ohranili. Tudi kužne bolezni in vojske, ki so v srednjem veku tolikrat pustošile

Evropo, so mnogokrat prisilile menihe svoje pravilo olajšati; kar pa je bilo v začetku potreba, je kmalu postalo navada.

Še večja nesreča je bila za naš red komenda, to je

Sveti Bernard prihaja v Cistercij.

izročitev redovniške hiše in posestva kakšni posvetni osebi, duhovniku ali lajiku, ki se je zval opat-komendator. Skrbeti je bil dolžan za ohranitev dotičnega samostana, zato je pa užival njegove dohodke, ne da bi mu bilo treba živeti po pravilu. Ali kmalu je imela komenda vse drugačne posledice.

Komendatorji so pobirali vse dohodke samostanov, skrbeti za nje pa jim je bila deveta briga. Redovniki, ki niso imeli za čim živeti, so životarili v njih, kakor so pač mogli, in stavbe, ki jih ni nihče popravljaj, so se rušile ter zakopavale pod svojimi razvalinami preteklost polno slavnih spominov. Komenda je malone uničila naše samostane v deželah, kjer je bila vpeljana, namreč na Italijanskem, Španskem in Francoskem, dočim so ostali po drugod, n. pr. v Avstriji, na Češkem, Nemškem, v Belgiji in na Angleškem v najlepšem cvetu,¹ dokler niso tudi tem zadeli verski nemiri, ki jih je vzbudila v 16. stoletju Lutrova tako zvana reforma, najhujših ran.

Ne smemo pa misliti, da je bilo pri cistercijanih v zlati dobi res vse hvalevredno in pozneje vse pohujšljivo. V najbolj gorečih samostanih so se vedno nahajali tudi laži-redovniki in nasprotno, v najžalostnejših dobah je bilo še mnogo menihov, ki so ostali zvesti svojemu pravilu ter so si na vso moč prizadevali propadanje ustaviti. Ta sveta želja je bila, ki je porodila po raznih deželah različne kongregacije, ki so si stekle po zgledu svojega svetega, spokornega življenja znamenitih zaslug za sv. Cerkev.

¹ Tako n. pr. pravi Janaušek o naši Stičini: « . . . še v 15. veku, ko je nekdanja disciplina že mnogo izgubila na svoji strogosti, zaslužil je ta samostan, da ga je oglejski patrijarh Ljudovik pohvalil, — da v njem regularna disciplina še cvete, da v njem sije pošteno življenje in lepo obnašanje ter da širi krog sebe dober zgled kot najblažji vonj in, da so tam v obilici prav posebne čednosti in vztrajnost v dobrih delih.»

Izmed vseh reform pa, ki so se pojavile v 15. 16. in 17. stoletju, je ena, ki je najbolj sloveča in trajna. Njej je poveril Bog nekaj let pozneje nalogo, rešiti cistercijanski red neizogibne pogube. To je reforma, ki se je začela v samostanu «La Trappe».

Samostan «La Trappe», v olinski pokrajini¹ na Francoskem, je ustanovil l. 1140 Rotrok, grof Periški.² Pripadal je redu savinijaških³ benediktincev, ki je l. 1148 pristopil z vsemi svojimi samostani k cistercijanom ter je bil pod oblastjo klaravalskega opata. Kakor drugod, je jela sčasom tudi v Trapi prvotna gorečnost pojemati. Ko jo je dobil l. 1638 v komendo takrat dvanajst let stari Rancé (izg. Ranse), bil je samostan in redovno življenje v njem razvalina. Temu novemu posestniku je bilo odmenjeno, da ga prerodi ter ga povzdigne do slovesa, kakršnega še ni poznal nikdar.

Armand Ivan pl. Rancé je bil rojen v Parizu 9. januarja 1626. Bil je iz imenitne rodovine in eden najodličnejših članov Sorbone, pariške bogoslovne fakultete. Izprva je živel posvetno in nič kaj redno, kakor veliko duhovnikov ob njegovem času. Toda, ganjen po milosti božji in spoznavši ničevost vsega posvetnega, razdelil je, star 37 let, svoje ogromno premoženje ubogim, odpovedal se je vsem svojim nadarbinam razven opatije Trape ter je vstopil v novicijat. To je bilo 13. junija l. 1663. Naslednje leto, 26 junija, je storil slovesne obljube,

¹ Orne.

² Perche.

³ Savigny.

13. julija istega leta je bil blagoslovljen v opata in koj drugi dan je vzel v posest opatijo Trapo kot redovni opat. Z neustrašljivo gorečnostjo je delal na to, da preobrazi to hišo, tako da so bili njeni menihi po svojih strogih čednostih kmalu v občudovanje in izpodbudo vsemu svetu.¹

18. stoletje se je nagibalo h koncu. Nevihta, hujša od vseh prejšnjih, je prihrula nad redovnike ter jih je raznesla po vseh kotih zemeljske oble. 17. marca 1783 je cesar Jožef II. zatrl mnogo samostanov v Avstriji in Belgiji. Narodna skupščina v Parizu je dne 13. februarja 1790 odpravila vse, ki so se nahajali v Franciji in njej podložnih pokrajinah. Po cesarskem ukazu z dne 25. februarja 1803 in po odloku pruske vlade 28. oktobra 1810 so bili zatrti vsi samostani na Nemškem. Opatije na Portugalskem in Španskem in nekoliko pozneje na Poljskem je zadela ista usoda. «Toliko truda je je bilo, da so se odpravili sinovi sv. Bernarda!» pravi Janaušek.² Cistercij, opatija-mati vsega reda, je bil 4. maja 1791 prodan in vse je kazalo, da cistercijanskemu redu kmalu odbije zadnja ura.

Toda, kakor se često prigodi, se je Bog poslužil gnjusobnih nakan brezbožnikov v svojo čast in zveličanje velikega števila duš. In če je bila v naši zgodovini ta doba najbolj nesrečna, bila je tudi, v vseh ozirih, najbolj junaška.

¹ Konstitucije opata Rancé so bile v Rimu potrjene 23. maja 1678.

² *Tantae molis erat Bernardi tollere prolem! — Orig. Cist. — Introd.*

Previdnost božja je torej sklenila ohraniti trapiste kot dragoceno seme, iz katerega naj požene, ko bode očiščeno po ognju izkušenj, prerojeni Cistercij. V ta namen je vzbudil Bog novega Mozesa ter ga postavil na čelo izvoljenega ljudstva z nalogo, da je izpelje izmed brezbožnega rodu. Ta rešitelj je bil Avguštin pl. Lestrangle (izg. Letranž).¹ Bil je voditelj novincev v opatiji Trapi, ko so bili samostani na Francoskem zatrti. Tedaj je storil drzni naklep, da hoče rešiti svojo kongregacijo. Dobivši od friburškega senata dovoljenje, da se sme naseliti v kantonu, napotil se je v Švico s 24 menihi, ki jim je manjkalo vsega. 1. junija 1791 se je nastanila mala četa v Sveti dolini,² v nekdanjem kartuzijanskem samostanu, ki se je bil zaprl l. 1776.

Papež Pij VI. je dal s pismom dne 31. julija 1794 svojemu nunciju v Lucernu nalogo, povzdigniti novi samostan v opatijo cistercijanskega reda ter podeliti trapistom vse druge milosti, potrebne za popolno utrditev njihovega samostana. Hvaležni za tolike dobrote, obrnili so goreči menihi vso skrb na to, da zopet uvedejo v življenje nekdanje navade v redu in so jim pridejali še celo novih strogosti, ki so bile neznane prvim cistercijanom. Novinci so prihajali od vseh strani, redovniki in redovnice

¹ Porodil se je l. 1754 v gradu Colombier-le-Vieux, v Vivariju na južnovzhodnem Francoskem. Najprej je bil vikar pri sv. Sulpiciju v Parizu, potem generalni vikar v Vijeni. Ko je bil imenovan za pomožnega škofa pri nadškofu tega mesta, hotel se je tej časti izogniti ter je vstopil k trapistom l. 1780.

² Val-Sainte.

brez zavetja so bili sprejeti v Sveti dolini, ustanovljen je bil tretji red za vzgojo mladine. Meniški panj je bil kmalu preveč obljuden. Opat Avguštin je moral poslati rojev na Špansko, v Piemont, v Belgijo, kmalu nato na Angleško in celo v Ameriko.

Tako je obnovitev trapistovske kongregacije dobro prospevala in vse ji je obetalo lepo bodočnost, kar pridero l. 1798 francoski prekucuhi v Švico ter prisilijo opata Svete doline zapustiti to pobožno zavetišče z vsemi svojimi duhovnimi otroci. Menihov, trapistink in tretjerednikov je bilo skupaj 254 oseb.

Sedaj se je pričelo mučno potovanje preko Evrope, občudujoče te menihe, ki so na svojih slabih vozovih, kljub preganjanjem in v nepopisljivem trpljenju, izpolnjevali svoje pravilo ravno tako vestno, kakor da so v samostanu. Švabska, Bavarska, Avstrija, Poljska so jih zaporedoma sprejele. Po najčudovitejših dogodkih, nekoliko skrčeni na številu zaradi nekaterih ustanov, so se naposled vrnili z veselim srcem v Sveto dolino. Sedaj so imeli mir celih devet let, 1802-1811; cesar Napoleon jim je bil celo naklonjen.

Namah pa se je izpremenila vladarjeva prijaznost v besno sovraštvo. L. 1811 je izdal odlok zatoru, »ker so ostali trapisti zvesti papežu.« Opat Avguštin, na čegar glavo je razpisal cesar nagrado, je pobegnil k svojim duhovnim sinovom v Ameriko. Sveta dolina je bila zopet zapuščena, a trapisti so že imeli naselbine v tujini.

Po Napoleonovem padcu, v začetku l. 1815, so

bila trapistom vrata na Francosko zopet odprta. Opat Avguštin se je takoj vrnil k svojim redovnikom v Evropo. Nekaj jih je poslal, da oživijo stari samostan Akvabelo¹ na južnem Francoskem, z ostalimi pa se je zopet naselil v Trapi, ki je postala glava vse kongregacije.

Blagi predstojnik je videl izpolnjene svoje najsrčnejše želje: zopet je cvetel cistercijanski red na Francoskem. Z mirnim srcem je mogel zapustiti ta svet; 16. julija 1827 je šel prejemati večno plačilo. Č. o. Anton, opat samostana Bellefontaine (izg. Belfonten) je bil izvoljen za generalnega vikarja kongregacije, ki je štela tedaj na Francoskem šestnajst samostanov, štiri pa je imela na tujem. Gorčičino zrno je zrastlo v veliko drevo.

Sedaj pa je bilo treba misliti na organizacijo vseh teh samostanov. Eni so živeli po konštitucijah opata Rancé; drugi, ki so doslej ohranili pravila Avgušтина Lestrangé, so želeli zopet uvesti natančno izpolnjevanje pravila sv. Benedikta po konštitucijah ustanoviteljev Cistercija. Gregor XVI. je blagovoljno sprejel tozadevne prošnje ter je z odlokom z dne 1. oktobra 1834 združil vse samostane v eno «kongregacijo cistercijanskih menihov naše ljube Gospe v Trapi». Tako se je dosegla edinost vodstva; žal, različnost pravil je bila kal nove nesloge. Pij IX. je s pismom z dne 25. februarja 1847 samostane popolnoma ločil v dve kongregaciji: Staro in Novo reformo. Prva je ohranila konštitucije opata Rancé,

¹ Aiguebelle.

druga pa je živela natanko po pravilu sv. Benedikta, kakor prvi cistercijani.¹ Belgijsko kongregacijo pa, ki je imela nekoliko olajšana pravila opata Rancé, je vladal opat samostana Westmalle kot generalni vikar prioratov ki so mu bili podložni.

V tem novem stanu so se kongregacije naglo razvijale ter bolj in bolj prospevale. V hudih dneh l. 1880, o katerih bom govoril pozneje, so se kazali reformirani cistercijani zveste svoji dolžnosti in vredne sinove svojih redovnih prednikov. Nekateri so morali zapustiti svojo domovino; a tudi to je obrnila Previdnost božja v prid in razširjanje reda, ker se je s tem ustanovilo več novih samostanov.

Največjo blaginjo pa je prineslo našemu redu papeževanje Leona XIII., namreč popolno zedinjenje treh trapistovskih kongregacij. L. 1891, ob osemstoletnici rojstva sv. Bernarda, so se zbrali vsi predstojniki v rojstnem kraju tega svetnika, v selu Fontaines (izg. Fonten) pri Divijonih. Tukaj so sklenili, da hočejo resno delati na to, da se doseže toli zaželjena združitev. Ta naklep je bil jako všeč svetemu Očetu. Papežev odlok z dne 20. julija 1892 je zaukazal, naj se zbere naslednjega 1. oktobra v Rimu generalni kapitelj, pri katerem naj bodo navzoči vsi predstojniki.

Rečenega dne so se združili vsi čč. oo. kapitulanti v francoskem semenišču. Načeloval jim je kardinal Mazzella, namestujoč kardinala protektorja. Najprej so sklenili združitev kongregacij. Nato so

¹ Pred l. 1892 je pripadala Marija Zvezda v Banjaluki k prvi, rajhenburški samostan pa k drugi teh kongregacij.

se vršile volitve. Generalom je bil izvoljen opat samostana Sept-Fons (izg. Se-Fon), preč. o. Sebastijan Wyart, ki je igral pri vseh teh pogajanjih največjo ulogo in je bil v vseh ozirih vreden in sposoben za to mesto.

Dne 4. oktobra so sprejeli papež Leon XIII. vse kapitulante v posebni avdijenci ter so jim izrazili svoje veselje nad vsem, kar se je dovršilo. «Ta važna združitev,» so dejali sveti Oče, «bo dala cistercijanskemu redu novo življenje ter bode zanj vir najdragocenejših koristi.»

Da pričeto delo dovršijo, potrdili so papež dne 13. avgusta 1894 koštitucije reformiranih cistercijanov. Nato se je z vso skrbjo pripravila nova izdaja knjige navad, imenovanih «Usus». Gledalo se je na to, da se strinja kolikor mogoče s prvotnimi navadami v Cisterciju. Vendar pa je bil sprejet — iz pokorščine — horarij¹ opata Rancé in še celo nekoliko olajšan; tako da sedanje življenje reformiranih cistercijanov, četudi še ohranja svoj resnični znak pokore, vendar nima nič strašnega za naravo ali pretežavnega za dobro voljo.

Malo let po združitvi sešli so se čč. oo. predstojniki zopet v Rimu h generalnemu kapitelju, ki se je začel 21. aprila 1898 v starem samostanu Tre Fontane. Hoteli so se zbrati v večnem mestu, da bi slovesneje obhajali osemstoletnico, odkar je bil ustanovljen Cistercij. Za to svečanost je bil odločen 29. april, praznik sv. Roberta.

¹ Vsopred dnevnih vaj.

Ta dan se je pričel z nekim posebnim obredom. Papež Leon XIII. so podelili preč. o. Sebastijanu Wyart pravico nositi kapico vijolične barve, ki mu jo je položil na glavo kardinal Macchi.

Več kardinalov, nadškofov in škofov, vsi generali redov, osebno ali po zastopnikih so bili nato navzoči pri pontifikalni maši, ki jo je pel preč. o. Hildebrand Hemptinne, opat-primas benediktincev in nekdanji bojni tovariš Sebastijana Wyart pri papeževih zuavih.

Kako ganljiv je pač moral biti za ta dva bivša vojaška stotnika, sedaj pa redovna generala, sestanek v tem Rimu, ki sta ga nekdam tako hrabro branila! Od Klunijačana Petra Častitega in Klara-valca sv. Bernarda sèm se benediktinski in cistercijanski red gotovo nikdar nista tako ljubeznivo, tako bratski objela.

Pri večernem obredu je temu odličnemu poslušalstvu izvrstno govoril o sv. Robertu č. o. Lavrencij Janssens, rektor benediktinskega kolegija svetega Anzelma v Rimu. Kardinal Mazzella je dal nato blagoslov s presv. Rešnjim Telesom, ki mu je sledil Te Deum. Naposled je avdijenca pri svetem Očetu kaj lepo završila te praznike, ki bodo zapustili v letopisih naše zgodovine za vedno neizbrisljiv sled.

Ali ta svečanost enega dne je imela še vse drugače trajen in tolažbepoln odmev.

Cistercij, staročastita opatija, ki smo ravnokar obhajali njeno osemstoletnico, ni bila več naša mati! Že nad sto let so zavzemali tujci domačijo

otrok!¹ Zadnji praznik je oživil sklečo bolest v srcu osirotelih cistercijanov in njihova pesem radosti je razzvenevala v ganljivih tožbah. Kraljica Cistercija je slišala vzdihovanje svojih otrok. Ali jim ni obljubila, da jim hoče vedno stati ob strani?

Bilo je 1. oktobra 1898. Obletnica se je bližala h koncu. Že tri leta sèm so se vršila pogajanja, da bi se Cistercij zopet pridobil, ali brez vidnega uspeha. Ta dan pa so namah izginile vse zapreke in kup se je srečno sklenil. Kolika radost, kolika sreča za ves red! Hiša Cistercij, nas vseh mati: *Domus Cistercii, mater omnium nostrum* — je zopet oživila po svojih lastnih otrokih!

Naslednjega dne, 2. okt., na rožnivenško nedeljo, so vzeli menihi našega reda Novi samostan slovesno v last. Popoldne je blagoslovu s presv. Rešnjim Telesom sledil *Te Deum*, ki že 107 let ni več odmeval med temi blaženimi zidovi. Sklepnice in cistercijanska «Češčena bodi, Kraljica» so završile ta ganljivi dan.

Opatija-mati je dandanes sedež generalnega opata reformiranih cistercijanov. Tukaj se tudi shaja letni generalni kapitelj reda, ki se vsled tega ne imenuje več po Trapi.

Že dolgo časa sèm je bilo zdravje našega prečastitega o. generalnega opata jako slabo in brez dvojbe so skrbi in težave teh zadnjih časov pospešile njegovo smrt. Sebastijan Wyart je zaspal v Gospodu

¹ Od l. 1849 do 1898 je bil ta samostan prisilna delavnica za dečke. Resnico je povedal grof de Maistre, ko je rekel: «Iz razvalin samostanov, ki so jih porušili, bodo morali zidati kaznilnice!»

dne 18. septembra 1904 ter počiva na pokopališču našega samostana Tre Fontane pri Rimu.

Prva skrb generalnega kapitlja, ki se je zbral v Cisterciju sledečega 8. oktobra, je bila, da izvoli pokojniku naslednika. Izvolitev je bila nagla in srečna. Popoldne istega dne je imel naš red zopet glavarja. Novoizvoljeni general je mil. Avguštin Marre, tit. škof Kostniški in opat Ignijaka. Naj ga ohrani ljubi Bog še dolga leta na čelu našega reda!

Navzlic satanskim odredbam francoske vlade, da uniči sveto vero v državi, cvete sedaj red reformiranih cistercijanov, kakor še nikdar. Naj govorijo številke. Zavsem šteje 105 hiš; menihi jih imajo 63, ostalih 42 pa redovnice. V Evropi jih je 87, med temi 27 na Francoskem; 12 v Ameriki, ena v Afriki,¹ ena v Palestini, ena v Siriji, ena na Kitajskem in dve na Japonskem. Ali v tem številu je 14 novih naselbin, ki še niso kanonično potrjeni samostani.

Cistercijani, ki ne spadajo k reformiranim, tvorijo razne kongregacije ali provincije. Te imajo vse enega generalnega opata in vsaka svojega generalnega vikarja. Vsaka kongregacija, včasih celo vsak samostan v isti kongregaciji ima svoj poseben način življenja, ki se bolj ali manj strinja z olajšanim, od papeža Aleksandra VII. l. 1666 potrjenim cistercijanskim pravilom. Pet takšnih je: avstro-ogrsko provincija, ki šteje 12 moških in 3 ženske samostane; švicarsko-nemška s 3 moškimi in 9 ženskimi samostani; italijanska, s 5 moškimi samostani; fran-

¹ Mariannhill ne pripada več našemu redu.

coska z 2 moškima samostanoma in belgijska, s 5 moškimi samostani.

Nas Slovence posebno zanima švicarsko-nemška kongregacija, ker je l. 1898 zopet oživila staroslavno Stičino. Sedež njenega generalnega vikarja je *opatija nullius* Mehrerau na Predarlskem, katere obširnejši opis podaja knjiga Družbe sv Mohorja «V Kelmo-rajn». Dočim nekatere druge bolj ali manj mrejo, ta kongregacija lepo cvete in se razvija. Odlikuje se po gorečem izpolnjevanju svojih pravil, zato jo Bog vidno blagoslavlja.

Če naposled omenim še opatijo Casamari v škofiji Veroli na Italijanskem in od nje odvisne samostane, ki pa štejejo zavsem komaj kakih 40 oseb, ter nekatere ženske samostane, ki so pod oblastjo škofov, sem dal kratek pregled vsega cistercijanskega reda, kakoršen je dandanes.

Takšna je na kratko, zgodovina reda, čegar samostani so bili tudi za naše slovenske pradede skoz dolga stoletja resničen blagoslov božji. Žalibog, ko so bili redovniki razgnani, je ljudstvo kmalu pozabilo svojih nekdanjih dobrotnikov. Cele vasi, ki so polagoma vzrastle okoli kakšne cistercijanske opatiije, morda ne vedo več niti imena redu, ki je sodeloval tako uspešno in trajno pri njihovem izobraževanju ter je toliko storil, da je postala njihova zemlja rodovitna. K večjemu še živi izročilo, da so bili stanovalci teh napol podrlih «kloštrov» beli menihi. — Upajmo, da bode zanaprej boljše. Že so začeli slovenski zgodovinarji iz teh častitih podrčin

prinašati na dan prezanimivih spominov in postavljati njihove zasluge v pravo luč.

To je red, ki je v njem živel in se posvetil menih, čegar življenje hočem pripovedovati.

Brat Gabriel Giraud.

Prvo poglavje.

Mladostna leta.

Rojstvo Kamila Giraud. Vera in poštenost trajni v njegovi družini. V zavodu minimov. Kamilo sprejme tam prvo sv. obhajilo. Vrnitev na dom.

Ponižni redovnik, ki mu v spomin pišem te le vrste, se je porodil v Lijonu dne 7. junija 1836. Stariši so mu bili Anton Aleksander Giraud (izg. Žiro) in Ivana Pavlina Gerbes (izg. Žerb) pl. Turonska. Že naslednji dan je bil novorojenec posvečen Bogu v cerkvi sv. Polikarpa ter je dobil pri sv. krstu ljubka imena Jožef-Marija Kamilo.

Ne vem, po kakšnem skrivnostnem navdihu so mu izbrali tega poslednjega zaščitnika, ki mu bo bodoči brat Gabriel v marsičem podoben.

Kamilček je bil četrti otrok v tej krščanski obitelji; dva brata in ena sestra so pomagali svojim pobožnim starišem voditi njegove prve korake po potu življenja. Starejši, Pavel, je imel osem let,

sestra Marija Noemi sedem, mlajši, Leon, pa je dovršil svoje peto leto. Vsi, bogato obdarjeni z ranimi čednostmi, so bili veselje družine in občudovani od vseh, ki so jih poznali. Že tedaj so zedinile ta mlada srca vezi iskrene in trajne ljubezni, ki jih je mogla streti samo smrt.

Zgled, pravijo že oddavna, je prvi učitelj otrok. On je najzgovornejši in najbolj izdatni poduk. V tem, kakor še v mnogo drugih ozirih, je bil Kamilo res na dobrem. Da se je vnel k pobožnosti in čednosti, trebalo mu je samo gledati krog sebe in paziti na nauke, ki so se vsekdar ujemali z zgledom. Kajti, bodi povedano v njuno čast, gospod in gospa Giraud sta bila vzora vseh kreposti.

G. Anton Aleksander Giraud je bil rojen pri Sv. Štefanu v Ligeru¹ v številni, obče spoštovani družini. Njegovi stariši so s svojo izredno razumnostjo, s svojo redoljubnostjo in varčnostjo prav dobro uspevali v svojih opravilih. Za dobro vzgojo in krščansko izobrazbo svojih otrok se niso zbali nobene žrtve.

Osemnajst let star je prišel Anton Aleksander v Lijon ter si je ondi zasnoval trgovino s svilo, v družbi dveh drugih gospodov. Po nekoliko letih je ostal sam, vendar je nadaljeval svojo kupčijo, ki se je v njegovih spretnih rokah jako povzdignila. Kasneje so mu bili v veliko pomoč njegovi štirje sinovi, katere je sam priučil in ki so imeli za to stroko prav posebne zmožnosti.

¹ Loire.

Da dovršimo sliko gospoda Antona Aleksandra Giraud, povejmo še, da je bil vselej in pred vsem živoveren, iskreno pobožen in neomahljiv kristjan.

Od materine strani Kamilo ni bil nič na slabšem. Tudi tukaj mu je bil na razpolago cel venec plemenitih zgledov in vzvišenih kreposti.

Ivana Pavlina Gerbes pl. Turonska je izhajala iz jako stare sodniške rodbine iz Rupeforcija v Forezu.¹ Ko je izbruhnila velika prekucija, je bil njen stari oče Klavdij Anton Gerbes pl. Turonski sodnik pri Sv. Štefanu. Leta 1792 je drhal grabežljivih preiskovalcev njegovo pisarno oropala, njega pa so zaprli. V mestni ječi mu je drugovalo mnogo odličnih ujetnikov; omenim samo generala Mallet-a.

Srečnejši ko g. Turonski so bili nekateri njegovih sojetnikov kmalu izpuščeni iz zapor. Njemu je dal jetničar mnogokrat priložnost pobegniti; toda, zanašajoč se na svoje vseskozi častno in pošteno življenje, ni hotel tega storiti.

Po dolgotrajnem zaporu je obsodilo revolucionarsko sodišče plemenitega jetnika na smrt. Ali obsodba ni bila takoj potrjena. Ko so prekucuhi premagali Lijon, privedli so ga tje. Njegov starejši sin se je posebno odlikoval med junaškimi branitelji mesta. To je bilo več ko dovolj, da je pospešilo očetovo smrt. Iznova obsojen, stopil je g. Turonski pogumno h giljotini. Obglavljen je bil na trgu Terreaux (izg. Terrô).

¹ Rochefort en Forez.

Njegovo imetje je bilo «na zapoved naroda» zaplenjeno in prodano; tako ni ostalo njegovim otrokom drugega kakor zapuščina njihove matere, umrle nekaj let poprej.

Eden izmed njih, Janez Krstnik, se je rano začel baviti s svilotrštvom. Bil je kupčijski posredovalec ali mešetar najprej pri sv. Pavlu v Jarezu, potem pa v Lijonu, kjer je dosegel nagel in trajen uspeh.¹

Kot dolgoleten, izkušen mešetar, ki je imel velik ugled tudi zavoljo slovesa očetovega imena, je bil od svojih sodrugov izvoljen za društvenega načelnika in prav dobro sprejet od najodličnejših hiš, ki so izdelovale ali uporabljale svilo.

Umrli je l. 1875, star 89 let, zapustivši dve hčeri: Ivano Pavlino in Marijo.

Starejša, bodoča mati Kamilova, se je porodila 1. novembra 1808 pri Sv. Pavlu v Jarezu. Vzgojena je bila v samostanu Obiskovanja v Lijonu. Kaj rada bi bila ostala vse svoje življenje v tej sveti hiši, v tem vonju molitve in čednosti. Ali Previdnost božja je odločila drugače. Saj se je pa tudi ta ljubezniva osemnajstletna mladenka tako odlikovala po нравnih vrlinah in telesni lepoti, da je je mnogo snubcev prosilo v zakon. Njeno roko je dobil g. Anton Aleksander Giraud. Njuno zvezo je Bog blagoslovil s štirimi otroki, ki jih že poznamo, in s petim, Janezom Krstnikom, ki je bil rojen l. 1841, a smrt ga je prerano iztrgala ljubezni družine.

¹ On je bil prvi, ki je kupil od vlade to službo v Lijonu. Umeščevalni odlok je podpisal Napoleon I. l. 1809 v gradu Schönbrunnu.

Tako sem ob kratkem načrtal blaženi okoliš, kamor je Bog postavil našega srečnega Kamila. Že od svojega rojstva sèm je bil v šoli dolžnosti in pobžnosti; in v tem krepčalnem ozračju, kjer je delovala milost božja brez ovire, so vzklike ter se razvile dragocene čednosti in moške kreposti, po katerih je postal častivreden mož in svet redovnik. «O domačija krščanskih narodov!» — je navdušeno vzkliknil zgovorni o. Lacordaire — «o hiša očetna, kjer smo vdihovali že izza svojih prvih let ljubezen do vsega, kar je sveto! Najsi se tudi staramo, k tebi se vračamo z vedno mladim srcem; in ko bi ne bila srečna večnost, ki nas vabi ter nas oddaljuje od tebe, ne mogli bi se potolažiti, vidé, da se tvoja senca podaljšuje in da tvoje solnce bleði.¹ »

Palače kakor borne bajte, imajo svoje skrbi. Za gospoda in gospo Giraud je bila gotovo največja skrb vzgoja otrok. Vendar pa je njihova dobra narava jako olajševala nalogo pobožnih starišev.

Ob zibel domala slehernega velikega moža in skoro vsakega svetnika postavi Bog mater, ki mu ne da le natornega življenja, ampak tudi razvija v njem kal bodoče velikosti ali svetosti. To srečo je imel tudi naš Kamilo.

Prva izobrazba Kamila in njegovih bratov je bilo zlasti delo njihove pobožne matere. Gospa Giraud je bila mlada, plemenita, bogata; bila je nadarjena-duha in blagega srca. Kako bi jo bili slavili in se ji laskali po posvetnih shajališčih! Toda ta vrla,

¹ Conf. de N. D. — 34^e Conf.

odločna žena, ki je dobro umevala svoje dolžnosti kot soproga in mati, se je raje popolnoma posvetila vodstvu hiše in vzgoji otrok.

Njena ljubezniva in neutrudljiva skrb je dosegla popoln uspeh. Z načeli vere in pobožnosti je srkal Kamilo v tej mili šoli plemenita čuvstva in veliko-
dušne težnje, ki so ga odlikovale že v najnežnejših letih.

Ali igre in zabave mladih let so morale kmalu stopiti v ozadje. Prišel je čas, da naj bi se začel otrok bolj po moško izobraževati, da pridobi svo-
jemu stanu primerno znanost. To je navadno kri-
tična ura, polna strašne odgovornosti za stariše, kajti gre za večno zveličanje njihovih potomcev.

V tej okoliščini sta se ravnala gospod in gospa Giraud samo po svojih krščanskih čuvstvih, pred očmi sta imela le dušni prid svojih sinov. Pred vsem sta gledala na to, da bodo učitelji, katerim bi naj zaupala svoje otroke, zmožni nadaljevati znanstveno, нравno in krščansko vzgojo, ki so jo sprejeli na domu. Izvolila sta zavod Naše ljube Gospe minimov v Lijonu.

Ta zavod, tako zvan po samostanu, ki mu je bil zibel,¹ je ustanovil l. 1826 neki svet duhovnik lijonske škofije, blagi gospod Détard (izg. Detar). Po revoluciji ni bilo v Lijonu nobene srednje šole s posebnim namenom otroke višjih slojev krščanski vzgajati in obenem jedrnato poučevati. G. Détard,

¹ Minimi so se nastanili v Lijonu na griču sv. Justa l. 1550. Za velike prekucije so svoj samostan zapustili ter se preselili v Švico.

mogočno podpiran po učenih in krepostnih duhovnikih, je sklenil to vrzel izpolniti. V ta namen si je pridobil nekdanji samostan minimov, ki je jel, cerkev izvzemši, izginjati, na njegovem mestu pa so se dvigala nova, obsežnejša poslopja.

V zavod minimov je prihajalo vsako leto nebroj učencev. Odgojil je svetih, pogumnih prelatov, zglednih duhovnikov, vrlih kristjanov. Vse prenoviti v Kristusu, vzgajati poštene in vestne može, a pred vsem prepričane, dejanske in požrtvovalne kristjane, to je bil vedno častni smoter zavoda minimov.

V to hišo, v kateri sta se njegova brata Pavel in Leon ravno tedaj izšolala, je vstopil Kamilo v oktobru l. 1847. Vodil jo je takrat gospod Peyre (izg. Pejrr), neposrednji naslednik ustanoviteljev.

Ta predstojnik je bil na glasu strogosti, ki se mu je brala že na obrazu. Kljub temu, ali morda zaradi tega so ga skoro vsi njegovi učenci ljubili in spoštovali. Izmed tedanjih Kamilovih sošolcev je postal pozneje eden nadškof, eden pa škof.

Naš učenec, ki je bil spoznan za sposobnega, da vstopi takoj v drugi razred, se je poprijel dela z vso vnemo, in to z ne malim uspehom, četudi je pozneje govoril o tem vse drugače. S svojim bistrim in premišljamim umom in s svojim vztrajnim prizadevanjem si je kaj hitro priboril prva mesta. Zlasti pa so se pojavljale pri njem izredne zmožnosti za trgovstvo; njegovi učitelji in součenci so slutili v njem bodočega trgovca prve vrste. Pozneje se je pokazalo, da so zadeli prav.

Mladi Giraud je bil rahločutne čudi in dobrega srca. Svoje predstojnike je globoko spoštoval in

svoje tovariše je odkritosrčno ljubil. Ni torej čuda, da si je pridobil srca vseh. Še dandanes njegovi sošolci, kar jih še živi, ne morejo prehvaliti nekdanjega vzornega učenca. Priča temu bodi g. kanonik Molin, pozneje predstojnik zavoda minimov, ki v kratkih besedah zvesto opisuje vtis, ki mu je ostal o njem. «Dober učenec je bil Kamilo,» tako piše, «reden, pobožen, jako olikan v obnašanju, prav dobrovoljen in izvrsten tovariš. Kakor vsak dober učenec minimov, je gojil nežno, otroško ljubezen do Marije.» (Pismo z dne 16. dec. 1903.)

To pismo mi daje povod, da govorim o pobožnosti tega ljubkega otroka. Pobožnost nikakor ni kazila njegovega lepega obnašanja, niti ovirala njegove delavnosti. Bila je pohlevna, neprisiljena ter se je razodevala samo po večji zbranosti pri molitvi, po skrbni pazljivosti na vsako dejanje in vednem prizadevanju, da bi Bogu dopadel.

Tako je, napredujoč v starosti, modrosti in pobožnosti, dosegel dvanajsto leto. Po tedanji šegi na Francoskem je bila to doba za prvo sv. obhajilo. Ne da se povedati, kako željno je pričakoval Kamilo tega srečnega dne. Svojo gorečnost je še podvojil, da bi bil manj nevreden, da ga obišče ljubi Bog.

Bilo jel. 1848, po običaju zavoda minimov na praznik presv. Srca Jezusovega, ko je prvič pristopil k mizi Gospodovi. Pripravil se je na to velevažno dejanje z gorečimi duhovnimi vajami, pri katerih so nauki voditeljevi, zlasti pa milost božja, še bolj razsvetlili njegovo pripravo. S kako živo vero, iskreno pobož-

nostjo in gorečo ljubeznijo je sprejel svojega Zveličarja!

Božji gost je prinesel v to nedolžno dušo toliko milosti in duhovnega veselja, da je bilo odsihdob sv. obhajilo za Kamila strastna želja, da, neobhodna potreba. Zato tudi ni zamudil nobene prilike sprejeti Jezusa v svoje srce ko je bil v zavodu, med svetom, v vojski, zlasti pa pozneje kot redovnik.

Omenil sem že Kamilovo nežno pobožnost do nebeške Kraljice. V tej dobi je menil, da ji svojo ljubezen najbolje dokaže s tem, da vstopi v njeno družbo.

Pri minimih, kakor drugod, je bil dovoljen pristop k Marijini družbi samo najbolj čednostnim mladeničem. Ti Marijini posvečenci so ji obljubljali prostovoljno in enodušno, da se hočejo posvetiti njeni slavi, da jo bodo prav posebno častili ter njeno čast po svojih močeh razširjali. Marija pa jih je od svoje strani napolnjevala z dobrotami in je res po materinsko skrbela za te mlade dušice, katerih najiskrenejša želja je bila, da bi ji bile všeč.

Naš pobožni mladenič je dobro uvidel, kolike pripomočke za popolnost in napredovanje v svetosti mu nudi Marijina družba, in nobeden jih ni izkoriščal v ta dvojni namen bolj vneto, vztrajno in uspešno kakor on. V dokaz bodi to, da so ga izvolili družbi za načelnika.

Zaradi tako častne odlike pa se naš pobožni družbenik nikakor ni prevzel, marveč mu je to bil samo povod, da je bil odslej še gorečnejši v

pobožnosti do nebeške Matere in v izpolnjevanju stanovskih dolžnosti.

Toda šolska leta so Kamilu naglo tekla in kmalu potekla; s težkim srcem se je poslovil od častitih učiteljev, ki so ga tako skrbno vzgojevali.

Pri minimih je ostal v najboljšem spominu; a istotako odkritosrčna in trajna je bila njegova hvalenost do te blažene hiše, ki je nudila njegovi mladosti varno zavetje. Niti oddaljenost, niti leta je niso mogla nikoli zmanjšati.

Ko zapušča dijak srednje šole, muči ga važno, težavno vprašanje: kam pa sedaj? Prestopivši šolski prag, vidi pred seboj tisoč potov. Katerega naj si izbere? Kako nujno mu je treba tukaj milosti od zgoraj, da spozna, v kateri stan ga Bog kliče, in ko ga je spoznal, da se ne zboji raznih njegovih težav! Začelo se bode zanj novo življenje, dostikrat polno nevarnosti; zato v tem trenutku pač lahko moli z mornarjem, zapuščajočim pristan, da se poda prvič med valove: »Moj Bog, varuj me, zakaj moja barka je majhna, morje pa je veliko! »

Kamilo je v tem oziru lahko hvalil Boga; on ni poznal tega nevarnega duševnega boja, ni dvožil o svojem poklicu. Njegove zmožnosti za trgovstvo mu takorekoč niso dopuščale, da bi si želel kakšen drug stan. Po zgledu obeh starejših bratov, s katerima je imel enako nagnjenje in enake nade, vrnil se je k svojim starišem ter se je, kakor onadva, pod spretnim vodstvom svojega blagega očeta, posvetil njegovi obrti.

Tako v zavetju pred nevarnimi vplivi sveta, začel je bivši gojenec minimov mirno in delavno življenje, kar se redkoma vidi pri mladeničih višjih stanov. A kako naj bi bilo drugače, ko je imel vedno pred očmi tako izpodbuden zgled? V tej tako lepo urejeni obitelji so se klanjali vsi, kljub svojemu velikemu bogastvu, veliki, občni postavi dela.

Gospa Giraud se je posvečevala mnogovrstnim dobrim delom in je poleg tega skrbno vodila gospodinjstvo. Po svoji čudoviti iznajdljivosti, modri varčnosti, veliki praktičnosti je bila res gospodinja prve vrste. Sledeča črtica nam razodene njeno previdnost in ljubezen.

Ko je l. 1880 vlada izganjala redovnike, bilo je več trapistov dumbskega samostana začasno sprejetih v njihov veličastni grad Bachasse (izg. Bašas) blizu Lijona. Nekega dne se je pogovarjal o. Irenej¹ z gospo Giraud, ko prinese vratar pošto. Razvivši neki zavoj, je pobrala motvoze in papir ter je vse skrbno spravila v omaro. Patru, ki mu je takšno početje pri osebi tako visokega stanu jako dopadlo, je gosa priprosto dejala: «Vedno pride kakšna priložnost, ko se nam prav dobro zdi, da imamo pri rokah te motvoze in ta papir, da zavijemo, kar namenimo ubogim.»

Ko so postajali otroci starejši, se je zdelo, da se je njena zares materinska skrb za nje še večala. In oni se nikakor niso odtegovali njenemu vplivu,

¹ Bivši župnik v lijonski škofiji. L. 1877 je vstopil v dumski samostan in se je udeležil ustanovitve v Rajhenburgu, kjer je bil subprior in umrl l. 1895, star 73 let.

ampak so vedno gojili do nje otroško spoštovanje. Med nauki, katere jim je rada dajala, je bil posebno eden, ki jim ga je želela vtisniti globoko v srce; v veliko tolažbo ji je bilo, ko je videla, kako zvesto se ravnaajo po njem. «Otroci moji, je rada ponavljala, bodite vedno priprosti!» S tem je hotela reči, da naj se v ničemer ne razločujejo od drugih ljudi, ampak edino in vedno pravilo njihovega življenja naj bi bila ljubezen do stanovskih dolžnosti in opravljanje dobrih del.

Kakor sem že rekel, je gospod Aleksander Giraud obračal vso skrb svoji trgovini s svilo. Vodil jo je do svojega zadnjega dne s sposobnostjo, ki ji je bila enaka samo njegova izredna poštenost.

Zmožnosti, ki jih je spoznal v svojih štirih sinovih, je znal dobro razviti ter jih uporabljati v svoje namene. Zlasti Kamilo se je živo zanimal za nazore svojega očeta ter jih je podpiral na vso moč. Bil je jako delaven, bistroumen, vedno skrben za izpopolnjevanje v njihovih tvornicah in trgovini. Ob mnogih prilikah je pokazal, kolike so njegove zmožnosti ter je veliko pripomogel, da se je dvignila njihova hiša med prve lijonske svilarnice. Zlasti po njegovem odhodu v samostan so vedeli prav ceniti njegovo odlično nadarjenost za trgovstvo. «Ko ste sprejeli Kamila v samostan, dejali so šegavo njegovi bratje dumbskemu opatu, vzeli ste nam milijone.»

Toda v tej dobi naš mladi trgovec nikakor ni bil namenjen žrtvovati toliko lepih nad, ki so se zrcalile v njegovih očeh ter iti se zakopat v trapistovski samostan. Nasprotno, nobene priložnosti

ni zamudil, da bi se ne razveselil — in takih prilik mu ni manjkalo.

Najljubše razvedrilo mu je bil lov. Kako srečen dan za njega in njegove brate, kedar jim je oče dovolil, kot plačilo, pripraviti s svojimi sorodniki in prijatelji gonjo preko prijaznih rodanskih gričev tje do dumbskih mej! Kako zadovoljni so bili, da smejo zapustiti za nekaj časa neprijetni pisarnični vzduh ter se osvežiti z blagodejnim poljskim zrakom in oživljajočim vonjem zelenih gozdov!

Kmalu so bili na mestu, kjer se je začel pravi lov — s svojo opotečo srečo, svojim trdom in nevarnostmi. To je bilo za Kamila svečano trenotje. Sedaj vam bega črez drn in strn, plazi skoz grmovje, preskakuje potoke — z drhtečim srcem in prežečim očesom. Zdajci se mu pogled zasveti, vse njegovo vedenje postane izrazito. Nekaj korakov pred njim se je namreč vzbudil zajec, in, telo iztegnjeno, svoja dolga ušesa položena na rame, jo v fantastičskih skokih popiha. Toda namah se po dolini razleže strel in nežna živalica je v rokah svojega zmagovalca.

Ko je bil naš strastni lovec že menih, pripovedoval je nekega dne poetične spomine teh davnih dogodkov. «Tako sem bil vnet za lov, je dejal, da, ko bi mi bil zvečer kdo rekel, da se nahaja več milj daleč zajec, bi se bil nemudoma podal na označeni kraj, četudi ves upehan in zdelan od celodnevne hoje.»

Na sleherni podobi vidiš žive in temne barve, ljubeznive in zmedene črte; in ravno lepa razvrstitev

enih in drugih ji daja lepoto in živost. Na sliki našega mladeniča, ki jo tukaj rišem, prevladuje gotovo svetla, vesela boja, ki pa vendar ne izključuje tudi senčnih potez.

Opis mičnega obraza Kamilovega hočem torej završiti z lahno osenčbo. Zakaj ne bi povedal? Njegovo veselje so bile dobre jedi. «Kamilo je bil sladkosnedež,» je priznal z odkritosrčnim nasmehom neki njegov sorodnik; «zanj jedi niso bile nikoli dovolj okusno pripravljene.» Koliko razodetje za tiste, ki so ga poznali kot strogega, umrtnenega trapista!

Vendar pa, takoj pripomnim, pri svojih malih pogreških nikoli ni ravnal zoper čast, ki jo je bil dolžen sebi in svoji rodbini. Njegove plemenite vrline niso nikdar obledele, vedno so ostale v jasni svetlobi.

Čas je prišel, tako se je mislilo, da si izbere, po zgledu svojih bratov, družico, ki ga bo vredna in ga bode mogla še bolj osrečiti. Večkatera mati je sanjala v svojem srcu, da bi združila usodo svoje hčere z bodočnostjo tega tako bogato nadarjenega mladeniča. Ali Kamilo, ki je dosegel nazadnje že dvaintrideset let, je vedno odlašal. Neki notranji glas mu je branil vsako prenačlenje. Pravil mu je, da je rojen za nekaj višjega. To je bil glas božjega Učenika, ki si je hotel pridobiti njegovo dušo.

Naposled sta ga dva dogodka, nepričakovana in strašna, kakor strela z jasnega, za nekaj časa potrla na potu življenja in sta raztrgala zadnje

spone, ki so ga vezale na svet. Menim smrt
njegovega očeta in nesrečno vojsko l. 1870.

Drugo poglavje.

Klic od zgoraj.

Velika žalost v obitelji Giraud. Prvi zasvit redovniškega poklica. Vojska; Kamilo vstopi v rodansko legijo. Praska pri Chateauneuf-u Zglavnik za tri. Kamilo se vrne domov. Boj zastran poklica.

V dobi, v kateri ga čitateljem sedaj predstavljam, je bil Kamilo star dvaintrideset let. Pri teh letih stopi človek v najbolj resno dobo življenja ter začne spoznavati ljudi in stvari po njihovi istiniti veljavi. Brezskrbno veselje otroških let je prešlo; zadnje sanje mladosti so izginile. To je ura velikih podjetij, včasih tudi velikih bojev.

Plemenito in pogumno dušo našega bodočega trapista je hotel Bog prav posebno utrditi. Zato ji je zgodaj odtegnil veselje tega sveta, in kar nankrat, rekel bi nasiloma, jo je potopil v morje bridkosti in izkušenj.

Neizmerna žalost je bila prvi sklep te bridke verige, s katero je odslej božja roka oklepala to ljubeče srce ter ga držala v svoji posesti.

Že nekaj let sèm je Kamilov oče jako bolehal vsled mrtvouda, ki ga je nekoč zadel na cesti, ko je šel v skladišče. Urno so ga zanesli nazaj v stanovanje ter so mu stregli z vso skrbjo, kakor je to zahteval njegov položaj.

Polagoma se je stanje gospoda Giraud zboljšalo in iznova je začel svoje prejšnje delavno življenje. Toda pozneje je bil zopet zadet in je dne 31. avgusta 1868 krščanske smrti umrl, star 79 let. V grob so ga spremljale solze sorodnikov in spoštovanje vseh, ki so ga poznali.

Malo pred smrtjo je umirajoči zadnjikrat objel svojo čednostno soprogo in objokane sinove. Tem poslednjim je zapustil med drugimi sveti tudi to-le modro zadnje priporočilo: «Otroci moji, ne spuščajte se nikoli v nobeno pravdo; jaz se nisem pravdal nikdar v svojem življenju in sem vedno prav dobro izhajal.»

Ta smrt je bila za obitelj Giraud hud udarec, zlasti Kamilo ga je čutil zelo živo. Izguba dragega očeta je bila zanj začetek novega življenja. Vse to mrtvaško veličastje, ki se razvija okoli krste in je navadno edino, na kar mislijo ljudje, ni ustavilo misli Kamilovih; povzdignile so se tja v večnost. Ta krepčalna premišljevanja o onem svetu, razsvetljena po luči svete vere, so oživila njegov pogum ter so mu navdihnile resnih premislekov. Tedaj je našel v svoji duši neizmerno, dotlej nepoznano praznoto, o kateri se mu je zdelo, da je nič pozemskega ne more napolniti. Trgovina s svojimi skrbmi in odgovornostjo mu je jela presedati. Vse, celo to ljubko družinsko življenje mu je govorilo bolešno govorico.

Od druge strani, svet s svojimi neumnimi razveseljevanji, goljufivimi načeli, slabimi spisi in pohujšljivimi zgledi se mu je zdel nevaren sovražnik,

ki ga hoče pogubiti. Kamilo je imel pred njim strah in stud. Vrhutega je čutil na dnu svojega srca burni glas izkušnjav. Smatral se je silno ponižanega zaradi tega neprestanega boja mesa proti duhu, o katerem govori sv. Pavel Rimljanom, in moral je reči o sebi s pesnikom:

. . . Video meliora proboque;
Deteriora sequor . . .

«Vidim, kar je dobro, in je odobravam; delam pa, kar je slabo.»

Toliko nagibov skupaj, ter milost božja, ki je z njimi delovala, je pripravilo Kamila do krepkega sklepa — svet zapustiti.

Toda, dobro je uvidel: predno doseže svoj namen, koliko odporov mu bode premagati, koliko ovir odstraniti, koliko solzâ zbrisati!

Pameten in premišljen, kakor je bil, se Kamilo ni hotel nič prenageliti v tej važni zadevi. Nobenemu svojih domačih ni omenil o tem niti besedice.

Posebno svojim starišem, pravi sveti Alfonz, morajo otroci skrivati poklic za redovni stan. Razlog, ki ga podaja, z učitelji duhovnega življenja, cerkvenimi očeti in učeniki, je ta, ker nam v tem oziru korist dostikrat izpremeni stariše v sovražnike, po besedah Gospodovih: *Človeku bodo sovražniki njegovi lastni domačini.*¹

S to hvalevredno previdnostjo je združeval Kamilo premišljevanje in zbranost. Nemogoče je namreč

¹ Mat. 10, 36.

človeku sprejemati potrebna razsvitljenja, slišati glas Gospodov ter zvestemu biti njegovim božjim navdihom, ako se mu ne približa, odstranivši vse vzroke raztresenosti. Kaj namreč pomaga samota telesa, pravi sv. Gregorij, če srce ni v samoti?

Konečno, da se obvaruje kakšne zmote ter dobi nasvete, ki jih je potrebovalo njegovo srce, je odkril Kamilo svojemu duhovnemu voditelju vse, kar se je godilo v njem ter se je popolnoma vdal njegovemu vodstvu in njegovim odločbam.

To je bil svet redovnik iz samostana oo. kapucinov v Lijonu, blagi o. Vincencij, dobro znan vsem tamošnjim pobožnim dušam in redovnim hišam.

Ta modri vodnik, ki je bil navajen opazovati delovanja božje milosti v dušah, je dobro vedel, da med poklici prihajajo nekateri od Boga, drugi pa so mnogokrat samo učinek razvnete domišljije, srca ki je užaljeno ali kateremu se je svet pristudil. Zato si je pred vsem prizadeval natanko spoznati, kako si predstavlja njegov duhovni sin samostansko življenje in iz kakšnih vzrokov se mu hoče posvetiti.

Po dolгих molitvah in dobrem preudarjanju je sveti menih spoznal, da ima Gospod s to dušo posebne milostne namene. Klic božji je bil očviden. Posebno nagnjenje in nadnaravni nagibi so ga neustavno silili v samostan. Odslej ga je torej samo osrčeval v njegovi nameri in vzdrževal njegov vzlet proti vzvišenemu cilju, po katerem je hrepenel. Sedaj je častiti pater tudi menil, da sme zahtevati od njega večjo zvestobo v izpolnjevanju dolžnosti, posebno pa srčnost, ki se ne bi zbala nobene žrtve.

Kamila ni prestrašila nikaka težava. V tej dobi prve preizkušnje se je bolj in bolj utrjeval v svetem sklepu, posvetiti se vsega Bogu, brez delitve, brez pridržka. Zato je njegov duhovni oče, razsvitljen od zgoraj, sodil, da mu sme pokazati, kako imenitna bo njegova prihodnost. «Vi bodete, mu je dejal s prepričanim poudarkom, usmiljeni brat ali pa trapist.» S tem mu je povedal, da ga čaka življenje polno žrtvovanja in dejanj ljubezni, češ, tak je z ozirom na njega sklep božji.

Vzvišena napoved nikakor ni presenetila Kamila. Ta ideal je le predobro soglašal s tajnimi željami njegovega plemenitega srca. Uresničevala se je med nami blizu trideset let, še popolnejše, kakor se je pričakovalo. Dolgoletna služba br. Gabriela pri bolnikih mu je namreč dajala priložnost, izvrševati v visoki meri tudi junaške kreposti, ki odlikujejo usmiljene brate.

Da se je odločil Kamilo za red trapistov, na to je vplivala neka okoliščina, katere tukaj ne smem zamolčati.

Nekega dne se je sešel pri svojem voditelju z nekim trapistom iz dumskega samostana; bil je to o. Benedikt Margerand (izg. Maržeran), istotako lijonski rojak in iskren prijatelj patra Vincencija. Belohaljni menih je pripovedoval svojemu znancu, ki je mnogo pripomogel k ustanovitvi dumskega samostana, z velikim zanimanjem o vedno rastočem blagostanju mlade opatije. Opisoval je natanko način trapistovskega življenja ter je slikal v živih barvah, kako srečen je, kdor zvesto služi Bogu in koliko koristi najde krščanska duša v redovnem življenju.

Kamilo je poslušal kakor zamaknjen. Pogled na tega meniha, čegar življenje se mu je zdelo še bolj čudno kakor njegova oprava, potem te zanimive podrobnosti, ki jih je slišal in so bile v tolikem nasprotju z bajkami, ki se pripovedujejo med svetom o trapistih, z eno besedo, vse te stroge in zanj nove stvari so napravile globok vtis v njegovi duši. Bilo mu je dovolj. Sklep je bil storjen: tja, nikamor drugam.

Hoteč se poslužiti lepe priložnosti, odkril je takoj redovniku tajnost svojega poklica. Razložil mu je, iz kakšnih nagibov hoče posvetiti Bogu svoje ostalo življenje ter ga je ponižno poprosil za sprejem v samostan Marije Dumbske.

Ker ga glede poslednje točke o. Benedikt samostalno ni mogel zadovoljiti, svetoval mu je, naj se o tem osebno pogovori s č. o. opatom ter mu je obljubil, da ga hoče tudi sam priporočiti, ko se povrne v samostan.

Kamilu je ta predlog ugajal. Obljubil je, da kmalu obišče Marijo Dumbsko. Nekaj dni pozneje je to res storil.

Kaj se je vršilo pri tem sestanku našega aspiranta s č. o. opatom Avguštinom? O tem ne vemo veliko. Samo to nam je znano iz gotovega vira, da se opatu nikakor ni mudilo ga sprejeti. Nič kaj se ni zanašal na njegov poklic, češ, porodila ga je samo začasna gorečnost, a strogosti in poniževanja pri trapistih bi ga kaj hitro ugnale. Dal mu je k večjemu upanje, da ga bode sprejel na poskušnjo.

«Postulant, ki ste mi ga priporočili, je dejal nato opat o. Benediktu, se mi ne zdi dovolj krepkovoljen, da zmaga težave redovnega stanu; sicer pa je bil preveč gosposki vzgojen, zato jako dvomim, da bi se mogel privaditi našemu življenju.»

Čast. o. Avguštinu ni bilo namenjeno obogatiti svojo duhovno družino s tem zakladom, čegar ne-

Opatija Marija Dumbska.

precenljivo vrednost mu je Bog prikrival. Ta častiti predstojnik je sprejel kmalu nato v nebesih plačilo za svoje nebrojne zasluge.¹ Vrhutega (po čudoviti naredbi Previdnosti božje) za Kamila še ni prišel čas, da doprinese svojo žrtev. Bog ga je hotel vesti do cilja po ovinku, a pri tem mu je vedno dajal priložnosti pripravljati se za odločilni korak.

Takrat se je vnela francosko-nemška vojska.²

¹ Primeri Ménologe Cistercién, 26. december.

² 15. julija 1870.

Nimam namena pripovedovati tukaj vse dogodke, ki so to nesrečno dobo tako globoko zarisali v spominu, niti naštevati vzroke nezgod za Francoze; vse to prepuščam zgodovinarjem. Moje pripovedovanje se bo omejilo na bolj ozko torišče. Sledili bomo namreč Kamilu, ki mu je ta narodna kriza namah presekala pot življenja.

Sicer je bilo zavisno samo od njega, ako bi bil hotel ostati v prijetnem, mirnem zasebnem življenju, ne da bi se pobrigal za žalovanje svoje domovine. Tega pa ni storil, in to mu je v veliko slavo.

Omenil sem že, da je bila Kamilu nekako prirojena vnetost za izpolnjevanje svojih dolžnosti. Pri njem ni bilo mesta za sebičnost, tega nečastnega znaka neplemenitih duš. Okrvavljena Francija je zahtevala, da ji sedaj dokaže svoje domoljubje; takoj je bil pripravljen jo braniti in izpostaviti svoje življenje za njeno rešitev. To junaštvo je bilo pri Kamilu tembolj hvalevredno, ker se je k temu odločil prosto in lastnovoljno.

«Sanjači in pesniki naj pravijo, kar hočejo, je nekje zapisal vrli general Ducrot (izg. Dükro), «Vojska je in bo vedno potrebno zlo. Samo ona daje resnično krepkim dušam priložnost sijajno se izkazati; in naj ima kakršen koli namen, misel na največje žrtvovanje, ki je z bojem vedno v neposredni zvezi, zadostuje, da povzdigne bojevnika v očeh družbe, ki ima smisel še za kaj drugega ko nasičevanje materialnih slasti in fizičnih poželenj.» . . . «Izgubljeni smo,» je dejala ista velika duša malo pred

vojsko l. 1870, «če ne pride kakšna silovita kriza, da vzdrami v srcih sedanjih rodov čuvstva požrtvovalnosti, velikodušnega zatajevanja in domoljubja, ki bolj in bolj izginjajo, kakor se to vedno godi v življenju narodov v dobah resničnega propada.»

Izmed teh krepkih duš, ki jim je dala ta pogubonosna vojska priložnost se izkazati, je bil tudi Kamil Giraud.

Francozi so začeli vojsko izprva z navdušenjem, da, z nekoliko prevzetnostjo, toda kmalu je nastopila za nje cela vrsta krvavih porazov. Vsakdo ve, kako se je naposled Francija po dvomesečnem bojevanju razmesarjena in obnemogla pogreznila v sedansko blato ter je s svojim padcem zdrobila nezmožno vlado, katera jo je zvezanih rok in nog izročila Prusiji.

Bilo je 3. septembra 1870: dan nepozabne žalosti, ki je izzval srdite proteste. Zgodovina jih je zabeležila v čast toliko vrlim vojakom, ki jim je bila sreča nemila.

Ker je po sedanski predaji Francija sklenila vojsko nadaljevati, poslalo je več mest svoje legije proti sovražniku. Tudi v Lijonu se je zbralo mnogo prostovoljcev.

Četudi ni bil predpisane starosti, je Kamilo vendar zapustil brez pomišljanja rodbino in dom ter se jim je pridružil. Takoj je bil prideljen topničarjem rodanske legije in kot tak se je udeležil vojske. Ta služba je bila ne samo nevarna, ampak tudi jako težavna za tega rahločutnega gospodiča, čegar

prsti so se trudili dotlej samo s peresom ali pa s petelinom lovske puške. Lahko si torej misliš, dragi čitatelj, koliko je moral trpeti v teh dolгих mesecih vojskovanja, pomanjkanja, telesnih in duhovnih bridkosti.

Kamilo se je udeležil več ko dvanajst bitk, zlasti praske pri Chateauneuf-u (izg. Šatonöfu) 30. nov. 1870, krvavega boja pri mestu Nuits (izg. Nüi) 18. decembra in izgubljene bitke pri Héricourt-u (izg. Erikurtu) 15. - 17. januarja 1871. Povsod so občudovali njegovo junaštvo, njegovo možato strpljivost in krepkost.

Eden njegovih bojnih tovarišev pripoveduje sledeči dogodek, ki kaže njegov pogum in predrznost vpricho smrti. Neke mrzle listopadove noči je legija odrinila ob dveh ter je v štirih urah dospela v obližje Chateauneuf-a. Kar zapazi, približno 1800 m daleč, sovražnika na potu v Divijone. Treba je bilo pot mu preprečiti ali ga vsaj zadržavati.

Nemudoma so topovi razpostavljeni in streljanje se začne. Nemci, presenečeni, obstoje, postavijo svoje topove ter jamejo vračati nemilo za nedrago. Granate so padale goste kakor toča po tej hrabri legiji; smrt je kosila kar drugega za drugim; zdelo se je, da jim bo začel pogum upadati.

Kamilo, ki je bil umeščen na nekem vrtu in mu je stregel samo en vojak, je kazal sredi te smrtnosne toče čudovito hladnokrvnost in pogum. Nabijal je svoj top in streljal brez prenehanja do konca napada, osrčevaje svoje tovariše z besedo in zgledom.

Ta čin je vzbudil splošno občudovanje in bi mu bil gotovo pridobil vojaško kolajno, toda skromni Kamilo ni nikdar prosil za njo.

Drugokrat je bilo treba moža za jako težavno in nevarno mesto. Ko je poveljnik to predložil svojim vojakom, se je Kamilo prvi ponudil, da ga hoče braniti, se je res postavil tja ter je streljal s svojim topom na občno zadovoljstvo.

Smrt, ki se njegove osebe ni upala dotakniti, je mnogokrat prišla grabit svoje žrtve prav tik njega. Vse žive dni mu je ostala v bridkem spominu posebno smrt enega njegovih tovarišev, ki se je zgrudil ob njegovi strani. To je bil mladenič, čegar vesela čud se je kazala celo v najnevarnejših okoliščinah. V najhujši borbi se je včasi pošalil s Kamilom: «Poglejte no, kako Giraud blede od poka karteč!» Nekega dne je dostavil: «jaz pa se prav nič ne bojim, in ker nimam nič več delati, se uležem.» Res se je ulegel, a vstal ni več. Ko je namreč izgovoril te besede, je dva koraka od njega počila granata ter ga je raztrgala.

Poslednje besede nesrečnika, četudi dovtipne, vendar zgovorno pričajo, kako vrolo se je obnašal Kamilo.

Za te grozopolne vojske je bilo še mnogo drugih činov v čast Kamilu, ki se je kazal — po mnenju vseh — vedno in pred vsem vnetega za red in dolžnost. Zato so ga njegovi predstojniki visoko cenili, tovariši pa iskreno ljubili. Tisti izmed njih, ki še živijo, se še vedno spominjajo, kako prijazen je bil zmiraj in kako rad je slehernemu

ustregel ob vsaki priliki. Za zgled bodi sledeča prigodbica.

Nekega dne je ležal Kamilo na tleh, da se malo odpočije. Trem njegovih tovarišev, ki so si gotovo tudi iskali prigradnega ležišča, je padlo v glavo, da bi jim njegovo telo kaj dobro služilo za zglavnik. Rečeno, storjeno. Naše tri hruste je ravno zibalo spanje pravičnega, ko se nakrat pokaže dobro znan obris stotnikov. Osupnjen po tako čudnem prizoru, reče ubogemu trpinu, ki seveda ni mogel zatisniti očesa: «Kamilo moj, kaj pa misliš? Takoj mi otresi te nerode!» «O, tega pa že ne, odvrne Kamilo na tihem, bilo bi res škoda, ker tako dobro spijo!»

Na tem spoznamo brezmejno požrtvovalnost in samozatajo bodočega brata Gabriela, ki sebe ni nikoli jemal v poštev, kedar je šlo za to, da izkaže komu drugemu kakšno prijaznost.

Po nesrečnem dnevu pri Héricourt-u je bil Kamilo potisnjen v Švico, kamor je prišel ves zdelan in bolan z ostanki svoje armade.

Ko je bilo 7. januarja 1871 sklenjeno premirje, vrnil se je domov, da popravi svoje oslabele moči. Sedaj je mislil samo, na kakšen način bi se mogel odzvati Gospodovemu klicu.

Dobro je vedel, da bi to primorano bivanje med domačimi lahko škodilo njegovemu poklicu; zato je hotel kolikor mogoče skrajšati. Vrhutega se je zibal v upanju, da je njegov odhod na vojsko morda pripravil duhove in srca na težko ločitev, ki jo je nameraval. Menil je torej, da je sedaj najbolj primerni čas, da razodene materi in bratom svoj

dobro premišljeni in trdni sklep vstopiti v samostan.

Žalibog ! Ali sta meso in kri še kedaj komu pustila služiti Jezusu po svojih željah ? Jalovo bi bilo to pričakovati, odgovarja William Faber.¹ Mati iztrguje svoje otroke iz Zveličarjevih rok. Oče gleda s sumljivim očesom pravice božje ; Stvarniku zavisten, ravna trdo s sinom, kateri mu vse življenje še ni prizadel najmanjše žalosti in proti kateremu doslej še ni bil nikdar strog. Brat ne pozna več bratske ljubezni in prinese v sveti krog svoje družine vse pikre sodbe posvetnjakov, ako si upa Jezus dotakniti se njegove sestre. O nesrečni svet, prenesrečni svet ! In dobri so v teh slučajih navadno najbolj trpki ! — To je slika iz življenja ; povejmo, kako je bilo v našem slučaju !

Prvo razodetje Kamilovo glede njegovega poklica je povzročilo v vsej obitelji žalost, da jo je težko popisati. Ne, Bog ne daj, da bi več kedaj govoril o takih rečeh, češ, v takšno ločitev ne bodo nikdar privolili. Bog ne zahteva takih žrtev, on jih samo predlaga dobri volji. Sicer pa, mar se človek ne more zveličati med svetom kakor v samostanu ? In posebno še, čemu bi se hotel zakopati v samostan trapistov ter se obsoditi za vse življenje na strogosti, ki jim ni imena, dočim se mu kaže bodočnost polna najlepših nad ? — Ne, in zopet ne, kaj takšnega misliti, Bog ne prizadeni ! — S temi in še drugimi ugovori oboroženi, združili so mati in bratje vse svoje napore, da ga odvrnejo od tega koraka.

¹ Le pied de la Croix. str. 119.

Dolg, hud je bil boj, krvav za obe strani. Toda moči so bile neenake; za Kamila se je bojeval Bog in neizogibno je morala biti zmaga na njegovi strani.

Ker ni imel upa, da kedaj dobi privoljenje svojih domačih, raztrgal je krepkodušno zadnje vezi, ki so ga oklepale na njegovo družino in dne 17. junija 1871 ga je sprejela opatija Marija Dumska med svoje pobožne stanovalce.

Zgoraj smo slišali sv. Alfonza otrokom po pravici priporočati previdnost v tem, kar se tiče njihovega poklica. Kako, pravi dalje isti sveti učenik, ne bi očitno grajali starišev, kateri iz preveč natorne naveze ali neutemeljenih predsodkov preprečujejo poklic svojih otrok ter si domnevajo, da izvršujejo dolžnost s tem, da se borijo zoper božjo voljo? Oh! koliko nesrečnih starišev bomo videli v dolini Jozafat obsojenih, ker so povzročili, da so njihovi otroci izgubili poklic! In koliko nesrečnih otrok istotako pogubljenih, ker so hoteli, svojemu poklicu na kvar, ostati pri njih! Odtod grozni opomin božjega Učenika: «Če kdo pride k meni, pa ne sovraži svojega očeta in svoje matere . . . ne more biti moj učenec.»¹

Da odstranim vsak dušni strah, pristavim, da nam v izbiranju stanu nikakor ni treba ubogati svojih starišev. Tako učijo vsi bogoslovci, v soglasju s sv. Tomažem, ki priporoča² vsakemu brez

¹ Luk. 14, 26.

² Contra retrah. a relig. c. VIII. IX. X.

izjeme, ki čuti v sebi poklic za redovni stan, naj o svojem poklicu ne vprašuje za svet svojih sorodnikov, kajti oni se navadno poslužujejo svojega vpliva samo, da se poklicu protivijo.

Kamilo je sam izkusil, kako malo umeva svet važnost poklica. K sreči je rajše slušal Boga kakor ljudi.

Umevno je, da člani njegove družine niso mogli razumeti nagibov, ki so ga vodili, da je sklenil postati menih in da si je celo izvolil strogi in skriti red trapistov. Že na samem imenu »trapist« je nekaj tako strašnega, zlasti za materino srce! Življenje v tem redu se slika v tako temnih barvah!

Vsakdo je slišal ali celo čital te sanjarske pravljice: »Trapist nikdar ne govori ali, če v svojem večnem molku kedaj izpregovori, črhne samo ta tužni pozdrav: *Memento mori!* Brat, spominjaj se, da umreš! Mesa nikdar ne je, razven, kedar pride Božič na petek. Trapist leži v krsti in vsako jutro zajame lopato zemlje iz svojega lastnega groba. Ako zboli, ga zapustijo ležečega na slami in pepelu, s kozarcem vode ob strani. — Kakšno življenje! hujše ko sama smrt! kličejo eni s pomilovanjem. Kako, pravijo drugi, da sedanje državne postave morejo dopuščati takšno samomoritev? In sveta Cerkev, ki tako modro skrbi, da se božje zapovedi izpolnjujejo, kako to, da odobrava, da se peta zapoved tako očitno krši? Odkod prihaja ta prerana ljubezen do groba? Gotovo iz obupa, nezdravega uma ali pa iz neusmiljenega nemira vesti!» — Takšni so pojmi večine ljudi o trapistih.

Kamilo je vedel, kaj naj misli o teh otročjih bajkah. Njegovo kratko bivanje v Dumbah mu je zadostovalo, da se je o vsem dobro prepričal in je storil svoj sklep popolnoma premišljeno. Tukaj, in samo tukaj je našel ideal, po katerem je že dolgo hrepenel: junaško požrtvovalnost in samozatajevanje, oplemenitenost z najvzvišenejšimi krepostmi, in težko je že čakal, da poskusi svoje moči, ga bode li mogel izvesti. Kakor bomo videli, se mu je to izvrstno obneslo. Da, brat Gabriel je postal med svojimi sobraty najbolj dovršeni vzor trapista.

Toda, predno sledimo Kamilu v njegov novi stan, naj mi čitatelj dovoli o redovnem življenju sploh in o cistercijanskem redu posebej nekatere opazke, ki bodo olajšale umevanje nekaterih nastopnih posameznosti in tako nam ne bo treba pripovedovanja ob vsaki priliki trgati.

Tretje poglavje.

Menihi in samostani.

Kaj je menih? Kako njegovo tajno življenje, vse posvečeno molitvi in pokori, blagodejno vpliva na zunaj. Dan cistercijanskega meniha. Kako meni Viktor Hugo o menihih.

Že pri samem naslovu tega poglavja se čuti duša kakor ponešeno v neki vzvišen kraj, kjer bivajo ljudje, ki neizmerno prekašajo od sveta občudovane junake. Tam se vršijo prečudna dejanja, mnogokrat nepoznana, včasih celo zasmehovana, a vsekako nad vse zanimiva.

Pri spominu na menihe in samostane se misel kristjanova spoštljivo prestavi v vroče egiptovske puščave med neštete trume pobožnih samostancev in strogih samotarjev; zdi se nam, da puščava še dandanes žaluje za njimi.

Potem šine ista misel črez daljave ter se z dopadanjem ustavi pred poetičnimi svodi zapadnega »kloštra«, vstopi trepetaje pod te stroge, visoke oboke, da ondi občuduje sveto, spokorno življenje menihov, njihovo popolno odmrlost vsemu, kar je vstvarjenega, in, kljub temu, njihov čudoviti vpliv na človeško družbo, ki je pri njih še bolj razviden, kakor pri njihovih prednikih na vzhodu.

Debele knjige bi moral napisati, kdor bi hotel pripovedovati zgodovino menišтва. Ta zgodovina je tako obsežna, da objema vse dobe in vse kraje. Saj ga ni kraja, kateri ne bi imel svojih samostanov ali ki ne bi spoštljivo ohranjal njihovih razvalin. In kdo našteje družine, ki imajo po enega ali več svojih v teh svetih armadah, posvečenih molitvi in žrtvovanju samega sebe!

In kolika čudesa so se dovršila v teh zidovih in po teh ljudeh! Koliko uslug se je izkazalo sveti Cerkvi in človeški družbi!

Naj pravijo današnji dvomljivci, kar hočejo, menihi so, ki so obvladali pogansko izprijenost, izpreobrnili barbarske narode, prenovili tla naše stare Evrope ter slovstvo, vede in umetnosti rešili propasti. Kolike važnosti so bili samostani zlasti za naše slovenske očete, zanimivo opisuje zgodovina Slovencev.

Prostovoljno posvečeni molitvi in pokori, so nadalje oni, ki iz svojih pobožnih zavetišč razorožujejo jezo božjo, pripravljeno udariti grešne zemljane ter odplačujejo božji pravici dolg človeštva. To so dobrote, ki jih svet ne zna ceniti.

Mimogrede bodi omenjeno, da je treba razločevati menihe v ožjem pomenu besede od drugih redovnikov. O meništvu ima današnji svet kaj malo pojma. Da se bavi redovnik z dušoskrbjem, poučevanjem itd., to že umeva; tudi menih učenjak in menih poljedelec bi mu morda še šla v glavo. A menih, ki mu je naloga življenja, da «telo kroti in je deva v sužnost»,¹ ta bo zanj še dolgo uganka.

¹ I. Kor. 9, 27.

Ali njegova nevednost na stvari sami nič ne izpremeni.

Toda povzemimo kjer smo ostali in nadaljujmo po redu. Menih se pravi po naše samotar. To je, kakor kaže ime, krepkodušni kristjan, ki vzame Evangelij za resno ter se loči, kolikor mogoče, od človeške družbe in njenega burnega življenja, da išče edino kraljestvo božje in njegovo pravico. V ta namen se poda v samoto, kajti tam ložje najde Boga ter živi sam z Bogom samim.

Kako utemeljen je izrek nekega pogana: «*Pluribus intentus minor est ad singula sensus.*» Ako ljubezen objema več predmetov, je manjša do poedinega. Srce človeško je že tako ustvarjeno: čimbolj se bo odtegnilo tisočerim predmetom, ki je napolnjujejo in oblegajo, s tem večjo močjo se bo oklenilo tistega, ki ga je izvolilo za edini cilj svoje ljubezni.

Torej, ako hočemo najti Boga, se moramo vsega oprostiti, se osamiti; v miru je njegovo bivališče. Kajti, ponovimo, samo Bog, Bog, katerega išče najkrajšim potom, to je naloga menihova v samoti, razlog in smoter njegovega življenja.

Sedaj pa si oglejmo njegovo življenje od bliže.

Da bo krajše, se hočemo ozirati samo na dvojni bistveni znak menihov, molitev in zadoščevanje božji pravici, ki mora biti vodilno načelo vsakemu njegovemu dejanju. To dvoje je glavni smoter njegovega življenja, kakor je bil cilj življenja največje, božje žrtve, Jezusa Kristusa.

Molitev je najnujnejša dolžnost, ki je nismo oproščeni v nobenem trenutku življenja. Evangelij nam je še le popolnoma razodel njeno korist za posameznika in družbo ter ji je odmenil poseben stan. Poglejmo, kaj dela sveta Cerkev. Ni ji dovolj, da priporoča vsem vernikom, naj se udeležujejo tega vzvišenega, zveličavnega opravila; izbira še posebne služabnike, ki jim daje nalogo darovati Bogu noč in dan, po vseh krajih, v imenu vseh, kadilo najizvrstnejše molitve, katero sv. Benedikt tako lepo in tako po pravici imenuje: božje opravilo, božji oficij. In ti ljudje, ki so posebno posvečeni socialnemu opravilu molitve, so menihi.

«Svetu so tuji, neznane so jim mučne skrbi življenja. Oproščeni vseh potreb po uboštvu in pokorščini in žgočih strasti po čistosti, se zatečejo v samoto. Premišljevanje božjih reči je tam njihov živelj; njihov duh, njihovo srce, celo njihovi čuti, vse je v globoki zbranosti. Mrtvičenje, molk, strogo delo duha in telesa varujejo vhode njihove duše. Iz te zbranosti se dviga molitev, in kakšna molitev!»¹

Če sedaj pomislimo na nebrojno število samostanov, ki se iz njih neprenehoma vzdigajo iste prošnje, isti klici za usmiljenje, kako ne bi verjeli, da je molitev mogočna zaščitnica človeštva in da je menih njeno najpopolnejše orodje? Odtod beseda svetega Avguština: «Čim manj se bavi redovnik z dru-

¹ F. Martin : *Les moines*, str. 357. — K njegovim besedam bi pripomnil, da so nekoliko idealne; človeška slabost ne dopušča jih vedno udejstvovati.

gimi rečmi kakor z molitvijo, tem bolj pomaga ljudem.» In ta bridka tožba Jezusova sv. Magdaleny Paciški: «Poglej, moja hči, kako so kristjani v hudičevih rokah; ako ne bi jih reševali moji izvoljenci s svojimi molitvami, bili bi žrtva te pošasti.»

Oh! ko bi pač svet spoznaval, kaj vse dolguje tej priprošnji, kolike dobrine mu ona naklanja in kolika zla odvrča od njega!

Poslušajmo, kako povzdiguje važnost tega socialnega opravila, molitve, Donoso Cortez, eden največjih veleumov katoliške Španije: «Politiški vrtinec, v katerem sem se nahajal zoper svojo voljo, mi doslej ni pustil niti enega mirnega dneva, niti trenutka, da bi se odpočil. Pravično je, da se, predno umrem, zberem ter se pogovarjam na samem z Bogom in svojo vestjo.

«Po mojem mnenju je vzor življenja meniško življenje. Jaz mislim, da ti, ki molijo, storijo za svet več kakor oni, kateri se bojujejo, in če je svet od dne do dne slabši, je temu tako, ker je več vojsk kakor molitve. Ako bi mogli doumeti skrivnosti božje in zgodovinske, čudom bi se čudili nad izrednimi učinki molitve celo z ozirom na človeške zadeve. Da bode človeštvo v miru, je treba nekega gotovega ravnotežja, ki je znano samo Bogu, med molitvami in dejanji, med premišljevalnim in dejalnim življenjem. Moje prepričanje o tem je tako trdno, da menim, ako bi bila le ena ura samo enega dneva, v kateri bi zemlja ne po-

slala nobene molitve v nebesa, ta dan in ta ura bi bil poslednji dan in zadnja ura za svet.»¹

Kaj ne, to so stvari, ki človeški razum premagajo in nam dajejo najčudovitejši pojem o mogočnosti molitve.

Toda menihi ne delujejo za blagor človeštva samo z molitvijo, ampak tudi s pokorjenjem za njegove grehe.

Trdo je to govorjenje! Res, narava ne ljubi pokore, temveč boji se je. In vendar je v tej besedi ena najvažnejših skrivnosti glede usode človekove in človeštva. Da, krščanska vera ima o tem predmetu silno globoke nauke.

Uči nas, da vsaka pregreha zasluži kazen, in da zagrešen človek mora zadostiti božji pravici, ali na tem svetu ali pa na onem.

Ravno pokorjenje za grehe pa je ta zveličavna kazen, ki, ako jo prostovoljno vzamemo nase ali jo vsaj voljno sprejmemo, ima dvojno moč, namreč krivičniku zadobiti milost in zadostiti najvišjim postavam, ki so se prekršile.

Globoko navzeta tega visokega verskega modroslovja, je hotela sveta katoliška Cerkev istotako imeti stan s to posebno nalogo, poverila; jo je menihom.

Vsem vernikom sicer nalaga vzdrževanje mesa, poste, sto drugih strogih, naravi zopernih vaj. A od svojih posebej izvoljenih služabnikov, redovnikov, ki imajo že po svojih obljubah na sebi

¹ Donoso Cortez, II. zv. str. 124.

znak pokorjenja, zahteva mnogo več. Ona hoče, da se ta znak žrtvovanja neprenehoma pojavlja v vsem njihovem bitju, v vseh njihovih dejanjih. Križ, poniževanje, trpljenje, celo smrt, takšen je njihov delež, to uživanje jim je bilo odmerjeno. Ko so vse zapustili : stariše, prijatelje, domovino, upanje sveta in občevanje z ljudmi, so se postavili na žgavni oltar Gospodov in, žrtve ljubezni in sprave, združujejo daritev samih sebe z daritvijo največje, božje Žrtve. Navdan z istimi čuvstvi kakor Jezus, občni Spravitelj, se menih ne zadovoljuje samo s tem, da zadošča za svoje lastne pregrehe, da bi zagotovil samemu sebi usmiljenje božje ; ne, ampak on dela pokoro tudi za svoje brate, ki jih je zapustil med svetom ter plačuje božji pravičnosti dolg za zagrešeno človeštvo.

Podoben Jagnjetu božjemu, katero nadomešča in čegar nalogo nadaljuje, zbrisuje redovnik grehe sveta, spravlja zemljo z nebesi, človeka z njegovim Stvarnikom. In Bogu je všeč zadoščevanje teh prostovoljnih žrtev, ki živijo «med vežo in oltarjem»¹ ; njegova jeza se utolaži in njegova roka, ki je včasih že vzdignjena, da krivičnike udari in iztrebi, se povesi, da jih blagoslovi ter jim odpusti.

Takšno je skrivnostno, globoko razmerje meniha s človeško družbo ; takšno je dvojno opravilo njegovega tajnega življenja : on moli za grešnike in se pokori za njihove grehe. «In vedno so bili, pravi William Faber,² kontemplativni svetniki, ki so najbolj ljubili grešnike, da, še bolj kakor dejalni

¹ Joel, 2, 17.

² Le pied de la Croix, str. 165.

svetniki, ki so uporabljali svoje življenje v to, da jih izpreobrnejo. Ali ni to vzrok, zakaj je treba kontemplativnega življenja tistemu, ki hoče biti popolen apostol?»

Veliki papež Leon XIII. je na večer svojega življenja izrazil isto v svojem lepem pismu kardinalu Gibbons, 22. januarja 1899: «Ni umestno da bi hvalili drugače tiste, kateri se vdajo dejalnemu življenju kakor one, ki ljubijo samoto ter se posvetijo premišljevanju in telesnemu pokorjenju. Kako izredno so bili ti poslednji in so še sedaj zaslužni za človeštvo, nam pač ne more biti neznano, če vemo, koliko moč ima neprestana molitev pravičnikova — zlasti še, ako je združena s krotanjem mesa, — da tolaži jezo božjo ter si naklanja njegove dobrote.»

Molitev in pokora sta potrebni vsak čas, a še mnogo bolj v dobi, ko je zabredlo človeštvo v velike pregrehe.

Vse se pritožuje, da živimo v hudih dneh. Zares, po pravici smo nezadovoljni s sedanostjo in smo v skrbah za prihodnost. Toda, ali mislimo na to, da storimo nebesom silo? So li naši naporji večji, kakor če bi šlo vse dobro? Ali ne zabimo, da smo dolžni krivice popravljati, in da vsaka hudobija poostri to dolžnost?

Opominov nam pač ne manjka. Nad nami je beseda Gospodova, kot zveličavna, tisočkrat blažena pretitev: «Ako se ne spokorite, se boste vsi pogubili.» In te zadnje čase je Mati božja večkrat dala slišati svoj glas, da bi ljudi odvrnila s pota, ki vodi v peklenko brezdno.

Kakšno je bilo njeno svarilo v Saleti?¹ «Ako se moje ljudstvo noče podvreči, bom morala izpustiti roko svojega Sinu; tako je težka, da je ne morem več zadrževati.»

In kaj je priporočevala v Lurdu? «Pokoro, pokoro, pokoro! Molite, delajte pokoro za izpreobrnitev grešnikov!»

Torej je jasno; od pokore, ki zadoščuje, in tudi molitev mora imeti ta znak, je vse zavisno, ona odločuje usodo človeštva na tem svetu in za večnost. Nebesa, pamet, sedanjost, preteklost, blagor človeštva in blagor posameznika, vsi ti glasovi se združujejo, da kličejo svetu: molitev, pokoro! Začnimo vendar odgovarjati skrbnosti naše usmiljenjapolne nebeške Matere, in zveličali se bomo!

Sedaj pa, namestu premišljevanj, hočem bralca malo seznaniti z meniškim življenjem. V to svrho bom obširno popisal dan cistercijanskega meniha.

Najslavnejši cistercijan, sv. Bernard, določuje svoj red tako le: «Naš red je skromnost, ponižnost, radovoljno uboštvo, pokorščina, mir, veselje v svetem Duhu. Naš red je, biti pod učenikom, pod opatom, pod pravilom, pod disciplino. Naš red je, ljubiti molk, vaditi se v postu, bedenju, molitvi, ročnem delu, in nad vse, držati se najizvrstnejšega pota, to je, ljubezni; v teh rečeh pa napredovati od dne do dne in v njih vztrajati do zadnjega dne.»¹

¹ La Salette, I. 1846.

² S. Bern. Ep. 145.

Ta definicija bi bila vredna, da se zapiše z zlatimi črkami nad vhod vsakega samostana našega reda in v srce vsakega njegovih članov, kajti ona jasno določa naše mesto in našo ulogo v sveti Cerkvi.

Kakor znano, so zapustili sv. Robert in tovariši Molizem zato, da bi popolnejše izpolnjevali pravilo sv. Benedikta. Ta sveti postavodajalec pa zahteva od svojih učencev življenje ločeno od sveta, združeno z Bogom po molitvi, mrtvičenju, učenju in delu. To je premišljevalno življenje, ki je imajo vsi za najpopolnejše. V našem redu je premišljevanje ponekoliko zvezano z dejanjem, ki obstoji v ročnem delu, v menjavanju dnevni vaj ter izvrševanju raznih služb v samostanu. Toda pogledjmo!

Za reformiranega cistercijana ali trapista se začne dan ob dveh zjutraj; ob večjih praznikih vstane ob poludveh, ob poglobitnih pa ob eni.

«Čemu tako rano?» je vprašal nekega dne neki višji avstrijski častnik patra, ki mu je razkazoval samostan, ter je naivno pristavil: «Cesar, ki ima na skrbi toliko narodov, vstane še le ob štirih, vi pa, ki nimate nič delati, vstajate v sredi noči!»

Redovniki nič ne delajo in nimajo nič delati! Da, tako menijo nekateri posvetnjaki, ki nimajo nikakih pojmov o božjih rečeh, niti o namenu človekovem na zemlji. Tisti, ki tako mislijo ali govorijo, pač ne vedo, da cistercijan posvečuje šest ur na dan molitvi, ter da ves čas, kar mu ga puščajo korne molitve, uporablja za telesna in duhovna opravila, predpisana po pravilu.

«In koliko reči, pravi neki že navedeni pisatelj, pripomore menihom podaljšati dneve : kratkost spanja, odsotnost vsakega odpočitka, neprestana opravila, molk in post, ki odstranjata prvi nepotrebne pogovore, drugi pa pogostne obede. S temi sredstvi so rešili vprašanje, ki je za posvetne ljudi nerešljivo, namreč, kako se da življenje podvojiti, potrojiti.»¹

Ob dveh zjutraj so torej cistercijani na nogah. Zdajci jih vidiš kot tajnostne sence, pomikajoče se pod mrzlimi, temnimi oboki hodnikov proti cerkvi, kjer se razpostavijo v koru.

Zunaj je noč; vse na zemlji spi, razven hudobije. Tukaj, menih čuje in moli vzvišeno molitev, ki se dviga, že dolga stoletja, vsak dan in vsako noč, vedno ista. «Zaman mori smrt, je dejal Ljudovik Veuillot (izg. Vöjjo), ona ne more izprazniti teh kornih klopi, kjer se zdi, da sedi vedno ista oseba.»²

Kmalu pošlje zvon nekaj blagodonečih, milih glasov proti nebu. Menihi padejo na kolena in opat začne oficij device Marije z besedami: «Češćena Marija, milosti polna, Gospod je s teboj!» Nato vsi vstanejo in odgovorijo: «Blažena si med ženami, in blažen je sad tvojega telesa» — ter z resnim, nizkim glasom, stoje in v temi, nadaljujejo Marijine zornice in hvalnice. To traja približno pol ure.

¹ F. Martin, *Les moines* str. 366.

² *Les Pèlerinages de Suisse*, str. 96.

Po svetem Bernardu so podedovali tudi njegovi duhovni sinovi pobožnost do Marije. Marija je posebna patrona njihovega reda. Njej je posvečen vsak njihov samostan in vsak menih nosi predimek: Marija. Vsak dan brez izjeme molijo v koru njen oficij pred dotičnimi kanoničnimi urami, samo zvečer sledijo Marijine sklepnice kanoničnim. Tako se torej dan završi, kakor se je pričel: s češčenjem nebeške Kraljice. Vsak dan se bere v njeno čast posebna sv. maša, ki se zategadelj imenuje *de Beata*. Kedar se imenuje ime Marijino, vsak prikloni glavo v znak globokega spoštovanja. Njeni prazniki so najslajši za vso samostansko družino, kakor tudi za vsakega člana posebej. Kako slovesno se vrši ob teh dneh služba božja! Kako žari gorečnost z obrazov menihom, ko pevajo Marijino slavo! O prostih urah pa se kar gnetejo okoli njenega lepo ozaljšanega oltarja ter ji izražajo svoje češčenje, svojo vdanost, zlasti pa svojo ljubezen, priporočajo njenemu maternemu Srcu vse svoje zadeve ter ji obljublajo, da ji hočejo biti vedno zvesti sinovi.

Od polutreh do treh je čas posvečen premišljevanju, ki je opravljajo vsi, očetje in brati, v koru, vsak po svoji pobožnosti in nagibu svetega Duha. To je eden najslajših trenutkov v dnevu.

Ko je tako sam z Jezusom, v tihoti in nočni tmini, dočim svet zabi Boga, in jih je mnogo, ki ga žalijo, premišljuje menih o poslednjih rečeh, o verskih skrivnostih, o usmiljenju božjem do človeštva; napaja se z veseljem, da ljubi Boga v tem

življenju, in z upanjem, da ga bode gledal v večnosti.

Po premišljevanju da predstojnik znamenje in vsi vstanejo. Zdajci se zaslišijo močni, slovesni glasovi. Začele so se kanonične zornice, ki se recitujejo ali pojejo, kakor je značaj dneva.¹

Takoj po svojem prihodu v Cistercij so sklenili ustanovitelji reda oskrbeti se z lepim koralom, ki naj bi se kolikor mogoče strinjal z gregorijanskimi izročili. Po nekaterih poskusih, ki so se jim izjalovili, so dali sv. Bernardu nalogo, da jim ga priskrbi. Sv. Bernard, ki so mu pomagali pri tem truda-polnem delu najboljši pevci mladega reda, je poiskal med tedanjim blagom, kar se mu je zdelo najbolj gregorijanskega. Delo svetnikovo in njegovih sotrudnikov je generalni kapitelj potrdil ter je zaukazal vsem cistercijanskim samostanom, da je sprejmejo in neizpremenjeno ohranijo.

Posledica te zapovedi je bila, da se je pri cistercijanih do 16. stoletja petje ohranilo popolnoma nepokvarjeno. To pričajo mnoge koralne knjige iz teh stoletij, ki se še nahajajo v raznih samostanih.

Pozneje sta vpeljava moderne glasbe in slabi okus hudo zadela gregorijansko petje, ki se ni več

¹ Prvi cistercijani so zornice peli vsak dan. Bržkone so jih nehali peti ob ferijah, t. j. dnevih, ko ni nobenega godu, ko je bil vpeljan Marijin oficij. Te dni so namreč molili tudi mrtvaški oficij, ki so ga bili prejeli od Klunijaka (Cluny). Ta trojni oficij se pri nas vedno ohranja: canonicum, marianum, defunctorum.

prav umevalo. Generalna kapitelja l. 1667 in 1683 naše opominjata, naj zvesto ohranijo resno, pobožno petje, ki ga je vpeljal sv. Bernard.

Žal, vsesplošna struja je končno za seboj potegnila tudi cistercijane. Klavdij Vaussin (izg. Vosen), generalni opat, je dal proti koncu 17. veka prenameniti cistercijanske koralne knjige, kakor tudi brevir in missale, čeprav je bil Pij V. dovolil ohraniti jih. Konečno pa se je vendar spoznalo, da je treba zopet sprejeti »nekdanje naprave, katere so se v umetnosti in znanosti bolj ali manj opustile, na kvar pravemu napredovanju.«¹ Generalni kapitelj l. 1894 je zapovedal nov natis koralnih knjig, ki naj bo natančen posnetek dela sv. Bernarda. In tako so prišle na svetlo sedanje krasno tiskane knjige.

Toda povrnimo se v kor, kjer smo pustili menihe pri zornicah.

«V vseh teh glasovih, ali bolje, v tem edinem, močnem glasu, ki prepeva psalme in himne z mogočnim odmevom, prihajajočim ne toliko iz prs, kakor iz vročega ognjišča srca, se nahajajo podarki in izrazi, ki se ne dajo opisati.»²

»Pridite, radujmo se v Gospodu . . . in s psalmi mu veselo pevajmo!« Redovniki se spomnijo, da je bil mili Jezus, izdan svojim sovražnikom, ob

¹ Dom Pothier, *Mélodies Grég.* Préf. str. 1.

² F. Martin, *Les moines*, str. 360. — Ta vtis je napravilo temu pisatelju petje v trapistovskem samostanu »Akva-bela« na južnem Francoskem, v katerem je bival nekaj tednov in čegar menihi posebno slovijo kot dobri pevci.

tej uri zaničevan, zasramovan, zapuščen od svojih učencev in prijateljev. Zato pridejo in pokleknejo z ljubezni polnim srcem k njegovim nogam, da zavzamejo mesto, katero so drugi zapustili, ter se udeležujejo njegovih bridkosti, da bi bili deležni tudi njegovega božjega usmiljenja.

Zornicam navadno sledijo hvalnice, v katerih se slišijo samo slavitve, hvale in zahvale.¹

Ko je vse končano, se moli angelsko češčenje. Nato lahko vsak porabi čas po svoji pobožnosti, mašniki pa opravljajo svete maše do polušestih.

Ob tej uri zvon zopet pokliče menihe v kor k oficiju prve ure ali prime. To je jutranja molitev. »Ko dnevna zvezda je izšla, ponižno prosimo Boga...» solnce prihaja na obzor; na iztoku je žareče; vsa priroda se raduje, poje, moli in slavi svojega Stvarnika. Tudi človek, kralj stvarstva, mora dajati čast Bogu, od katerega ima svoje bitje, mora dobiti posebnih milosti za dan, ki se pričinja, s svojimi raznovrstnimi težavami in raznimi boji: človek poklekne in moli.

Po prvi gredo patri v dvorano, ki se zove kapitelj, k vaji, ki se tudi imenuje kapitelj. Tukaj se poje vsak dan za martirologijem ali seznamkom vseh tisti dan umrlih mučenikov in svetnikov eno poglavje svetega pravila, ki ga potem predstojnik razlaga. Po tej razlagi se menihi enkrat ali dvakrat na teden očitno obtožujejo

¹ Od Vseh svetnikov do Velike noči, ob ferijah, se molijo, za kanoničnimi zornicami, zornice in hvalnice mrtvaškega oficija, zato se recitirajo kanonične hvalnice pred primo.

vnanjih pregreškov zoper sv. pravilo, ali se karajo zavoljo njih ter se jim zato naloži primerna pokora. Na ta način lahko zadostijo z neznatnim ponižanjem za najmanjše vnemarnosti, ki jih bolj ali manj ovirajo na potu proti svetosti. — V kapiteljski sobi se nadalje daje postulantom redovna obleka in se delajo neslovesne obljube, v njej so pridige in takozvane absolucije za umrle, redno branje ob štiridesetdanskem postu, tam se začne in završi vsakoletna regularna vizitacija ter se bere ob kvaternih sobotah vizitacijska listina. To je torej svet kraj, je nekakšno družinsko svetišče; zato je v tej sobi zapovedan najstrožji molk.

Ko je kapitelj končan, gredo menihi v spalnico, da spodobno poravnajo svojo postelj, kar je kmalu storjeno.

Nato je približno eno uro odmora. Ta čas je prost v tem zmislu, da ga lahko vsak, kakor po nočnem oficiju, uporablja za učenje, za pobožno branje ali za druge pobožne vaje, pripuščene po pravilu.

Očitalo se je včasih cistercijanom, da ne ljubijo učenja, da se ne bavijo radi ž njim. Velika pomota je to. Njihovo pravilo, njihove konstitucije, njihova preteklost izpričujejo nasprotno. Rokopisi naših prednikov, njihove bogate knjižnice, kolegiji, ki so jih ustanovili in njihovi spisi pričajo, za kako važno so smatrali v našem redu umstveno izobrazbo.

Še dandanes lahko porabi menih za učenje po zimi približno pet ur na dan, po letu malo manj. Koliko je svetnih duhovnikov, ki za to nimajo

toliko časa na razpolago! To torej popolnoma zadostuje za menihe, ki žive zaprti, ki nimajo nobene zunanje službe in je po svojem pravilu ne morejo in ne smejo imeti.

Ni mi treba poudarjati, da se sprejemajo v naših samostanih za učno stvarino samo resne stvari, in veseli nas, ko vidimo, da so to ravno tiste, ki so jih zadnji čas papeži večkrat priporočali v svojih okrožnicah.

Tisti torej, ki se pripravljajo za mašništvo, dovršijo najprej študije, ki odgovarjajo gimnazijskim, nato pa se skrbno podučujejo v školastiškem modroslovju ter v dogmatičnem in moralnem bogoslovju. Konstitucije pristavljajo, da ti kleriki ne smejo opravljati nobene službe, ki bi jih ovirala pri učenju.¹ Vrhutega se vršita v naših samostanih vsaj dve konferenci na mesec, katerima morajo prisostvovati vsi, ki so sprejeli svete redove. V prvi se razpravljajo bogoslovne teze, v drugi pa se razlaga sv. Pismo.²

Ker se ta program generalnemu kapitelju še ni zdel zadosten, predpisal je l. 1895³ našim učencem kot učni predmet poleg bogoslovja in modroslovja tudi cerkveno zgodovino in kanonično pravo, z vsaj dvema izpitoma na leto, neodvisno od izkušenj, ki jih zahtevajo konstitucije pred sprejemom svetih redov.

¹ Const. c. IX. § CIV.

² Const. c. IX. § CVIII.

³ Odlok 8.

Sicer pa, če je bilo morda v tem ali onem samostanu našega reda z ozirom na študije doslej kaj nepopolnega, ga v bodoče strogo vežejo nedavni predpisi sedaj slavno vladajočega papeža Pija X.¹

Po tem dolgem, a morda ne nepotrebnem ovinku nadaljujmo vspored dnevnih vaj.

Do kapitelja so vaje vse leto iste; potem so pa po zimi nekoliko drugačne, kakor po letu. Prvi cistercijani so namreč razdelili leto v poletne in pozimske vaje. Prve tečejo od Velike noči do 14. septembra, druge pa od tega dne do Velike noči.

Po zimi torej pojejo patri ob $\frac{3}{4}$ 8 tercijo, to je, molitev ob tretji uri, in veliko mašo, kateri sledi seksta ali šesta ura. Potem gredo na delo.

Po letu je delo pred veliko mašo; ta je namreč ob desetih.

Delo je pri nas strogo zapovedano. Sveto pravilo ga predpisuje v vseh oblikah, notri v samostanu in zunaj na polju. Dandanes pa je delo za cistercijane več kakor predpis pravila, neogibno je potrebno; brez dela se ne morejo preživljati.

Mnogim se zdi čudno, da, nekateri se celo pohujšujejo nad tem, da se bavijo pri cistercijanih celo mašniki z ročnim delom. Kaj! da duhovnik onečašča svoje posvečene roke s tako nizkimi, včasih ne posebno snažnimi opravili! Toliko dobrega bi lahko storili z dušnim skrbništvom, pa tako

¹ Declarationes circa art. sextum Decreti: *Auctis admodum*. 7. Sept. 1909.

po nepotrebnem gubijo svoj čas! — Poglejmo, so li takšne graje opravičene!

Pred vsem moram opozoriti, da so do 13. stoletja, t. j. do ustanovitve dominikancev in frančiškana, smatrali menihi premišljujoče življenje zvezano z ročnim delom kot poglavitno dolžnost svojega stanu. Res je, da so se vedno nahajali nekateri, ki so opravljali tudi zunanjo službo. Da, bili so celo večinoma menihi, ki so pridobili Evropo za katoliško vero. Ali to jim je bilo vedno le postransko opravilo.

Ker je pa sledila takšnim misijonskim delom mnogokrat propast redovniškega duha, izključili so jih ustanovitelji našega reda skoro popolnoma. Zato srečavamo v zgodovini cistercijanske misijonarje prav redkoma, in še ti so se posvečevali tej službi navadno le po izrecnem naročilu papeževem. Tako n. pr. so bili cistercijani, ki so oznanjali sv. vero v Prusiji, Livoniji, na Švedskem in drugod. To so bile, kakor rečeno, le redke izjeme. Ustanovljeni smo bili kot premišljevalni red, in če se sedaj v sv. Cerkvi večina redovnikov posvečuje dejavnemu življenju, nam to ne more dajati povoda, da bi izpremenili svoja nad osemstoletna, od sv. Cerkve tolikrat potrjena in hvaljena pravila.

Vsak red ima namen, posnemati v tem ali onem oziru Jezusovo življenje. Eni nadaljujejo njegovo oznanjevanje kraljestva božjega, drugi si jemljejo za zgled njegovo sočutno srce do bolnikov, tretji so podedovali njegovo nežno ljubezen do otrok ter se posvečujejo njihovi vzgoji itd. Cistercijani,

ti pa posnemajo zlasti njegovo skrito življenje v Nazaretu. In kaj je počenjal tam? Molil je in delal ter bil pokoren Mariji in sv. Jožefu. Da, on, Sin božji, je pomagal v tesarnici njemu, ki mu je namestoval na zemlji nebeškega Očeta. Če se torej on, ki je s samo svojo vsemogočno besedo zgradil nebesa, razpostavil solnce, luno in zvezde ter ustvaril zemljo in vsa čudesa na njej, tako ponižal, da se je v borni delavnici potil in trudil z obdelovanjem lesa, kako bi moglo človeka, in naj je tudi duhovnik, takšno delo onečaščiti?

Toda, o ljubi Jezus, kaj se mudiš? Svet se pogreza v večjo in večjo temo pregreh in nevednosti; po vsej zemlji gospoduje nemoteno satan, duše se pogublajo druga za drugo, ti pa, poslani in toliko zaželeni Odrešenik, gubiš svoj čas z obličem in žago?

Kako nespametno bi bilo takšno govorjenje! Kdo bi si upal trditi, da je bilo Jezusovo življenje v Nazaretu manj popolno in sveto, manj častno za Boga in dušam manj koristno, kakor ob njegovem javnem delovanju in trpljenju? Da, premišljujoče življenje mora biti res sveto in vsestranski koristno, a težko umljivo; tri leta so zadostovala Kristusu za ustanovitev sv. Cerkve, a da nas nauči ponižnega, skritega življenja v molitvi in spokornih delih, za to je potreboval celih trideset let! Če je treba sv. Cerkvi delavcev za vinograd Gospodov, ji je ravno tako treba drugih, ki prosijo tem blagoslova božjega pri njihovem delu. Torej zvršujejo tudi cistercijani apostolstvo na svoj način in ne gubijo svojega časa.

Moli in delaj, to je cistercijanu drago geslo; vse njegovo življenje je menjavanje molitve in dela, brezdelje tu ne najde prostora. Ti možje, ki si jih ravnokar videl v koru in pred oltarjem opravljati najsvetejšo daritev, se potijo sedaj pri najtežavnejših, najbolj poniževalnih opravilih.

Cistercijani so pred vsem poljedelci in se morajo preživljati z ročnim delom, poljedelstvom in živinorejo.¹ Obrt sme priti poljedelstvu na pomoč samo tam, kjer zemlja ni dovolj rodovitna.

Tako torej, ne da bi izključevali vadbe duha z učenjem, dajajo reformirani cistercijani ročnemu delu nekako prednost, kajti naporno delo je boljši pripomoček za zbranost in mrtvičenje, značilni čednosti njihovega stanu. Na ta način tudi niso nikomur v nadlego, marveč še imajo za čim obilno pomagati revežem in nesrečnikom ter dajajo svetu zgled krščanskega dela, učeč ga posvečevati težave in napore življenja.

Cistercijani so izvršili v poljedelstvu velika obdelovalna in izboljševalna dela, morda še večja kakor benediktinci; to pa zato, ker so imeli dragocene pomočnike v bratih laikih ali konverzijah.

Izpregovorimo tukaj besedico ljubeznivega spoštovanja do teh blagih bratov, ki prebijejo večji del dneva na polju ali v svojih delavnicah in se jim bere že na zunanosti delavnost in premišljevalnost. Kako izpodbudno jih je videti, ko prenehajo od

¹ Instituta B. Raynardi, IV. Abb. Cist. c. 5. — Const. XCIX.

premišljevanja, da poletijo k delu, in ko se vrnejo od dela k molitvi z isto vnemo, z istim resnim mirom. Saj so prepričani, da najdejo Boga povsod in da se lahko pogovarjajo ž njim vsako uro v dnevu.

Najbolj pa hvalijo brate konverze njihova dela.

Le pojdi po tej vijugasti cesti, kjer so težko naloženi vozovi zarezali svoj tir. Poglej te široke njive, po katerih valovi zlata žetev. Oglej si te zelene travnike, te sadovnjake, kjer stoji drevje v vrstah kakor vojaki, te skrbno obdelane vrtove, ki dajejo samostanski družini v obilju potrebnih zelišč. Ali nisi presenečen, ko vidiš, kako okusno, kako umetno znajo ti blagi bratje izvrševati svoja dela?

Sedaj pa še vstopi, ako te je volja, v te tako dobro oskrbovane hleve. Ta sveža, zdrava živina, mar ne dela časti svojim razumnim rediteljem? Obišči mimogrede mlin in delavnice, kakor kovačnico, mizarnico in druge, kjer se sliši samo vrtenje strojev in ropot orodja; videl boš, kolika delavnost vlada povsod in lahko boš sodil, so li resnična očitanja nekaterih oseb, češ, redovniki so lenuhi, so nevedneži.

Toda zvon naznanja konec dela. Vsak pusti svoje orodje ter se vrne v samostan. Sedaj je pol ure odmora. Po oficiju šeste ure po letu in devete po zimi gredo vsi v obednico ali refektorij h kosilu. Tukaj kakor drugod ne vidiš nikakega razločka; vsi imajo enake jedi. Obed sestoji iz juhe, zeliščne ali močnate prikuhe in majhnega prigrizka ovočja ali kaj drugega, izvzemši srede in petke po zimi in vse postne dni. Za pijačo je vino ali pivo. Iz besed svetega Bernarda je razvidno, da vino pri prvih

cistercijanih ni bilo v rabi. On pravi, da je bila njihova jed in pijača: »zelenjad, sočivje, močnate jedi, voda in črn kruh.«¹ Tudi mizna oprava je jako skromna. Posoda je cinasta, čaša iz gline, žlica in vilice lesene. Kosili imajo reformirani cistercijani po letu dve, po zimi pa samo eno in zvečer majhno malico. Ob nedeljah in praznikih, od Velike noči do 14. septembra pa vsak dan, imajo tudi majhen zajutrek, namreč kos kruha in čašo vina.

Na prvi pogled se zdi takšna hrana preskromna; vendar pa vemo iz lastne izkušnje, da je precej lahko privaditi se temu režimu, zlasti zaradi neke začimbe, ki daje tudi priprosti jedi najboljši okus: to je tek, ki je pri delavnih ljudeh navadno jako dober.

Po končanem kosilu gredo vsi v procesiji v cerkev ter molijo za zahvalno molitev psalm »Misere-re«, ki mu sledi psalm »De profundis«, za drage pokojne člane in dobrotnike samostana.

Po letu je po kosilu eno uro počitka v spalnici; temu sledi oficij devete ure ali nona. Po zimi pa posvečujejo menihi ta čas branju, učenju ali pobožnim vajam. Tako se okrepijo v gorečnosti ter se zavarujejo proti raztresenosti, katero bi jim lahko povzročilo zopetno ročno delo, ki se ima kmalu pričeti.

Vidi se, niti trenutek ni izgubljen; zato tudi goreč menih nima časa, da bi se dolgočasil.

¹ Bern. ep. I. N° 12.

Za popoldanskim delom je po zimi dobro uro odmora, po letu nekoliko manj. Vsak ga rad prebije v miru in zbranosti. Zunanja opravila so nehala, dan se bliža zatonu. Sedaj je čas premišljevanja, ki ga nato prekinejo večernice, hvalna in častilna molitev. Menihi jih pojejo s prav posebno svečanostjo. Sledi jim četrturno premišljevanje, potem pa gredo vsi v obednico k večerji ali ob postnih dneh k skromni malici.

Črez približno pol ure se zberejo vsi v križnem hodniku.¹ Tam se jim bere kaj pobožnega, kakor življenje starih puščavnikov, Kasijanove konference ali kaj podobnega. To vajo je ustanovil sam sv. Benedikt, da se uslužbenci lahko snidejo ter so vsi pričujoči pri sklepnicah, ki imajo takoj slediti. Te so večerna molitev zbrane družine.

Kmalu so menihi v koru, ki ga razsvetljuje samo blede brleča luč v svetišču. Pobožno psalmodirajo sedmo in zadnjo dnevnicu, srečni, da morejo klicati s psalmistom: «Gospod, sedemkrat na dan ti pevam hvalo.» Nočne sence objemajo zemljo, vsa priroda lega k počitku. Ta prizor jih navdihuje, da prosijo Boga v ganljivih izrazih, naj jim odpusti, če so ga med dnevom v čem razžalili, naj jim podeli mirno noč in milost, končati svoje življenje tako, da bi dosegli večni počitek, na katerega nas tako čutno spominja konec vsakega dneva.

Že so ponehali zadnji glasovi v nekaterih nizko govorjenih besedah, skrivnostna tišina vlada v sve-

¹ Clastrum.

tem kraju. Zdi se, da je vse končano. Toda, glej! Bratje konverzi so prišli ter so se razvrstili po sredi meniškega kora, v svetišču pa je prižgal menih dve sveči; med njima se prikaže iz teme častiti kip Marijin nad oltarjem. Zdajci se obrnejo očetje in bratje proti blaženi podobi, in iz vseh prs se dvigne nenaden klic, neizmeren klic: «Salve Regina, Češčena Kraljica.»

Kdo še ni čul govoriti o tej vzvišeni pesmi sinov svetega Bernarda? Kdo jo je slišal in bi jo mogel pozabiti? Poslušajte! Kakšna melodija, obenem stroga in miloglasna! Pozdravom in hvalam sledi vzdihovanje in jok; vzkipi ljubezni in upanja nadomestijo ganljive izraze strahu in bolesti. K tebi, o Mati milosti — tako pojejo ti glasovi — vpijemo, zapuščeni, Evini otroci; k tebi vzdihujemo žalostni in objokani v tej solzni dolini. Obrni torej, naša pomočnica, svoje milostljive oči v nas in pokaži nam po tem revnem življenju Jezusa, blagoslovljeni sad svojega telesa. O milostljiva, o dobrotljiva, o sladka Devica Marija!

Pri zadnji besedi vsi spoštljivo priklonejo glavo, nato molče pokleknejo. Predstojnik poje molitev, potem se moli angelsko češčenje, vse pa sklene izpraševanje vesti.

Nekaj minut pred sedmo uro po zimi, po leti pa pred osmo, vsi zapustijo kor na predstojnikovo znamenje. Ta obstoji pred kropilnikom pri cerkvenih vratih ter poškropi vsakega člana družine, ko gredo mimo njega, da se podajo v spalnico.

Tukaj ima vsak svojo majhno, borno celico. Njena oprema je sveto razpelo, podoba Marijina, kropilnik z blagoslovljeno vodo in pa dva klina v steni, da se nanju obeša obleka. Postelj — če se to ležišče sme tako imenovati — tvorijo tri deske, sloneče na zidanem pomolu. Nanje je položena prešita slamnjača, široka dva čevlja in pol ter štiri palce debela. Zglavnik in nekaj odej jo popolnjuje. Na to strogo postelj se uleže menih ves oblečen, kakor da je že sedaj pokopan v tej raskavi obleki, ki mu bo enkrat nadomeščala rakev.

In vendar, koliko je oseb med svetom, ki se uležejo manj srečne, kakor ponižni cistercijan! Koliko jih je, ki jim skrbi ali nemirna vest ne daje počitka! On pa v mirnem spanju pozabi na trdobo svoje postelji in v sredi noči bo vstal, navdan z novo gorečnostjo, da živi še zanaprej, in to do svojega zadnjega diha, to življenje molitve in žrtvovanja, ki si ž njim pripravlja večno plačilo.

Da to sliko dogotovim, izposodim si pero nekega zloglasnega pesnika in pisatelja, čegar govorjenje mora res presenetiti. V tem času, ko imajo redovniki toliko sovražnikov, bo kaj mikavno čitati te vrste Viktorja Hugo ki ga pač ne moremo sumiti klerikalizma.

«Ljudje se združijo in prebivajo skupaj; po kakšni pravici? Po pravici do združevanja. — Zapro se v svoje stanovanje; po kakšni pravici? Po pravici, hoditi okoli, ki zapopada tudi pravico doma ostati. — In kaj počenjajo doma? Govorijo tiho, oči imajo povešene, delajo. Odpovejo se sve-

tu, mestom, poltenosti, nasladnosti, ničemurnosti, napuhu, sebičnosti. Oblečeni so v raskavo volno ali raševino. Niti eden izmed njih nima ničesar svojega. Ako se jim pridruži kdo, ki je bil bogat, obuboža; kar ima, da vsem. Kdor je bil, kakor pravimo, imeniten, plemenit ali gosposki, je enak tistemu, ki je bil kmet. Celica je enaka za vse. Vsi so enako ostriženi, nosijo enako haljo, jedo enak črn kruh, spijo na enaki slami, umirajo na enakem pepelu. Vsi imajo enako raševino na hrbtu, enak pas okoli ledja. Ako jim pride na misel, da bi hodili bos, hodijo vsi bos. Mogoče, da je med njimi kakšen knez; ta knez je ista senca, kakor drugi: naslovov ni več. Rodbinska imena so zgini; nosijo samo predimke. Vsi so uklonjeni pod enakostjo krstnih imen. Zapustili so svojo telesno rodbino ter so si ustanovili v samostanu duhovno družino. Nimajo drugih sorodnikov kakor vse ljudi. Pomagajo ubogim, strežejo bolnikom. Sami si izvolijo tiste, katerim se pokorijo. Drug drugega zovejo: «Moj brat.» Molijo. — Koga? — Boga.

«Nepremišljeni, površni duhovi pravijo: »Čemu neki te nepremične, skrivnostne postave? Kaj koristijo? Kaj delajo? Ni ga vzvišenejšega opravila od tega, ki je zvršujejo te duše. Ni morda koristnejšega dela. Dobro delajo tisti, ki vedno molijo za druge, kateri ne molijo nikdar.»

Menim, dragi čitatelj, da sem ti dovolj opisal način življenja, ki ga je želel nastopiti Kamil Giraud. Sedaj pa se podajva v dumbsko opatijo, kjer je oblekel redovniško haljo.

Četrto poglavje.

Novicijāt.

Opatija Marija Dumbska. Kamil Giraud vstopi v novicijat. Izkušnje in težave. Zmaga božje milosti.

Nekdanja kneževina dumska, *Dumbensis pagus*, je širna ravan, ki je mejila na severu in izhodu ob Brisijo,¹ na jugu ob lugdunski okraj,² na zahodu pa ob Belojevij³ in makonsko pokrajino.⁴ Skozi dolga stoletja je bila rodovitna; sel in ljudi je po njej kar mrgolelo. Ali žal, v 15. in 16. stoletju je bila med nesrečnimi žrtvami fevdnih vojsk. Ker je zmanjkalo rok, da bi obdelovale zemljo, uporabili so njeno ugodno lego v to, da so napravili mnogo umetnih ribnikov. Ti so pa kmalu postali izhlapišča bolezni. Zavladala je nad tem nesrečnim krajem mrzlica ter je požrla vsako leto veliko njegovih prebivalcev. Vrhunec nesreče pa je bil, da nravno in versko stanje v Dumbah ni bilo povoljnejše kakor telesno.

Tolika zla so morala nase obrniti oči ter izzvati poskuse izboljšanja v fizičnem, moralnem in ver-

¹ Bresse.

² Lyonnais.

³ Beaujolais.

⁴ Mâconnais.

skem oziru. Ta trojna preosnova je bila delo cistercijanskih menihov.

V jeseni l. 1863 je zapustilo štirideset redovnikov starodavno, cvetečo opatijo Akvabelo,¹ pod vodstvom č. o. Avgušтина² ter so se naselili v samostanu, ki jim ga je dal postaviti Langalerie, škof beliški,³ v sredi med ribniki. Slovesno umeščenje menihov na njihovem novem domu se je vršilo dne 4. oktobra 1863, na rožnivenško nedeljo.

Četudi so se še morali boriti z nadlogami, zvezanimi z vsako takšno ustanovitvijo, so ti pogumni sinovi sv. Bernarda vendar takoj pričeli prenovljevalno delo. Njihovi naporji so polagoma dosegli uspehov, kakoršnih ne bi bil nihče pričakoval, in kmalu so se brale na grbu mlade opatije sledeče zmagoslavne besede: *Sanabo aquas has, et non erit ultra in eis mors*. Ozdravil bom to vodo, in ne bo več v njej smrti.⁴

Samo udeleženci ustanovitve, kolikor jih še živi,⁵ bi vedeli povedati, kako nečuvnim naporom in kako nedopovednim žrtvam se ima zahvaliti dumb-ska opatija za svoje današnje duhovno in gmotno blagostanje.

Toda po prestanih prvih težavah so kmalu nastopili za samostan boljši dnevi; 9. aprila l. 1866

¹ Aiguebelle.

² Med svetom se je zval markiz de Ladouze (izg. Laduz).

³ Belley

⁴ Prim. IV. Kralj. 2, 21.

⁵ Na rožnivenško nedeljo, 5. okt. l. 1913 je samostan slovesno obhajal 50-letnico svoje ustanovitve. Najbolj zanimivo je bilo pri slavnosti to, da se je udeležilo 7 menihov, ki so bili prišli pred 50 leti iz Akvabele samostan ustanavljat.

je bil č. o. Avguštín blagoslovljen v opata. Tako je postal duhovni oče te pobožne družine ter jo je vodil kot tak štiri leta. Usodepolno leto 1870, ki je izkopalo toliko grobov, pripravilo ga je tudi njemu. Dne 26. decembra 1870 je mirno zaspal v Gospodu, žrtev ljubezni do svojih duhovnih otrok, ki so bili takrat v vojski.

Njegov naslednik je bil č. o. Benedikt Magerand, menih istega samostana in skrben pomočnik pokojnega opata.

Znano nam je že, v kakšnih okoliščinah je spoznal o. Benedikt Kamila Giraud. Povedal sem tudi, kako je Kamilo, ko se je odločil, da se vsega posveti Bogu, vedel premagati vse zadržke, ki so bili na poti njegovemu sklepu. Sedaj ga vidimo na težavnem potu, ki ga vede do praga blaženega svetišča, kjer se naj doprinese njegova daritev.

Ta daritev samega sebe v redovnem stanu pa je zlasti v zvestem in vztrajnem izpolnjevanju evangeljskih svetov. Nadalje hoče Bog v svoji službi samo plemenitih, velikosrčnih duš, kajti on ljubi samo *veselega darovalca*.¹ Zato se v tem slučaju žrtva ne privleče siloma na žrtvišče; ne, poda se tje iz lastne volje, gre premišljenih korakov po stopnicah na oltar ter se tam povsem prostovoljno vklene s trojno spono svetih redovnih obljub.

Da ima torej priložnost dobro spoznati in premisliti nad vse važni korak, ki ga hoče storiti, mora dotičnik najprej prestatí postulat z njegovimi

¹ 2. Kor. 9, 7.

raznovrstnimi poskušnjami, potem pa dolgo preizkuševanje v novicijatu, katerega završi srečni dan svetih obljub.

Za sprejem in izobraževanje novincev je imel naš red vedno največjo skrb. Sv. Benedikt posvečuje temu važnemu predmetu dolgo poglavje v svojem pravilu. Toda čudno! V svojem čudovito lepem predgovoru najde on tako nežnih besed, da bi privedel na pot popolnosti in zveličanja tistega, ki hoče biti njegov učenec! Kedar pa se gre za to, da bi mu odprl samostanska vrata, pokaže mu temen, da, skoro nezaupen obraz. Poslušajte začetek 58. poglavja njegovega pravila, ki govori o sprejemu novincev. «Kedar kdo pride, da bi se izpreobrnil, naj se mu ne dovoli zlahka vstop, marveč, kakor pravi apostol: «Presojajte duhove, so li iz Boga.»¹ In v vrstah, ki sledijo, pridejo pogostoma pod pero svetega postavodalca trde besede, kakor: preizkušnje, poniževanje, da, celo psovanje, da jih je treba dati prenašati novincu.

Cistercijanske konštitucije govore v istem zmislu. «Pri sprejemanju novincev je treba največje pozornosti in sprejmejo naj se samo takšni, ki morejo biti po npravnosti, obnašanju, dobrem imenu, stanu in izobraženosti redu v korist in čast.»²

«Trapisti, je dejal neki zgodovinar našega reda, svojega pravila ne samo ne vsiljujejo nikomur, še

¹ Jan. 4, 1.

² Pars III. c. I. § CXLIV.

svetujejo ga ne. Novincem ne hodijo naproti, čakajo jih, in kedar se oglasijo, so sprejeti hladno, lahko bi rekel trdo. Tako je namreč zapovedal sv. Benedikt. In zakaj? Ker je treba obvarovati človeka pred minljivo gorečnostjo, napačno domišljijo, začasno navdušenostjo, pred zanašanjem na svoje lastne moči ali na svojo imenitnost. . . . Da vzdržijo postulanta pri njegovi domišljavi energiji, bi zadostovalo, ako bi mu prikrivali, vsaj v začetku, nekatere strogosti pravila. Nasprotno, že koj prvi dan mu jih pokažejo vse naenkrat, in razlagajo mu jih — celi dve leti. Da, zdi se, da je ustanovljen novicijat bolj zato, da se ga odvrne, kakor pa, da se ga pridobi»¹

V svojem pismu ob nastopu generalata, z dne 21. novembra 1904, je poudarjal tudi naš generalni opat to prevažno točko. «Pred vsem, tako piše, moramo gledati na to, da okrepimo svoje samostanske družine z dobrim izbiranjem in temeljito obrazbo novincev.» Konečno izraža isto misel tudi sedaj slavno vladajoči papež v svojem pismu *Inter plura*, ki je ž njim počastil naš red v osebi generalnega opata: «Vsem je znano, da nič ne povzroča bolj popuščanja regularne discipline, kakor prelahko sprejemanje novincev. Zato naj predstojniki, katerih se to tiče, skrbno gledajo na to, da se v bodoče ne sprejme v red nobeden, o katerem se ne zdi, da mu bo mogel ali hotel biti na korist in čast.»

¹ Casimir Gaillardin, Les Trappistes — Introd. XXXIII.

Da je bil odločni postulant, ki smo ga pustili pri vratih dumskega samostana, popolnoma v tem svetem razpoloženju, je dokazovalo vse njegovo poznejše življenje. Naš red si šteje dandanes v čast, da ga je imel 28 let med svojimi in da ga ima sedaj kot priprošnjika v nebesih.

17. julija l. 1871 je bilo, ko je Kamil Giraud končno prestopil prag blaženega zavetišča, kjer se je hotel posvetiti Bogu. Ta dan je bil vedno drag njegovemu srcu; spominjal ga je na pričetek novega življenja. Žrtva, ki jo je doprinesel, je bila sicer težavna, bridka za naravo; toda, že se je duša pobožnega izpreobrnjenca topila radosti in iz srca, prenapolnjenega z veseljem, mu je prihajal vzklík: *To bo moje počivališče na vekov veke; tukaj bom bival, ker sem si ga izbral.*¹

Nekaj dni je ostal v gostišču v skrbi patra gostarja, tako zahteva pravilo — ter je prijel sedaj za metlo, sedaj za grablje, da se privadi vsakovrstnim ročnim delom, katera mu bode odsihdob nalagala pokorščina.

Kedar pa pozove zvon menihe v kor, zapusti tudi on svoje delo, da poleti v cerkev. V božjem hramu se čuti bolj samega z Bogom in samim seboj. Zlasti tukaj moli, premišljuje, se vdaja Bogu. Dobro namreč ve, da prva in zadnja zapoved, ki obsega vse druge, je popolno zatajenje samega sebe.

¹ Ps. 131, 14.

Tukaj tudi gleda ves zamaknjen raz tribuno preproste, a ganljive cistercijanske obrede. Resnobno, pobožno petje svetih oficijev, zbranost menihov prihajajočih od sv. obhajila, na večer svečano petje tradicionalne in vedno v srce segajoče cistercijanske pesmi «Češčena Kraljica», vse v tej lepi dumberški cerkvi govori postulantu na srce, vse ga presunja do dna duše. In on ponižno vzdihuje po blaženem dnevu, ko mu bo dodeljeno vstopiti v te svete vrste in živeti v njihovi sredi. Ta zaželjena ura ni bila daleč.

Ko se je častiti o. opat prepričal, da pobožni kandidat vedno vztraja pri svojem sklepu, dovolil mu je nadaljevati postulat v notranjščini, med menihi. Obenem mu je naznanil, da se sme pripravljati, da sprejme sveto redovno obleko naslednjega 15. avgusta, na praznik Marijinega Vnebovzetja.

Ta novica je Kamila silno razveselila. Da bo tolike milosti manj nevreden, menil je, da mora služiti Gospodu s podvojeno gorečnostjo.

Obred preoblečenja je obenem svečan in ganljiv. V duši zapusti sladke, nepozabljive občutke. Ker je v marsičem podoben vzvišenemu obredu svetih obljub, o katerem se pri Kamilu ne bo dalo govoriti, hočem ga tukaj nekoliko opisati. Posvetnim ljudem ne škoduje, če zvedo kaj o samostanskih tajnostih.

Prišel je veliki dan. Po rani maši, ki je pri njej sprejel sv. obhajilo, podal se je postulant za menihi v kapitelj. Prišedši do vrat, ki se pred njim

zapro, čaka v stanju prošnjika, da se mu dovoli prestopiti ta prag.

V kapitelju so končali molitve, ki sledijo martirologiju. Invitator je odpel eno poglavje sv. pravila, katero je potem čast. o. opat razložil svojim bratom v pouk. Sedaj, med globoko tišino, izpregovori predstojnik slovesne besede: «Govorimo o našem redu!» Takoj vstane voditelj novincev, stopi pred opatov tron ter razodene vsem, za kaj gre. «Častiti oče — de dovolj glasno, da ga sliši ves zbor — zunaj je neki sveteni človek, ki prosi, da bi postal novinec v redu.»

Na opatovo povelje: «Naj se privede v kapitelj!» gre pater voditelj po postulanta. Ta pride ponižno na sredo kapitelja ter se vrže na tla z vsem telesom. Opat vpraša: «Česa prosiš?» «Za usmiljenje pri Bogu in redu,» odgovori kandidat, s čelom v prahu. «Vstani v imenu Gospodovem!» reče opat.

In postulant, po tem kratkem, precej hladnem pogovoru v latinščini, posluša stoje opatov nagovor.

Prosil je za sprejem v red, in red mu odgovarja, da je novo življenje, ki je hoče nastopiti, življenje v ponižnosti, pokorščini, z eno besedo, v zatajenju vsega sebe. Res, odpovedal se je svetu, njegovim častem, njegovemu bogastvu, sladkemu veselju živeti v domači družini; ali največja žrtev, ki jo zahteva Bog, je ta, da se odpove samemu sebi ter se brezpogojno vda božji volji, ki se izraža po samostanskih predstojnikih. Le s tem pogojem more biti sprejet v red, bo izkušnje lahko prestajal

ter dosegel to usmiljenje, katerega prosi. V tem zmislu se nadaljuje govor pol ure.

Z vidnim ganotjem posluša postulant to razpravo, ki bi kaj lahko omajala in prevrnila sklep, kateri ne bi prihajal od Boga. A kandidat, ki je prosil dne 15. avgusta 1871 za sprejem med dumske menihe, je bil zmožen slišati ta za naravo precej trda razodetja.

To se je videlo takoj. Ko ga je namreč po nekaterih osrčevalnih besedah čast. o. opat vprašal, hoče li ostati pri svojem sklepu in če meni, da bode mogel izpolnjevati do svoje smrti redovno pravilo, konstitucije in navade, razodel je Kamil Giraud brez obotavljanja svoja srčna čuvstva rekoč: «Da, častiti oče, z milostjo božjo in s pomočjo vaših molitev.» In opat je odgovoril: «Kar je Bog v tebi začel, naj dopolni.»

Sedaj vsi vstanejo in opat, s štolo okoli vratu in škofovsko palico v roki, blagoslovi redovno obleko ter mu jo nato obleče. Vsi se veselijo obenem z novincem ter slovesno zapojejo hvalno pesem: «Blagoslovljen Gospod Izraelov Bog!» Obred se konča z molitvijo, v kateri se da novincu novo ime in ki v njej vsi prosijo Boga, naj svojega služabnika blagoslovi, naj mu podeli vztrajnost v njegovi sveti službi, da bo imel enkrat pravico do večnega življenja.

Kakor se vidi, se pri tej odpovedi posvetnim ničemurnostim vse zapusti, celo ime, ki smo ga imeli med svetom.

Po končanem obredu je šel brat Gabriel — tako

ga bomo poslej imenovali — takoj v cerkev. Kleče pred Marijinim oltarjem, postavil je svojo vztrajnost pod njeno materno zaščitje. Njegova duša se je topila nepopisljivega veselja. Izpolnile so se mu končno iskrene želje. Na najzadnjem mestu v samostanu, pod svojo debelo volneno obleko, užival je dotlej nepoznan mir in srečo.

Sedaj je bila gorečemu novincu poglavitna skrb, da se pridno uri v čednostih svojega svetega stanu. Ko je videl, kako nujno priporočajo naša pravila redovnikom vajo v ponižnosti in ljubezni, je razumel, kako važno je, da si goreče prizadeva pridobiti si te velike čednosti, ki so morale biti temelj njegovemu duhovnemu poslopu. In ravno v milem, oživljajočem ozračju novicijata se privadi duša strogim redovniškim krepostim ter se nauči uživati njihove sladkosti. Brat Gabriel je to dobro vedel; in bodi povedano, da je imel dve lastnosti, ki ste mnogo pomagali patru voditelju pri njegovem izobraževanju ter ste bili vedno v lep zgled njegovim sobratom: menim voljnost njegovega značaja in krepkost njegove volje.

Pobožnega patra Brunona, ki je takrat vodil dumbske novince, že oddavna ni več med živimi, da bi pričal o resničnosti tega, kar pravim; umrl je svetniške smrti dne 30. marca 1877, na Veliki petek, kakor je goreče prosil Marijo Sedem žalosti.¹ Ali še pred kratkim smo imeli živo pričevanje čast. o. Janeza Krstnika Epaille, tedaj pod-

¹ Ménologe cistercien, 30. sušca.

vodje dumbskih novincev, kasneje prvega opata rajhenburškega.

Podajmo tukaj en zgled, ki nam pokaže, kako resno se je poprijel brat Gabriel koj v začetku vaje v čednostih. Prvi dnevi novicijata so, to si lahko mislimo, polni za naravo bolj ali manj težavnih trenutkov. Novodošli se mora privaditi mnogim običajem, ki so mu povsem neznani, ter se naučiti tisoč malenkosti, ki so mu istotako tuje. Odtod pomote, nerodnosti, pogreški, katerim sledijo ukori ter zahtevajo zadoščenje. Z bratom Gabrielom ni bilo drugače. Najhujše preglavice mu je delalo s početka petje oficija v koru. Njegova latinščina, ki si jo je bil pridobil pri minimih, se je bila že pred dvajsetimi leti umaknila trgovskim skrbem in le v skritem kotu spomina so se še nahajali njeni ostanki. Vrhutega se je njegov glas, četudi zelo pravilen in lahno srebrn, nekoliko upiral sekiricam, ker mu je manjkalo vaje. Kamilo se ni nikoli posebej pečal s petjem, zato je prišel v samostan s kaj borno glasbeno naobrazbo. Skratka, kedar je prišla na brata Gabriela vrsta, da kaj sam zapoje, je skoro vsakokrat zavozil ali pri noti, ali pri črki. Tedaj se je oglasil neizprosni pater Bruno in je kot kantor ali pevovodja s krepkim glasom popravil napako svojega učenca. Ta pa, ves ponižen in vdan, je šel takoj pred prezbiterij opraviti pokoro, ki jo zahteva pravilo. Ali goreči novinec nikakor ni izgubil poguma. S potrpežljivostjo in dobro voljo je dosegel, da je izpolnjeval svojo ulogo celó na zadovoljstvo patra Brunona.

Brat Gabriel je imel za sveti oficij vedno veliko ljubezen. Do svojega zadnjega dne je peval hvalo božjo s toliko gorečnostjo, s toliko vnemo, da so ga zaradi njegovih oslabeledih moči morali proti koncu njegovega življenja večkrat zadrževati.

Morda kdo povpraša: kako je vendar mogoče, da se privadi mladenič, ki pride iz sveta z navadami, ki so dostikrat jako nasprotne redovniškim, v kratkem času tolikim čednostim?

To doseže pred vsem po zvestem, vztrajnem izpolnjevanju svetih pravil, katerih temeljito preučevanje mora biti novincu edino opravilo. Tukaj, v tej samoti novicijata, pod razsvitljenimi očmi in spretnim vodstvom patra magistra novinec bere in premišljuje svoja pravila, prosi Boga naj bi mu dal spoznati njihov pravi zmisel, da bi je popolnoma razumel ter razvidel popolnost, ki se nahaja v njih in dragocene dobrine, katere mu prinese njihovo izpolnjevanje.

Z milostjo božjo, ki mu je nikoli ne nedostaja, pobožen novinec ne ostane ob zunanosti, ob skorji predpisov, marveč, in to je poglavitno, uglobi se do jedra, do duha, do smotra svetega pravila. Tako n. pr. pri pravilu molčanja, katerega se mora mlad redovnik pri nas najprej naučiti, je skorja, nič govoriti; toda jedro in duša tega pravila je obvarovanje pred mnogimi grehi, pobožnost, zbranost, duh premišljevanja, razpoložnost za združitev z Bogom in še mnogo drugih čednosti, ki jih poraja molčečnost. Ko se je novinec na ta način naučil svojih pravil, spozna s sladko tolažbo, da

so zanj res sredstva za zveličanje, pripomočki k popolnosti, viri miru in sreče.

Brat Gabriel je to kmalu izkusil. Sredi vsakovrstnih pomanjkanj in strogosti je konečno našel to srečo, ta mir, katerega je zaman iskal v minljivem uživanju in razveseljevanju, ki je prinaša bogastvo. Od vsega, kar predpisuje pravilo najbolj strogega, naravi najbolj zopernega, ga ni nič težko stalo. Poprijemal se je težavnih in nizkih del z veseljem, z zadovoljnostjo, ki je bila tembolj občudovanja vredna, ker jih ni bil navajen. In pri vsem tem, pravijo njegovi sodobniki, se je njegovo zdravje, dotlej slabotno in občutljivo, očitvidnoboljšalo, da, postalo je izvrstno.

Gotovo, to je bilo nekaj od stoternega povračila, katero je obljubil božji Učenik tistemu, ki se odpove vsemu ter se oklene njegove svete službe. Blagi brat Gabriel je zapustil vse, da bi hodil za Zveličarjem in v njegovi božji družbi se sedaj nahaja na Taboru. Ali, kakor je znano, krepost ne more doseči najvišje stopnje, ako ni bila preizkušena po bridkostih. Z drugimi besedami, duša, ki želi doseči višek popolnosti, se ne more povzpeti do njega drugače, kakor da gre za Jezusom po križevem potu do Kalvarije.

Brat Gabriel ni mogel biti izjema glede tega občnega pravila v duhovnem življenju.

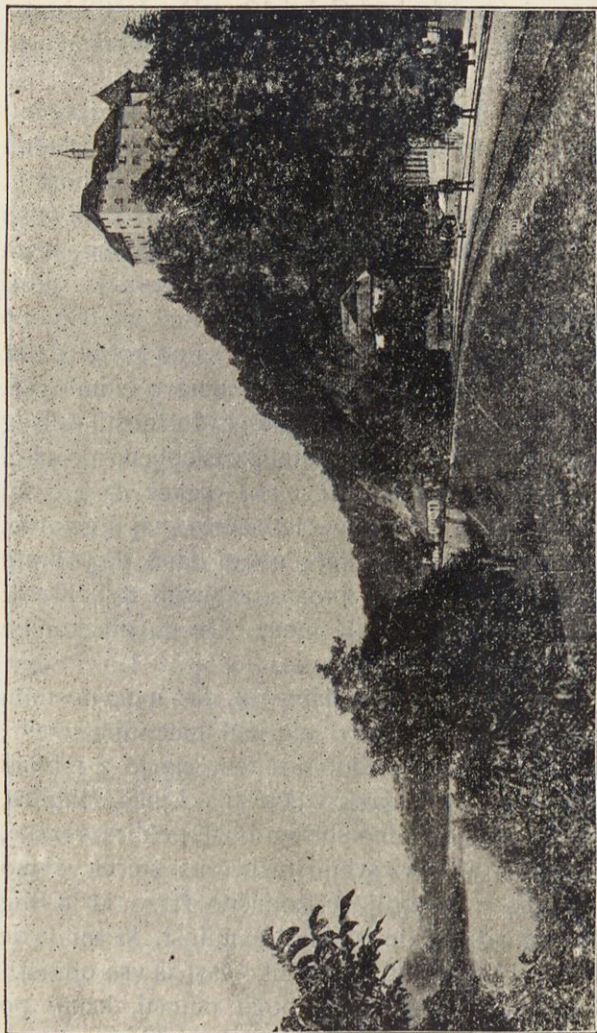
Povedal sem, kako zelo je ljubil pobožni novinec svoje domače in kako je bil ljubljen od njih. Odkar se je posvetil Bogu, ta čuvstva ljubezni nikakor niso ugasnila v njegovem srcu, nasprotno,

postajala so še popolnejša, čimbolj je ljubezen božja čistila njegovo dušo.

Ravno to pa je bil vzrok, da je neka nadležna misel večkrat prišla kalit njegovo srečo. Tam doli je pustil ljubljeno mater in brate, ki so mu tako dragi! Ve, da jih je njegov sklep utopil v žalost, da se zaradi njegovega odhoda ne morejo potolažiti, da ga objokujejo, kakor da bi bil umrl. . . . In njihove bridkosti in njihove solze je povzročil on! Te misli ga tarejo noč in dan. Hudobni duh se posluži te okoliščine, da ga prijema na tej slabi strani njegovega ljubečega srca. Ko je sila postala skrajna, si naš ubogi novinec ni vedel pomagati drugače, kakor da je izročil vdano in zaupno usmiljenima Srcema Jezusovemu in Marijinemu sebe in draga bitja, katerih trpljenje je on povzročal in ž njimi čutil.

Ali nebo ostane gluho za njegov glas. Iz pisem, ki jih sprejema od domačih in iz njihovih obiskov dovolj spozna, da ne umevajo njegovega poklica. Kljub temu ostane trden, nepremakljiv, po zgledu našega Zveličarja, ki tudi ni stopil s križa, da bi potolažil svojo mater.

Nekega dne pride gospa Giraud s svojim starejšim sinom, g. Pavlom, v samostan, da zadnjič poskusi premagati odpor svojega Kamila. Brez drugega uvoda nagovori takratnega podvratarja, ki je sedaj v Rajhenburgu in mu je prigodek vedno v živem spominu: «Dober dan, častiti brat, videla bi rada svojega sina; bodite tako dobri in mu recite, da želim govoriti ž njim.» «Vaš sin,

Opatija Marija Rešiteljica.

gospa, je menda brat Gabriel?» «Da, častiti brat.» In ko vratar odhaja, pripravlja gospa Giraud svoj napadovalni načrt.

Obveščen po čast. o. opatu, kaj se naperja proti njemu, brat Gabriel izprevidi, da bo ta poslednji napad odločilen. Ker pa pozna svojo slabost in čuti, da mu orožje pada iz rok že pri sami misli na boj s tem toli ljubljenim nasprotnikom, ki ga bi mnogo rajše premagal brez bojevanja, prosi zaupno pomoči od zgoraj ter stopi pred svojo mater. Opat prisostvuje izprva samo kot gledalec temu srce trgajočemu boju med naravo in milostjo, kjer natora sicer nalaga gotove dolžnosti, a Bog zahteva drugih. Uboga mati, zaslepljena po svoji ljubezni, ne zahteva nič manj, kakor da gre sin ž njo domov ter prosi čast. očeta, naj ji ga vrne. Opat Benedikt tedaj reče ubogi dami, da je bratu Gabrielu popolnoma prosto zapustiti red, ker ni storil nobene zaveze v njem. On ga nikakor ne pridržuje; takoj ji ga vrne.

Pogumni novinec sedaj uvidi, da z naravnostnim ustavljanjem ne opravi nič nad materinim srcem; poskuša jo torej pridobiti s tem, da jo z rahlimi besedami izpodbuja k vdanosti. «Ljuba mamica, pustite, da svobodno slušam božji poklic; verujte, da sem v njegovi sveti službi ves srečen, samo sprejmite malo bolj velikodušno žrtev, ki jo Bog zahteva od vas in smatrajte milost, ki mi jo je blagovolil podeliti, kot veliko čast za vso obitelj.»

Ganjena ne manj po božji milosti, kakor po prepričevalnem poudarku besed, ki jih je slišala,

se pobožna mati ukloni božji volji, ki se kaže tako očitno, in vdana se povrne sama s starejšim sinom v Lijon.

Ves srečen, da je tako dobro izteklo, zahvaljuje se brat Gabriel iz dna srca Gospodu ter se poprime novicijatnih vaj z novo gorečnostjo. Ne dolgo potem je zahteval božji Učenik, čegar nameni so nerazumljivi, od brata Gabriela prebridko žrtev. V tem zadnjem letu njegovega novicijata mu je zasekala smrt globoko rano v srce; odvzela mu je mlajšega brata, g. Janeza Krstnika Giraud, ki je umrl v cvetu mladosti, 22. maja 1873. Brat Gabriel, potrpežljiv in vdan, je samo poljuboval roko, ki se je kazala tako strogo proti njemu.

Sicer pa mu je bilo to še precej lahko; kajti, čimbolj je napredoval na tem kraljevem potu križa, tembolj je čutil, kako sladko, kako tolažljivo je odpovedati se stvarem ter hoditi prav od blizu za božjim križancem. A tudi Jezus je rad razodeval mogočnost svoje milosti v tem ubogljivem, veliko-dušnem srcu. Ob koncu svojega novicijata je že bil brat Gabriel dovršen vzor vseh redovniških čednosti. Njegovi dumbski sobratje so bili ponosni in srečni, da imajo tolik zaklad.

Še več. Veselili so se ob misli, da svete obljube kmalu še okrepijo vezi, ki so ga že družile z njimi. Toda, kakor znano, božje misli niso vedno človeške misli. To nam pokaže tudi prihodnje poglavje.

Peto poglavje.

Pred in med nevihto.

Brat Gabriel v oblatskem plašču. Njegova ponižna opravila, predno je postal samostanski oskrbnik in nato bolničar. Izgoni redovnikov l. 1880. Uloga brata Gabriela med sobrati.

V cistercijanskih samostanih obstoji družina iz treh vrst oseb. Prvi so patri koristi in bratje laiki ali konverzi; ti so pravi udje samostanske družine. V drugo vrsto spadajo novinci, v tretjo pa oblati ali darovanci. Tako se zovejo redovniki, ki, po dokončanem novicijatu ali celo takoj pri vstopu v samostan, iz enega ali drugega vzroka nimajo namena zavezati se po svetih obljubah. Živijo v redu, pokorni pravilu in predstojnikom, da bi se lažje zveličali. Za to imajo neprecenljiv pripomoček v tem, da so deležni vseh duhovnih milosti v redu, in potem lahko naredijo svete obljube na smrtni postelji, akoravno niso bili v novicijatu. Četudi je ta vrsta jako skromna in maloštevilna, imajo vendar njeni člani že v tej poslednji milosti obilno, dragoceno plačilo za žrtve, zvezane z njihovim prostovoljnim bivanjem v samostanu, in njihova zasluga je vsekako velika v očeh božjih.

Brat Gabriel, ki mu ni bilo nič tako na srcu, kakor da bi ostal skrit, je kmalu obrnil oči na ta

srečni oddelek družine, in v njegovem srcu se je porodila tajna želja vstopiti enkrat v njegove vrste. Najrajše bi se bil sicer povsem posvetil Bogu po svetih obljubah. Takšen je bil sen njegove duše in to zaradi neprecenljivih dobrot, ki jih prinašajo redovne obljube in ker bi s tem bolje dokazal Jezusu svojo hvaležnost in zvestobo. Toda, od ene strani, obljube, zlasti obljuba uboštva, bi bile primorale brata Gabriela odpovedati se za vselej vodstvu svojega premoženja ter se popolnoma izločiti iz trgovske družbe, ustanovljene po njegovem očetu in takrat zastopane po sinovih; v to pa njegova obitelj ni hotela privoliti. Od druge strani pa so branili našemu novincu tudi tajnejši razlogi vzeti nase te svete vezi. Bila je to — morda ste že uganili — njegova tanka vest in globoka ponižnost, strah pred preveč odgovornimi službami, najbolj pa, ker se je bal mašniške časti, katera bi mu bila v tem slučaju pozneje gotovo podeljena, a te se je sodil tako nevrednega! Takšni so bili vzvišeni vzroki, ki so ga dovedli do sklepa, poprositi za obleko kornega oblata. Sprejel jo je dne 9. januarja 1874.

Tako je blagi brat lepo mirno služil Bogu, ne da bi v čem žalil želje svoje obitelji, poleg tega pa je tudi lahko po svoji neizcrpljivi radodarnosti delil gmotne dobrote.

Ni mi treba pristavljati, da, četudi ni bil navezan na red po svetih obljubah, je bil brat Gabriel vendar vsa dolga leta, ki jih je preživel v redu, popolen vzor vseh redovniških čednosti in je na-

tančno izpolnjeval pravila tudi v njihovih najmanjših podrobnostih. To bomo še večkrat videli.

Tukaj se pričinja nova doba v življenju brata Gabriela. Posihdob se nam bode kazal v tem nebeškem žaru, ki navadno sije krog ponižnih duš ter odseva v mili, blagodejni svitlobi na srečne osebe, ki živijo v njihovi okolici. V novicijatu se je vsega vdajal svojemu lastnemu posvečenju; sedaj se bo žrtvoval s telesom in dušo za svoje sobrate. Nov Mozes, je odločen od Boga, da bo rešil v zelo bližnji prihodnjosti njegovo ljudstvo. Previdnost božja ga pripravlja polagoma v tihoti in ponižnosti na to vzvišeno nalogo. Poslej brat Gabriel ne sme več živeti zase, nego samo za druge.

Kakšen zgled za tiste, ki hlepijo po časteh, bogastvu, po udobnem življenju, pa morda ne dosežejo, česar želijo! Ponižni brat Gabriel je imel vse to, a vsemu se je odpovedal, da bi jih naučil prenašati to pomanjkanje. Dragi čitatelj, ti si rojen morda v uboštvu, težavno delo ti komaj služi vsakdanji kruh, s svojim znojem obdeluješ morda celó tuje polje in godrnjaš nad to neenako razdelitvijo zemeljskega blaga. Poglej brata Gabriela in osrči se! Med svetom je bil milijonar, užival je vse udobnosti srečnega, zavidanja vrednega stanu; zapustil je vse to, da bi postal, kakoršen si ti. Prostovoljno je stopil z višin občnega ugleda v ponižanje, v pozabljenje, in obsodil se je, da streže z lastnimi rokami osebam, ki so bile, kakor bi sodili ljudje, mnogo manj kakor on; vse to, da

bi tebe naučil, da nobeden stan ni nizek, nobeno opravilo nečastno.

Ta redovnik, ki pometa samostan, ki prebije več ur na dan pri težavnem, trudapolnem poljskem delu, ki ga bomo kmalu videli iz pokorščine čistiti perutninjak, obvezovati zoprne rane ter streči svojim bratom v vsakovrstnih poniževalnih rečeh, ta redovnik, pravim, je član spoštovane obitelji Giraud iz Lijona, katere ime je l. 1886 proslavljala vsa katoliško misleča Francija, o priliki Château-Vilain-skih (izg. Šato-Vilenskih) dogodkov.¹ Ali si,

¹ Obitelj Giraud ima namreč v občini Château-Vilain, okraj Isère, imenitno svilarnico. Dan na dan dela v njej 350 žen in deklic, ki jih nadzorujejo štiri redovnice, osem mož pa opravlja težja dela. S tovarno je združena že nad 46 let velika, lepa kapela.

Dne 8. aprila 1886, ob štirih popoldne, pa so prišli pred tovarno okrajni podprefekt, policijski komisar, šest orožnikov in ključavničar, da kapelo uradno zapečatijo, češ, protipostavno je odprta božji službi. Pozvali so ravnatelja, g. Fischerja, naj jih pusti noter; ali ta, obkoljen od vseh svojih delavk, prepove napadalcem oskruniti poslopje, ki ga ima on v varstvu in ga ne sme odpreti, dokler ne dobi odgovora iz Lijona.

Na podprefektovo povelje poskusi ključavničar ulomiti ključavnico, a zaman, železna vrata se ne ganejo. Tedaj izve podprefekt, da so višje gori lesena vrata, ki jih bo lahko predreti. Takoj pohiti tje s svojimi orožniki. Napadalci so že pri delu, ko pride tje ravnatelj z nekaterimi delavkami. Ta ustreli od znotraj trikrat s samokresom v zrak in proti zidu; ko so vrata ulomljena, sproži zopet dva strela v zemljo.

Dva orožnika priskočita. Eden prime g. Fischerja, drugi pa ustreli na nesrečnega ravnatelja, ki se zgrudi z zdrobljeno čeljustjo.

kakor je bil on, dedič velikega bogastva? si li imenitnejši, bolj nadarjen z izrednimi talenti? Ali imaš, kakor on, pet velikih tovarn, ki dajejo posla mnogoštevilnemu osebju? In če si na enakem stališču kakor on, meniš li, da njegova izprememba za te ne bi bila primerna? Nikar se torej več ne boj ponižanj, ki ga v istini niso ponižala, marveč so povzdignila do visoke stopnje zasluženje tega moža, ki mu najdeš težko enakega.

Poglejmo sedaj, kakšne posle je opravljal v samostanu, po posebnem dovoljenju božje Previdnosti, bivši imenitni trgovec g. Kamil Giraud.

Kmalu po dovršenem novicijatu je dobil dve precej različni službi. Postal je zvonar in perutninski paznik. «Te čase, pripoveduje eden njegovih vrstnikov,¹ je bila palača, kjer je prebivala kuretna,

Henrika Bonnevie mu priteče na pomoč, orožnik jo ustavi. «Jaz hočem rešiti svojega gospoda, ki ga ubijate,» zakliče ter vrže po orožniku, da bi se umaknil, ponev grde vode, ki jo je imela v roki; v tem trenutku pa je zadeta od krogle v srce in pade mrtva.

Vse delavke prestrašene zbežijo. Eno izmed njih, šestnajstletno Marijo Drevet, zadene v stegno krogla orožnika, ki je streljal za njo. Ednajst strelav s samokresi je bilo sproženih, tri žrtve ležijo v krvi. «Tako, sedaj je zadosti,» reče podprefekt Balland, ki nato brez ovire dovrši svoj svetoskrunski zločin in zapečati kapelo.

To gnjusobno, krvoločno početje francoskih uradnikov, ki je obširno popisano v sodobnih časnikih, so ovekovečili slikarji.

¹ O. Timotej, ki je vstopil v samostan po nasvetu bl. Janeza Krst. Viannay ter je bil 40 let samostanski prokurator. Umrli je 1. julija 1910.

stara koliba iz desek, pravcat pajčji brlog, zaloga prahu, dobro preskrbljena z neke vrste zajedalci, ki si radi poiščejo stanovanje v kurjem perju.» Lahko si mislimo, koliko je trpel blagi brat.

Ves vnet za očiščenje kurnika, je navadno delal mnogo dalje, kakor je bilo predpisano. Včasih si ga videl hipoma zapustiti to torišče svojih podjetij ter pohiteti, ko je bil še ves moker od znoja, zvonit k večernicam. Ti nagli in ponovni prehodi iz toplega na hladno so mu morali nakopati bolezen. Res, prišla je. Ubogi brat Gabriel je jel kašljati, izgubljati tek ter hujšati; ali trdil je, da to ni nič, da ne potrebuje ničesar. Vprašanje je razsodila ljubezen njegovih predstojnikov; ponižni, enako ubogljivi kakor goreči menih je moral za nekaj časa v samostansko bolnišnico in je kmalu ozdravel. Vendar pa ni zanemarjal niti svoje mnogoštevilne družinice, niti zvonjenja.

Koliko lepih naukov potrpežljivosti in še drugih čednosti je dajal svojim sobratom v teh dveh službah! Kedar je n. pr. zvečer prišel čas spraviti kokošji zarod v njegovo stanovanje, naključilo se je večkrat, da je bilo tudi treba zvoniti za kakšno vajo; in blagi brat, ki je hotel biti natančen, je silil zaostajalke, naj se požurijo v kurnjak. Toda, ko se je hotela ena ravnati po zapovedi, so dve ali tri hotele ven ter so ji zaprle vhod. Tedaj je razprostrl brat Gabriel obe krili svojega plašča, in mahaje ž njima sem in tje, je zavračal trmo-glavke ter jih prisilil, kakor je pač mogel, podvreči se pravilu. Tiste, ki so videli ta prizor, je seveda

silil smeh zaradi zadrege ljubega brata. Ako mu je včasih kdo hotel pomagati ali spraviti kak dar za njegova kureta, ni brat Gabriel tega nikoli privolil, če je bilo zoper pravilo, pokorščino ali ljubezen.

Ali vendar je bilo treba preskrbovati gladno četo vsaj s potrebnim; do tega je imela pravico in brat Gabriel si je štel to za sveto dolžnost. To je bil namen njegovih pogostnih obiskov v mlinu, ki je takrat najlepše prospeval. Oborožen z veliko metlo, s prazno vrečo na rami in majhnim rešetom v roki je prihajal dva ali trikrat na teden, je nametel plev in drugih ostankov, to je presejal in napolnil vrečo ter jo je odnesel na hrbtu. Vsi, ki so ga srečavali, so občudovali toliko ponižnost.

Vendar, kljub vsej gorečnosti brata Gabriela na kurjem dvoru nikakor ni šlo, kakor bi bil on želel. Pri valjenju ni bilo sreče, piščeta so cepala kar po vrsti; ubogi brat je bil v obupu. V svoji ponižnosti je priznaval, da ni za nič, da še kur ne zna gojiti in da napravlja samostanu vsak dan velikih izgub. Čast. o. opat je videl, da ga drugače ne more potolažiti, kakor da mu odvzame pazništvo nad perutnino. Res ga je oprostil te službe, pomirjevaje ga, kakor je najbolje mogel, zastran nezgod, o katerih je menil, da jih je povzročil.

Medtem je umrl samostanski oskrbnik in častiti o. Benedikt je namenil brata Gabriela za to v našem redu tako važno službo. Ker pa pravilo zahteva, da mora biti oskrbnik profes dotičnega samostana, prosil je opat v generalnem kapitelju

za dovoljenje, da bi smel podeliti to službo oblatu. Na ugodno poročilo, ki ga je dal o velikih čednostih in izrednih zmožnostih brata Gabriela, se mu je to dovolilo.

Mnoge so lastnosti, ki jih zahteva sv. Benedikt pri oskrbniku, kajti velika je njegova oblast in torej tudi težka njegova odgovornost. Njemu je poverjeno, v odvisnosti od opata, upravljanje vsega samostanskega imetja. On je kakor Jožef v Farao-novi palači, ali še bolje, če smem prosto prestaviti ta izraz našega svetega postavodajalca: *omni congregationi sit sicut pater*, porečem, da je oskrbnik mati, rediteljica menihov, ker jih mora preskrbovati z vsemi življskimi potrebami.

Brat Gabriel je bil obdarjen v visoki meri z vsemi lastnostmi duha in srca, ki delajo izvrstnega oskrbnika. Vendar se je njegova ponižnost nekaj časa vznemirjala radi velikega zaupanja, ki so mu je kazali predstojniki. Ker je šel predaleč v čednosti, v kateri se človek nikoli ne vadi preveč, namreč v nezaupnosti do samega sebe, ker se je silno bal odgovornosti in je najrajše izpolnjeval zapovedi drugih, je bil on edini, ki je imel za pomoto to tako srečno izvolitev. Toda preveč je ljubil pokorščino, da ne bi zapovedal svojemu okusu in poželenju molčati pred poveljem predstojnikov. Odločno se je torej poprijel dela z vso vnemo, ker ga je še bodrila njegova neugasljiva žeja žrtvovati se. Hoteč se ravnati natančno po priporočilu svetega Benedikta: «oskrbnik naj skrbi prav posebno za bolnike, ubožce in goste,» imel je blagi brat

zares očetovsko srce do vseh. Ker je po svojem položaju bolje poznal potrebe družine in posameznikov, znal je kaj dobro razširiti svoje srce in odvezati motvoze svoje mošnje po razmerju potreb.

A ni ostal samo pri tem. V vsakem slučaju je hotel žrtvovati svoj čas, svoje moči, svojo osebo. Zares, njegova požrtovalnost ni poznala drugih mej kakor tiste, ki jih predpisuje sv. pravilo. Tako n. pr. je bil ob košnji in žetvi vedno prvi na delu in je potem mnogokrat ostal do sedmih zvečer na polju z brati konverzi. In kedar so dobili delavci popoldanjo malico, se je on ni nikoli hotel udeležiti, ampak je stopil v stran ter pobožno molil brevir ali sv. rožni venec. V molitvi je našel pokoj, moč in tolažbo.

Ko bi pač znali naši delavci po mestih in na deželi tako posvečevati svoje delo, opravljati ga združeni z Bogom in pod njegovim božjim očesom! Tedaj bi kmalu spoznali, da delo človeka ne onečaščuje, temveč ga povišuje, in da borno orodje, katero držijo v roki, izpreminja v žezlo časti in slave.

Veliko vrednost je dajalo dejanjem brata Gabriela tudi to, da jih je spremljala globoka ponižnost. «Pred vsem naj bo ponižen,» priporoča oskrbniku sv. Benedikt. Ker o poljedelstvu ni mnogo umel, se ni bal poniževati se ter vpraševati za svet brate konverze, o katerih je vedel, da so v tem sposobnejši. «Nikoli ni govoril z nami drugače, kakor odkrit» pripoveduje eden izmed njih; to spošto-

vanje je izkazoval celó priprostim delavcem in hlapcem.

Sredi tolikih skrbi pa je bil vendar zmiraj prijazen, vedno poln dobrohotnosti, a tiste dobrohotnosti, ki korenini bolj v čednosti, kakor v natori. Vsi, ki so imeli ž njim opraviti, so bili očarani nad njegovo ljubeznivostjo in postrežljivostjo. Zvečer n. pr., mesto da bi legel k počitku, ki ga je bil tako zelo potreben, je večkrat čakal do ednajstih, da se je vrnil brat, ki je šel na sejem. Še le, ko je temu najljubeznivejše postregel, vrgel se je na postelj, kateri se je ob dveh zopet neusmiljeno iztrgal ter prišel z drugimi v kor.

Po dveh letih pa je menil čast. o. Benedikt, da mora svojega čednostnega oskrbnika razbremeniti te tako skrbi polne službe; postavil ga je za bolničarja.

Še le na tem mestu ljubezni in požrtvovalnosti se je brat Gabriel vsega razodel. Tukaj so zacvetele njegove plemenite čednosti v popolni krasoti; tukaj je imel ostati do zadnjega dne in tu ga je večina tistih, ki še živijo, spoznala in vzljubila. Pozneje bom imel priliko govoriti o njegovih slavnih činih na tem novem bojnem polju, kjer je imela njegova gorečnost prosto pot; za sedaj prepuščam besedo častitemu o. Timoteju, ki nam bo povedal, kako je bil brat Gabriel umeščen v bolnišnico. «Ta čas, tako pravi, sem ga srečal nekega dne po kosilu v družbi patra priorja. Obraz mu je bil ves poparjen. «No, dragi moj brat Gabriel — ga nagovorim — zdi se mi, da ste

žalostni; ali se vam je pripetilo kaj hudega?» «Zdi se, da stopam do višjih časti . . . »Nato je udaril z rokama na neki njemu lasten način ter je pristavil s poudarkom, ki ga ne morem niti posneti, niti pozabiti: «Oh, molite, molite za mene, moj oče! še živadi nisem znal zdraviti, sedaj bom pa moral zdraviti ljudi! Kako bom kos tej službi?» «Mnogi bolniki — med njimi jaz — nadaljuje pripovedovalec, morejo še sedaj povedati, kako ji je bil kos in pričati o tem vzornem bolničarju, ki je sebe popolnoma pozabljal in mislil samo na svoje ljube bolnike ter jim stregel s toliko ljubeznijo noč in dan, ob vsaki uri in vsem brez razločka.»

«V bolničarski službi, nadaljuje prijazni pater Timotej, je bratu Gabrielu pomagal in ga včasih — zakaj ne bi povedal? — mučil neki vzkipljiv brat, izvrstno srce, priznavam, ki mu je pa velikokrat dal priliko vaditi se v potrpežljivosti. Ker sem bil večkrat slučajna priča teh izbruhov, hotel sem ga nekoč opozoriti, da je on predstojnik v tej službi in da ne sme prenašati teh napadov, razžaljivih včasih v izrazih in navadno v glasu. «Kaj si hočem, je odgovoril, jaz sem neroden in ne znam nič narediti. On je živ, res, toda je dober, moj brat Pahomij, in jaz ga imam zelo rad.»

To nas samo od sebe spominja na sv. Terezijo, o kateri je dejal eden njenih občudovalcev: «Če hočeš postati njen prijatelj, ti je samo treba slabo govoriti o njej.»

Nekaj pa dobri pater prokurator ne pove, brez dvojbe iz spoštovanja do službene tajnosti: nam-

reč, kako je napolnil brat Gabriel svojo, dotlej kaj ubogo lekarno. Vsakokrat, ko je pisal svoji materi, ki jo je bil obvestil kakšno službo je dobil, govoril ji je tudi o svojih ljubljениh bolnikih, o skrbi, ki jo zahteva njihov stan in naposled o zdravih, katerih mu manjka za to. «Poglejte, mamica, tega nimam, onega mi manjka, te in te stvari ni v naši lekarni; kako dobri bi bili, ko bi mi je preskrbeli!» In gospa Giraud, ki ni mogla ničesar odreči svojemu nekdanjemu Kamilu, mu je pošiljala vse, kar je bilo treba za bolnike, ki jih je smatrala kot svoje. In police v lekarni so se polagoma polnile s potrebnimi rečmi.

Dočim pa se je žrtvoval ljubeznipolni bolničar z dušo in telesom za svoje trpeče brate, obiskala je neizprosna bolezen njegovo edino in toli ljubljeno sestro Marijo, soprogo gospoda Granjon (izg. Granžon).

Poslali so ga torej za nekaj dni domov, da bi prinesel svojcem tolažbe, ki so je bili v tej bridki okoliščini tako zelo potrebni. Kljub razumni in skrbni postrežbi je bila njegova pobožna sestra dne 28. julija 1878 odvzeta ljubezni svojega soproga in svojih štirih otrok.

Brat Gabriel, ves v žalosti zavoljo te bridke izgube, je vendar našel svoji bolesi veliko tolažilo; spoznal je namreč, da so sedaj doma vse drugače sodili o njegovem poklicu. Posebno bogoljubna mati je vsak dan hvalila Boga za izredno milost, ki jo je dodelil njenemu sinu. Kaj rada mu je dajala nasvetov, ki naj bi ga osrečili ter mu za-

gotovili stanovitnost v vzvišenem poklicu. Zlasti mu je rada svetovala sledeče: «Moj Kamilo, bodi vedno na strani svojih predstojnikov, nikoli jim ne nasprotuj, če hočeš da te ljubi Bog blagoslovi.»

Tako pokrepčan, vrnil se je brat Gabriel vesel v samostan ter je rekel «z Bogom» svetu in njegovemu goljufivemu veselju — kakor je menil — to pot pač za večno.

Toda prišla je ura, da odkaže Bog čudovitim krepostim ponižnega redovnika širše polje, v zveličanje velikega števila duš.

Leto 1880 je šlo proti koncu. Gosto oblače se je kopičilo na obzorju in je grozilo, da se z dnevi, mračnimi ko zima, završi kaj žalostno to leto, že tako plodovito na bridkostih in strahu. Dočim so izpolnjevali menihi v tihih samostanih svojo tajno, blagodejno nalogo z molitvijo in pokoro, gibali so se voditelji vlade, da jih pogube in iztrebijo. Namestu da bi bili skrbeli, da popravijo tolike škode, ki jih je prizadela državi prejšnja vojska, zdelo se jim je bolje porabiti meč Francije za sramoten boj zoper brezbrambne redovnike. Naloga, ki so jo hoteli zvršiti, po zgledu svojih očetov z leta 1793, ni bila nič manj, kakor iztrebiti vero iz zavodov in izmed ljudstva. Ker vlada postavnim potem tega ni mogla doseči, postopala je samovoljno. Izdala je glasovite odloke z dne 29. marca 1880, po katerih je bilo prepovedano živeti skupno redovnikom, ki niso imeli od vlade posebnega dovoljenja za to. Takšna je bila postava; treba jo je bilo samo še izvesti.

V soboto torej, 6. novembra, poslala je vlada svoje slavne biriče v dumbski samostan. Omenimo na kratko glavne dogodke tega znamenitega dne.

Proti osmim zjutraj se je prikazalo pred vratmi klavzure osemdeset orožnikov in dvesto vojakov. Bralo se jim je na obrazih, kako sram jih je, da se morajo udeleževati takšnega početja. Menihi so bili pripravljeni na ta obisk, kajti nekaj dni poprej jim ga je naznanil neki dober prijatelj. Vendar pa 6. novembra niso ničesar izpremenili pri vspredu dnevnih vaj, samo konventualno mašo so peli malo prej, kakor po navadi. Vojaki so bili torej razpostavljeni okoli obzidja in orožniki so sami vstopili v klavzuro, katere vrata so se razletela pod njihovim orodjem na sto kosov. Videč, da se redovniki nič ne ustavljajo oskrunitvi svojega doma, prodrli so do glavnega vhoda v samostan. Prišedši pred ta trdna in dobro zatvorjena vrata, bili so primorani pomagati si z žago in vetrihom. Duri so se kmalu odprle in poveljnik je hotel s svojo četo urno naprej. Toda, nepričakovan zadržek — več častitljivih mož je bilo tukaj, ki so tvorili neprestopno mejo. Eden izmed njih stopi takoj iz vrste ter bere krepek ugovor proti vladi zoper lopovsko nasilstvo. Kmalu nato pride opat ter stopi pred poveljnika. Ta mu naznani dano nalogu, da naj razpusti samostansko družino. Častiti o. Benedikt ponovi energično v svojem in imenu svojih sobratov prejšnji ugovor, nato pa vpraša, če bi ne smel ostati v samostanu kot oskrbnik

posestva. Ker poveljnik samooblastno vprašanja ni mogel rešiti, poslal je k okrajnemu glavarju. Ta je bil v obližju ter je vse nadzoroval iz svojega voza, čeravno ni imel nikake dolžnosti načelovati temu nasilju. Vendar je ugodil opatovim željam in mu je celo dovolil obdržati pri sebi nekoliko svojih redovnikov, s pogojem, da slečejo redovno obleko. Dotičniki so bili kmalu odbrani; bilo jih je devetnajst.

Zatem jamejo orožniki iskati po samostanu še druge menihe, popeljejo vsakega posebej do vrat ter jim zapovejo, da se razidejo. Preiskovanje je bilo dolgo; ko je bilo vse gotovo, je kazala ura že dve popoldne. Seveda, vojaki in gospod glavar so bili že davno prej odšli; brez dvojbe jih je bolj mikalo kosilo, kakor pa izpolnjevanje dolžnosti.

Naši izgnanci so našli gostoljubno streho; nekateri v duhovskem semenišču v Burgu, nekateri pri tamošnjih sestrah sv. Jožefa, druge je sprejela obitelj brata Gabriela v svoj krasni grad Bachasse (izg. Bašas), ostali pa so se naselili pri nekaterih dobrosrčnih sosedih. Ti poslednji so vsaj uživali tolažbo, da so lahko vsak dan prebili nekaj časa v samostanu ter zvrševali svoje nekdanje službe. Med temi je bil brat Gabriel. Odpovedal se je sladkemu veselju bivati med svojci ter je sprejel ljubeznivo gostoljubnost g. župnika v Planteju. Svoj čas je uporabljal v to, da je stregel nekaterim bolnikom, ki so ostali v samostanu in obiskoval izgnance. Njegova zares materinska skrbnost v teh nesrečnih, bridkosti polnih dneh je starejšim še vedno v živem spominu.

Kakor vedno, čutil se je ponižni redovnik srečnega zlasti, kedar se mu je posrečilo, da je ostal neopažen. Manj ga je bilo strah pred vladnimi biriči, kakor pred znaki čislanja in spoštovanja. Nekoč je prišel k sestram sv. Jožefa v Burgu, kamor je došel že pred njim sloves njegovih čednosti. Generalna predstojnica, ki ni bila obveščena o njegovem prihodu, ga ni mogla sprejeti z vso njegovim zaslugam vredno častjo. Vsa potrta je zvečer to omenila nekemu dumbskemu bratu, ki je prevzel pri njih posel vrtnarja in je za trdno obljubila, da pri prihodnji priložnosti popravi ta pogrešek. «Samo tega ne, častita mati, ji odvrne brat, kajti bodite prepričani da ga tedaj nikoli več ne boste videli tukaj!»

Vendar, zdelo se je, da se nevihta pomirja; vsi dumski menihi so se z veseljem vrnili v samostan ter so zopet opravljali vse duhovne vaje, kakor poprej, samo zvonili niso. Ali sovražniki so čuli; pobožni cenobitje so bili zopet izgnani.

Bridko žalujoč nad nesrečno usodo svojih tako med svetom razpršenih duhovnih otrok, jel je opat Benedikt misliti na to, da bi jim poiskal zavetje v tujini; tako bi se zopet veselili skupnega življenja ter bi uživali tolažbo, Bogu služiti popolnoma svobodno.

Ker so ga tudi drugi izpodbujali k temu potrebnemu podjetju, poprijel se je takoj dela. Najprej je razodel svoj načrt bratu Gabrielu, ki je takoj pristal na njegove namere ter je radovoljno vzel nase vse za to potrebne stroške.

Finančna stran namerjavane ustanovitve je bila zagotovljena; treba je bilo še najti primernega prostora.

V ta namen sta čast. o. Benedikt in brat Gabriel takoj odpotovala v Italijo, kjer sta mislila kupiti lepo posestvo v okolici mesta Pize. K nesreči je nepoštenost posestnikova razrušila vse načrte. Čast. oče je hotel še dalje iskati, ko izve, da namerava bivša španska kraljica, ki je bivala takrat v Parizu, poklicati v svojo državo redovnike, ki jih je Francija odganjala iz svojega okrilja. Nemudoma se poda k Njenemu Veličanstvu, ki ga blagovoljno sprejme ter mu izroči pisem za kralja, svojega vzvišenega sina in za toledskega nadškofa. Nekaj dni potem je bil opat Benedikt v Madridu, proseč za svoje delo podpore in zaščitja Alfonza XII. Pri tako ugodnih okoliščinah je stvar kmalu napredovala lepim potom in opat se je že pripravljal, da obvesti o tem svoj samostan, ko naenkrat pade špansko ministrstvo in s tem se zruši tudi, to je umevno, porajajoča se ustanovitev.

Jasno je, Previdnost božja je imela s pobožnimi izgnanci drugačne namene.

Pri teh razmerah je dal mons. Trouillet (izg. Trujje), vdan prijatelj dumskega samostana, čast. očetu naslove nekaterih posestev v Avstriji, ki so bila na prodajo ter mu je zelo prigovarjal, naj si jih gre ogledat.

Bila je tretja predpepelnična nedelja, 27. februarja 1881. Pristopna molitev sv. maše je kaj lepo izražala čuvstva in želje dumskih menihov. Že

dolgo so prosili Boga, naj jim pokaže svojo močno pomoč s tem, da jim da najti varno pribežališče, da se otmejo. Prišel je naposled čas, ko je Bog uslišal te dolge prošnje svojih služabnikov.

Po nekolikem pomišljevanju se je opat Benedikt odpravil na Dunaj. Spremljal ga je jezuit častiti o. Mazoyer, kot tolmač za nemški jezik. Želela sta dobiti avdijenco pri ministru za uk in bogočastje, da bi jima dal potrebna navodila za srečni izid podjetja. Odgovor se je glasil, da je v gornji Avstriji že mnogo samostanov, zato bi bilo bolje poiskati kraj za novo ustanovo v južnem delu cesarstva. Redovnika sta se torej napotila v Gradec. Tu jima je bila sreča mila. Obrnila sta se do cesarskega namestnika barona Kübeck. Ta visoki dostojanstvenik je njuno prošnjo blagovoljno sprejel. Obljubil jima je, da se hoče zanimati za njuno stvar ter dovolil, da smeta poiskati v njegovi deželi zaželjeno zavetišče.

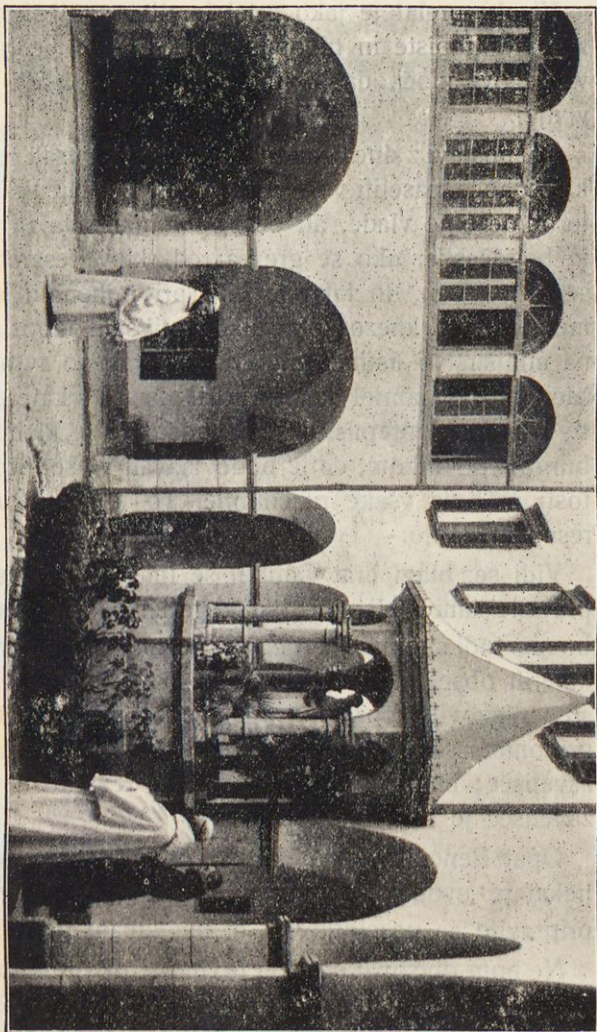
Takšne torej so bile okoliščine, ki so privedle čast. o. Benedikta da je kupil stari grad Rajhenburg, čegar zgodovino bomo slišali v naslednjem poglavju. Tedanji njegov lastnik, g. baron Kristijan Filip pl. Esebeck ga je ravno hotel prodati s posestvom vred, brž ko bi našel zanj povoljno ceno. Prvo postno nedeljo, 6. marca je bilo, ko sta se naša redovnika predstavila v gradu. Prijetno sta bila iznenadena, ko sta slišala v njem govoriti francoski. Tako sta lahko za nekaj trenutkov pozabila, da se nahajata na tuji zemlji. Po raznih

pogovorih je poprosil častiti oče opat, ki mu je slikovita lega ugajala koj prvi hip, da bi smel natančno si ogledati poslopje in posestvo. To se mu je seveda dovolilo. Tedaj se je prepričal, da bi težko našel kje kaj boljšega. Z nekolikim prezidanjem in nekaterimi malovažnimi popravki bi mu bilo lahko stari grad izpremeniti v samostan ter v njem nastaniti precejšen del svoje družine. Po mislih č. očeta je imelo to biti samo začasno zavetišče, pribežališče ob hudi uri. Kmalu pridejo mirnejši dnevi, tako je upal, in tedaj bo lahko izgnance poklical nazaj v materino hišo. Toda, kakor bomo videli pozneje, je namenil Bog drugače.

Čast. o. Benediktu se je mudilo stvar naznaniti bratu Gabrielu, ki je imel v visoki meri dar sveta in je poleg tega tudi prevzel vse za nakup potrebne stroške. Zato se je po dokončani pogodbi o ceni in pogojih prodaje nemudoma vrnil na Francosko. Ali v Dumbah se ni mudil dolgo. Dal je samo nekaj ukazov za pripravo za bližnji odhod ter se je zopet napotil v Avstrijo z bratom Gabrielom.

Ta je bil, kakor vedno, takoj istih misli s svojim predstojnikom. Brez odloga je srečno sklenil kupčijo z g. baronom Esebeck.

Sedaj sta uporabila naša redovnika nekaj dni v izpolnjenje mnogovrstnih formalnosti pri cerkvenih in civilnih oblastih z ozirom na naselitev v Rajhenburgu. Pri izvrševanju te dolžnosti jima je bilo v veliko pomoč visoko in blagovoljno posredovanje mil. knezoškofa dr. Maksimiljana Stepischnegg in ekscelece g. Maksimiljana barona Gagern.

Samostan od znotraj.

Visoki prelat je jako želel imeti v svoji škofiji menihe trapiste in ni opustil ničesar, kar je bilo v njegovi moči, da bi jim pomogel nastaniti se v njej.

Po postavi z dne 13. junija 1858 mora vsak red, ki se hoče naseliti v Avstriji, imeti dovoljenje za to od deželne vlade, ali celo od ministrstva za uk in bogočastje, ako se gre za red, ki v cesarstvu še ni priznan. In tako je bilo pri rajhenburških menihih. Mil. knezoškof je blagovolil sam odposlati na ministrstvo listine, zahtevane za takšno avtorizacijo. Brat Gabriel pa je priložil pismo, v katerem se je obvezal prepustiti svoje posestvo v Rajhenburgu redovnikom, da je bodo uživali v vsej prostosti in brez vsake najemnine. To je bilo torej resnično darilo.

Vidi se, blagi brat Gabriel se imenuje po vsej pravici ustanovitelj rajhenburškega samostana. Zato bo pa tudi spomin na njegove neizmerne dobrote, katerih obseg je znan le Bogu, živel na veke v srcu njegovih sobratov. Po njegovi velikodušni pripomoči so imeli to pot dumbski izgnanci varno zavetišče; in po nežni skrbi božje Previdnosti, to zavetišče je bilo — grad!

Opat Benedikt je torej lahko brez strahu pozval nekatere svojih menihov v Rajhenburg, da vse pripravijo za naselnike, ki bi naj kmalu prišli.

Ne bom opisoval odhoda prvih patrov in bratov, ki so bili odmenjeni za prednjo stražo, niti bridkosti polnih priprav tistih, ki so jim sledili. Prepustimo

rajše prve in druge tajnim boleznim občutkom teh trenotij. Pričakujmo jih v Rajhenburgu, medtem pa hočem za kratek čas pripovedovati zgodovino starega gradu, ki jih bo kmalu sprejel v svoje obzidje.

Šesto poglavje.

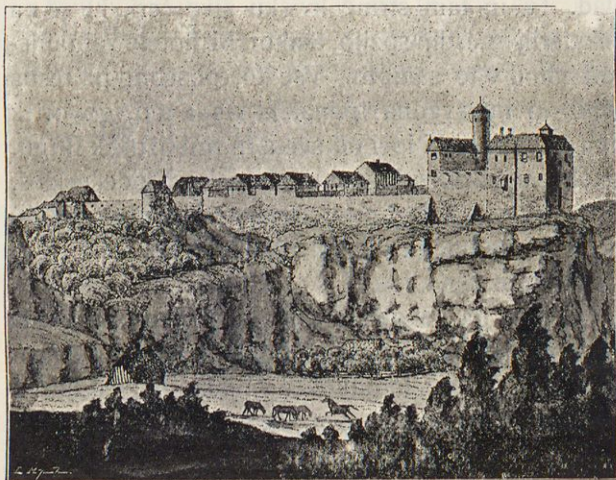
Rajhenburg.

Rajhenburški grad. Njegova slavna preteklost in njegovi razni posestniki.

Popotniku, ki se pelje po železnici od Zidanega mosta proti Zagrebu, nudi priroda zares divnih, veličastnih prizorov. Na desni je vijugasti tek bistre Save, ki hiti v isti smeri in se zdi, da hoče tekmovati v hitrosti s paro. Ob vsaki strani se dviga, kot mogočen nasip, da čuva reko pri njenem begu, dolgo pogorje, od katerih eno obrobља štajersko deželo, drugo pa Kranjsko. Gledalec je ves zamaknjen po krasoti teh strmih vrhov in vse njegovo bitje počiva in se naslaja v prelestni preprogi zelenja, dehteči svež zrak, katerega dihati je slast.

Njegovo zamaknjenje traja eno uro, ko ga opozori žvižg, ki se ponavlja v odmevih od vseh strani, da se bliža Rajhenburgu. Oči našega potnika pa zaman iščejo naznanjene postaje. Toda ob levi, nad njegovo glavo, vrh strme skale gospodujoče nad Savo, kaže star grad s ponosom svoje od let očrnelo čelo; postaja Rajhenburg ne more biti daleč.

Res, na mestu, kjer se dviga sivi grad, se gorovje nenadoma odpre, ter se zasukne v kotu in nadaljuje proti severo-izhodu svojo samoglavno pot in spremlja šumen potok, imenovan Brestanica. Tukaj, v tej samotni dolini se složno prostira po

Grad Rajhenburg, po neki sliki iz 18. stoletja.

obeh bregovih potoka slikoviti trg Rajhenburg.

Pustimo popotnike, da svobodno nadaljujejo svojo pot; ti pa, cenjeni bralec, se pomudi z menoj za trenutek na tem ljubkem kotiču zemlje. Oglejva si od bliže ta grad in njegovo okolico.

Na desni pustiva trg s staro cerkvijo. V zaseki med hribi naju pozdravlja nova, veličastna farna cerkev, posvečena Lurški Mariji. Kreniva na levo, po senčni cesti, ki se lahko dviga proti gradu. Kmalu te obide neko čuvtsvo, ki je obenem nekaj

tajen strah in neka neizrekljiva prijetnost. Duši se zdi, kakor da se nahaja v ozračju novega sveta. Pot se vije navkreber med dvema stenama skal, ki so včasih gole, ponajveč pa pokrite s stoletnim drevjem, čegar gosto listje dela prijeten in svež hlad. Tu in tam strmé kvišku sive čeri, ki se na nekaterih mestih sožijo, kakor bi hotele zabranjevati vhod v to samoto. Vse to, posebno pa resna tišina in nenavadna tmina, ki vlada tod, govori k srcu govorico, ki loči od sveta in približuje k Bogu. In tako, ves v občudovanju te bogate prirode, prideš, skoro ne veš kako, pred vrata starega poslopja, ki stoji tu, neomajno kakor skala, vrh katere si je izbralo prostor.

Še bolj pa se obiskovalec začudi, ko zagleda pred seboj to širno, rodovitno planoto, ki se prostira proti severu in odkoder objame pogled hkrati tri dežele: Štajersko, Kranjsko in Hrvaško. Grad, kateri se mu je ravnokar zdel osamljen na nedostopni, mrtvi skali, pojavi se mu sedaj sredi vesele, obdelane okolice, kjer vlada življenje in delavnost; in ne more si misliti, koliko napornega dela in truda je stalo, da je dobila ta višina sedanji obraz.

Ali grad ostane vseeno glavar tega posestva, čudo tega kotiča zemlje. Gorostna masa njegovega zidovja, njegove visoke in široke strehe, vse te line v stenah, podobne debelo gledajočim očem, ki se čudijo nad nestanovitnostjo pozemskih stvari, z eno besedo, ta skupnost velikosti in razvalin vzbuja v obiskovalcu pozornost, pa tudi radovednost radi zgodovine tega gradu. Da ga torej zadovoljim,

hočem mu med temi večstoletnimi zidinami opisati njihovo preteklost.

Mogoče, da so prvi temelj gradu položili že Kelti. Težko si namreč mislimo, kako ne bi bili opazili te vabljive lege in je porabili.

Bolj gotovo pa je, da je bil ta kraj naseljen v rimski dobi. Blizu grada se namreč nahaja velik vodnjak, ki ga imenujejo okoličani «rimske šterne». Nahaja se tudi nagrobni kamen iz rimskih časov, ki je stal prej poleg grajskega ribnika.¹

Toda zapustimo te polutemne dobe in prekorajčimo nekoliko vekov.

L. 838 se imenuje mejni grof «Saloch» v Rihenburgu ob Savi, h kateremu je bil pribežal slovensko-panonski knez Pribina.

Pol stoletja pozneje srečamo ime Rajhenburg v zvezi z imenom Arnulfa, ki je bil prej koroški vojvoda, ko pa so odstavili Karola Debelega, je postal nemški kralj. V neki listini, napisani v Öttingenu dne 29. septembra 895, daruje ta knez svojemu

¹ Ta ribnik so potem menihi zasuli, da so napravili tam pokopališče. Kamen ima sledeči napis:

S P E R A T U S S I
L V A N I A N L E T
V E R E C V N D A
S V R I E T I V S T O
F I L A N X X X X.

Knabel ga bere tako le: Speratus Silvani annorum L et Vercunda Suri et Justo filio anno XXXX. «Sperat, Silvanov sin, star 50 let, in Verekunda, Súrova hči, stara 40 let, s sinom Justom». (*Mitteilung des histor. Vereins für Steiermark, 1851.*)

zvestemu Waltunu svoji posestvi Riechenburg in Gurkvelt ob Savi.¹

Zgodovina, stroga, nepristranska sodnica ljudi in dogodkov, očita Arnulfu gorostasno napako, ki jo je storil v tej dobi.

Leta 894 je ta kralj, čuteč se preslabega zoper Moravsko, pozval Madjare, naj to deželo opustošijo; nečuvено nespameten čin, kajti s tem je uničil veliko moravsko kraljestvo, ki bi bilo lahko za Germanijo mogočna bramba, ter je pokazal novim barbarom pot na zapad. Res, bili so odslej več stoletij strah in nesreča za naše dežele. To je bil povod, da so začeli staviti plemiči vsepovsodi na težko pristopnih krajih in hribih gradove, sebi in ljudstvu v zavetje ter obrambo proti pogubonosnim navalom Madjarov.

Po zgledu Karola Velikega so dajali vladarji škofom tudi posvetno oblast nad njihovimi škofijami, da ustvarijo cerkvene, kralju popolnoma vdane fevdnike, v protitežje laiškim oblastnikom, ki so bili druga nadloga v tej dobi. To je bil namen bogatim podaritvam in mnogim svoboščinam, ki so jih dobivali škofje.

¹ Prim. *Histor. statist. Archiv für Süddeutschland*, 2. zv. str. 213. — *Joseph Wartinger, Kurzgef. Geschichte für Steiermark*, str. 28. — O imenu Rajhenburg pravi Lapajne: Niti grad, niti trg nimata slovenskega imena. Čudno! Okoličani psujejo sicer Rajhenburg z «Limberco». (Limbar označuje smreko.) Limberšca se pa tudi potok v okolici imenuje. — Naj opomnim tu, da so pri starih Frankih Rachimburg (Muchar tako pripoveduje) zvali sodnike pri okrajnih grofih. Kakor pa kaže starost Rajhenburga, poslali so bili že Franki (Karloviči) v ta kraj svoje grofe. — *Zgodovina štaj. Sl. str.* 303.

Raštanj, Brežice, Gleichenberg in Riegersburg. Nadalje so bile to njihove važne službe; bili so n. pr. deželni upravitelji v pravosodnih zadevah (Landesverweser) in višji stotniki štajerskih čet (Obristmarschalle).¹ — Potem udeležba nekaterih vitezov pri pogostnih vojskah te dobe. Naj omenim nekatere. Ivan Rajhenburški se je izkazal v sloveči zmagi, ki jo je izvojeval general Vitovec nad Ogri, l. 1446. Rajnpreht je bil izvrsten podpornik cesarjema Frideriku III. in Maksimilijanu I. Bil je višji vojaški stotnik na Štajerskem, Kranjskem in Koroškem ter je branil l. 1486 Dunajsko Novomesto zoper kralja Matjaža. V teh prepirih z Ogri je priboril cesarju 11 trdnjav na Ogrskem. Cesarja Maksimilijana I. je Rajnpreht v Gentu rešil smrtne nevarnosti. Obvezal se je tudi, da plača cesarjeve dolgove ter je zastavil njegovim upnikom svojega sina. Cesar Ferdinand je l. 1525 obitelj za to odškodil. Isti Rajnpreht je bil od l. 1493 do 1499 deželni glavar na Štajerskem, in l. 1502 se je z uspehom na Bavarskem bojeval. Umrli je l. 1505.² Gašpar je bil v bitki na Bizeljskem leta 1475 od Turkov ujet. — In naposled, imenitne zveze, v katere so

¹ Schmutz meni, (*Lexikon*, 3. zv. str. 299) da je bil neki Friderik Rajhenburški l. 1322 solnograški nadškof; toda več zgodovinarjev je, ki to zanikavajo in dokazujejo, da je vladikoval v Solnogradu od 24. oktobra 1315 do 30. maja 1338 Friderik III. Lipniški. K zamenjavi imen je morda dalo povod to, ker se imenuje Friderik Rajhenburški med vitezi, ki so spremljali nadškofa Friderika III. na bitko pri Ampfingu l. 1322 in so se bojevali ob njegovi strani. (*Zanner's Chronik von Salzburg*, I. zv. str. 450.)

² *Lapajne*, na nav. mestu, str. 303.

stopili z družinami, ki so se odlikovale po bogastvu in uglednosti. Naj zadostuje, da imenujem gospode Schärffenberg in viteze Graben.

Tolika imenitnost pa vendar ni mogla zbrisati nekaterih madežev, ki bodo za vedno temnili to ponosno ime.

Leta 1434 — tako poroča legenda — sta nesrečno končala dva viteza, v katerih je bila takrat poosebljena slava njunih pradedov.

Starejši, Nikolaj, je imel trdnjavo na gori, mlajši pa, čegar ime ni znano, je bival v gradu, ki si ga je dal sezidati ob vznožju te gore. Med gospodoma je vedno vladala črna zavist in neprestano sovraštvo zastran fevdnih pravic. Nikolaj je pisano gledal, kako so njegovemu bratu dohodki naraščali in celo njegove prekašali. Vrhutega je čutil, da ga vse sovraži, dočim so njegovega brata v trgu vsi spoštovali. Skratka, Nikolaju je bilo dovolj; sklenil je svojega brata pogubiti.

Ko torej nekega dne Nikolaj slučajno pogleda skozi okno, zapazi neradovoljnega povzročitelja svoje večne jeze. Brat je namreč ravno tudi počival pri nekem oknu svojega gradu. Starejšemu kri zavre. Trenutek je primeren. Osvetoželjno zgrabi za strelno orodje, pomeri in ubije brata, ki pade pri priči mrtev.

Vendar, bratomorstvo ni ostalo dolgo brez kazni. Podložniki ubitega viteza so prijeli Nikolaja, ki je moral plačati storjeno krivico z življenjem.¹

¹ Schmutz pravi, da sta se viteza medseboj umorila.

Tako nam pripoveduje zgodovina Štajerske, da je podaril Ljudovik Nemški l. 859 solnograški nadškofiji mesto Brežice in sevniško graščino, kralj Arnulf pa ji je dodal l. 890 še mesto Ptuj. Umevno je torej, da so si solnograški metropolit, mogočni cerkveni knezi v cesarstvu in poglavarji dežele, ki je mogla postaviti v vojsko 25.000 mož, brez težave pridobili tudi grad in posestvo Rajhenburg, povsem naravno zvezo med Brežicami in Sevnico. Ni pa znano, katerega leta in kakšnim potom so postali njegovi posestniki. Še le začetkom 12. stoletja jih vidimo ravnati v Rajhenburgu kot njegovi lastniki, in to v sledečih okoliščinah.

L. 1117 so navalili Madjari za vlade kralja Štefana II. iznova na naše kraje. Sv. Leopold Avstrijski, združivši svoje čete s češkimi, pa je prizadel napadalcem velikih izgub ter jih je zasledoval celo po njihovi lastni zemlji. Zopet se je pokazala potreba zavarovati se in se dobro oborožiti proti tem pustošujočim tolpom.

V ta namen je hotel solnograški nadškof uporabiti izvrstna obrambna sredstva, katera je nudil Rajhenburg. «Leta 1127, pravi rajhenburška kronika, je dal Konrad, nadškof solnograški, postaviti trdnjavo na gori, proti navalom Madjarov.»¹

¹ *Chronik von Reichenburg, l. 1127. (Rokopis, spisal Jožef Kovač, učitelj v Rajhenburgu, †. l. 1869).* — Neki spis, žal, brez letnice in brez podpisa, in ki ga nekoliko priporoča samo njegova starost, pravi, da je dal nadškof trdnjavo vnovič sezidati: «liess Erzbischof Conrad die Veste *neu* erbauen.» Karol Schmutz, ki v svojem *Historisch-topographisches Lexikon von Steiermark* (Graz, 1822), posvečuje Rajhen-

Kako rad bi tukaj opisal življenje ravnokar imenovanega vrlega, pobožnega prelata, ki ga nazivljajo cerkveni pisatelji »sveti nadškof solnograški«, »novi Atanazij«!¹ Zares, to je ena velikih, lepih podob svoje dobe. Žal, ozki obseg te knjižice mi ne dovoljuje tega zanimivega popisa.

Solnograški nadškofje so dali Rajhenburg izprva v fevd, pozneje pa so ga prodali. Med raznimi gospodi, ki jih je zaporedoma imel, so bili naj-mogočnejši in najslavnejši nedvomno vitezi Rajhenburški (1290-1570). Njihova trikrat stoletna dinastija, ki je sprejela, kakor vidimo, priimek po gradu, je strinjala v svojih raznih vejah vse vrste slovitosti ter je igrala precej važno ulogo v političkih in vojaških dogodbah na Štajerskem.

Trije glavni vzroki so pripomogli, da je zaslovelo to ime po vsej deželi.

V prvi vrsti so bila to mnogoštevilna in bogata posestva vitezov. Razven obeh graščin enakega imena Rajhenburg, katerih ena je na hribu, druga pa ob Savi,² imeli so na Štajerskem tudi graščine Kozje,

burgu več strani, navaja ta spis; zv. 3, str. 297. — Tudi *Zgodovina slovenskega naroda* trdi, da je stal grad že prej. *Prim. str. 194 in 463.* — Istega mnenja je Lapajne (*Zgodovina štaj. Sl. str. 302*). — Neka knjiga, objavljena v Monakovem l. 1868, z naslovom: *Inaugural-Dissertation des Dr. Christian Meyer über Erzbischof Konrad I. von Salzburg* pa pravi, da so morale biti postavljene trdnjave Lipnica, Ptuj in Rajhenburg med leti 1130 in 1147, in kot vir navaja knjigo *Vita Chuonradi*. (Mon. Germaniæ histor. SS. XI, § 20.)

¹ Acta Sanct. Boll. Iunii tom. VI, appendix ad diem 16, in Vita S. Gebhardi. — *Canisius*: Lect. antiq. tom. II & VI.

² Ta spodnji grad, ki je še ohranjen, se je tudi imenoval *Thurn*.

kraljem ter nazaj dobiti vzeta mesta. Rajhenburški grad je cesar izročil solnograškim nadškofom, a l. 1540 so ga zopet imeli v lasti Rajhenburški gospodje. V tem letu je pa tudi zamrl z Janezom Rajhenburškim zadnji iz rodovine teh vitezov.

Posestvo je prešlo kmalu nato v roke njihovih sorodnikov, vitezov Gradneških, potem pa baronov Gallov Gallnštajnskih. Ti poslednji so dali grad prezidati v obliko, ki jo ima dandanes. Njihov grb krasi še sedaj zunanjo stran vhodnih vrat.¹

Stavba je zidana jako trdno, a v povsem priprostem slogu. Pri prvem pogledu se vidi, da je imel tukaj opraviti samo arhitekt z zidarji. O skulpturi ni sledu. Vendar pa je skupnost stavbe impozantna in najmanjše posameznosti razodevajo mojstre v stavbarski umetnosti. Imenitno sedeč v svojem gnezdu zelenja, ponosno zavzema mesto, katero si je izbrala v tem veličastnem okolišču. Na več mestih je temelj zidovju skala sama. Debelo je od 1 metra 80 cm do 4 metre, njegova višina pa dosega 20 metrov. Tako je umevno, da so kmečke vstaje, zlasti v letih 1515, 1573 in 1583, kakor tudi pogostni turški napadi ali siloviti potresi l. 1691, 1695, 1878, 1880, 1895 in 1906 zaman butali ob to gorostasno maso. Pač pa so popolnoma izginile utrdbe, ki so se raztezale proti severozahodu po grebenu gore ter branile dostop.

L. 1630 je sledil Gallom Gallnštajnskim na raj-

¹ Samorog, nad njim kronan šlem, iz katerega se dviga manjši samorog.

henburškem posestvu grof Janez Jakob Attems. Za sedaj naj zadostuje, da samo omenim to slavno ime, kateremu hočem kmalu posvetiti nekaj vrstic.

Pol stoletja pozneje, l. 1680, je dobil Rajhenburg novega gospoda, Anibala grofa Heister. O njem sicer ne vemo nič drugega, vendar pa smemo sklepati, da je bil sorodnik slovečega maršala Sigberta grofa Heister, ki je dvakrat premagal divje Kruce, pri Rabi 13. julija in pri Tirnavi 26. decembra 1703.

Toda že l. 1721 nahajamo v Rajhenburgu zopet grofe Attems. Pod grofom Ferdinandom, čegar ime zavzema v zgodovini častno mesto, je dosegel rajhenburški grad zares višek svoje slave in imenitnosti.¹

Lahko in kaj rad bi odgrnil prt prahu, pod katerega so zakopala leta te sklade avtentičnih listin ter z njihovo pomočjo pokazal, kakšna je bila rajhenburška graščina v 18. stoletju. V njih bi našli naslove, pravice in posestva rajhenburških gospodov, kakor tudi njihova in tedanjih vladarjev

¹ Spomin grofa Ferdinanda je ovekovečen v gradu s sledečim kronogramom:

LONGO ÆVO
VIVAT FERDINANDVS
VIVAT ET ANNA

Possessores in Reichenbvr̃g, Thvr̃n,
Rann, Hartenstein, LanDsberg,
Veistritz, Wvr̃nberg
et Pettav.

Dolgo naj živi Ferdinand, naj živi tudi Ana, posestnika v Rajhenburgu, Turnu (t. j. spodnji rajhenburški grad), Brežicah, Hartenštajnu (pri Kozjem), Podčetrtku, Bistrici, Vurbergu in Ptuju.

Zgovorni ostanki pričajo še dandanes o tužni žaloigri, ki se je odigrala l. 1434. Gosti Marije Rešiteljice, končavši svojo pobožnost pri obiskovanju samostanskih prostorov, kjer vse spominja na molitev in pokoro, si radi ogledajo tudi staro graško kapelo, posvečeno sv. Nikolaju. Tukaj, na desni strani oltarja, nad štiri metre od tal, v ozki, omreženi dolbini se nahajata dve ostudni lobanji, ki jih pripisujejo nesrečnima bratoma, da molče učita gledalca, kako žalostne so posledice zavisti.¹

Sto let pozneje, l. 1527 je Krištof Rajhenburški omadeževal slavno ime svojih dedov z novo sramoto.² Bilo je ob času, ko je izdal Ferdinand I. stroge ukaze zoper protestantizem in ko se je apostol štajerske dežele, Martin Brenner, škof sekovski, boril z neumorno gorečnostjo zoper to novo krivo vero. Kljub temu so bili graščaki prvi, ki so pristopili k

¹ Obema manjkata spodnji čeljusti. Glava gospoda iz trga je jako velika, čelo ji je visoko in zelo naprej stoji; na njegovi desni strani se vidi luknja, ki jo je naredil strel. Nikolajeva lobanja pa je mnogo manjša, nizkega čela. Njuna žolta barva ju dela jako zoprne za pogled.

Izključeno je, da bi brata imela tako različni lobanji. Najbrž je pripovedka bila povod, da so odbrali na pokopališču dve primerni lobanji in jih v nazorni spomin postavili semkaj, ali pa sta lobanji starejši — Bog ve iz katerega vzroka ohranjeni — nevedni potomci pa so vstvarili sedanjo pripovedko, da bi ju tolmačili. Tudi sliki obeh sovražnih bratov, ki se nahajata v gradu Riegersburg, morata biti proizvod domišljije.

Sicer pa je na Štajerskem več pravljic te vrste. Tako n. pr. se pripoveduje o dveh zadnjih potomcih vitezov Plankenwart ravno isto kakor o Rajhenburških bratih. — V gradu Schie-leiten pa je dal baje brat svojega brata celo skuhati v medenem kotlu. Še koncem 18. stoletja so kazali tam velik meden kotel z okostnico nekega moža.

² *Dr. Leop. Schuster*: Fb. Martin Brenner, str. 135.

njej in so bili najbolj vneti za njeno razširjenje. Ni jim bilo dovolj, da so odpovedali cerkvam svoje patronstvo, da so jim odtegnili desetino in druga imetja; še celo prepovedali so svojim podložnikom obiskovanje duhovnikov in cerkve. Nekateri, kakor Krištof Rajhenburški v Gleisdorfu, so pozvali krivo-verne pridigarje v svoje gradove ter so silili svoje podanike, da so morali prihajati poslušat njihove škodljive nauke. Vendar pa vse kaže, da je prišel ta goreči Lutrov učenec pred svojo smrtjo k boljšemu mišljenju. Umrl je l. 1528, kakor priča njegov nagrobnik v mariborski stolni cerkvi.¹

Toda povrnimo se v Rajhenburg in v dobo, kjer smo bili ostali. V tem času so se vršili tod važni dogodki.

Najprej smo pričujoči glasovitemu boju na Bizeljskem, kjer je bil l. 1475 radgonski stotnik Sigmund pl. Polheim s 450 štajerskimi, kranjskimi in koroškimi bojovníki premagan od 12000 Turkov.² V tem boju, kakor sem že zgoraj omenil, je zadela bridka usoda tudi Gašparja Rajhenburškega. Pet let kasneje navalijo Madjari na Štajersko ter se polastijo več trdnjav, kakor Podčetrška, Brežic, Rajhenburga, Sevnice, Ptuja in še drugih. Še le l. 1491 se je posrečilo Maksimilijanu, sinu cesarja Friderika III., Madjare prepoditi iz dežele, skleniti mir z Vladislavom, mladim ogrskim

¹ «Hie ligt begraben der Edl und vest Christoff von Reychenburg der gestorben am Sambstag vor sand Maria Magdalenatag nach Christi gepurt MCCCCXXVIII. Jar dem got genad.» Prim. *Dr. Pajek*, Marburg und seine Umgebung.

² Prim. *Slekovec*, Turki na slov. Štajerskem, str. 16.

pisma; ali s takšnim delom bi prekoračil meje, v katerih ima ostati ta knjižica.¹

Vendar pa se ne morem ločiti od slavnih grofov Attems in njihovih naslednikov, ne da bi omenil pravic in svoboščin rajhenburške graščine v 18. stoletju ter na kratko naštel fevdov, ki jih je imel tukajšnji gospod. Da bomo pa to lažje umevali, hočem najprej omeniti, kako je bilo urejeno upraviteljstvo dežele v tej dobi.

Kakor dandanes, je bil tudi takrat v Gradcu sedež deželne vlade. Krožna sodišča, okrajna glavarstva in sodnji okraji nameščajo nekdanje krožne urade in mnogoštevilna okrajna oblastva, ki so podrejeno upravljala deželo.

Vsako izmed teh poslednjih upravnih središč, ki niso bila drugega kakor tedanje imenitnejše graščine, je bilo neposrednje odvisno od enega izmed peterih krožnih uradov ter je vodilo pod njegovim ravnateljstvom vse politične, pravne, vojaške in finančne zadeve v svojem ozemlju. Rajhenburško ozemlje kakor tudi sosednja: Bre-

¹ Navedem samo eno listino, ki nam pokaže naslove in posestva grofa Ferdinanda: «Ich Ferdinand Maria des Heil. Röm. Reichs Graf von Attems, Freyherr auf heiligen Kreuz, Lucenis, Podgora, Falkenstein und Tanzenberg, Herr deren Herrschaften Rann, Burgveistriz, Wurmberg, Freyhof zu Pettau, Reichenburg, Landsberg und Hartenstein, der Röm. Kaiserl. Königl. Apostol. Majestät wirklicher Kammerer und I. Oe. Regierungsrath, bekenne hiemit für mich, meine Erben und Nachkommen, dass . . . etc.

Actum Herrschaft Reichenburg den 22. Jänner des 1776 Jahrs.

Ferdinand Graf von Attems

m. p.

L. S.

žice, Sevnica, Podčetrtek itd. je spadalo pod krožni urad Celje. Obsegalo je 23 občin, od katerih je dobival gospod celo ali delno desetino. Te občine so bile: trg Rajhenburg, Anže, Armeško, Brezje, Dobrova, Dovško, Gorica, Leskovec, Kališovec, Kladje, Lokve, Malikamen, Mrčnasela, Preslovdol, Raštanj, Rožno, Sremič, Senovo, Stolovnik, Šedem, Velkikamen, Velkigradec in Videm.

Grajsko sodišče je razsojevalo vse civilne in politične zadeve, ki niso bile po postavah izvzete njegovi sodni oblasti. Dvanajst sodnih svetovalcev in njim na čelu sodnik, ki ga je izvolil graščak, je tvorilo sodniški zbor. Zločincu se je kazen prisodila na tri načine: z batino, vešali ali obglavljenjem. Sicer pa nam pričajo tudi temne grajske ječe in razna mučilna orodja, ki so se našla, kako izredne oblasti je imelo grajsko sodišče teh časov.

Davčnemu uradu je načeloval davkar, čegar naloga, ravno tako malo prijetna kakor ob naših dneh, je bila, pobirati davke po vsem okraju ter vsakomesečni donesek redno odrajtovati krožnemu uradu.

Naposled je prišlo še policijsko komisarstvo s svojimi strahovitimi beriči, ter vojaško komisarstvo, ki so je tvorili častniki z nalogo nabirati vojake. Hranimo še več uradnih aktov, ki so jih morali sestavljati komisarji ter jih pošiljati v Celje.

Grajski gospod, kakor vidimo, se dejanski ni udeleževal nobene teh služb. Imel pa je namestnika, okrajnega generalnega komisarja, ki je nadzoroval razne upravne sekcije ter je podpisoval vse listine, namenjene krožnemu uradu.

Fevdi, združeni z rajhenburško graščino, so bili zlasti: lov po vsem okraju, ribolov v Savi 10 km daleč in po vseh drugih vodah v okraju ter pravica, imeti v trgu sejem štirikrat na leto.

Vrhutega so tukajšnji gospodje vse čase patronovali rajhenburški in koprivniški župniji. — Grofje Attems niso samo sprejemali težavnih dolžnosti, ki so zvezane s patronstvom, ampak so si tudi šteli v čast posvečevati se duhovskemu stanu. Tako n. pr. je bil Jožef Oswald grof Attems knezoškof lavantinski od l. 1724 do 1744, in Otokar-Marija knezoškof sekovski od l. 1853 do 1867.¹

Osemnajsto stoletje je izginjalo s svetovnega pozorišča, dočim je nad njegove še kadeče se razvaline vzhajalo devetnajsto, temno, viharo. Nad zeleno Štajersko, katere že 89 let ni teptalo sovražno kopito, so zdajci prihrumeli Napoleonomi vojak. V Rajhenburgu so se pokazali prvič dne 1. februarja 1801. Trški protokol je ohranil o bivanju Francozov v Rajhenburgu slab vtis. Pravi namreč: «Leta 1801, 1. in 2. februarja, so prišli v Rajhenburški trg vojak. princa Condé, takozvane svobodne čete, jako hudobni ljudje, ki niso dali miru ne po noči, ne po dne. Častniki

¹ Pobožno izročilo pripoveduje, da je bil papež Pij VI. za svojega potovanja na Dunaj l. 1782 nekaj trenutkov gost grofov Attems v Rajhenburgu. Temu mnenju, ki je brez podlage, je morda dala veljavo velika, lepa slika tega papeža, ki že oddavna krasi neko sobo v gradu. Predočuje nam Pija VI. z desnico povzdignjeno k blagoslovu, v levici pa drži pismo, na sebe naslovljeno. *A sua Santità il N. S. Pio VI. P. M.* S tem je hotel umetnik ohraniti ime portretiranca.

so bili boljši in dobri gospodje; in so vojaki zopet zapustili rajhenburški trg. Od 4. do 7. maja 1801 so vsi odšli.»¹

Naslednje leto so grofje Attems grad s posestvom prodali gospodu Alojziju pl. Mandelstein. Tudi njega so l. 1809 posetili neljubi francoski gosti. V protokolu se bere: « L. 1809, 5. decembra, so prišli prvi strašni francoski konjeniki v rajhenburški trg na stanovanje.» — «L. 1809, 7. decembra, so prišli drugi strašni francoski konjeniki v rajhenburški trg na stanovanje ter so ostali v njem štiri tedne, peti teden pa so odšli čez Savo in skoz Krško.»² A l. 1814 je sprejel častnejšega in prijetnejšega gosta, Njegovo cesarsko Visokost nadvojvoda Ivana. Ob tej priliki se je vršilo premiranje živine. Zvečer je bil trg in grad čarobno razsvetljen.

L. 1820 je kupila rajhenburško posestvo Ana grofica Petazzi za svojega zeta Jožefa Štefana Delena. Ignacij, sin tega poslednjega in njegova

¹ «Im Jahre 1801 den 1. u. den 2. February Sindt in Markt Reichenburg ein Kommen den Brinz Condé Soldothen Von Frey Korbs genanndt Recht Schlimme Leith u. un Ruhige bei der Nacht u. bey den Tag die officieren waren Besser u. gutte Herrn gewesen, u. sind auss dem Markt Reichenburg die Soldothen gezogen. Von 4. bis den 7. May 1801 Sindt alles aussgegangen.»

² «Im 1809 den 5. Dezbr. Sindt die Erste franzesische erschreckliche Soldothen Reithern mit Pferthen Koppen in Markt Reichenburg auf den quarttier gekommen.» — «Im 1809 den 7. Dezbr. Sindt die Zweyte franzesische erschreckliche Soldothen Reithern mit Pferthen Koppen in Markt Reichenburg auf den quarttier ein Kommen u. 4 wochen drin waren u. den 5. wochen auss Marschieren über Sau Iber Stadt Gurkfeldt.» (!!)

soproga Vilhelmina iz rodbine vitezov Zachonskih, sta si s svojimi dobrimi deli kaj hitro naklonila občno spoštovanje in ljubezen.

Ko je l. 1848 podelil cesar Ferdinand ustavo in so graški podložniki marsikje nedostojno postopali proti svojim prejšnjim gospodom, se rajhenburški podaniki niso prevzeli in niso storili ničesar, kar bi moglo užaliti njihovega dobrega graščaka. In l. 1855, ko je gospod Ignacij Delena zapuščal Rajhenburg, je dobil ganljivih dokazov, kako priljubljen je bil ljudstvu, ki je bridko obžalovalo odhod tega blagega moža. Zlasti ubožci se niso mogli potolažiti. Tužno so vzklikovali: «Izgubili smo svojega očeta!» Te besede so zanj najzgovornejša hvala.¹

¹ Posebno ganljivo se je od njega poslovila šolska mladina, po končanem šolskem izpitu. Franc Skerbinc, učenec II. razreda, je imel v imenu svojih sošolarjev lep nagovor, na katerega je graščak ves ganjen odgovoril. Učenka Emerencija Kovač je nato podala graščaku in njegovi soprogi krasne šopke, Jožef Sajovic, učenec I. razreda pa sledečo od njega napisano pesem v slovenskem in nemškem jeziku, ki jo je mladina takoj zapela:

Slovo.

<p>1) Zmiraj solnce nam ne sije,
Dostkrat se nebo stemni:
Tak se rad veselje skrije
Za oblakom žalosti.
Dan današnji, ki veselje
Nam je druga leta bil,
Žalost dans seboj pripelje,
V žalost se je spremenil.</p> <p>2) Oh zakaj tak tužno, milo
Naša pesem se glasi?
Kaj iz solza ni polilo
Nam je lica in oči?
Oh za Jim, Gospod Delena
In za blago Jih Gospó!
Iz hvaležnost pretečena
Neka solzica se bo.</p> | <p>3) V serce vsaciga človeka
Kdor le ve Jihov odhod,
Žalost rane skleče seka,
Naj bo kmetič alj gospod.
Ne gospod, le Oče mili
So podložnim svojim bli;
K Jim smo v žalosti in sili
Po veselje radi šli.</p> <p>4) Kdo prešteje tud dobrote
Ktere strili so Gospa?
Oh zato so zdaj sirote
Toljk pobitiga serca!
Reveže razveseliti
Je bla Njihnim serc sladkost,
Za Njih srečo pa moliti,
Bo tud sladka nam dolžnost.</p> |
|--|--|

Za rajhenburški grad je nastopila sedaj nova doba. Odkar je bila podeljena ustava, je izgubil svoje fevdne pravice. Ne oživlja ga več, kakor nekdanj, številno, delavno osobje raznih uradov. Negotov si je, kakšna usoda ga čaka. Mirno, tiho životari in — propada. Tujec gre mimo, in malo mu je mar teh ogromnih razvalin stare stavbe. Če pa slučajno tega ali onega obide želja utaboriti se v njih, kmalu obnemore pod pezo te velikanske mase ter izbeži iz te zanj preveč širne samote.

Sicer pa ne dvomimo, da je tako ravnala Previdnost božja, da bi olajšala rodu, ki si ga je bila izbrala, prihod v to novo obljubljeni deželo.

Ignaciju Delena je sledila imenitna vdova, Sidonija pl. Brzozowska. Manj ko dve leti potem, 1. februarja 1857 je kupil celo rajhenburško posestvo Eberhard knez Waldburg-Zeil-Wurzach,¹ iz stare, slavne rodbine. Waldburški so bili stolniki (Truchsesse) na dvoru švabskih cesarjev, potem pa nadstolniki svetega rimskega cesarstva. To visoko dostojanstvo so ohranili njihovi potomci do razkristve cesarstva. L. 1808 jim je bilo poverjeno na Virtemberškem dvoru intendantstvo kraljestva, kot dedna služba, ki je imela pripadati knezu-starosti rodbine.

5) Rad bi se Jih oklenili
Radi bi jih obderžal! —
Kaj v zahvalo bi Jim strili,
Za popotnico Jim dal?
Naj Preljubi in Preblagi
Roke Jim polubimo,
Vsaka solza, biser dragi —
Naj Jim za spominek bo.

6) Angelj božji naj Jih vodi
Le po poti srečnosti!
Naj se spomnijo povsodi
Svojih krajev in ljudi.
Če ne tukaj v Svojim kraji,
Kjer so se Gospod rodil,
Pa Bog daj, da v svetim raji
Bi se skupaj veselil! —

A. Pouh

¹ Umrl je 5. avgusta 1903 v Stuttgartu, v 76. letu svoje starosti. Bil je član gosposke zbornice in starosta hiše Waldburg.

Ime stolnikov Waldburških je obdalo naš stari viteški grad z resničnim sijajem, ki je pa trajal le kratko.

V maju 1874 je namreč knez Eberhard prodal vsa svoja posestva Kristijanu Filipu baronu Esebeck, ki je bil zadnji laiški posestnik Rajhenburga. Ta obitelj nam je že znana. Njeni člani, kar jih še živi, so še sedaj v prijateljski zvezi z redovniki, svojimi nasledniki.

Kar se tiče zgodovine, naj bode dovolj. Govorili smo o nastanku, slavi in poslednjih dneh rajhenburškega gradu. Na te častitljive ostanke pa moramo sedaj postaviti novo poslopje, ki bo skrivalo pod veličastno zunanostjo nekdanjega gradu notranjščino cistercijanskega samostana.

Sedmo poglavje.

Grad-samostan.

Naselitev reformiranih cistercijanov v Rajhenburgu. Prva doba «Marije Rešiteljice». Brat Gabriel se pridruži prognancem. Kakšno mesto in službo zahteva kot ustanovitelj.

Dne 21. aprila 1. 1881 je bilo. Popoldanski vlak je prisopihal o polutreh na rajhenburško postajo. Popotniki, ki so se izkrkali, so brž izginili, pregnani od mokrotnega, mrzlega vremena. Le nekaj tujcev mirne, zbrane zunanosti se nekoliko pomudi, da poiščejo ter si naprtijo svojo pičlo prtljago. Eni so v obleki francoskih duhovnikov, drugi so oblečeni civilno. Zdi se, da oči vseh iščejo znanega, prijateljskega obraza, ki bi jih sprejel. Toda že jim je prišel naproti redovnik z osivelo brado in ascetičnih potez ter jim podaja roko. To je brat Gabriel. In ta četica, saj ste že sami uganili, je prednja straža dumbskih naselnikov. Delavci prve ure so ter prihajajo sadit in obdelovat ta duhovni vinograd, čegar sladke sadove sedaj mi uživamo.¹

¹ Bili so sledeči : č.o. Janez Krstnik Epalle, predstojnik ; o. Gerard, stavbar ; fr. Henrik, korni oblat in tajnik ter bratje Joachim, Maksimin, Janez in Teodul, mizarji in zidarji.

Dva koraka pred kolodvorom so našli skromen voziček, ki sta ga vlekla dva grajska osla. Nanj so naložili izgnanci svojo prtljago, in tako olajšani so nadaljevali pot na goro, ki bode za nje Kalvarija in Tabor.

Samostan od severne strani.

Z veseljem pozdravljajo svoj bodoči dom, čegar originalno obliko zaman izkuša osenčiti strogi obris bližnjih vrhov in pokvečeno drevje, ki grad opasuje. In v njihovih izmučenih srcih zopet zaplamtí zaupanje v Boga, in pokrepčani kličejo s psalmistom: *Veselim se tega, da mi reko: gremo v hišo Gospodovo.*

Pa kmalu izgine vse izpred njihovih oči. Krog sebe ne vidijo drugega, kakor rtaste skaline, ki so po njihovih kotanjah zarila stoletna drevesa svoje mogočne korenine, in tuintam, kjer se drevje obeh

strani nad cesto ne objema pretesno, kakšno progo nebesne sinjine.

Med potjo kramljajo eni o bridkih dogodkih zadnjih mescev ter ugibajo o sedanjih potrebah, drugi pa molče uživajo veličastno krasoto divje-romantične prirode, ki se razvija pred njimi. Dva ali trije bratje pa, iz usmiljenja do ubogih dolgouhih živinčet, ki morata s tolikim naporom vleči preobloženi voziček navkreber, se ločijo od svojih tovarišev ter veselo potegnejo voz.

Tako so prišli, da niso skoro vedeli kedaj, do praga zavetišča, ki jim ga je pripravila Previdnost božja in kjer ostanejo morda do svoje smrti. V duši vsakega so se pojavili sedaj na mesto čuvstev vdanosti izrazi hvaležnosti do Boga.

Težka vrata gradu se odpro in pokaže se čast. o. Benedikt. Ginjenega srca blagoslovi in objame svoje duhovne otroke. Z bratom Gabrielom jih takoj popeljeta predstaviti grajski gospodi.

Po obisku dobijo redovniki na razpolago nekatere prejšnji dan izpraznjene sobe. V nje zno-sijo svojo prtljago ter jo za silo uredijo. Nato si pripravijo skromno večerjo, kateri sledijo samostanske molitve, ter se podajo k počitku, ki so ga bili vsi res potrebni.

V temni noči je brez prenehanja padal sneg v gostih kosmičih. Sosednji boki, globoke debri in ozke doline, ki bežijo proti severu, iztoku in jugu, vse je izginilo pod tem neizmernim, enoličnim prtom. In senca žalosti je legla na čelo ubogih izgnancev.

Ko je zasvital dan, opravili so mašniki v grajski kapeli sveto daritev in bratje so sprejeli sv. obhajilo. Vsi so prosili božjega Gosta, ki je prišel pod njihovo streho, posebnega blagoslova za vsakega in splošnega za svoje podjetje, nato pa so se odločno lotili dela.

Kakor znano, se cistercijanski menihi po svojih konstitucijah ne smejo nastaniti v novem samostanu, dokler ni popolnoma ustanovljen in pripraven za stanovanje, da morejo v njem takoj od začetka živeti po pravilu.

V Rajhenburgu je bilo najvažnejše že pripravljeno, zato se je izvršila oprema še precej lahko in v kratkem času. Čudno je bilo gledati, kako so zapuščali naslonjači, blazine in drugo dragoceno pohištvo grajske sobe, ki so dobile vse drugačno lice. Gledališče n. pr. se je preobrazilo v začasno kapelo; neka druga soba, katere strop lepšajo čedni okraski, je postala kapitelj patrov; ona, v kateri se je pred kratkim hrumeče razlegal trušč petja in vpitja in so se kratkočasili veseli gostje z igrami, je bila odslej mirna dvorana za pobožno branje in kapitelj bratov konverzov; gornje nadstropje ene cele strani je bilo predelano v 30 m dolgo spalnico itd.

Skratka, delo je napredovalo tako urno, da sta se vrnila opat Benedikt in brat Gabriel proti sredi maja v Dumbe, da odredita vse potrebno za odhod kolonije. Sledimo jima z očmi in srcem, in spoznali bomo, kako slovesna je v življenju reformiranega cistercijana ura, ki mu nalaga bridko dolžnost zapustiti svoj samostan.

Kot sinovi sv. Benedikta storijo cistercijani po pravilu, ki so se zavezali po njem živeti, poleg drugih obljub tudi obljubo stalnosti. Samostan, v katerem so naredili sv. obljube, postane za nje očetova hiša, pravi dom. V njem morajo živeti in umreti pod vodstvom Očeta, ki ne bo nehal biti oče, kakor s smrtjo; z brati, od katerih jih bo mogla ločiti samo smrt. Skupna so njihova dela, skupne boleti, skupno veselje.

Umevno je torej, da so se dumbški menihi s težkim srcem ločili od svoje ljubljene opatije, četudi so upali, da se vrnejo prej ali slej.

Toda znano je, da nič ne okrepi duše bolj kakor vaja v žrtvovanju. Opatu ni bilo treba drugega kakor imenovati patre in brate, ki naj tvorijo izseljujočo se kolono in videl si starčke pripravljati se veselo na pot v prognanstvo, ki sivim lasem vendar tako težko dene!

Prva četa, broječa deset patrov in bratov, je odrinila v torek, 31. maja. Bridka je bila ločitev, kakor je bridka vsaka ločitev v družini; živo so jo čutili na obeh straneh. Nem, bratovski objem, največja tolažba, dovoljena tem možatim srcem, je še bolj okrepil vezi vzajemne ljubezni. Potem so se vrata enim odprla, drugim zaprla.

Pozdravljajoč s poslednjim pogledom ta toli ljubljени hram, v katerem so upali, da končajo svojo zemsko pot, podali so se pobožni popotniki na bližnjo postajo Marlieux (izg. Marljö), odkoder jih je ponesel vlak proti meji francoske zemlje. 3. junija so imeli nad tristo milj za seboj ter so se izkrcali v Rajhenburgu.

Srčen je bil sprejem, kakor si pač lahko mislimo. Koliko veselje je bilo za vse, videti se zopet skupaj, potem ko so nekoliko dihali nezdravo, zaduhlo ozračje sveta!

Sicer pa si je vse prizadevalo za dostojen sprejem prišlecev. To pot je zlato solnce božje sijalo jasno in veselo na sinjem nebu, narava je bila odeta s pomladansko obleko, po zraku je dišal vonj tisočerih cvetov. Celó zidovje starega gradu, ki je obdajalo že toliko človeške slave, se je radovalo ob misli, da bo varovalo zanaprej tajnostne žrtve čednosti, strogosti spokornega življenja, zlasti pa, da postane tempelj živega Boga, sveta veža, kjer bodo sinovi sv. Bernarda noč in dan pevali Bogu hvalo. Odpri torej svoje prostore, blaženo zidovje, otvori svoja vrata, da vnide pravični rod, ki čuva resnico, kakor pravi prerok.¹

Druga četa je prišla v Rajhenburg dne 16. junija, na praznik sv. Rešnjega Telesa. Dva dni potem je prišel čast. o. Benedikt, da načeljuje pravilni organizaciji mlade družine. Bila je sobota, najprimernejši dan, da se postavi novi samostan pod varstvo in obrambo preblazene Device Marije, kakor zahtevajo naše konstitucije.²

Rajhenburški grad je bil našim pregnancem res pristanišče po viharju, zavetje ob hudi uri; po nedoumnih namenih božjih je imel biti tudi rešilna ladja in šola popolnosti za veliko število duš. Naši očetje

¹ Iz. 26.

² Const. cap. IX, §. LXXII.

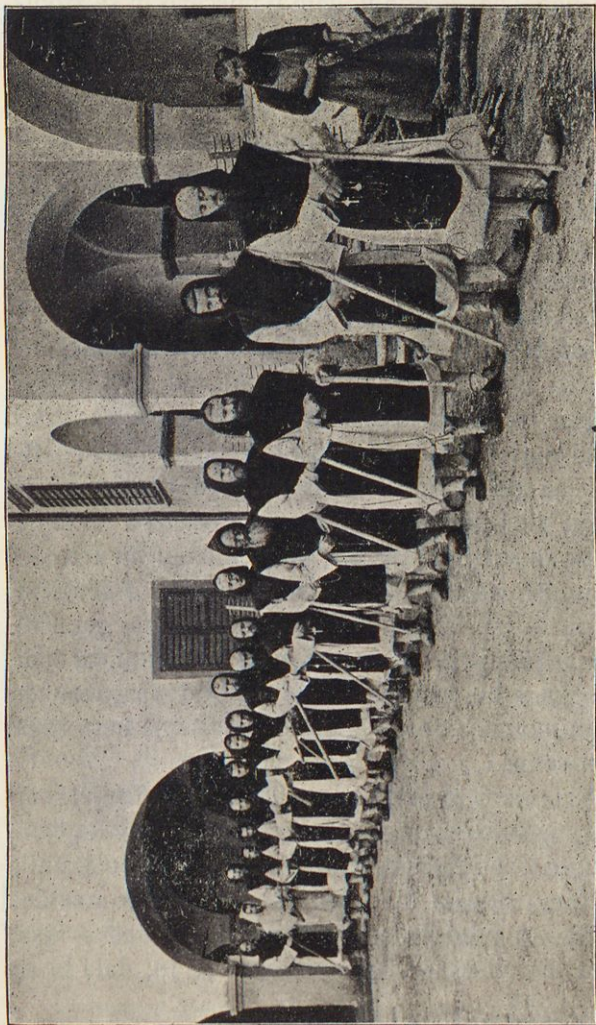
so torej kaj primerno imenovali svoje pobožno zavetišče *Marija Rešiteljica*. Kajti, s tem slavnim in globokopomembnim naslovom so oznanjali, da je Marija ne samo njihova rešnica, ampak tudi vseh duš, katere bo privabila v ta sveti hram.

Sosednje prebivalstvo je jelo kmalu spoštovati meniško haljo in ljubiti srca, ki bijejo pod to raševino. Zagrinjalo tajnosti se je konečno odgrnilo. Vsi so sedaj spoznali in občudovali dobroto, ki jo je izkazal Gospod njihovemu kraju.

Samo nekateri zaostali duhovi so izprva očitali tem menihom, zakaj ne opravljajo nobene zunanje službe, da se zakopavajo, mesto da bi delali, ter da mislijo samo nase, ne brigajoč se za občni blagor.

Na te očitke, ki se tolikrat ponavljajo proti premišljevalnim redovom, sem odgovoril že zgoraj. Tukaj mi bodi dovoljena samo ena opomba. Mnogoštevilni so, zlasti v naših dneh,¹ redovniki, ki hodijo za Jezusom po apostolskih potih, redki, ki ga posnemajo v njegovem skritem življenju, ki se

¹ Učeni Janaušek je naštel okoli 60 cistercijanskih samostanov, raztrešenih nekdanj po sedanjem Avstro-Ogrskem. Zanimajo nas zlasti najbližji, n. pr. Runa (Reun pri Gradcu), ustanovljena l. 1130; Stičina pri Višnji gori na Kranjskem, l. 1136; Vetrinj pri Celovcu, l. 1142; Kostanjevica, l. 1248; Marija Zagrebška, l. 1274 itd. Dandanes jih je naseljenih komaj kakih petnajst. — Ob prihodu ref. cistercijanov v Rajhenburg je imel njihov red v vsem cesarstvu samo en samostan, pobožno, cvetečo opatijo «Marija Zvezda» pri Banjaluki v Bosni, ki je bila ustanovljena l. 1869. Iz nje je izšel l. 1895 priorat «Marija Brezmadežna» pri Zemuniku blizu Zadra. — Koliko starih samostanov, polnih dragocenih spominov, bi bilo vrednih, da se dvignejo iz svojih razvalin!

Menihi gredo na delo.

po njegovem zgledu podajo v puščavo in se žrtvujejo ž njim na Kalvariji, da dopolnijo, po besedah sv. Pavla, na svojem mesu, kar manjka Kristusovemu trpljenju.¹

Neka druga stvar izpočetka mnogim ni šla v glavo. Niso skoraj mogli verjeti svojim očem, da se nahaja ta veliki, imenitni gospod z dolgo suknjo, ki so ga po pravici spoštovali kot novega lastnika rajhenburške graščine, med menihi, in to ... na zadnjem mestu.

Častiti ustanovnik, ki so ga cenjeni bralci že gotovo zgrešili — saj je ostal tako rad skrit in pozabljen — je res končal trudapolna pogajanja zastran naselitve svojih sobratov na Štajerskem. Temu podjetju je posvetil velik del svojega imetja, svoje skrbi, svoj čas in svoje moči; zavzel se je zanje z vso dušo. Njegovemu plemenitemu srcu to še ni zadostovalo. Kljub ugovarjanju svoje družine in ne da bi ga bilo kaj sililo k temu sklepu, zapustil je brez pomišljanja svojo domovino, da bi dal tudi samega sebe temu delu, ki je bilo njegovo, ter da bi mogel lažje nadaljevati zanje svoja neizcrpna žrtvovanja.

Naj sledi majhen dogodek, ki potrjuje, kar pravim. Bilo je prve tedne po naselitvi v Rajhenburgu. Čast. o. Benedikt in samostanski oskrbnik sta pregledovala hišo ter si izražala svoja mnenja. Prišla sta pred bolnično kuhinjo. «Zares — reče opat ter obstoji — lepo poslopje je to, dala bi se

¹ Kološ. 1, 24.

v njem nastaniti precej številna družina; toda kje dobiti sredstev da se preživi?»

«Za to — odgovori od znotraj znan glas — dam vse svoje premoženje, če je treba.» Osupnjena se za trenutek spogledujeta. «Ah! blagi brat Gabriel, odvrne opat ter vstopi, res, on je naša druga Previdnost! Toda imamo še boljše kakor njegovo premoženje, saj se nam daja samega sebe.»

In kaj je zahteval častiti ustanovitelj v zahvalo za toliko velikodušnost in tako popolno samozatajo? Dvoje: zadnje mesto med menihi in najnižjo službo v hiši.

Kot oblat je imel neovržno pravico do mesta, katero je želel. To mu je bilo v dvojno veselje: prvič, ker je na ta način lažje ostal skrit, drugič pa, ker je moral biti podložen vsem sobratom in v vsem nižji od njih, brez ozira na različnost vzgoje in prejšnjega stanu. Brat Gabriel je hotel torej ostati oblat.

Bolj v skrbah je bil zastran svoje druge želje. Ali ne bo odslej kot ustanovitelj obračal nase pozornosti svojih predstojnikov? ali ga ne bodo spoštovali vsi sobratje? ali se mu ne bo poverila kakšna važna služba? Ob teh mislih se je njegova skromnost vznemirjala. Čast. o. prior¹ ga je sicer potrdil koj v početku v njegovi bolničarski službi; toda, če je bilo s tem ustrezno njegovi ljubezni in požrtvovalnosti, njegova ponižnost še ni bila zadovoljna.

¹ Bernard Sirvain, postavljen za predstojnika koncem l. 1881. Sedaj je opat v Dumbah.

Globoko uverjen o svoji nesposobnosti, prosil je ponižni redovnik svoje predstojnike, naj bi on imel na skrbi pometanje in umivanje krajev za potrebo, češ, nikdo ni sposobnejši kakor on za takšna opravila.

Ta prošnja blagega brata ni presenetila nikogar in je bila vsem v veliko spodbudo. In če je bila božja volja, da so ji predstojniki ugodili, se je to zgodilo brez dvojbe zato, da bi imela ta krepko-dušna odločitev tudi znak pokorščine.

To opravilo ni samo nizko v očeh tistih, kateri ne vedo, kako poviša ponižnost dušo, ki pozna skrivnosti resnične velikosti; v tedanjih okoliščinah je bilo tudi jako težavno in polno truda.

V tistih časih še namreč ni bilo teh spretno razvrščenih cevi, ki danes privedejo koj pod roko v obilju vodo, potrebno pri tem delu. Takrat jo je bilo treba nositi z rokami v gornje nadstropje ter jo pogostoma prenoviti. Umevno je, kako težko, kako naporno je moralo to biti. Edino krepostni brat, kakor se je zdelo, tega ni opazil. «Vi ne bi mogli verjeti, je šegavo dejal nekega dne, s koliko boljšim tekom obedujem, kedar imam več opraviti v svoji službi.»

In dočim ga sobratje občudujejo ter primerjajo njegovo sijajno preteklost s sedanjim radovoljnim uničenjem, uživa ponižni brat molče duhovne radosti, ki napolnjujejo njegovo dušo ter odsvitajo, brez njegove vednosti, po vsem njegovem bitju. Včasi ga srečajo obiskovalci ter so zavzeti nad to odličnostjo, katero izdaja njegova zunanost in ki je

v nasprotju z njegovimi nizkimi opravili. Ali večinoma znajo brati na tem žarnem čelu nenavaden mir, globok mir ... mir, ki ga daja popolno zatajenje, popolno pozabljenje samega sebe. Vse jim je jasno; spodbujeni, gredo mimo. Drugi nimajo tega daru razuma ali se ga nočejo poslužiti pri dejstvih, ki so jim v obsodbo; rajše jih grajajo. Odtod ugovarjanje duha neodvisnosti in napuha, ki težko veruje, da bi se razumen človek tako odpovedal svoji dostojnosti ter jo žrtvoval. Zaslišite en odmev teh glasov. «No, kaj pa dela sedaj vaš brat Gabriel? je vprašal nekdo z nekako porogljivim glasom. Ali mora biti človek neumen! Imeti bogastvo, ki bi ga lahko tako osrečevalo med svetom, pa se obsoditi na takšno življenje!» Kmalu nato je oseba, ki je tako govorila, umrla skoro nenadoma in brez svetih zakramentov. Bog je hotel sam odgovoriti na njeno vprašanje.

On, sveti redovnik, on je dobro vedel, kaj dela. Ni mu bilo neznano, da je v službi božji vse veliko in da bolj ko se človek ponižuje pred Bogom, bolj se vzdiguje in večji postaja, bolj kraljuje. Kajti, kdor se pokori Bogu, ni suženj, ne, on je prost, je rekel Seneka. Neki krščanski pisatelj je povedal še bolje: Bogu služiti je kraljevati. In Kristus sam pravi: Kdor se ponižuje, bo povišan — izrek večne Resnice same, ki se je docela uresničil pri bratu Gabrielu.

Osmo poglavje.

Služabnik vseh.

Tabor božji. Častno mesto brata Gabriela skozi osemnajst let. Očitane, ki se samo uničuje. Prva smrt v rajhenburškem samostanu; prve obljube; prva regularna vizitacija. Brat Gabriel — gostar. Legendarna gostoljubnost cistercijanov.

Grad je torej postal cistercijanski samostan.

Nekdanjemu rožljanju orožja in hrupnim razveseljevanjem sledi sedaj ob določenih urah mila, oživljajoča harmonija molitve in dela: dva glavna življa, ki tvorita moč in življenje mlade rajhenburške družine.

Že preveva meniško selo ozračje miru in sreče, ki je razpršilo celo spomine na prve, srčno prenašane žrtve. To je sedaj druga zemlja, druga narava, kjer cveto veliki zgledi ponižnosti, pokorščine, samozatajevanja. Tukaj, smemo reči s sv. Bernardom, vidiš enega objokovati svoje grehe, drugega radovati se v popevanju božje hvale, tega sreči ljudem, onega druge podučevati, drugega brati, tega z drugim sočutiti, enega kaznovati se za svoje grehe, drugega plamteti ljubezni, onega odlikovati se v ponižnosti, tega v sreči ponižnega,

drugega vzvišenega v nesreči, enega pečati se z zunanji deli, drugega počivati v premišljevanju. In reči moreš: Tabor božji je to!¹

Kakšen prizor za 20. stoletje, ko mori ljudi žeja po oblasti, po časteh in poltenih slasteh! Kakšen nauk za sedanjo politiko, ki sanja, ne da bi jih mogla uresničiti, tako lepe teorije o svobodi, enakosti in bratstvu!

Tukaj, v redovnem kraljestvu, se podvržejo ljudje prostovoljno postavi, pod katero naj živijo, prostovoljno izvolijo poglavarja, ki jim bo zapovedoval; tukaj nadalje zbriše ponižnost slehrnega vse ostanke imenitnosti ali nizkosti, da vse zenači; tukaj končno dela vsak član za skupnost. Vsak je srečen na mestu, kjer se nahaja in zadovoljen z deležem, ki mu je odmerjen, kajti vsak je deležen po svojih potrebah koristi in pomoči, ki mu jih nudi skupno življenje.

Še enkrat, kakšni nauki za našo dobo, ki je, morda bolj kakor vsaka druga, potrebna zgledov, pripravnih da jo navajajo k dobremu!

Vrnimo se torej k bratu Gabrielu in učimo se od njega : *Poglej in stori po vzoru!*²

Poprej smo občudovali globoko ponižnost, katero je razodeval sveti redovnik v nizkem opraviu, ki ga je dobil prišedši v Rajhenburg. Nič manj občudovanja vredna in ne manj popolna je bila ljubezen, s katero je opravljal kočljivo, težavno bolničarsko službo.

¹ S. Bernardi Homil. super : Simile est.

² II. Moz. 25, 40.

Ena izmed hčerâ ponižnosti, to ve vsakdo, je sveta ljubezen, po kateri ljubimo Boga nad vse in svojega bližnjika tako in še bolj kakor same sebe, iz ljubezni do Boga. Kakor ponižnost, tako ima tudi ljubezen svoja vznesenja, svoje pijanosti, svoje svete brezmiselnosti, ki jih ima svet za fanatizem, ki pa dušo čudovito varujejo in ozdravljajo fanatizma posvetne modrosti.

Pri bratu Gabrielu ste bili te dve vzvišeni čednosti tako tesno zvezani, da nisi mogel opaziti tajnih globočin prve, ne da bi se ti obenem tudi milo razodela druga. Rojen v bogastvu in navajen, da so mu drugi stregli, čutil je neutešljivo žejo, da se žrtvuje in streže svojim bratom. Požrtvovalnost je bil njegov živelj, rekel bi, prirojena mu potreba. Pri njem se je nahajala ta čednost res na svojem mestu, kjer se je kretala z vso lehkoto. Da se je delo prilegalo njegovi čudi, je res; toda, če je treba streči na vse načine, vsem brez razločka ter porabiti za to vse trenutke svojega življenja, tedaj je pač treba pri tem tudi čednosti.

Sicer pa je v sv. pravilu zastran skrbi za bolnike ganljivih predpisov, ki so gotovo tudi jako spodbujali gorečnost našega ljubeznipolnega bolničarja.

«Za bolnike naj se skrbi pred vsem in nad vse. Streže naj se jim, kakor Kristusu samemu, kajti on poreče: *Bolan sem bil in ste me obiskali.* Največja skrb opata naj bo, da bolniki ne bodo imeli trpeti vsled kakšnega zanemarjanja. Imajo

naj posebno stanovanje ter bogaboječega, marljivega in skrbnega strežaja. Dovoli naj se jim tudi meso jesti, da popravijo svoje moči.¹ »

Vidi se, skrbi za bolnike se mora umakniti vse drugo. Da zapoved sv. Benedikta izpolni do črke, zapusti bolničar celó molitev sv. oficija, da se poda k trpečim.

Sveti postavodajec pristavlja: « In bolniki naj pazijo, da ne žalijo svojih bratov, kateri jim strežejo. Toda ti poslednji naj potrpežljivo prenašajo njihove slabosti, kajti s tem si pridobijo mnogo obilnejših zaslug.² »

Kdor je videl brata Gabriela v tej službi, mora priznati, da je njegovo obnašanje vedno popolnoma soglašalo z modrimi priporočbami svetega pravila. Toda vstopimo rajše za blagim bratom v mirno bolnišnico pri Mariji Rešiteljici, ki je bila torišče njegove ljubezni in njegovo častno mesto celih 18 let.

Vse prvo nadstropje izhodne strani gradu služi za bolnišnico. Tukaj se torej nahaja bolniška kuhinja in obednica,³ lekarna in celice. Med celicami je lična kapelica, kjer se berete vsak dan vsaj dve sv. maši in se shranjujejo sveta olja.

Zdi se nam, da še vidimo ljubeznivega brata Gabriela, kako kroži, opasan s predpasnikom, na

¹ V pogl. XXXVI.

² Ravnotam.

³ Ref. cistercijani ne pripravljajo v družinski kuhinji nikoli s slanino zabeljenih jedi; konstitucije to izrecno prepovedujejo. — Pogl. XV, § 133. — Za začimbo je vedno dovoljeno olje, maslo pa, kedar ni cerkveni post.

katerem se mnogokrat pozna, da je bil blizu peči, od enega kota do drugega tega, kar bi prav rad imenoval njegovo domovje, ves v skrbeh za svoje drage bolnike. Požrtvovalnost in ljubezen sta mu dajale moči, da je bil kos svoji nalogi, izredna spretnost pa, da jo je zvrševal z zadovoljstvom vseh. Koliko žrtev, koliko samozatajenj, katerim je bil Bog v nebesih edina priča, predno jim je bil plačnik!

Ako je pazljivi bolničar n. pr. zapazil, da je ostalo kakšno mesto v koru med ponočnim oficijem prazno, pohitel je takoj v celico odsotnega meniha, da vidi kako je ž njim ter mu postreže. Kolikokrat smo srečali tega plemenitega starčka, že upognjenega pod pezo let in strogosti, ko je, držeč v eni roki majhno svetiljko, nesel v drugi čaja ali juhe kakšnemu trpečemu sobratu. Večkrat je šel celo — ne meneč se za dež ali sneg — z rožnim vencem v roki, z istimi leki na pomoč kakšnemu bolehnemu bratu ali hlapcu na pristavi. Globoko ganjen je gledal njegov pomočnik in poznejši naslednik v bolničarski službi tega častiljivega, sivolasega starčka, člana tako imenitne, tako premožne obitelji Giraud iz Lijona, ko je kleče obvezoval bolne noge kakšnemu ubogemu, staremu konverzu, sedečemu na naslonjalu.

Mnogokrat se je zgodilo, da so ga motili pri njegovih opravilih, vendar blagi brat se je vsekdar podal nemudoma in s prijaznim obrazom tje, kjer so ga potrebovali. Nekega dne je bil namenjen prati platno, trake in podobne reči, ki se potrebujejo

v bolnišnici. Večkrat je že pričel, a vsakokrat je moral prenehati. Naposled, popoldne, meneč da bode bolj prost, se je spravil zopet k pranju. Ravno je z vso gorečnostjo drgal in žulil, kar mu naznani zvonec novega prošnjika. . . . Nehote se ubogemu bolničarju obupno pobesijo roke; lahno zapolje v njegovi duši nevztrpnost, ki se pojavi v sledečih, napol izgovorjenih besedah: »Tedad res ne bom niti za trenutek prost! . . .» To je bilo vse; že je poletel čednostni brat, sramujoč se svoje slabosti, proti vratom ter je sprejel s svojim navadnim nasmehljajem nekega brata, ki se je bil precej občutno ranil. Konverz ne bi bil nikoli kaj slutil o boju in zmagi svetega redovnika, ako ne bi bil slišal teh besed.

Sicer pa priča brat Gabriel sam, da on ni izmed teh izbranih bitij, katera takorekoč ne čutijo težav in bridkosti, ki premagajo vse zapreke brez vidnega truda, zmagajo — rekel bi — brez boja ter se nam zde kot privilegirane, pred časom v milosti potrjene natore. On sam je odkritosrčno priznaval svojemu predstojniku, da si je moral delati včasi pravcato silo, predno je vstopil k nekaterim bolnikom, katerih značaj — očemerjen po trpljenju — mu je dajal precej prenašati.

Na bojišču torej z navadnimi smrtniki se nahaja brat Gabriel. Kakor vsak drugi je tudi on podvržen neogibni potrebi ali zmagati ali poginiti. V duhovnem boju pa, ki traja navadno tako dolgo kakor naše življenje, je sovražnik res premagan še le, kedar je uničen. Vsakdo pa ve, kako redkokrat

se posreči svetim dušam to uničenje. Le v skušnjavah in trpljenju se spozna, koliko je človek napredoval v čednostih; v njih se krepost najbolj pokaže. Tako je bilo tudi pri bratu Gabrielu.

Pogostoma se je pripetilo, da bolničarjevo delo ni nehalo z dnevom. Ne da bi bil gledal kedaj na utrujenost in neprijetnosti, ki sledijo pomanjkanju spanja, brez ozira na svojo bolehnost in potrebo, da si odpočije, stregel je, kedar je bilo treba, kakšnemu bolniku pozno v noč ali je bedel pri njem, po tako kratkem počitku pa je vendar redno prihajal z drugimi k ponočnemu oficiju.

Ako je postala bolezen nevarna, ljubeznivi bolničar ni več zapustil zglavja umirajočega. Lajšal mu je bolečine, vzdrževal mu pogum, obljubljal mu je nebesa v zameno za to življenje.

Na pokopališču je bil on, ki je, po cistercijanskem obredu, vstopil v jamo, jo pokadil, sprejel mrliča ter ga dostojno položil v grobno postelj. Skoro vsi patri in brati, umrli v Rajhenburgu pred njim, so tako imeli tolažbo, da so izdahnili v njegovih rokah ter jih je on pokopal.¹

Njegova ljubezen se je izražala v nekakem češčenju bolnikov, ki je spremljalo blagega brata povsod. Odsoten, je imel vedno v svojih pismih ljubeznivo besedico za nje, razodevajoč sedaj veselje, ako je zvedel da jim je boljše, sedaj žalost, da njihovo trpljenje še vedno traja.

¹ Nekrologi; Marije Rešiteljice šteje devetnajst umrlih pred bratom Gabrielom, t. j. v osemnajstih letih.

En mesec pred svojo smrtjo, 6. prosinca 1899, je pisal iz Lijona patru bolničarju, svojemu nasledniku: «Ljubi moj Oče, hvala za vsa voščila, ki ste mi jih blagovolili izraziti na tako prisrčen način. Sprejmite tudi Vi od mene najiskrenejša. Naj Vas ljubi Bog še nadalje napolnjuje s svojimi blagoslovi ter enkrat poplača Vašo ljubezen do naših bolnikov. Čestitam Vam da sedaj nimate nevarno bolnih, ampak samo bolehné. . . .

Prosim Vas, ljubi moj Oče, ne zabite v svojih gorečih molitvah mojih rajnkih in mene, ki ostajam Vaš vdani v našem Gospodu in njegovi sveti Materi

Frater Marija Gabriel.

Imajo li torej prav ljudje, ki pravijo pri vsaki priliki ali verujejo brez preiskovanja, da je pravilo sv. Benedikta kruto, da, ljudomorno, da se bolnikom odreče potrebna postrežba, celo postelj, da bi na njej umrli? Čitatelj bo priznal, da je to samo obrekovanje brez vsake podlage, kaj neumestno očitaje, ki se pa — upam — samo uniči po tem, kar sem povedal. Skrbi li mati nežnejše za svojega bolnega otroka, kakor je skrbel brat Gabriel za svoje bolnike? Kje je knez, ki bi imel pri sebi tako ljubezni polnega, tako sočutnega, tako resnično vdanega služabnika, kakor je bil ta ponižni redovnik do vseh svojih sobratov?

Sicer pa ne umirajo pri nas nič v večjem številu, kakor med svetom. Nič ne vzdržuje zdravja bolj, kakor strogo, redno življenje, prosto vsake strasti in skrbi. Neprimerno večje je število žrtev posvet-

nega veselja, kakor pa pokore. A koliko slajši je konec teh poslednjih in koliko bolj je njihova usoda vredna, da se zavida!

Prvi je umrl pri Mariji Rešiteljici brat Remigij Rodot, star 27 let, novinec konverz, ki so ga predstojniki jako cenili. Umrl je 24. septembra 1882 za prsno boleznijo, katere kal je prinesel že z doma. Ker so bili menihi vedno še negotovi zastran svoje bodočnosti ter so imeli mnogo opraviti, da zadostijo najnujnejšim zahtevam ustanovitve, še niso mogli misliti na pokopališče. Morali so torej prenesti mrliča k fari.

Sedaj so lahko zaklicali, kakor njihovi starejši bratje Dumbovčani, ko je umrl prvi izmed njih: «Ustanovitev je storjena, čuvati imamo mrliča.»

Da, to mrliško truplo je bilo kot dragocen kamen, ki ga je položila roka Gospodova v temelj tega božjega tabora. Že se je oglasilo nekaj postulantov, da mu zagotovijo prihodnost, in kmalu se razprostre roka častitega o. priorja, da blagoslovi več junaških posvečenj.

8. gruden 1. 1882 je bil dan pobožnega veselja in sladke tolažbe za vso samostansko družino, posebno pa za častitega brata Gabriela.

Šest novincev konverzov, ki so bili pripravljeni po dolgi preizkušnji novicijata in celo pregnanstva, je bilo sprejetih, da store neslovesne obljube našega reda. Pridružila sta se jim dva starejša, da še zožita — po slovesnih obljubah — svete vezi, ki so ju že družile s cistercijansko družino.

Ne bom tukaj opisoval ganljivega obreda meniških obljub, ki vedno napravi na pričujoče nezbrisljiv vtis. Umevno je, da so mu dajale okoliščine to pot še poseben izraz. Povem samo, da Marija Brezmadežna tega lepega dne ni mogla biti bolje slavljenja, kakor s posvetitvijo teh plemenitih src, ki so radostno žrtvovala vse nade tega sveta in celo najbolj opravičeno ljubezen, da bi dosegla čast biti njeni otroci in srečo, bivati poslej v njeni hiši; v tej hiši namreč kraljuje Marija!

Čast torej tem vrlim bratom konverzom, ki so bili izvoljeni od Boga, da postanejo vogelniki njegovemu tempelju; recimo bolje, da so postali tega tempelja dika in moč.

Gospod je očitvidno blagoslavljal zvestobo gorečih cenobitov in njihovo velikodušnost v njegovi sveti službi. To je izkazal v tej dobi prečast. o. Štefan, opat samostana Trape in generalni vikarij kongregacije. Naj tukaj navedem tozadevno pričevanje, katero je zapustil v svoji vizitacijski listini z dne 10. grudna 1882. «Zares, bratje predragi, navdali so Nas, ko smo prestopili prag vašega svetega zavetišča, blagodejni počutki, kakršni se polastijo duše pri prihodu v dobro urejeno hišo. Kljub vsem dogodkom, ki so storili žalostno - sloveč vaš izhod iz dumskega samostana in naše ljube Francije, ste razumeli, da je menih povsod na svojem mestu — ako ima Boga, zbirko svojih pravil in pokorščino do svojih predstojnikov. Sveta vera nas uči, da tukaj nimamo stalnega bivališča in da so napeljana pota, ki vodijo do šotorov Gospodovih,

skoz vode bridkosti, kakor pravi kraljevi pevec: *Tvoje steze so v obilnih vodah.*¹ Posebni blagoslovi, o tem ne dvomite, so navezani na žrtve, ki ste jih pridejali onim, katere ste že darovali Gospodu na dan svojih svetih obljub. Skrbno se varujte, da ne zmanjšate teh zaslug s tem da bi se ozirali nazaj po tem, kar ste zapustili. Malo časa še, in nebesa nas bodo obilno odškodila za nadloge sedanjega življenja. . . .»

Komu bi bile povzročile besede preč. o. vizitatorja večje zadovoljstvo, kakor blagemu bratu Gabrielu? Kdo je pripomogel bolj kakor on, da se je to delo zvršilo? kdo je imel potemtakem večjo pravico do občne hvaležnosti? Kdo neki je bil vreden biti pri plačilu, če ne ta, ki so ga vedno videli pri trudu? Ne, drugače ni smelo biti. Ali — tukaj kakor povsod — ga sili njegova ponižnost in skromnost k popolnemu zatajenju svoje osebnosti. Kot oblat ne sme biti pričujoč pri branju vizitacijske listine;² in če ga prečast. o. vizitator slučajno razloči med drugimi, ga vidi samo pod zunanostjo njegovih nizkih služb.

Kakor vidimo, je bilo načelo svetega brata: čast Bogu, sebi trud, drugim korist. Z drugimi besedami: kaj hoče biti? Služabnik vseh. Kje je? Vedno na zadnjem mestu. Kaj dela? Neprestana dejanja ponižnosti in ljubezni. Takšno je vse njegovo življenje.

¹ Ps. 76, 20.

² Samo profesii tvorijo takozvani kapitelj; samo profesii, ki so vsaj subdijakoni, imajo aktivni in pasivni glas.

Nekaj časa potem so odvzeli spoštovanemu ustanovitelju skrb za stranišča. Njegov naslednik pri tem opravilu je bil neki častitljiv pater, bivši poročnik v bavarski armadi. V redovništvu se namreč ne jemlje v poštev prejšnji stan. V zameno je dobil brat Gabriel nalogo streči pri obedu imenitnejšim gostom. To službo je opravljal obenem z bolničarsko.

Kedar je torej prišla ura za obed, slekel je brat Gabriel modri bolničarski predpasnik ter si je pripasal belega, znak svojega novega opravila, nato pa se je postavil popolnoma v službo in pod povelja gostov.

Ali tukaj gostarjeva ponižnost ni vedno nahajala tako zaželjenih priložnosti vaditi se. Njegovo popolno poznanje gosposkih običajev, povišano po ljubeznivem in odličnem obnašanju mu je dajalo velik ugled, o katerem samo on ni nič slutil. In tujci so občudovali tolike prednosti, združene s tako izredno ponižnostjo.

Gostom, ki so bili samostanu privajeni ter so vedeli o njem kaj več, je bilo težko, ko so ga videli tako poniževati se in nehote so žalostili čednostnega brata s svojimi uslužnostmi in znaki spoštovanja.

Nekega dne je posečila samostan gospa baronica Gagern iz Mokric pri Jesenicah na Kranjskem. Spremljala jo je njena plemenita mati, gospa grofica Auersperg in njeni sinovi, veliki, postavni mladeniči, strastni jahači, ki so še tistega jutra prejezdili dolgo pot od Jesenic do Rajhenburga.

Počivali so v senci, čakajoč uro za kosilo, ko se namah prikaže brat Gabriel, slovesno noseč veličastno skledo juhe, krasno, bliščečo, kadečo se, puščajočo za seboj kaj prijetne dišave.

Takoj, kakor sprožen po vzmetu, skoči eden mladih baronov bratu naproti, mu spretno vzame dragoceno skledo ter steče in jo postavi na mizo, med veselim čestitanjem pričujočih. Ko pride brat Gabriel v sobo, jame ljubeznivi pomočnik slaviti njegovo mrtvičenje, o katerem ga je pekoča skleda prepričala občutno, nepozabno. Ponižni gostar pa, ki je moral to poslušati, je stal, kakor na žerjavici.

Imenitni gosti, ki jim je bilo težko videti kot strežaja tega častitega redovnika, o katerem so vedeli iz kakšne rodbine je ter so znali ceniti njegove zasluge, so ga mnogokrat prosili, naj bi prisedel k njim. Pri takšnem povabilu je ponižni brat odstopil ves presenečen, lepo se zahvaljujoč ter proseč obiskovalce, naj se ne menijo zanj. Trebalo je izrecnega povelja čast. o. opata, da je ugodil njihovim željam ter kaj sprejel v njihovi družbi.

Še dandanes je že sam pogled na sliko brata Gabriela v izredno spodbudo. Tukaj je, v tej sprejemni sobi, kjer se je nekdanj razširjal blagi vonj njegovih čednosti. Kakor vedno, je častiti brat na zadnjem mestu, pri vratih, kjer se smehlja vstopajočim in odhajajočim, kakor da bi jim še sedaj ponujal svojo ljubeznivo postrežbo. Tisti, ki so ga poznali, najdejo tukaj vso milino, resnobljost, vzvišenost njegovih potez, ki se zdi, da jih oživlja njegov

globoki pogled. Bistrina njegovega duha, tajni zakladi njegovega srca, ki so se razodevali na njegovi zunanosti, da, celo lepota, ki ni zapustila tega plemenitega obraza, shujšanega po strogostih, starosti in trpljenju, vse je predstavljeno s čudovito natančnostjo. Vse njegove čednosti, ki so ga spre-mile v večnost, so se — bi rekel — združile na tem platnu, da nas navajajo k posnemanju vzvišenih zgledov, katere nam je zapustil sveti redovnik.

Sedaj pa se mi zdi, da ne morem lepše završiti tega poglavja, kakor s tem, da izpregovorim besedico o gostoljubnosti cistercijanov.

Gostoljubje se je vedno nahajalo pri raznih narodih, zlasti pri kristjanih, prav posebno pa pri menihih. Pravilo sv. Benedikta ima o tem kaj lepo poglavje.¹

Véliki patriarh, ki vidi Kristusa v bolnikih, ga vidi tudi v gostih in tujcih: «Vsi gostje, ki pridejo, naj bodo sprejeti kakor Kristus, ki poreče: *Gost sem bil in ste me sprejeli.*² Vsem naj se izkazuje primerna čast . . . in Kristus, ki se sprejme v njih, naj se v njih moli. . . . Z vso mogočo skrbjo pa naj se sprejemajo reveži in popotniki, kajti v teh se še bolj sprejme Kristus. . . .»

Pridite torej, reveži Kristusovi, ki dandanašja sebičnost nima drugega do vas kakor prezirljivost in zaničevanje; nimate na zemlji boljših prijateljev kakor so menihi, ki so sami postali ubogi iz ljubezni do Boga in do vas.

¹ LIII.

² Mat. 25, 35.

S koliko vnemo so vedno zvrševali cistercijani, zvesti učenci sv. Benedikta, pobožno dolžnost gostoljubja! V prvih časih reda, ko so bila javna gostišča manj številna in bolnišnice redkejše, bile so cistercijanske opatiije vse to obenem. Že l. 1101 je predpisal sv. Alberik, da se ima četrtna samostanskih dohodkov uporabiti za sprejemanje gostov in vzdrževanje revežev, vdov in sirot.¹ L. 1134 je določil sv. Rajnard, četrti opat v Cisterciju, da je gostišče bistven in dopolnilen del vsakega cistercijanskega samostana ter da se mora nahajati blizu prvega vhoda, da gostje ne bi kalili reda v samostanu.

Konečno nam razodevajo ganljivi obred sprejemanja gostov, ki nam ga je ohranil cistercijanski obrednik in odloki generalnih kapiteljev, v kolikih čislih so imeli naši predniki to dejanje ljubezni. Posebno je znamenit odlok z l. 1261. Opati, ki so bili začasno radi revščine oproščeni dolžnosti sprejemati goste, med tem časom niso smeli sprejeti nobenega novinca niti začeti najmanjše zidave.

Po predpisih benediktinskega pravila je smel opat obedovati z gosti, deloma iz spoštovanja do njihove osebe, deloma, da jih je opominjal, da se nahajajo v hiši pokore. Žal, sčasom se je jelo misliti, da se izkazovanje ljubezni ne more združevati z vajo pokore.

Resnici na ljubo pa moramo tudi reči, da je vera pojemala in so gosti nekako delali silo rokam

¹ Manrique, *Annales Cist.* I. str. 23.

in vesti menihov, zahtevajoč, da se jim dajajo mesene jedi.

Da ne bi ravnali zoper sv. pravilo, ima sedaj več samostanov v gostišču dve obednici: eno, kjer se dajajo v redu dopuščene jedi, v drugi pa se streže z mesenimi jedmi gostom, ki to želijo ter se podvržejo primernemu plačilu.

V teh časih torej se je med obedom molčalo; samo troje jedil jo smelo priti na mizo;¹ natančno se je držal post in zdrževanje mesnih jedi, tako da je bil opat, ki bi si bil dovolil dati gostom v petek sira ali jajc, kar je bilo tedaj o postu prepovedano, podvržen lajši pokori² za tri dni in enega teh dni je moral prebiti ob kruhu in vodi.³

Samo bolniki so dobivali mesene jedi, in to na posebnem kraju; nobena druga oseba, in naj je bila še tako odlična, jih ni smela uživati na samostanskem ozemlju.⁴ Sveti Ludovik, kralj francoski, in njegova mati Blanka Kastilska sta se ob svojem bivanju v Cisterciju za časa generalnega kapitlja zvesto držala te pobožne navade. Znano je, da je papež Inocencij II., ko je l. 1130 obiskal Klaravalo, hotel vedno obedovati s samostansko družino. Cistercijski letopisec nam naivno pripoveduje, kakšna jedila so se videla na papeževi mizi: «kruh je bil iz nepresejane moke; namestu sladkega vina

¹ Def. l. 1157 in 1609.

² Prim. sv. pravilo pogl. XXIV, Us des Cist. réf. LVIII, ch. VI, § II.

³ Defin. l. 1191 in 1192.

⁴ Odloka l. 1232 in 1253.

je bil cviček, zelišče in razno sočivje. in če se je slučajno našla kakšna riba, postavili so jo pred gospoda papeža, bolj za pogled, kakor za jed.»¹

Posebno ljubezen pa so cistercijani vedno imeli do revežev, bolnikov in nesrečnikov. Zato je rekel nekdo: «Cistercij — še bolj kot Klunijak — je prišel ubogim na pomoč ne samo z milodari, ampak tudi z delom svojih rok; in njegovi darovi, prihajajoči iz preprostih, strogih samostanov, razdeljevani po menihih, ki so se bavili vsak dan z najtežjimi deli, so se zdeli dragocenejši, kajti videlo se je da ne prepuščajo, kar bi jim bilo odveč, ampak da delijo, kar bi sami potrebovali.»²

V najlepšem sijaju pa se je svetila ljubezen menihov v dobah nesreče. Cezar iz Hajsterbaha, voditelj novincev v tem samostanu, nam pripoveduje, da je dal njegov opat Gerard ob neki slabi letini razdeliti do petnajst sto milodarov v enem dnevu.³ Po drugod se niso obotavljali pobiti vso živino ter prodati knjige in svete posode, da so pomogli potrebnim. Imenovani pisatelj pravi celo, da ni bilo niti enega cistercijanskega samostana, ki ne bi bil zabredel v dolgove zaradi svojih milodarov in gostoljubnosti.⁴ Toda, pristavlja duhovito, to je bilo najboljše sredstvo da so postali bogati, kajti brat Dabatur — dalo se vam bo — hoče bivati samo tam, kjer najde sobrata Date — dajte.

¹ Ernaldi, cap. I. p. 1109.

² Viollet-le-Duc, *Dictionn. rais. de l'archéol.* I, 265.

³ Caes. Heist. Mirac. l. IV. 65, 222.

⁴ Lib. IV. 57, 214.

Besede sv. evangelija: Dajte, in dalo se vam bo, so se čudovito izpolnjevale v prid cistercijanom. Posebno v srednjem veku so jim pobožne osebe vsakega stanu radi pomagale in delile svoje milodare po njihovih rokah. Tako n. pr. so ustanovitelji samostana temu nakazali dohodkov za ubožce ali za bolnike. Tudi za darila v obleki, obuvalu itd. so se odločevali posebni dohodki, in tozadevna pisma se spuščajo v najbolj malenkostne podrobnosti.

Dandanes cistercijanom niso več na razpolago sredstva, ki so jih imeli njihovi predniki. Vendar pa ubožec nikoli ne pozvoni zastonj pri vratih njihovih samostanov, in tujec, ki jih prosi prenočišča, je sprejet z isto ljubeznijo, kakor nekdej.

Potemtakem je umevno, da je velika izguba za pokrajino, če se samostan uniči. Usahnil bo, morda za vedno, ta vir milosti in dobrot, kamor je toliko duš, ki so bile v potrebi, rado hodilo iskat tešila; popotnik si tukaj ne bo več oddihoval; ubožec tu ne bo več našel vsakdanjega kruha.

To je sicer predolg ovinek, ki nam pa pove mnogo dosedaj morda neznanega; to naj me opraviči pri čitatelju.

Deveto poglavje.

Uspehi dela.

Razvijanje ustanovitve v Rajhenburgu. Korni oblati. Samostan je povišan v opatijo. Nevarna bolezen brata Gabriela in njegova tajnostna ozdravitev. Osnova obrti.

V prejšnjih straneh smo bili prisotni pri ločitvi dumbških prognancev od njihovega doma, pri njihovem prihodu v Rajhenburg in pri ureditvi novega samostana. Govoreč o tej poslednji točki sem morda nekoliko prehitel časovni red dogodkov. In vendar, priznati moram, da mi pero še ni teklo kakor bi bil želel, da oznanim neizrekljive dobrote Gospodove do nas. Že smo imeli priložnost — ob priliki prvih obljub — občudovati, kaj premore ljubezen božja v dušah, ki mu znajo biti zveste sred izkušenj in bridkosti. Povabljeni po božjem Odrešeniku, naj ga spremijo do vrha Kalvarije, se ti pogumni atleti ne zadovoljujejo s tem, da dospejo na sveto goro ter na njej postavijo svoje križe poleg križa Jezusovega; ne, ampak se še radovoljno privežejo na sveti les s trojno vezjo redovnih obljub in s slovesno obljubo stalnosti na tem mestu. Tako postane Kalvarija za te duše,

vnete za resnične vzvišenosti, Tabor in preddvor nebes, kjer jih napolnjuje Bog z rajskimi radostmi.

Ni dvoma, da se je imela zahvaliti Marija Rešiteljica ravno tem vzvišenim samozatajenjem za svoje ugodno blagostanje in za tolike milosti, s katerimi jo je obdarjal Bog do tega dne.

Zrli smo tudi izredno vdanost in ljubezen častitega brata Gabriela do svojih sobratov. Večkrat smo že povelečevali njegove vzvišene čednosti. Nikoli pa ne bomo mogli prehvaliti njegove popolne nesebičnosti in vednega prizadevanja, da bi ostal skrit, dočim je vse proslavljalo njegove dobre.

Prav za prav bi sedaj lahko završil z nekoliko vrstami življenje našega ustanovitelja, tako zelo si je prizadeval, da bi preživel tiho in skrito zadnja leta svojega bivanja na zemlji. Vendar pa hočemo nekoliko pogledati v tem-le poglavju, kako se je polagoma razvijalo njegovo delo, medtem pa se bo semtertja pokazalo blago delovanje častitega ustanovitelja med njegovimi brati.

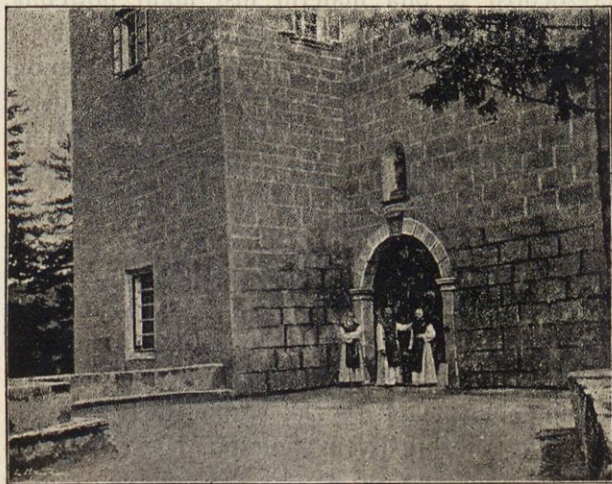
Prvi dnevi vsakega samostana, posebno pa cistercijanskega, so obsejani z izkušnjami, ki so toliko bolj občutne, ker jih porajajo navadno hude, nesrečne okoliščine, n. pr. progon.

Toda znano je, čimbolj je kakšno delo preizkušeno po trpljenju in nasprotnostih, tembolj gotov znak ima, da je Bogu všeč in da je bode on blagoslovil. Rajhenburška ustanova ni bila izvzeta iz tega občnega pravila pri ravnanju božje Previdnosti. Navzlic vedno pozorni skrbi svojega ljubeznipol-

nega ustanovnika in četudi je imel božji Zveličar svoje usmiljeno oko vedno obrnjeno na nje, prvi rajhenburški menihi vendar niso bili popolnoma obvarovani izkušenj, včasih zelo bridkih, in pomanjkanj, ki so bila mnogokrat jako občutna. Nekaj časa n. pr. so sestajali njihovi pičli, vedno enaki obedi iz običajne juhe, katere edina začimba je bila sol; nekoliko krompirja, ki so ga bili pozabili v kotu neke kleti, in konečno — kot izvenredno jedilo — salate iz regrata, ki ga je hodil neki pater nabirat po okolici. Tudi vse drugo je bilo v enakih razmerah; tako n. pr. jim je bila ena in ista soba za kuhinjo, obednico, kapitelj, bralnico in delavnico.

Druga boleost, ki so jo živo čutili nekateri izmed prognancev, je bilo prognanstvo samo. Surovo biti izgnanemu nad tristo milj od svoje domovine in kruto prepojenemu iz svojega srčno ljubljenega samostana, kjer je upal menih živeti in umreti, da, to je izkušnja, trda celo za krepka, žrtvi prijavjena srca. Ta bridkost se jim je še bolj poživila, ko so izvedeli v Rajhenburgu, da so se patri in brati, ki so ostali na Francoskem, mogli povrniti v svoj nekaj časa zapuščen samostan ter zopet pričeti konventualno življenje. Tedaj so se nekateri od pregnancev vdali opravičeni želji: prosili so in dobili dovoljenje povrniti se v materno hišo, da tam zopet zavzamejo svoja prejšnja mesta, četudi so se s tem izpostavili zopetnemu izgnanju. To je bila nova in ne najmanj zaslužljiva izkušnja za tiste, ki so ostali. Istotako, silno hud udarec

za toli občutljivo srce blagega brata Gabriela, ki je toliko storil za to hišo in je hotel storiti še več. Preveč nesebičen, je ohranil svojo bolest tajno ter je uspeh svojega podjetja popolnoma prepustil rokam božje Previdnosti; kajti očitno je bilo,

Vhod v samostan.

da je hudobni duh, sovražnik vsega dobrega, napolnil vse sile, da bi porušil to porajajočo se ustanovo ter jo zakopal v njeni zibeli.

Tudi gospa Giraud je občutila te bridkosti; zelo se je zanimala za rajhenburški samostan ter je skrbno poizvedovala, ali njen Kamilo dovolj skrbi za svoje sobrate in jih ne pušča v pomanjkanju.

Dumski samostan je istotako želel, da se razvije njegova naselbina ter se ni zbal nobene žrtve, da ji zagotovi prospeh. Ali ni bilo dolgo, da je jel čutiti

praznino, ki jo je pustil med njegovim zidovjem odhod izselnikov. Častiti o. opat, ki so mu lahko očitali preveliko dobrotljivost do Rajhenburga, je bil kmalu primoran nazaj poklicati nekatere izmed ustanoviteljev ter jih nadomestiti z drugimi, katerih navzočnost je bila materni hiši manj potrebna.

Opat Benedikt sam, strt po tolikih težavah, je odložil svojo službo ter prepustil mlajšim ramenom breme, vedno lahko za njegovo požrtvovalnost, ki je pa postalo pretežko za njegove omajane moči. Ohranil pa je vedno ista čuvstva očetovske ljubezni do svojih duhovnih otrok v Rajhenburgu.¹ Njegov naslednik je bil čast. o. Alojzij Moirant (izg. Muaran), izredno pobožen mož. Tudi on je ljubil Marijo Rešiteljico ravno tako, kakor svoj lastni samostan ter je mnogo pripomogel k njenemu ranemu razvitku. Njegova prva regularna vizitacija v Rajhenburgu (24. — 29. aprila 1884) je ostala starejšim v nezbrisljivem spominu. Njegovo nežno srce, razsvetljeno po modri razsodnosti, mu je narekovalo v tej okoliščini besede in dejanja, ki so, menim, za vedno zagotovile usodo Marije Rešiteljice. Vsekako se je posrečilo čast. o. vizitatorju potrditi vse člane mlade družine v zaupanju v Boga in pokornosti do njegove svete volje, ki jih je hotela na tem kraju. *Zaupaj v Boga in ostani na svojem mestu,*² jim je dejal ob koncu svoje vizitacijske listine. Naslednje leto se je prepričal,

¹ Umrl je 15. decembra 1914, star 80 let, v 50. letu svojega redovniškega življenja.

² Sir. 11, 22.

da so njegovi očetovski, modri nauki obrodili sad in iz dna srca je hvalil Boga.

Koncem l. 1885 je bil v rajhenburškem samostanu izpremenjen prvi predstojnik. Umrl je namreč dumberški prior, in čast. o. Bernard Sirvain, titularni prior Marije Rešiteljice, mu je bil imenovan za naslednika na tem važnem mestu, ki ga je zavzemal potem dvajset let, t. j. do svojega povišanja v opatsko čast, v oktobru l. 1905.

Rajhenburški redovniki so si tedaj izvolili za priorja čast. o. Janeza Krstnika Epalle, ki ga je njegova modrost in izredna praktičnost priporočala za to zares težavno službo.

Z njegovo izvolitvijo v titularnega priorja je nastopila doba novega življenja za mladi štajerski samostan. Sedaj so spoznali, da je ura negotovega in začasnega obstanka minula in da imajo izvesti veliko nalogo, ki so si jo dotlej samo predstavljali.

V notranjščini poslopja se je vneto začelo in srečno dovršilo več neogibno potrebnih poprav. Več regularnih prostorov, ki so še manjkali, je kmalu našlo svoje mesto. Meniški tabor, ki je ohranil zunaj stroge poteze fevdalnega gradu, je dobil znotraj, kolikor toliko, lice cistercijanskega samostana. In mlada družina, že prej goreča, je nadaljevala z novo čilostjo svojo pot proti viškom popolnosti.

Zunaj so redovniki po važnih nakupih kmalu postali edini posestniki rodovitne planote, ki se razteza proti severu. Po njihovem trudapolnem delu je postala v kratkem še rodovitnejša. Približno

petsto korakov od samostana, sredi veselih travnikov, ki jih krasijo pisane cvetlice in zeleno drevje, dvignila se je obsežna pristava s hlevi, kozolci, parnami, žitnicami, svinjakom, mlinom, žago in raznimi rokodelnicami. Poslopje zavzema 5870 m². Nasadili so se sadovnjaki, ki so postali polagoma jako plodoviti ter so sedaj samostanu v veliko korist. Tudi vinograd v Sremiču, ki so ga že graščaki uspešno obdelovali, se je popolnoma prenovil. Sedaj meri 10 hektarov.

L. 1887 so zgradili pokopališče in zvonik, ki venča vzhodno stran starega gradu. Knez in škof dr. Jakob Maksimilijan Stepischnegg, ki je bil do izgnancev vedno tako očetovskega srca, je hotel sam blagosloviti mrtvaško njivo in zvonova, ki naj bi odslej vabila redovnike k raznim dnevnim in nočnim vajam. Ta obred se je vršil dne 15. junija 1888.

Nekaj dni potem je brat Gabriel, izražajoč čuvstva vseh svojih sobratov, podaril vzvišenemu vladiki, o priliki njegovega mašniškega in škofovskega jubileja, krasno škofovsko palico iz pozlačenega srebra. Častiti prelat se je ni dolgo posluževal; 30. junija je bil odvzet spoštljivi ljubezni svojih škofljanov, ki so ga častili kot pobožnega škofa in ljubili kot očeta. Vendar pa se mu je še pred smrtjo izpolnila neka goreča želja: romal je k Mariji Furvierski in v Lurd, v družbi brata Gabriela.

Kakor pokojni knezoškof, tako so tudi njegov naslednik Njih Ekscelenca Dr. Mihael Napotnik

vedno globoko spoštovali brata Gabriela in očetovsko ljubili rajhenburški samostan.

Čast. o. Janez Krstnik pa je goreče deloval na to, da postavi mlado, njegovi skrbi izročeno družino na krepek in trpežen temelj. Izkušnja preteklih let mu je pokazala, da bo pomanjkanje poklicev za kor vedna zapreka blagostanju samostana. Da bi prišel temu v okom, ustanovil je, po navadi benediktincev, domače vzgajališče, kjer se mladeniči, ki čutijo v sebi ta poklic, duhovno in telesno odgojujejo za bodoče cistercijanske mašnike. Resni poklici so vzkli in se razvili v tem pobožnem ozračju alumnata, in četudi neznatni, vendar uspehi, ki so se dosegli v dvanajstih letih, od 1890 do 1902, niso popolnoma varali nad. Deset mašnikov, med njimi tudi sedanji čast. o. opat, hvali dandanes Gospoda, da jih je sprejel izza najnežnejše mladosti v svojo sveto službo. Do poslednjega diha bodo blagoslavljali tudi spomin č. o. Janeza Krstnika, ki jim je pripravil to neprecenljivo milost, in blagega brata Gabriela, ki tudi tako po pravici zasluži, da so mu večno hvaležni.

Pobožni starček je posebno nežno ljubil te mlade bratce, ki je v njih pozdravljal nado samostana in nadaljevalce svojega dela. Kako srečnega se je čutil ob večjih praznikih ali pa po kakšnem izpitu, da jih je obiskal s čast. očetom! Pa tudi otroci so bili veseli, kedar se je prikazal v njihovi hišici ascetični, a vedno blagi in smehljajoči se obraz dobrega brata, ki ni nikdar prišel praznih rok. Tedaj so ga obstopili, so ga gledali s spoštljivo

prijaznostjo in čakali. Občni molk je navadno pretrgal čast. oče: «No, brat Gabriel, nimate nič za te otroke? Pridno so delali in zaslužijo kakšno majhno plačilo.» In blagi brat je privzdignil krili svojega širokega plašča, in prikazali so se skriti zakladi njegovega dobrega srca.

Posebno veselje je imel dobrotljivi brat, kedar je mogel pripraviti kakšno prijetno iznenadenje tem otročičem, ki se dajo vedno lahko zadovoljiti. Vsako leto, ko se je bližal 25. prosinec, izpreobrnitev sv. Pavla, so pisali mali oblati gospej Giraud in gospodu Pavlu skupno pismo, da so jima izrazili svoja voščila za god. In ta voščila, naivna in odkritosrčna, so bila vseč blagi gospej in njenemu sinu. Brez dvojbe je tudi brat Gabriel pismu kaj dostavil. Vsekako je, da je dobival iz Lijona ljubkih darile za otroke.

Nekega dne pride v alumnat s čast. očetom; ali to pot se plašču ni posrečilo pritajiti svojega zaklada. Blagi brat nese radostnega obraza velik stolp iz čokolade ter ga spretno postavi na mizo male obednice. Vsi začudeni ogledujejo otroci nenavadno stavbo in komaj verujejo svojim očem. Tedaj jim da brat Gabriel z resnim obrazom znamenje, naj odstopijo v stran. Nekaj važnega, nenavnadnega se bo zgodilo. Čudenje malih oblatov je na vrhuncu, ko vidijo, da poseže v žep po škatljico žigalic ter hladnokrvno in spretno, kakor nekda kot topničar, užge stenj, skrit pri spodnjem delu stolpa. Namah se zasliši strahovit razpok in stolp se razleti po vseh kotih sobe. Ko jih prva

prestrašenost mine, planejo otroci iskat razvaline in plen je neizmeren, brat Gabriel pa se smeje iz vsega srca.

Nedopovedno srečnega se je čutil pobožni ustanovitelj, kedar so se ti otroci, po prestanem novicijatu, za vedno posvetili Bogu s sv. obljubami ter so se tako stalno pridružili samostanski družini.

Ustanovitev vzgajališča je završila plodoviti priorat častitega o. Janeza Krstnika. Rajhenburški samostan je imel še le deset let obstanka, in že se je štel med najbolj cveteče našega reda. Premagavši izkušnje prvih ur, korakal je od dne do dne do večjega blagostanja. Njegovo osebje se je pomnožilo in utemeljeno je bilo upanje, da mu je bodočnost zagotovljena; tako je združeval oba pogoja, ki ju zahtevajo konštitucije reda, da se poviša samostan v opatijo.

Zato je predlagal čast. o. Alojzij ob regularni vizitaciji l. 1891 (26. — 29. aprila), naj bi očetje svoje delo venčali s tem, da izvolijo svojemu samostanu opata. Dovoljenje generalnega kapitlja je hotel izprositi on sam.

Skolikim in kako opravičenim veseljem je sprejela družina to srečno novico! Že ob misli na to neizmerno milost, katere bi se ne bila upala prositi, je čutila, da se zopet poraja k temu prijetnemu družinskemu življenju, ki se ga je veselila v Dumbah, katero je pa uživala na tuji zemlji samo napol.

Sovražniki svete vere si ne morejo raztolmačiti nagiba in temelja ljubezni, bolje rečeno, češčenja, ki je goji menih do svojega samostana. In kedar

ga poskušajo, kakor dandanes ponekod, s krivičnimi postavami in surovim nasiljem iztrgati iz njegovega svetega zavetišča, izkusijo na lastne stroške, kako slabotna je njihova mogočnost proti moči in stanovitnosti te nerazložljive ljubezni. Samo menih ve za skrivnosti te svete ljubavi, katere gori do svojega samostana in kateri za ves svet nikdar ne bo postal nezvest. V tem vedno skromnem in včasih zelo revnem hramu mu namreč Gospod neprenehoma izkazuje svoja usmiljenja. Vsak korak ga spominja na kakšno sprejeto milost, dobljeno zmago, pridobljeno zaslugo. Tukaj, za tem blaženim zidovjem, ki ovira posvetni šum, da ne pride do njega in mu ne kali miru in sreče, tukaj se je razvila njegova duša k duhovnemu življenju, si je izbrala počivališče, dokler ne bo sprejeta v večno slavo, kjer bode Bog sam njeno plačilo. «Iz celice do nebes je le en korak,» pravi sveti Bernard.

In ako je bil menih pričujoč pri porodu svojega samostana, je delal, se trudil, trpel da mu zagotovi obstoj, je lahko umeti, da segajo pri njem ta čuvstva še mnogo globlje. Tako je bilo tudi pri večini patrov in bratov Marije Rešiteljice. Kolika je bila torej radost in hvaležnost vseh, ko so izvedeli, da je generalni kapitelj dobrotno sprejel prošnjo čast. o. vizitatorja ter da je sveta kongregacija škofov in redovnikov dne 1. septembra 1891 v papeževem imenu potrdila dovoljenje, da se sme povišati rajhenburški samostan v opatijo! Odslej je bila vsakemu edina skrb, prositi sv. Duha za

razsvetljenje. Vsak je imel v tej važni zadevi pred očmi samo čast božjo in blaginjo samostana. V ta namen so goreče molile tudi druge pobožne osebe. Gospod Henrik baron Gagern, vdan prijatelj samostana in č. o. Ubald Bergant, gvardijan čč. oo. kapucinov v Krškem sta blagovolila priti za priče.

Volitev se je torej vršila 10. septembra v kapitularni seji, pod predsedništvom čast. o. Alojzija. Prav naglo in srečno se je končala. Čast. o. Janez Krstnik Epalle, samostanski prior izza pet let, je bil soglasno izvoljen opatom Marije Rešiteljice. Takoj se je naredil zapisnik in izvolitev se je proglasila zunaj kapitelja, kakor po navadi. Nato se je podala vsa družina v kapelo, pevaje zahvalni Te Deum.

Kako žare čela in kako goreče zahvale se vzdigujejo proti Bogu! Ali je mogla biti prihodnost samostana bolje zagotovljena, kakor v rokah častitega o. Janeza Krstnika, ki je že toliko storil za to hišo in se bo z naprejem posvetil z dušo in telesom blaginji duš, ki so mu bile zaupane? Živo se je udeleževal občnega veselja zlasti brat Gabriel. On je namreč spoštoval čast. o. Janeza Krstnika in je imel do njega nežno in stanovitno ljubezen, staro že nad dvajset let. Pristavim samo, da ostanete imeni opata Janeza Krstnika in brata Gabriela vedno združeni v spominu rajhenburških menihov. In kedar se bodo prihodnji rodovi ozrli na nekdanja leta, pojavila se jim bosta vsekdar najprej ta dva plemenita obraza.

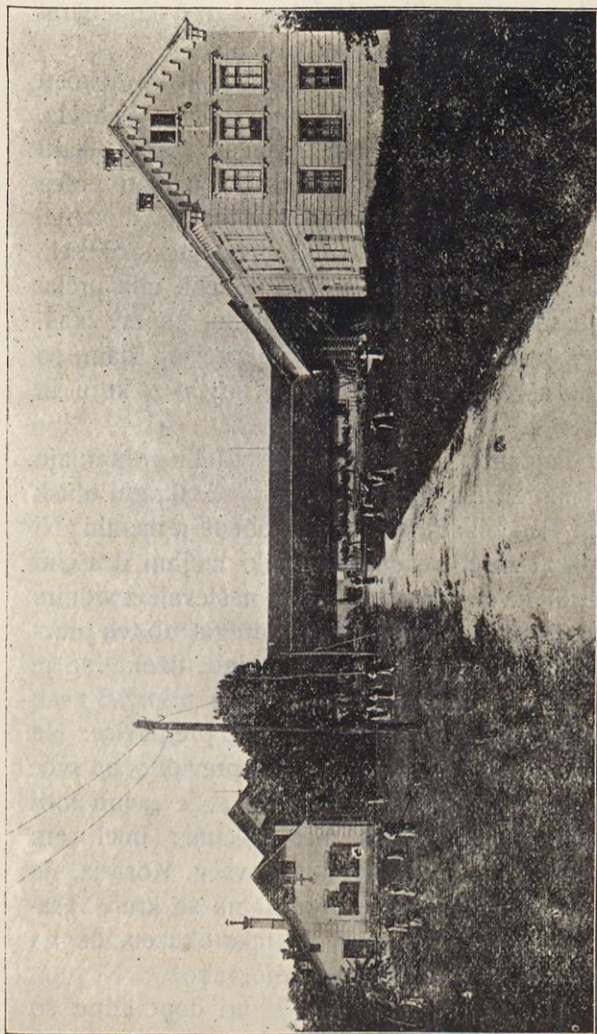
Toda ne preHITEVAJMO! Pri 10. septembru smo še. Nemudoma so obvestili o srečnem izidu volitve mil. knezoškofa Lavantinskega dr. Mihaela Napotnik, ki niso bili tuji pri tej važni zadevi, kakor lahko sodimo iz vsebine papeževega pisma. Prevzvišeni vladika so takoj odgovorili, kako radi bi že kmalu prišli udeleževati se veselja pobožnih stanovancev Marije Rešiteljice ter so določili nedeljo, 27. sept. za blagoslovitev novega opata. Urno so se torej vršile priprave za te lepe svečanosti.

Dne 26. septembra je bil izvoljeni opat Marije Rešiteljice ustoličen po čast. o. vizitatorju ter se je vršil ganljivi obred obljube pokorščine, ki so jo storili vsi redovniki čast. o. Janezu Krstniku.

Na večer istega dne se je zbrala vsa družina pri samostanskih vratih, okrašenih z zelenjem in cvetlicami, k sprejemu mil. knezoškofa, ki jih je spremljal mons. Fran Kosar.

Prišla je slovesnost opatske blagoslovitve. Kakor se je pričakovalo, je bil to prijeten domači praznik, katerega se je udeležilo bližnje duhovstvo in mnogo ljudstva.

Ne morem tukaj popisovati tega veličastnega, impozantnega obreda, kateri ostane vedno v spominu vsem, ki so bili pričujoči. Ali kako naj bi zamolčal blagosrčno, očetovsko ljubezen, ki so nam jo izkazovali v tej okoliščini naš prevzvišeni knezoškof? Kako naj dostojno popišem nežno pobožnost, globoko ponižnost in duh samozatajevanja, ki odlikujejo našega premilostljivega vladiko in o

Samostanska pristava.

katerih so zabeležili naši letopisi več ko enkrat dragocene spomine.

Kljub bolj šibkemu zdravju in veliki utrujenosti so blagovolili obhajati med nami god sv. Mihaela, svojega slavnega patrona: srečen slučaj, kajti samostanska družina jim je mogla izraziti poleg svojih najboljših voščil tudi čuvstva spoštovanja, hvaležnosti in ljubezni, ki so preplavljala srca vseh. Med pontifikalno sv. mašo so podelili mil. prelat enemu redovniku dijakonat, enemu pa sv. mašniško posvečenje, in kakor že prejšnji dan, so nas počaščevali s svojo navzočnostjo v koru in refektoriju.

Še dandanes, po več ko dvajset letih, ohranjajo Njih Ekszellenca prijeten spomin na takratni obisk Marije Rešiteljice in na svoje obede z menihi. Ni še dolgo temu, ko so se v neki majhni družčini spomnili na te lepe dni ter so naštevati z vidnim zadovoljstvom jedila, ki so se stregla ob teh praznikih. «Juha, so dejali, kruh, vino, fižol, vse je bilo izvrstno; samo salata, ki si jo pripravi vsak sam, mi je delala izprva nekoliko preglavice. Ne vede kako bi pričel, ozrl sem se previdno na svojega soseda, čast. o. Alojzija, ki se je ravno lotil svoje ter jo krepko vil med rokami; imel sem ključ do tajnosti. Kar pa zadeva g. Kosarja, je vso njegovo pozornost obračal na se kruh. Trapistovski kruh se mu je zdel tako okusen, da ga je hotel imeti s seboj za svojo rabo.»

Dne 30. septembra ob 10. uri dopoludne so mil. knez in škof poslednjič blagoslovili zbrano

samostansko družino ter so nas zapustili z obljubo, da nas hočejo obiskati vsako leto. Naslednji dan nam je dal tudi čast. o. Alojzij svoj očetovski blagoslov ter se je zopet napotil proti Franciji. Tedaj je legel na rajhenburško opatijo zopet navadni mir.

Med temi svečanostmi se je udeleževal brat Gabriel živo, četudi skrito občnega veselja. Ali ta domači praznik, za katerega smo se imeli ravno njemu veliko zahvaliti, je bil zadnje veselje v njegovem življenju. Odslej se začne za pobožnega brata dolga vrsta bolesi in žalosti, ki ga bodo našle vedno vdanega in nam pokažejo še v večji luči njegove kreposti. Vedno bolj skrben za druge kakor za sebe, ni nikdar pustil izpred oči, tudi v tem morju bridkosti, delo katero mu je poveril Gospod, hoteč da je dovrši, predno ga pokliče na plačilo in k pokoju.

Ko se je bilo v samostanu mnogokaj pripravilo, oziroma popravilo, pokazala se je potreba še drugih podjetij; polagoma so se vsa dovršila. Med temi je zlasti vodovod. Začeli so ga delati v prvih mescih l. 1892. V cistercijanskem samostanu je voda silno potrebna. Dovajati se mora povsod, lahko in v dovoljnem obilju, da zadostuje vsem notranjim in zunanjim potrebam samostana. Dotlej menihi niso imeli druge vode, kakor «rimske šterne» blizu pristave in kapnico na samostanskem dvorišču; mnogokrat so še morali hoditi po njo v trg. Po mnogem iskanju in računanju se jim je naposled posrečilo najti severozahodno

od pristave na nekem sosednjem zemljišču tri izvirke skupaj, z jako dobro vodo; sklenili so jo uporabiti za meniško naselbino. Posestvo so torej kupili, in po nečuvenih težkočah je bila voda napeljana s pomočjo velikega hidravličnega ovna najprej na pristavo, potem na vrt in konečno, po približno tri kilometre dolgem teku, v samostan, kjer ima vodnjak dve sesalji za vsakdanjo rabo.

Tudi tukaj se spozna blago delovanje dobrotljive roke in velikodušnega srca brata Gabriela. Toda Bog, čegar pota so nerazumljiva, je hotel poplačati svojega zvestega služabnika s hudo izkušnjo. Dne 6. novembra 1893 je dobil bridko novico, da je njegov brat Leon nevarno zbolel ter da izraža željo videti ga, da se pogovorita o nekaterih družinskih zadevah. Nemudoma se je torej napotil blagi brat k svojemu ljubljenu bolniku ter je ostal nekaj tednov pri njem. Ker se je obrnila bolezen na boljše, je menil brat Gabriel, da se lahko vrne v Rajhenburg. V prvih dneh decembra je bil zopet med nami. To dolgo potovanje v zimskem času je imelo najhujše posledice. Naš pobožni ustanovitelj je prinesel kal pljučnice, ki ga je v kratkem času privedla do grobnih vrat. Izprva se je njegova čednost in krepkost bolezi ustavljala; ali kmalu ga je jelo na eni prsni strani tako boleti, da je moral leči; vnela se mu je prsnica. Bolezen je naglo dosegla pljuča in zdravniki so izjavili, da ima najhujšo pljučnico. V nekaj dneh se je bolezen grozno pohujšala.

V soboto, 23. decembra, je čast. o. opat, hoteč storiti nebesom silo, predpisal družini devetdnevnic na čast Lurški Mariji, da bi izprosila bolniku zdravje. Ko bi nam pač bilo dano videti v tej stiske polni uri tajnost src, odkriti čuvstva spoštovanja in ljubezni! Mogli bi bili meriti, kako velik, kako globok prostor je zavzemal pobožni redovnik v duši vseh svojih bratov. Več ko eden, o tem ne moremo dvomiti, je žrtvoval Bogu svoje življenje, da bi ohranil tako dragoceno bitje.

Blagi brat je dobro vedel, v kako nevarnem stanu se nahaja. Ker je bil kot bolničar navajen gledati smrti v obraz, zrl jo je tudi sedaj, ko se mu je bližala, z mirom in vdanostjo. Zato se je pripravljaj kar najbolje je mogel, da stopi pred večnega sodnika. Da bi dostojneje sprejel zakrament sv. poslednjega olja, je sam prosil naj mu umijejo noge.

Na Božič so dragega trpina ponovno napadale hude krize; od časa do časa je padal v globoko nezavest in nervozno gibanje rok je naznanjalo, da mu je konec blizu. Vse se je balo, da ne bo preživel noči. Naslednji dan, 26. december, praznik sv. Štefana, je bil četrti devetdnevnic; v položaju pobožnega bolnika nam nič ni moglo vzbuditi upanja.

Proti osmi uri tega jutra je nastal po samostanu čuden, nenavaden hrup. Vse bega sem ter tje; eni tečejo z vedricami in škropilnicami k sesaljki, drugi prihajajo od nje z zmočenimi odejami ter hitijo na dile. Biti začne plat zvona; prestrašenost

je občna, nepopisna. V kuhinjskem dimniku se je vnel ogenj in bila je nevarnost, ker je ostrešje že sila staro, da nastane grozovita nesreča. Neki brat priteče ves zmeden k čast. o. opatu, ki ne sluti ničesar: « Častiti oče, hitro, hitro pojdite, hiša gori! » « Moj Bog, de čast. oče, in naš brat Gabriel umira! » Medtem potrka brat vratar ter naznani opatu, da je prišel neki mlad beraček, jedva oblečen in ves prezebel od ostrega jutranjega mrazu. Prestrašen po vesti o požaru, pazi opat samo napol na vratarjeve besede ter pohiti na kraj nezgode. K sreči je ogenj že nekoliko pojenjal in kmalu je bil užugan ta začetek požara, ki je povzročil več strahu kakor škode. Ne dolgo potem so bili vsi v cerkvi pri slovesni sveti maši.

Hipoma se spomni opat na prejšnjega beračiča. Tukaj je treba, si je mislil, storiti dobro delo v zahvalo Bogu, ker nas je obvaroval požara ter da bi podelil zdravje našemu ljubljenu bolniku. Čast. oče je torej zapustil kor in šel k vratarju, kjer se je otrok grel ob dobro zakurjeni peči. Dal ga je obleči od nog do glave ter je naročil vratarju, naj mu postreže z zajutrkom in naj ga pripelje potem k sv. maši. Toda kaj se zgodi? Otrok, ves srečen da se je videl dobro oblečenega, se je poslužil vratarjeve odsotnosti ter jo je popihal, da ni bilo več sledu o njem. Gotovo, ta otrok je bil izmed tistih, ki je o njih dejal naš Zveličar: « Karkoli ste storili enemu teh malih, ste storili meni. » Vsekako je, da se je od tega dne stanje našega bolnika znatno zboljšalo, kmalu je minula

vsa nevarnost in polagoma je prišel zopet k izvrstnemu zdravju. Ta tako čudovita in nagla ozdravitev je napolnila vso družino z nepopisljivim veseljem. Nikdo ni dvomil, da je bila podeljena ta milost gorečim molitvam, ki so se opravljale v ta namen, pa tudi v plačilo za dejanje ljubezni, ki sem ga pripovedoval.

Smrt je torej morala prizanesti svoji žrtvi; zato ji je pa zadela hud udarec na tem, kar ji je bilo najdražje: kruta osveta, ki se je ponovila dve leti pozneje še bridkejša. Plen, ki si ga je izbrala v zameno, je bil g. Leon Giraud, ki je mirno zaspal v Gospodu 15. aprila 1894 v svojem 62. letu, po dolgem, hudem, krščansko prenašanem trpljenju. Neki spominek, ki ga imam pred očmi, pove v kratkih besedah prav lepo, kakšno je bilo življenje obžalovanega pokojnika: «Hodil je okrog dobrote deleč. Svojo roko je odpiral ubožcu in svoje dlani iztegoval k siromaku; njegova dobrotljivost je bila neusahljiva.»

Ko je prišla usodna novica v Rajhenburg, brata Gabriela ni bilo doma. Spremljal je čast. očeta v Banjaluko, kamor je šel ta, kot zastopnik generalnega opata, načelovat blagoslovitvi novega opata Marije Zvezde, čast. o. Dominika Assfalg.

Blagi brat ni bil gluh proti tem ponovnim opominom; razumel je, da mora porabiti odlog, ki mu ga še daje Bog, ter dovršiti svoje delo.

Po petnajstletnem bivanju v Rajhenburgu so menihi uvideli, da poljedelstvo samo ne more preživljati družine, broječe osemdeset oseb. Treba je

bilo zasnovati kakšno majhno obrt, ki pa ne bi smela zasegati v poljedelstvo niti mu ovirati proste poti, ampak obe naj bi si vzajemno pomagale za občno blagost. Brat Gabriel, v katerem je še vedno živel nekdanji spretni obrtnik, je popolnoma umel praktičnost in potrebo takega podjetja ter se je velikodušno ponudil, da prevzame na se vse stroške. Treba je bilo še določiti, kakšne vrste obrt bi si izbrali. Po nekolikem obotavljanju, ki je bilo vpričo takšnega podjetja res opravičeno, so se odločili za fabrikacijo čokolade. 27. marca 1895 so vložili prvi kamen za čokoladnico, ki jo je 19. januarja naslednjega leta čast. o. Janez Krstnik slovesno blagoslovil.

Gibalno moč in razsvetljavo daje tovarni elektrika, ki so ji pozneje pridejali še motor na bencin; tako znaša skupna moč strojev nad petdeset konjskih sil.

Čokoladnica leži približno petsto korakov od samostana na krasnem griču, kjer prevevajo zrak tisočere dišave, puhteče iz zelenih travnikov, ki jo obdajajo. Zaradi svojega posebnega ustroja in lege ustreza popolnoma pravilom zdravoslovja. Naj pristavim, da so prvi poskusi dosegli nepričakovanih uspehov in izvrstnost «imperialne čokolade» ji je pridobila izborno naročništvo.

Skoro v istem času se je dvigala nasproti čokoladnici destilarna na paro; tudi njene izdelke občinstvo visoko ceni.¹

¹ Dne 26. novembra 1908 so podarili rajhenburški trapisti cesarju Francu Jožefu, o priliki 60letnice njegovega vladanja, krasno skrinjico z raznimi izdelki svojega samo-

Ora et labora — moli in delaj — takšno je geslo, ki blišči v zlatih črkah na pročelju rajhenburške čokoladnice. Po tem geslu se je ravvalo tudi življenje brata Gabriela, to geslo je netilo ogenj njegove neizcrpne dobrotljivosti.

stana. Svitli cesar je blagovoljno sprejel ta ponižni dar ter je velel zahvaliti samostan s pohvalnim pismom z dne 21. decembra istega leta.

Ob tem jubileju je bil tudi čast. o. Janez Krstnik odlikovan s častniškim križem Franc-Jožefovega reda.

Deseto poglavje.

Popolni redovnik.

Podoba brata Gabriela. Njegova pobožnost; njegova ponižnost in pokorščina; njegova ljubezen in njegovo mrtvičenje.

Po naslovu tega poglavja bi cenjeni bralci morda sklepali, da hočem vstopiti v tajno svetišče vesti našega častitega ustanovitelja ter jih povesti za seboj; takšen ni ravno moj namen. Želim samo povzeti v nekoliko straneh, kar zadeva posebej njegovo redovniško življenje. Pripovedovanje bom podpiral z nekaterimi spodbudnimi dejstvi, ki doslej niso mogla najti mesta. Z drugimi besedami, dati hočem zadnjo potezo s čopičem temu milemu, prijaznemu obrazu, ki sem si prizadeval narisati ga kolikor mogoče zvesto.

Po telesu je bil brat Gabriel, kakor sem že rekel, zares lep človek. Velike postave, imel je čelo visoko in široko, ki si bral na njem visokost misli in plemenitost čuvstva. Njegov globoki, bistrovidni pogled je izdajal izredno razumnost in veliko opazovalno prebrisanost, dočim je po njegovih razločno prirezanih ustnicah krožil ljubek nasmeh, ki je manjšal navidezno strogost tega ascetičnega obraza in naznanjal blago srce. Z leti sta sij sivih las in

naravna bledota obraza temu plemenitemu obličju še dodala milo veličastnost, ki si je naklanjala zaupanje in velevala spoštovanje.

Pri hoji je imel brat Gabriel vedno ponižno povešene oči. Ko je pa čas dela minul in je sedel ali klečal, je imel glavo globoko priklonjeno, tako da mu je brada počivala na prsih. Starost in bolezen sta še bolj izrazile to držanje, ki je bilo gotovo težavno. Žive, nervozne čudi, a nikoli silovit ali razgrajav, energičnega značaja, ki je vedel — kedar je bilo treba — nadvladati celó svojo naravno ponižnost in podvojevati svoje moči, bil je brat Gabriel zmožen največjih reči. Da povem vse v dveh besedah: v njem se je družil značaj srčnega stotnika in neustrašenega apostola.

V нравnem in duhovnem oziru ni bil nič manj nadarjen. Njegov ljubeznivi značaj — vedno enak, vedno dobrotljiv, njegova neomejna požrtvovalnost, odlično obnašanje, njegova veselosrčnost, dobrodušno, prijazno občevanje, te lepe lastnosti so delale njegovo družčino prijetno in so mu pridobivale srca vseh. Najbolj pa so ga delale prikupljivega in so nepremagljivo vplivale na tiste, ki so bili ž njim v dotiki, njegove meniške čednosti in svetost, ki je brez njegove vednosti odsevala z vse njegove osebe.

Na to notranjo stran našega obžalovanega ustanovitelja bi torej rad poslednjič obrnil pozornost čislanih bralcev ter jim ob kratkem pokazal, počem je postal brat Gabriel popolen redovnik.

Pobožnost je bila temelj njegovega redovniškega življenja, mati in varovalka drugih čednosti. S tem pa ne menim te zunanje pobožnosti, ki je sestavljena iz kosov zasebnih pobožnih vaj ali iz kopice ustnih molitev, mehanično brbotanih tje v en dan, brez gotovega namena. Ne, njegova pobožnost je bila prava in trdna, takšna, ki o njej pravi Apostol: *Pobožnost je za vse koristna, v tem življenju in za večnost.* Ta pobožnost obstoji v tesnem združenju z Bogom, vdanosti v njegovo sveto voljo, v ponižnosti in zvestem izpolnjevanju svojih dolžnosti; z drugo besedo, ona je začetek nadnaravnega življenja, ki je pomaga doseči s pomočjo milosti božje.

Potrebni živež tej pravi pobožnosti je nahajal brat Gabriel v vsakdanjem premišljevanju, v molitvi sv. oficija, v sv. obhajilu, v duhovnem branju in zlasti v vedni zbranosti, ki ga je označevala. Četudi kot oblat ni bil dolžen moliti oficija izven kora, je to vendar opravljal z zgledno zvestobo; tudi listi njegovega brevirja pričajo, kako pogosto ga je rabil. V molitvi oficija, kakor v premišljevanju in sv. obhajilu je namreč zajemal moč in pomoč, da si je pridobil vzvišene čednosti, katerih nam je zapustil tako lepe zgleda.

Poleg tega pa mu njegova globoka vera ni dopuščala zanemarjati nobene izmed pobožnih vaj, ki jih priporoča sveto pravilo. Vsakokrat, ko je zaslišal sladki imeni Jezus in Marija, je pobožno priklonil glavo, kakor je predpisano. Kedar je imel kakšen prost trenutek ali je kam šel, je vedno

Vhod na pokopališče.

molil sv. rožni venec. Ob vélikem tricenariju ali tridesetdnevnici, od 17. septembra do 17. oktobra, opravi vsak samostanski mašnik tri sv. maše za pokojne, kateri pa niso duhovniki, zmolijo desetkrat psalterij. Vzlic mnogim opraviлом brat Gabriel ni hotel nikdar, da bi mu zamenjali to pobožno vajo s kakšno drugo, manj težavno, in dokler je trajal tricenarij, je vedno goreče molil psalme. Med pobožnostmi jih je malo, ki bi bile tako jedrnate, kakor premišljevanje Gospodovega trpljenja. Goreči redovnik je to zgodaj razumel; v sladko tolažbo mu je bila vaja svetega križevega pota. »Nekega velikega petka popoldne, pripoveduje eden njegovih sobratov, sem bil na tribuni kapelice sv. Nikolaja, kamor je bilo prenešeno sv. Rešnje Telo, kakor po navadi. Molil sem Marijine dnevnice. Kmalu pride brat Gabriel, poklekne pred oltar, moli nekaj časa, nato pa začne pobožno sveti križev pot. Pogled na gorečega redovnika, kleččega na tleh, ponižno poljubljačega zemljo pri vsaki postaji in zatopljenega v premišljevanje o trpljenju božjega Odrešenika mi je storil globlji vtis, kakor dolga, lepa pridiga. Vse življenje mi bo ostal ta spodbudni prizor v spominu.»

Pri bratu Gabrielu pobožnost kakor tudi druge čednosti ni imela nič prisiljenega, nič hlinjenega, nič ni kazalo, da išče hvale. Bila je to odkritosrčna in nežna pobožnost in tem trdnejša, ker je izvirala iz globoke, resnične ponižnosti. Ta čednost, pravi jako lepo sv. Bernard, stori, da se ima človek, po resničnem poznanju samega sebe, za ničvred-

nega. Ponižnost nas nauči spoznavati, kako velik je Bog in kako ničevi smo mi ter pripisovati v knjigi svojega življenja pravični del Bogu in sebi. Toda ponižnost ni toliko čednost za se, kakor pa vir, korenina, skupni in neobhodno potrebni temelj vsem čednostim. Zato pa mora duša, ki hoče postati vredna božjih darov ter želi, da v njej ostanejo in se razvijejo, najprej otresti, izprazniti se same sebe. To pa je ravno delo ponižnosti. Pobožni brat Gabriel je dobro umeval veliko važnost te resnice. Koj s svojim vstopom v samostan si je jel vneto prizadevati, da si pridobi to temeljno čednost. Za to je pozabil na svet, svoj stan, svojo imenitnost; pozabil je na samega sebe, da bi mislil odslej samo na Boga, ki je postal vedni smoter in edino veselje njegove duše. Ponižnost se je pri njem živo svetila. Ona mu je navdihovala čuvstva, narekovala besede, je načelovala vsakemu njegovemu dejanju in vodila vse njegovo obnašanje. Koliko lepih reči bi vedel povedati na hvalo te korenito ponižne duše, in koliko jih je znanih samo Bogu! Kako visoko je cenil brat Gabriel ponižnost, dokazuje to, da ni pustil nobene prilžnosti, kjer se je mogel ponižati. Pogostoma se je obtoževal v kapitelju malih pregreškov zoper sv. pravilo ali kakšen disciplinarni predpis; kedar so ga grajali njegovi sobratje ali je bil pokaran od predstojnikov, čutil se je tako srečnega, da ni vedel, kako bi pokazal enim in drugim svojo globoko hvaležnost. «Brat Gabriel — je mnogokrat dejal čast. o. Janez Krstnik — je redovnik, ki sem

ga najbolj poniževal, odkar sem predstojnik.» Ko so ga vprašali, čemu da je tako ravnal in zakaj je pobožnega brata včasih za neznatne pogreške tako hudo, tako strogo ošteval, je opat odgovoril: «Ker sem vedel, da je brat Gabriel zmožen prenašati ta poniževanja, ki jih je bil jako željen, in hotel sem ga postaviti za zgled slabotnim, malosrčnim dušam; zato je pa tudi bil vzor za vso družino.» Ob svojem prvem obisku samostana so mil. knezoškof dr. Mihael Napotnik, v pogovoru z nekim redovnikom, poizvedovali od njega nekatere podrobnosti o našem načinu življenja ter so izražali svoje začudenje zastran nekaterih točk tako strogega, za natoro tako križalnega pravila. «Res je, odgovori pater, da moramo nekoliko trpeti, da imamo včasih težavnih trenutkov; toda, kar mene zadeva, mi zadostuje da samo pogledam našega brata Gabriela, in takoj se začutim pokrepčanega in na novo oživiljenega za vajo v čednostih.»

Pobožni brat ni nikdar govoril o sebi, niti o svojem bogastvu, niti o svoji družini. Ako ga je kdo pohvalil ali mu izkazal kakšno spoštovanje, je bilo očitno, kako hudo mu to dene. Nekega dne se je nahajal v neki župniji, kjer so mil. knez in škof dr. Mihael Napotnik delili sv. birmo. Po končanih slovesnostih je moral tudi on priti v župnišče h kosilu, pri katerem je bilo navzočih mnogo duhovnikov iz bližnjih far. Na običajne čestitke in dobrodošlice so odgovorili vzvišeni prelat z enim teh ljubkih nazdravkov, kakoršne vedo samo oni. Ob začetku in proti koncu so naslovili celo

nekaj ljubeznivih besed na brata Gabriela te so ga iskreno zahvalili za mnoge dobre, ki jih je storil v škofiji. Nato so se obrnili prevzvišeni vladika proti čč. gg. duhovnikom rekoč: «Četudi brat Gabriel ni posvečen v mašnika, vendar ga moramo iz hvaležnosti spoštovati, kakor da bi bil mašnik ter ga imenovati patra.» Ni mi potrebno omenjati, da se je počutil brat Gabriel zelo slabo, ko je slišal knezoškofovo priporočbo, in kaj rad bi bil rekel kakor neka pobožna duša, ko se je nahajala v slični okoliščini: Nagovor Njih Ekscelence je bil jako lep; toda — kakor riba — je bil dober samo med glavo in repom.

Blagi brat se je znal poniževati na tako ljubeznive in spretno načine, da je skoro vsakokrat premagal tiste, ki so hoteli ž njim tekmovati. Kedar se je n. pr. nahajal s kakšno osebo, četudi nižjega stanu, ni nikoli privolil biti na desni. Tedaj se je udaril s prstom na levo uho in rekel: «To uho mi je nekoliko trdo; na onega slišim veliko bolje.» Ako se je kam peljal na vozu, je bilo častno mesto, katero je hotel imeti, sedež pri kočijašu, ozadje pa je pustil drugim, češ, tako bolje uživa prosti zrak. K sreči, vsakdo je vedel, kakšno veljavo so imeli njegovi razlogi.

Mil. knez in škof dr. Maksimilijan Stepischnegg, ki je imel pobožnega redovnika v tolikih čisljih, je bil zmagan v več ko enem slučaju v dvobojih, ki jih je imel ž njim na tem polju. Najhujše strašilo za ponižnost brata Gabriela je bila mašniška čast, katero bi mu bili zelo radi podelili. Nekega dne,

ne dolgo po ustanovitvi v Rajhenburgu, je poskusil mil. prelat streti tozadevni odpor ponižnega brata, in že je računal na popolno zmago. Ko je med obedom brat Gabriel opravljal gostarsko službo, kakor po navadi, uporabil je knezoškof njegovo začasno odsotnost ter izrazil željo, naj bi bil brat Gabriel posvečen v mašnika, češ, v vseh ozirih je vreden te časti. «Jaz sem povsem vaše misli, odgovori čast. o. prior, in iz srca rad dam pričevalna pisma, toda treba je še dobiti njegovo pri-volitev; že večkrat je to dumbskemu opatu in meni izpodletelo.» «No, kar se tega tiče, odvrne prelat, to je moja skrb.» Zdajci vstopi brat Gabriel, noseč skledo, ki jo postavi na mizo. «Torej, brat Gabriel, mu reče knezoškof brez drugega uvoda, dogovoril sem se z vašim častitim očetom; sklenjeno je, da morate iti z menoj v Maribor, da vas posvetim v mašnika.» Kakor od strele zadet, uničen, stoji brat in ne najde besede za odgovor; samo njegov prebledeli obraz izdaja nemir, ki mu je razburil dušo. Te minute zmedenosti se vladika posluži ter nadaljuje: «Poglejte, dragi brat, ne morete odreči; vaš samostan je sedaj v velikem pomanjkanju mašnikov, on pričakuje to od vas.» Proti temu grozovitemu napadu ima pobožni brat samo ta ponižni, a vzvišeni odgovor: «Milostivi, nemogoče! jaz sem samo oblat, nezmožen izpolnjevati dolžnosti redovniškega stanu; kako bi mi hoteli še naložiti grozne obveznosti mašništva!» Strmeč nad toliko ponižnostjo prelat ni več silil in je priznal, da je premagan.

Sto globoko ponižnostjo je združeval brat Gabriel ne manj popolno pokorščino. Sicer pa temu ni moglo biti drugače, kajti te dve čednosti ste si v sestrinstvu in ste tako tesno združeni, da se ne morete nahajati druga brez druge. Z drugo besedo, ponižnost poraja pokorščino in pokorščina je vaja v ponižnosti.

V naših razbrzdanih časih, ko se neka napačno umevana prostost drzne tajiti, kršiti božje pravice, ko strupeni piš neodvisnosti in upora vrši nad družbami, da jih onečasti in uniči, ko je satanski »ne bom služil« postal geslo podle jate sužnjev gladovnih po prostosti, je tolažilno videti, da se v samostanih oblast ljubeznivo spoštuje in se lepa čednost pokorščine zvesto ohranja. Bistvo redovnega življenja namreč sloni na pokorščini, to je, na popolnem zatajenju samega sebe, na zapuščanju tega kar nam je najdražje: lastne volje. Po samostanskih obljubah poprime pokorščina vse bitje, je prešine skoz in skoz, ne pušča več prostora samovolji, trmi, še manj pa zmoti. Ta vzvišena čednost, včasih junaška, vedno zaslužna, povzdigne dušo redovnikovo do Boga, posvečuje vsako njegovo dejanje, ga osrečuje v njegovem svetem poklicu ter mu daje okušati vse slasti, ki jih ima v sebi.

Brat Gabriel sicer ni naredil obljube pokorščine; okoliščine ki jih poznamo, mu niso dopuščale storiti svetih redovnih zavez. Toda v srcu kakor v vsem vedenju je goreči redovnik, pozabivši popolnoma samega sebe, vsak dan bolj zoževal vezi,

ki so ga družile z Bogom. Kakor vsak profes, in morda še bolj, je ljubil svoje pravilo, ga je vestno izpolnjeval, se je znal uklanjati njegovim zahtevam ter se povsem ravnati po njem. Zasluga je bila torej v nekem zmislu še večja zanj, ki je ohranil vso svojo prostost in je tako ponavljal v vseh svojih dejanjih radovoljno žrtev. Bolj kakor vsak drug je on gojil to, kar bi imenovali češčenje pravila in predstojnika, in to je znal na srce polagati tudi svojim bratom, kedar je bilo treba. «Navadite se, je včasih dejal svojemu pomočniku pri bolnikih, dajati predpisom svetega pravila prednost pred vsem drugim.» Nekega dne je bil brat Gabriel pri čast. o. opatu obenem z nekim drugim redovnikom. Temu poslednjemu je bilo nekoliko težko opustiti svoje mnenje zastran neke stvari ter je jel naravnost ugovarjati. Vprašujoč s pogledom misel brata Gabriela, je dobil ta krotki, a krepki odgovor: «Oče moj, jaz sodim o svetosti redovnikovi po njegovi podložnosti in pokorščini do predstojnikov.» Ta nauk, dan z živim, prepričanim poudarkom in prihajajoč od takšnega učitelja, je obrodil svoje sadove.

Kakor je bil brat Gabriel mojster v ponižnosti in pokorščini, tako tudi v ljubezni in mrtvičenju. Te štiri sestrskeske čednosti so hčere samozatajenja; najlepši kinč so duši ki se vadi v njih, in po njih je redovna družina predpoda nebes na zemlji. Zato je tako lepo videti na zidu kakšnega samostana napis: Samostani, kjer vlada ljubezen, so raj na zemlji. Vrhutega ima ljubezen do bliž-

njega še to posebnost, da ž njo vse premoremo, vse dobro zvršimo ; ona je ponižna, pokorna, ne išče lastnega prida, in tako popolnoma obsega svoje tri sestrške čednosti.

Pri bratu Gabrielu, kakor smo že videli, je igrala ljubezen pretežno ulogo. Nikakor pa ni bila, kakor se to prepogosto zgodi pri tistih, ki menijo da imajo ljubezen, samo spekulativna, nerodovitna čednost; ne, pojavljala se je pri vsaki okoliščini, načelovala slehernemu dejanju, navdihovala mu je vedno to vzvišeno požrtvovalnost, ki ga je označevala, po njej je prenašal z vso potrpežljivostjo napake svojih sobratov in je opravičeval njihove namene. Splošna in nadnaravna, raztezala se je na vse brez izjeme; mila, velikodušna, včasih celo junaška, je odevala vse oblike, ne da bi bila kdaj zapustila ogrinjalo nežne ponižnosti, ki jo je delalo dvakrat bolj dragoceno in lepo. Koliko zgledov bi vedel navesti v potrdilo tega, kar pravim ! Zadostujejo naj nekateri izmed mnogih.

Kot bolničar je imel pobožni brat navado podajati se k počitku še le, ko je bil zagotovljen, da nihče ne bo več potreboval njegove postrežbe. Ako je vedel, da se čast. o. opat, oskrbnik ali kateri drugi odsoten vrne še le pozno v noč, čakal je nanj ter v kakšnem kotu bolnišnice molil sv. rožni venec, da mu je nato prijazno izkazoval postrežnost svoje čuječe ljubezni. «Nekega dne, pripoveduje obče znani brat Ciril, samostanski oskrbnik že izza trideset let, sem šel rano zjutraj peš na sejem na Planino. Dospel sem tje proti poludne : posrečilo

se mi je prodati vole, ki sem jih bil prignal in napotil sem se nazaj v samostan. Ednajst po noči je bilo, ko sem prestopil domači prag. Ves utrujen, sem mislil samo na to, da pridem kar najhitreje v spalnico ter se odpočijem. Vsaj to pot, tako sem dejal sam pri sebi, sem prekrižal načrte brata Gabriela. Bližal sem se že vratom spalnice, ko zaslišim za seboj pritajene korake. Bil je dobrosrčni brat, ki je prišel iz svoje zasede ter me povabil v obednico; postregel mi je s prav toplo večerjo, ki me je dobro pokrepčala.»

Med redovniki iz kora, ki so bili v najožji zvezi z našim ustanoviteljem in so mogli ocenjevati njegove čednosti, moram omeniti brata Antona Witz. Bil je korni oblat, kakor on, in je umrl dne 15. novembra leta 1897., star 34 let. Več let je bil samostanski tajnik in lekarnar, in kot tak je bil v pogostni stiki z ljubeznivim bolničarjem, ki ga je rešil nekega dne iz precejšnje sitnosti. Stvar je bila taka le. Brat Anton je moral večkrat iti z doma zaradi gospodarstvenih zadev. Imel pa je nesrečno navado, da je oddajal pri povratku svojo suknjo v oblačilnico, ne da bi bil izpraznil žepe. Takratni predstojnik v krojačnici je sklenil odvaditi tajnika te zanikrnosti. Priložnost se mu je kmalu ponudila. Prišedši z nekega potovanja, prinese brat Anton suknjo ter jo mehanično dene na mizo. Krojač preišče žepe ter najde znatno svoto denarja in nekaj vrednostnih papirjev. Brez pomišljanja vzame vse ter ponese opatu. Kmalu nato pride brat Anton, gre naravnost k suknji ter s strahom stika

po vseh žepih ; ničesar ne najde. Z znamenji vpraša krojača, je li to tista, ki jo je on rabil ; ta prikima ter hladnokrvno nadaljuje svoje delo. Brat Anton odide ne malo zbezan. V drugič se vrne, zopet išče in išče, a brez uspeha. «Proč je, pravi sam pri sebi, listnico sem moral izgubiti.» Ko odide iz oblačilnice, sreča brata Gabriela, ki zapazi njegovo zmedo ter ga povprašuje, kaj se mu je pripetilo. Ljubeznivi in sočutni obraz njegovega sobrata mu da pogum, da mu razodene nesrečno zgodbo ter pristavi, da si ne upa tega povedati predstojniku, da pa hoče takoj pisati svoji sestri, naj mu nadomesti izgubljeno svoto. Brat Gabriel se pri tej izpovedi smehlja ter ga pomirjuje kar najbolje more, češ, nezgoda ni velika in da hoče on sam urediti to stvar. Naš blagi brat se poda ravnim potom k čast. o. opatu ter mu pripoveduje pripetljaj. «Bodite mirni, reče opat, ta svota je v dobrih rokah ; želim pa, da pride brat Anton k meni.» Ta res pride, je pograjan po zasluženju, in po ljubeznivi pripomoči brata Gabriela se je odvadil prejšnje zanikrnosti.

Ljubezen čednostnega brata, sem rekel, se je raztezala na vse brez razločka ; zato ni mogel ostati neobčutljiv za tuje trpljenje. Ko je bil nekega dne s čast. o. opatom na izprehodu, nagovorila ga je neka uboga žena, katere zunanjščina je kazala poslednje sledove nekdanjega bogastva. Razodene svojo sedanjo revščino in bolehnost ter naposled poprosi nekoliko denarne podpore, da bi se dala zdraviti v bolnišnici. Opat izprva ni verjel preveč

njenemu pripovedovanju, češ, njeni papirji ne omenjajo nič o tem namišljenem uboštvu. Ganjen od sočutja je izprosil brat Gabriel od opata dovoljenje pomagati ji in takoj ji je vročil znatno miloščino.

Ena izmed plemenitih željâ, ki jih je gojila njegova velika duša, je bila, postaviti v Rajhenburgu bolnišnico, kjer bi redovnice brezplačno stregle ubogim nesrečnikom ter bi obiskovale bolnike na njihovem domu. Smrt je preprečila to delo, ki mu je bilo tako zelo pri srcu. Vedel je tudi, da je farna cerkev mnogo premajhna za ljudstvo in da bi gospod župnik jako rad sezidal prostornejšo. Brat Gabriel mu je takoj dal na razpolago veliko vsoto za prva dela, hoteč ponavljati svoja darila, ko bo zidava napredovala. Razne okoliščine so ovrle ta pobožni načrt; vendar, ljubi Bog je svojemu služabniku vračunal ta velikodušni namen in gotovo ga ni pustil brez plačila.

Do drugih nad vse dober in ljubezniv, je dragi brat na sebe popolnoma pozabljal, še več, trdo je ravnal s seboj. Ni mu bilo dovolj, da je tanko-vestno izpolnjeval sveto pravilo v vsej njegovi strogosti; v hrepenenju po svetosti je vrhutega neprestano krotil svojo natoro. Uverjen, da ne more daleč napredovati na potih popolnosti, kdor ne zvršuje notranjih in zunanjih dejanj mrtvičenja, ponižnosti, zatajevanja, ni pustil nobene priložnosti, kjer se je mogel v čem premagati, da bi postal tembolj podoben križanemu Jezusu. Pazljiv na najmanjše potrebe svojih bratov, vedno pripravljen

olajševati njihove bolezni, je bil popolnoma brezobziren za zahteve svoje nature in terjatve svojega telesa.

Kedar so predstojniki hoteli da bi sprejel kakšen priboljšek, zdelo se mu je vedno, da se preveč brigajo zanj, da je ta ali oni mnogo bolj potreben te olajšave. Kolikokrat smo ga videli iti na pristavo, kljub dežju ali snegu, ne da bi se bil vsaj pokrtil s kapuco. Pravil je, da nikoli nič ne trpi in da je njegovo zdravje vedno izvrstno. Ko ga je nekdo vprašal po njegovem fizičnem stanju, je smehljaje odgovoril: «O, hvala lepa, počutim se prav dobro; v vsem samostanu sem jaz pri najboljšem zdravju.» Dotična oseba pa je pripomnila, da je bil blagi brat tako bled in suh, da bi bilo lahko brati časnik skozi njegovo lice.

Kdor ga je videl v obednici, kako veselo je rabil vilice, bi bil menil, da prikuha ki jo je imel pred seboj, izvrstno prija njegovemu okusu in da vestno uporablja čas kosila. Iz poročila njegovih sosedov pa vemo, da se je brat Gabriel v tem silno mrtvičil. Treba jim je bilo namreč samo odpreti oči, in bila jim je jasna nedolžna zvijača katere se je posluževal, da bi zabaval svoj tek ter mu dajal okušati svojo jed. Vzel je nekoliko prikuhe na krožnik ter začel z vilicami spretno kolobariti po njej; ker se je pa ž njimi komaj dotikal jestvine, prihajale so k ustom skoro ravno tako lahke, kakor so odhajale. Ta igra je navadno trajala tako dolgo kakor kosilo, in ko je brat vstal izza mize, res ni mogel reči, da je izkazal kuhinji čast. O juhi ne govorim,

kajti te se ni nikdar dotaknil, češ, po njej mu je slabo; toda pravi vzrok je bil, ker je hotel celi svoj delež prepuščati ubožcem, ki se oglašajo vsak dan pri samostanskih vratih.

Nekega dne je zadela dobro znano mrtvičenje pobožnega brata huda izkušnja. Povedal sem že, da so hoteli mil. knezoškof dr. Mihael Napotnik ob neki priliki obedovati z menihi v refektoriju. Po kosilu so šli vzvišeni prelat po dvorani okrog ter so obstali, gotovo nalašč, pred namizjem brata Gabriela, ki je stal ves osramočen nekaj korakov od njih. Ko odkrijejo posodi, vidijo, da ste skoro nedotaknjeni ter o tem ljubeznivo opomnijo blagega brata, čegar mrtvičenje se je to pot pokazalo tako očividno.

Svoj okus z ozirom na hrano je brat Gabriel sčasom tako omrtvil, da je bilo težko vedeti kaj mu ugaja in kaj ne. «Čebulj se mi je vedno studil, je dejal nekega dne bratu kuharju, toda prosim vas, nikar se ne ozirajte name.»

Sosedje brata Gabriela v spalnici še pomnijo, kako neusmiljeno se je posluževal discipline¹ ob petkih. Kdor ga je slišal bičati se tako strogo, je bil uverjen, da se ima za največjega grešnika na svetu, vrednega najhujše kazni.²

¹ Spleten bič.

² Disciplino brata Gabriela je dal pokojni opat nekemu trgovcu iz Lijona, ki je bil iskren prijatelj pobožnega redovnika. Sprejel je ta dragoceni spominek z neizrečeno hvaležnostjo. Ko je l. 1901 obiskal Rajhenburg, dal se je globokoverni mož povesti v spalnico in pobožno poljubivši steno celice kjer je bival ponižni brat, izrekel je besede, ki so se slišale že mnogokrat: *Brat Gabriel je bil svetnik!*

To mrtvičenje pa se je raztezalo, kakor smo lahko že opazili, na vso njegovo osebo in vsa njegova dejanja. Dobro je znal devati v sužnost svoje telo z vsemi čuti, svojo dušo in njene plemenite moči, da so mu služili kot voljna orodja v posvečenje in zveličanje. In svetost brata Gabriela je obsegala vse čednosti. Ko bi je hotel naštetih vse, trebalo bi za vsako celega poglavja; vendar bode — upam — zadostovalo to kar sem povedal, da nam da pojem o njegovi popolnosti.

Morda bi kdo oporekal, da so to samo neznatne malenkosti, ki nimajo posebnega pomena v življenju svete duše. Gotovo, tudi jaz sem tega mnenja. Toda bila bi velika zmota misel, da je navadno življenje svetnikov spleteno iz znamenitih činov, iz sijajnih dejanj. Redki so svetniki, ki jim je naloga, storiti na tem svetu velike reči. In — v našo tolažbo — ako bi zahteval Bog od nas izvenrednih dejanj da pridemo v nebesa, kako majhno bi bilo število izvoljencev! Junaštvo, ki ga terja Bog od nas, je zvestoba v malih rečeh; zveličanje naše duše in njena popolnost ste odvisni od ravno teh malih reči, ki je bilo ž njimi prepleteno življenje našega brata Gabriela.

Ednajsto poglavje.

Poslednji dnevi brata Gabriela.

Grad Bachasse. Smrt gospe Giraud. Brat Gabriel pri svojem bratu Pavlu; smrt in pohvala poslednjega. Nepričakovani povrat brata Gabriela v Rajhenburg. Njegova lepa smrt na večer lepega dne. Pogreb v Lijonu.

S svojim pripovedovanjem sem prišel do začetka l. 1906, ko so živeli od obitelji Giraud samo še trije člani: gospa Giraud in njena sinova g. Pavel in brat Gabriel. Čednostno, že blizu devetdesetletno damo so trle hude bolezni še bolj kakor leta. Samovala je na svojem posestvu «La Bachasse» pri Lijonu v dobrih delih in pobožnih vajah.

Gospod Pavel je vodil veliko, nam že znano obrt s svilo ter je imel za svojo plemenito mater vso skrb, ki jo je zahteval njen stan. Brat Gabriel pa, četudi telesno ločen od svoje matere in brata, je bil po srcu in čuvstvih tesno združen ž njima. Vsi skupaj so bili lepa podoba trojne vezi, ki jo je težko streti, o kateri govori Pridigar.

Toda, tužen prizor, v manj ko treh letih bodo vsi trije poklicani s tega sveta ter se znašli onkraj obali večnosti.

Želiš li, cenjeni čitatelj, da te popeljem obiskat za trenutek to zanimivo družino v njenem krasnem domovju?

Zapustivši v ta namen velikomestni šum, greva nekaj časa po dolgi, lepi, z drevjem obrobljeni cesti ter dospeva v krilo veselega, prisojnega polja, polnega zelenja in cvetlic. Ob desni zapaziva kmalu velik prozoren portal z nadpisom v zlatih črkah: La Bachasse; to je cilj najinega izprehoda.

Z vratarjevim dovoljenjem vstopiva. Pot naju vodi po dobro oskrbovanih drevoredih, ki se razgrinjajo brez konca, nalik mehkim preprogam, preko tisočerih prtov zelenja in med krasno cvečečimi grmiči. Dalje srečava temne skupine orjaških dreves, tu in tam se blišče od solnčnih žarkov majhni, bistri ribniki, ki v njih veličastni labodje neprestano čedijo svojo neomadežano obleko. Ko sva nad tem zadovoljila svojo radoznalost, izgineva v blagovonjavih logih, kjer naju pozdravljajo nešteti roji krilatih pevcev.

Ptičjemu žvrgolenju se kmalu nato pridruži ljubko šumljanje srebrnočistega vrelca, ki kipi iz gorske rebri ter se izgublja v slikovitih kotanjah prelepe podzemske jame. Privabljena na to stran, bližava se počasnih korakov najvišjemu mestu v parku in zdajci stojiva pred ponosnim gradom «La Bachasse». Zavzeta postaneva in občudujeva.

Še bolj kakor krasna stavba, mojstrsko delo v celokupnosti in v posameznih delih, pa naju zanima in nama vzbuja občudovanje družba njenega plemenitega žiteljstva. Ta častitljiva gospa,

vladarica tega malega kraljestva, se nama zdi podobna svetopisemske močne žene. Občudovanja vredna je njena vsa moška vera, njena spretnost v vodstvu gospodinjstva, zlasti pa njena dela usmiljenja do bližnjika. Bliža se ji konec dolgega življenja, ki je bilo obsejano z vsakojakimi bridkostmi, pa tudi plodovito na zaslugah in vzvišenih krepostih. Obče sluje kot mati ubožcev, vdov in sirot, kot zaslomba in opora vsemu, kar je trpečega. In ta blagi gospod, ki ga vidiš poleg te plemenite matere in ki ohranja, četudi že sivolas, čuvstva nežne, otroške vdanosti, tudi on poosebljuje požrtvovalnost, ki zabi na se, ljubezen, ki se ne štedi, življenje ki poteka v olajševanju človeškega trpljenja. Konečno, od časa do časa se prikaže v tem blaženem krogu mili, ljubeznivi obraz našega pobožnega redovnika, čegar srčna ljubezen do svojcev nam je že znana.

V takšnem stanu je bila pred petnajstimi leti obitelj Giraud, ki ji je že pretila smrt z grozovitimi udarci.

Povedel sem cenjene bralce v grad La Bachasse ter jim po večjem razkazal njegovo zunanjo in notranjo lepoto v prvi vrsti zato, da bodo bolje spoznali koliko žrtev je doprinesel brat Gabriel, ko je zapustil vse zavoljo Boga, in koliko pravico ima do naše hvaležnosti in do našega občudovanja.

In sedaj, na večer svojega življenja, ko preplavlja njegovo dušo celo morje grenkosti, kako čudovitega se nam kaže naš častitljivi ustanovitelj v svojem pogumu in vdanosti!

Brat Gabriel po smrti, s čast. o. Janezom Krstnikom
ob strani.

Oglasila se je izkušnja dne 28. oktobra 1896. Popoldne je dobil čast. o. opat iz Lijona brzojavno vest, da je gospa Giraud hudo zbolela, tako da je njeno življenje v nevarnosti. Četudi je bil brat Gabriel zmožen sprejeti to bridko novico, vendar mu jo je razodel opat z nekoliko previdnostjo, da ne bi škodila njegovemu zdravju. Ob enem mu je svetoval, naj se nemudoma poda k svoji materi, češ, v veliko tolažbo ji bode imeti v teh bridkih trenutkih oba sinova pri sebi. Brat Gabriel se je torej pripravil, da odpotuje s ponočnim vlakom.

Proti šesti uri zvečer pa pride drug brzojav ter prinese nesrečno novico, da je gospa Giraud umrla. To skrivnost je ohranil opat zase. Brata Gabriela je spremil do Zidanega mosta in še le tukaj ga je obvestil o poslednjem brzojavu.

Ob misli, da ne bo več videl na tem svetu nje, ki je zavzemala v njegovi ljubezni tako visoko mesto, navalila se je na dušo blagega brata črna žalost in srce mu je trgala skeleča boleost, katero more prav opisati in razumeti samo tisti, ki nima več matere na tem svetu. Ali kmalu prisijejo v to zmedeno notranjost žarki svete vere, in čuvstva nedopovedljivega miru in tolažbe sledijo bridkostim prvega trenutka. Dočim hiti vlak proti francoski zemlji, so pogledi osirotelega redovnika zaprti za okolico, ki ga srečava in beži v nasprotni smeri, so obrnjeni na obzor ki ni od tega sveta, in zdi se, da gledajo dušo svoje blažene matere v posesti plačila, ki ga je zaslužila tako po pravici!

V rajhenburškem samostanu, ki je tudi izgubil mater, so kipele goreče molitve iz vseh src. Koj naslednji dan so molili patri po kanoničnem oficiju večernice za mrtve; drugo jutro je opravil čast. o. opát slovesno mrtvaško mašo z obhajilom vse samostanske družine, za častito pokojnico. To še ni bilo vse. Kakor da bi bila član naše družine, so darovali mašniki za njo vsak tri svete maše, drugi pa so zmolili psalter, oziroma 150 očenašev.¹

Zdravje brata Gabriela, zelo omajano po smrti matere, je zahtevalo prav posebne postrežbe. Te pa ni mogel najti nikjer bolje kakor pri svojem bratu Pavlu, na katerega je odslej obračal vso svojo ljubezen. Poslednji, ki ga je tudi trla huda bolezen, je čutil potrebo imeti pri sebi pobožnega redovnika; tako sta si brata vzajemno pomagala prenašati težko pezo življenja, ki za nju ni imelo nič mikavnega več.

Še le 20. februarja 1897 je prišel brat Gabriel nazaj v Rajhenburg ter zopet vzel v roke vodstvo obrtij. Poleg tega je hotel še dostojnejše venčati delo, ki mu ga je poveril Gospod. V tej dobi je resno mislil na to, da bi izvršil željo, ki jo je gojil že nekaj časa sem: namreč, postaviti samostanu pravilno cerkev, ki bi bila tudi bolj v razmerju s številom menihov. Previdnost božja je

¹ Nad nekrologijem Marije Rešiteljice se berejo imena vseh umrlih udov družin Giraud in Granjon, z dnevom njihove smrti, da se spominjajo redovniki v molitvah obenem s svojimi redovnimi sobraty tudi svojih velikih dobrotnikov. Vrhutega se opravi vsako nedeljo ustanovljena maša s skupnim sv. obhajilom za žive in mrtve člane teh dveh družin.

stvar ukrenila drugače, in rajhenburški samostan se mora še dandanes zadovoljevati s provizorično kapelo izza prvih dni.

Leto 1897 je poteklo brez posebnega dogodka. Ni pa bilo tako naslednje leto, ki je zopet odprlo v duši brata Gabriela globoko, jedva zaceljeno rano. Proti koncu avgusta so ga v naglici poklicali k bratu, ki je zbolel na smrt. Njegova pričujočnost — tako se je zdelo — je odvrnila nevarnost. Vendar pa je ostal pri bolniku ter mu skrbno stregel. Skupaj sta se podala v mesto Mentono na obali sredozemskega morja, kjer sta prebila ostalo poletje in prve dni jeseni; nato, zanašajoč se na izboljšanje zdravja, ki je pa bilo bolj dozdevno kakor resnično, vrnila sta se domov. Brat Gabriel se je napotil celo v Rajhenburg, kjer je imel nujnih opravil. Ali kmalu je bil poklican nazaj k bratu in ni ga več zapustil do njegove smrti, dne 22. novembra 1898.

Menim da ne bo neumestno, ako posvetim tukaj par vrstic blagemu pokojniku v spomin. Ta lepi obraz ima več ko eno slično potezo z Gabrielovim.

Pavel Giraud se je porodil 28. januarja 1828. Dovršivši z izvrstnim uspehom študije pri minimih v Lijonu, vstopil je v obrtno hišo svojega očeta. Poročil se je z gospodično Charrin, ali v tej zvezi ni našel sreče, ki mu jo je obetal njegov značaj, njegova izredna vednost in njegove angelske čednosti. Po nekaj letih zakonskega življenja je bil primoran ločiti se, in odslej je posvečeval svoj čas skrbi za obrt, kateri je bil duša, ter dobrim delom.

Komander reda svetega Gregorija Velikega, predsednik katoliških delodajalcev v Lijonu, vedni upravitelj in podpornik društva za vzdrževanje zavoda minimov, zavzemal je eno prvih mest v lijonskem tovarništvu. Bil je obrtnik najprve vrste, izredno bistroviden v kupčijskih zadevah; kajti brez velike spretnosti in izjemne sposobnosti ne bi bil mogel voditi prodajalnice, ki jo je zalagalo pet velikih tovarn.

Ali ne ravno s tem je zaslužil, kakor so dejali časopisi ob njegovi smrti, da se ovekoveči njegov spomin. Gospod Pavel Giraud je bil pred vsem vnet za dejanja ljubezni, ki daje vsem in nič ne misli na sebe. Vedno je bil prijazen in dobrohoten; izredne lastnosti svojega duha je vedel skrivati pod toliko ponižnostjo, da jih še slutil ni, kdor ž njim ni redno občeval. Lahko rečemo, če se mu je pripetilo, da si je s svojo dobrodelnostjo napravil nehvaležnikov, nikdar si ni mogel narediti sovražnika ali zavistneža.

Zares, pravi neki časnik, njegova dobrodelnost je bila čudežna, reči smemo, edina. In vendar, prav gotovo niso najbolj čudovita tista njegova dobra dela, ki so nam najbolj znana. Njegova ljubezen se ni rada kazala; bila je molčeča, previdna, skrita. Ravno kedar je prišla na pomoč kakšnemu neznanemu, dolgo iskanemu trpinu, se je razodela v vsej svoji velikosti. Na njegovo denarnico so prihajale trkat vse, da, vse lijonske dobrodelne ustanove, kakršen koli je bil njihov namen. A ti običajni darovi, deljeni nekako administrativno,

niso bili večina njegovih vsakoletnih milodarov. Kaj rad je hodil sam ubožcem na pomoč. Koliko revnih podstrešnih sobic je videlo njegovo veliko, sklonjeno postavo, njegovo ascetično glavo, vedno pokrito s črno kapico. Reči moremo celo, da so ga bolj poznali mali, bedni, kakor pa osebe njegove vrste, katere je obiskoval samo, v kolikor je bilo potrebno.

V bridkih izkušnjah ki so mu grenile življenje in v vseh vsakojakih težavah je nahajal gospod Pavel Giraud tolažbo in olajšavo v molitvi in dejanjih, ki jih navdihuje sveta vera. Bil je dobrotnik vseh lijonskih dobrodelnih ustanov in goreč pospeševalec mnogih izmed njih. Kakor sem že povedal, je bil tudi predsednik družbe katoliških delodajalcev v Lijonu. V njihovih zborih je prvič vzkalila resna misel na katoliški narodni dnevnik, in kmalu nato je izdal lijonski *Nouvelliste* — novičar, svojo prvo številko. G. Pavel Giraud, ki je bil med njegovimi ustanovitelji, je bil koj iz početka pri upravnem svetu tega lista.

Ta blagi mož je mirno zaspal v Gospodu star 71 let, pri popolni zavesti, s čuvstvi vere, pobožnosti in gorečnosti, ki ga niso nikdar zapustila, darovavši Bogu življenje, ki bi bilo lahko tako srečno in tako lepo!

Po smrti g. Paula Giraud so legle na brata Gabriela neizmerne dolžnosti. Najprej je ukrenil vse potrebno, da zagotovi dober razvoj svoji svilarski obrti, za katero se je vedno jako zanimal. Želeč nadalje obdržati v dotedanjem položaju mnogo-

brojno osobje, ki mu je bilo popolnoma vdano in katero bi bilo premaglo prekinjenje večinoma porinilo v veliko stisko, izvolil je dva uslužbenca, da sta upravljala njegovo hišo. Istotako je storil dobrosrčnih odredob za vse svoje osobje; njegova tako nagla smrt, žal, ni dopustila, da bi se vse izvršile, kakor bi bil on želel. Vendar pa je morala po njegovi poslednji volji gospa Leon Giraud, kateri je sporočil vso dedščino, stopiti na njegovo mesto ter nadaljevati obrt še deset let po njegovi smrti.

Dva mesca sta zadostovala častitemu bratu, da je uredil vse svoje družinske zadeve. Proti koncu prosinca 1899 ga nahajamo v dumbskem samostanu, kjer se udeležuje z običajno gorečnostjo vsakoletnih duhovnih vaj. Strt po skrbah svojega novega položaja ne manj kakor po krutih izkušnjah zadnje dobe, čuti nujno potrebo, da osveži svojo dušo v živih vodah resnične in trdne pobožnosti. Sicer pa mu pravi neki tajni čut, da so te duhovne vaje zadnje v njegovem življenju. Skrivnostni glas, brez dvojbe glas njegovega brata ali pobožne matere, ga vabi, naj se pridruži članom svoje obitelji v blaženi večnosti. In ko premišljuje v teh duhovnih vajah o dogodkih, ki so se ravno kar zvršili, odtrga se njegova duša docela od vsega kar je minljivo in smrt se mu predloči kot dragocena milost, kot srečna rešitev. To je izrazil brat Gabriel meseca decembra 1898 v pismu do č. o. Benedikta Margerand. «Videl sem umreti vse svojce drugega za drugim, in glejte, sedaj sem sam. Lju-

bi Bog naj me sedaj vzame, kedar hoče; čim prej, tem bolje.»

Vendar, poslednja ura mu ne bode odbila med svetom, tudi ne v Dumbah, marveč umreti hoče v svojem malem gnezdecu v Rajhenburgu. Koli-kokrat v svojem življenju je izrazil to željo! Tu-kaj je njegovo srce, na ta kraj se steka odslej vsa njegova ljubezen; kako že želi biti kmalu zopet med svojimi sobraty!

Gorečim molitvam, ki jih opravljajo rajhenburški menihi za dušo g. Pavla Giraud in izrazom srčnega sočutja ki prihajajo bratu Gabrielu, sledijo kmalu nežna, ljubka voščila za novo leto. Zelo občutljiv za vse te znake svete naklonjenosti, izmakne blagi brat svojim mnogim opraviлом nekaj trenutkov, da izrazi svojim bratom svojo hvaležnost. Čitajmo n. pr. ta ljubeznivi odgovor na skupno pismo mladih gojencev:

Dragi moji bratci!

Pismo, ki ste mi ga tako lepo pisali, mi je napravilo veliko veselje. Vaše želje in molitve za mene bo gotovo uslišal dobri Jezus, ki je postal majhen otrok, torej ne more ničesar odreči Vašim letom.

Tudi jaz si bom prizadeval zadobiti od ljubega Boga milost za Vas, da bi ostali tudi v bodoče, kakor ste bili do sedaj, vedno prav pridni ter da bi bili v veselje čast. o. opatu in v tolažbo oo. Placidu in Alojziju.

Molite vedno za mene, ki ostanem Vam vdani brat v našem Gospodu in blaženi devici Mariji

Frater Marija Gabriel.

Po končanih duhovnih vajah se je brat Gabriel poslovil od dumbskih patrov in bratov, pokazal se je za kratko med svojci v Lijonu, nato pa se

je napotil v Rajhenburg, kamor je nepričakovano prišel dne 13. februarja 1899.

Da nam je pač bilo dano brati v njegovi duši, ko je prihajal zadnjikrat na ta toli ljubljeni grič! Kako prijetno bi nam bilo spoznati ob tej uri poslednje želje in velikodušna čuvstva, ki so oživiljala to plemenito srce!

Ko premišljujemo, kako nežno, res materinsko skrb ima božja Previdnost do našega pobožnega ustanovitelja zadnje dni njegovega zemeljskega potovanja, ko vidimo, kolik mir spremlja vsa njegova dejanja in kako pride vsako izmed njih ob pravem času in na pravem mestu, z eno besedo, ko opazujemo kako so se vrstile okoliščine pred njegovo smrtjo, bi skoraj mislili, da mu je dal Bog že tedaj oblast nad dogodki, ki se zdi, da jih ravna po svoji volji, da — celo nad smrtjo, kateri gre naproti z mirnim, žarnim čelom.

Sprejet je bil od svojih bratov, kakor pač lahko mislimo, z živo radostjo; enako veliko je bilo tudi njegovo lastno veselje, da se zopet nahaja v svojem ljubem samostanu. Vsi so občudovali njegov globoki mir in dozdevno zdravje, ki se mu je videlo na obrazu. Na občno iznenadenje, ki ga je povzročila njegova nepričakovana vrnitev, je odgovoril samo: «Lepo vreme in moja opravila so mi dopustila priti prej.» Bog ima svoje tajnosti, in svete duše imajo tudi svoje.

Da bi mu pripomogel k popolnemu ozdravljenju, odkazal mu je čast. o. opat posebno sobo, kjer bi si zložneje odpočil. Vrhutega, ker ga je oblatski

plašč preveč enačil z otroki v gojilišču, dobil je, na občno zadovoljstvo, ukaz obdržati profesovsko obleko, ki jo je imel na potovanju. Ponižni brat, ki mu je bila ta zapoved nekoliko neljuba, pa je zahteval kot pravico, da ohrani svoje navadno mesto, to je, zadnje. Zopet se je tudi poprijel vodstva tovarn, kar mu je šlo prav dobro izpod rok.

Ali navidezno zdravje blagega brata ni trajalo dolgo. Nekega dne med večernicami je začutil silno slaboto; hipoma je obledel in je jel trepetati. Obšla ga je tolika nemoč, da se je komaj držal na nogah. Vendar pa si je prizadeval da ne bi dal ničesar opaziti ter je ostal na svojem mestu do konca oficija. Obveščen o tem dogodku, ga je čast. o. opat oprostil navzočnosti v koru.

Medtem je prišel, dne 25. februarja, dumbski opat čast. o. Alojzij, da opravi regularno vizitacijo. Brat Gabriel je bil ves srečen, da zopet vidi našega č. o. imedijata. Rekel bi, da je čakal samo še na njegovo pričujočnost med nami, da zapusti ta svet in vzleti v nebesa. Vendar pa sta še mogla na večer skupaj prebiti veselih trenutkov. Ker je dajala vizitacija opatu Alojziju ves dan mnogo dela, privolil je, zaradi slabega zdravja, večerjati v družbi čast. o. Janeza Krstnika in brata Gabriela. Previdnost božja je gotovo hotela pripraviti ta tri tako nežno se ljubeča srca na bridko ločitev, ki se je bližala.

Dne 28. februarja so začeli pobožnost meseca sv. Jožefa s posebno slovesnostjo, kateri je načeloval čast. o. Alojzij. Proti dvem popoldne se je

torej zbrala vsa samostanska družina v kapitelju bratov konverzov, kjer je stala na krasno ozaljšani mizi, med nebrom lučic, podoba svetega očaka iz Nazareta. Molitvi sv. rožnega venca so sledile pete litanije sv. Jožefa, katerih pobožni klici so se dvigali iz vseh prs z nenavadno gorečnostjo. Molitev papeža Leona XIII. k slavnemu patronu vesoljne Cerkve je sklenila pobožno vajo, ki jo je potem nadaljeval vsak za se ves sv. Jožefu posvečeni mesec.

Ko smo šli iz dvorane, opazilo jih je več izmed nas globoko izpremembro na potezah brata Gabriela. Smrtna bledina mu je na licu. Njegove motne, blodeče oči skoro ne vidijo več, kaj se godi krog njega. Opat Janez Krstnik gre za njim v njegovo sobo, kjer ga najde zgrudenega na stol. «Sedaj je konec, reče bolnik; da, konec je.» Čast. očetu izrazi željo storiti svete redovne obljube. Meneč da je to samo začasna slabost, kakor nekaj dni poprej, svetoval mu je opat, naj si nekoliko odpočije ter ga je miril, kakor je mogel, zastran njegovega stanja.

Ne dolgo potem se je počutil res bolje in šel je celo, v družbi obeh opatov, na majhen izprehod k Lurški Mariji, par korakov od samostana. Pri povratu se ni čutil slabšega; šel je v tajnikovo pisarno, kjer je uredil razne rodbinske zadeve in pripravil važno pošto za naslednji dan.

Kmalu po šesti uri sešli so se zopet k večerji vsi trije, kakor prejšnji večer. Nič ni kazalo pri bratu Gabrielu, da se bo končal ta obed tako ne-

srečno. Z zanimanjem se je vmešaval v pogovor in bil je celo veselejši kakor po navadi. Hipoma pa, ko je opat Alojzij ravno končaval neke besede, je blagi brat, smehljaje se, rahlo, zamolklo vzdiknil ter si je položil glavo v roke, naslonjene ob kraj mize. Opata se mu takoj približata in spoznata, da brat umira. Nemudoma mu podeli čast. o. vizi-tator sveto odvezo, dočim hiti pater, ki je stregel pri mizi, po sveta olja. Bilo je prepozno; duša brata Gabriela je že odšla na oni svet. Da bi se o tem bolje prepričal, reče mu čast. o. Alojzij s precej krepkim glasom, drže ga za roko: «Brat Gabriel, če me slišite, stisnite mi roko;» ali tem besedam ni bilo odziva.

Imeli smo samo še telesne ostanke našega častitega ustanovitelja. Odzvavši se Gospodu ki ga je vabil na plačilo, pod brambo in varstvom Marije in sv. Jožefa, ki ju je malo poprej klical na pomoč, v rokah svojega predstojnika kakor otrok na prsih svojega očeta, umiral je, kakor je zvrševal vsa druga opravila in kakor je živel: ponižno, mirno, brez šuma. Bilo je 28. februarja 1899, neki torek, okoli 6. ure 45 minut zvečer; brat Gabriel je imel 62 let in 8 mesecev.

Prav v trenutku, ko se je duša blagega brata, rešena telesnih spon, dvigala proti nebesom ter stopala pred sodnji stol večnega Sodnika, dovrševali so menihi v koru sklepne molitve. Že so odmevali prvi glasovi vzvišene cistercijanske «Češčena Kraljica» proti nebu, sedemdeset do osemdeset glasov, združenih v isti molitvi, je prosilo

Marijo, naj obrne pogled usmiljenega sočutja dol na svoje otroke v tej solzni dolini. Ob pojemanju dneva, podoba smrti, prosili so milo vsi ti glasovi njeno dobrotljivost in usmiljenost, naj bi jim dodelila videti po tem revnem življenju Jezusa, blagoslovljeni sad svojega telesa. Ravno ob tej uri, na večer tega lepega dne, prihajala je ta mila Mati svojemu zvestemu služabniku naproti, da mu bo vodnica, zaščitnica in priprošnjica pred svojim božjim Sinom.

Po angeljskem češčenju je zopet vse utihnilo k izpraševanju vesti. Pri znamenju, da je končano, stopi čast. o. vizitator iz kora bratov konverzov pred kor menihov ter reče zbrani družini z močnim, a občutno ganjenim glasom sledeče besede, ki jim daja svetost mesta in svečanost trenutka še večjo izrazitost: «Bratje moji, velika nesreča nas je zadela; ostanimo mirni in spominjajmo se, da naj se prigodi karkoli, vedno moramo biti podvrženi sveti božji volji. Blagovolite priti v kapitelj, govoril vam bom obširnejše.» Tukaj nam je čast. oče povedal nesrečno, bridko novico, priporočujoč nam, naj veliko molimo za dušo našega častitega ustanovitelja. Nato smo odmolili šest očenašev, češčenamarij in čast bodi v ta namen. To se vrši za vse naše umrle, da se udeležijo nešteti odpustkov škapulirja brezmadežnega Spočetja, ki ga nadomešča naš škapulir. Dva ali trije redovniki so potem pokojnikovo truplo umili in dva brata sta molila pri njem vso noč.

Ob polutreh, po Marijinih zornicah in hvalnicah, zbrali so se vsi pred kapiteljem. Vršil se je obred vzdignjenja trupla. Voditi ga je hotel dumbski opat, da bi prihranil čast. o. Janezu Krstniku trud in žalost. Odtod se je podala procesija v kapelo, kjer je bilo truplo izpostavljeno sredi meniškega kora do pogreba. Ob šestih je pel čast. o. Alojzij slovesno mrtvaško sv. mašo, pri kateri so vsi sprejeli sv. obhajilo. Po predpisu sv. pravila sta bila pri mrliču vedno po dva patra ali brata v molitvi, ki sta se menjavala po dnevu vsake pol ure, po noči pa vsaki dve uri — toda veliko manj, da bi molila za častitega pokojnika, kakor da se priporočata njegovi priprošnji. Vsak, kateri je gledal to plemenito obličje, ki mu je smrt zadala pečat večnosti in ki ga je obsevala svetost z nebeškim žarom, je čutil v sebi nagon, da mu priporoči svoje najdražje zadeve. Več se jih je dotaknilo z rožnimi venci ali drugimi pobožnimi predmeti njegovih rok, ki jih je držal križem nad svetim razpelom. Drugi so mu celo skrivaj odrezali nekoliko las ter jih hranijo še dandanes kot dragocene relikvije.

Vest o smrti pobožnega redovnika se je hitro razširila; brzojavi so jo ponesli tudi v njegovo družino in v Dumbce, kjer so opravili zanj iste dolžnosti, kakor za umrle svojega samostana. Ker ga je v rajhenburški okolici vse poznalo in ljubilo, kazalo je, da bo imel veličasten pogreb. Našemu prevzv. vladiki je bilo jako hudo, ker niso mogli priti sami, da bi ga vodili; da bi pa pokazali, kako živo se udeležujejo naše žalosti, hoteli so, da jih namestuje eden njihovih kanonikov.

Medtem pa so brzojavili sorodniki častitega brata, naj bi prišlo njegovo truplo počivat v obiteljsko rakev v Lijonu. Kako težko nam je bilo, da bi se morali ločiti od njega, ki je bil ustanovitelj in duša našega samostana! Ali iz hvaležnosti smo bili dolžni ugoditi tej pobožni in pravični želji. Tedaj pa smo sklenili, da ohranimo vsaj srce pobožnega brata v samostanu, ki je bil pravzaprav njegovo delo. Truplo sta odprla, in to ne brez velikega truda, c. kr. okrožni in obenem samostanki zdravnik g. dr. Schmirmaul in okrajni zdravnik g. dr. Vičič. Dr. Schmirmaul je šegavo dejal: «Gotovo mi brat Gabriel vse svoje življenje ni napravil toliko dela kakor sedaj po smrti.» Ko se je prikazalo srce, je gospod doktor nehote vzkliknil: «O! kako veliko srce je imel brat Gabriel!» Bilo je res ne- navadne velikosti, po izjavi g. doktorja petkrat večje kakor bi moralo biti, tako da je zlatar, ki je napravil žaro v kateri se je imelo shraniti, izprva menil da je pomota v meri, ki se mu je poslala.

Dolge in zamotane so bile formalnosti, ki jih je bilo treba izpolniti pri vladi za prevoz trupla na Francosko. Konečno, 10. marca proti četrti uri popoldne, popeljala se je krsta na kolodvor z vozom, ki sta ga vlekla najlepša samostanska konja. Vsa samostanska družina je spremljala v procesiji mrtve ostanke častitega ustanovitelja. Navzočega je bilo mnogo ljudstva, ki se je v globoki zbranosti udeleževalo žalosti menihov. Da, ta žalostni praznik je bil zares dan slavlja za tega ponižnega meniha.

Gospod župan, iskren prijatelj brata Gabriela, je bil takrat hudo bolan, zato ni mogel priti k izprevodu. Spredaj je šla požarna bramba; za njo križ z ministranti in menihi v korni obleki; opata, s črno štolo nad haljo, sta bila spremljana od štirih duhovnikov iz obližja. Za njimi se je pomikal mrtvaški voz, ki so mu sledili bratje konverzi in vsi šolski otroci, ki jih je vodil g. nadučitelj Matko, in naposled množica ljudstva, ki je postajala med potom vedno večja. Ob vznožju hriba, pred kapelo sv. Janeza Nepomučana, je izprevod obstal; krsto so položili na nosila. Molitvi svetega rožnega venca je sedaj sledilo petje mrtvaških responzorijev, dočim je bil mrlič trikrat slovesno blagoslovljen. Nato je gospod župnik rajhenburški pričujoče nagovoril ter jim naznanil željo obitelji Giraud zastran telesnih ostankov. «Toda — je pristavil — brat Gabriel je bil zlasti svet redovnik po srcu; zato nas mora tolažiti misel, da se ohrani ta njegov plemeniti del med nami, v tem samostanu, ki ga je ustanovil in katerega je tolikanj ljubil.»

Štirje najmočnejši izmed bratov so potem krsto vzdignili in izprevod se je pomikal naprej med petjem psalmov. Na kolodvoru so truplo takoj položili v vagon, ki ga je imel popeljati na Francosko. Opata, kakor tudi vsi navzoči duhovniki so v imenu vseh zadnjikrat poškopili z blagoslovljeno vodo ostanke redovnika, ki se mu je vsak priporočal kot mogočnemu priprošnjiku pri Bogu. Menihi so se vrnili v samostan, med molitvijo

spokornih psalmov. Sedaj so čutili, kakor še nikdar poprej, kolika praznina je nastala med njimi, in pri marsikaterem se je sedaj izdalo ganotje po dolgo zadrževanih, tihih solzah.

Zemske ostanke brata Gabriela je spremljal ter jih izročil njegovi rodbini čast. o. Janez Krstnik. Zapustil nas je v noči 10. marca in je prišel v Lijon 14. zvečer.

Drugo jutro je bilo truplo prepeljano iz kolodvora v cerkev sv. Fotina. Tam je ostalo izpostavljeno do pogreba. Ta dan se je vrstila ganjena in zbrana množica pred ostanki častitega pokojnika, čegar izpodbudna zgodovina je šla od ust do ust ter je vzbujala splošno zanimanje. Ob globoki tihoti, ki je vladala med ljudstvom, je bilo razvidno, da ta nema krsta glasno govori, kako je treba verovati in kako ravnati, da se zaslužijo nebesa.

Po vzdignjenju trupla, hoteč pokojnika počastiti, so nesli krsto v procesiji okoli velikega trga, ki se prostira krog starodavne cerkve. Pogreb se je vršil v četrtek, 16. marca. To je bilo zopetno slavlje za ponižnega meniha, ki ga je očitvidno hotel Bog poveličevati. Ob 10. uri je pel opat Janez Krstnik, v navzočnosti neštevilnega ljudstva, sveto mašo. Medtem sta maševala v stranskih kapelah čč. oo. Benedikt Margerand in Ljudovik André, spovednik v tamošnjem samostanu trapistinj in poznejši opat samostana Staueli v Algeriji. Vsi trije so dali nato drug za drugim trojni blagoslov, po cistercijanskem obredniku, potem pa se je razvrstil izprevod ter

se je podal na pokopališče Loyasse, kjer se je imel izvršiti pogreb.

Poleg imenovanih čč. očetov sta tudi dva patra iz dumskega samostana zastopala cistercijanski red. Mrtvaški izprevod so vodili člani rodbine. Nebrojna množica je sledila v lepem redu. Njej na čelu je bilo kaj lepo videti stare bojne tovariše brata Gabriela v prvi rodanski topniški legiji; vsi so se takoj odzvali uradnemu povabilu, ki jim ga je poslal njihov nekdanji stotnik. Njihova navzočnost je dajala tej mrtvaški svečanosti nekoliko patriotičen značaj, in venec s široko trobojnico, ki so ga položili na krsto, je pričal, kako zvesto so ohranili ljubezen do svojega vrlega, obžalovanega solegijonarja-meniha. Na pokopališču sta bila po liturgičnih molitvah dva govora v čast pobožnemu redovniku. Vsi so v njem proslavljali zadnjega zastopnika plemenite obitelji Giraud, katere ime bo vedno značilo isto kakor ljubezen in požrtvovalnost.

Po končanem obredu je poprosil neki mestni duhoven navzoče, naj bi molili na glas pet očenašev in češčenamarij za pokoj duše brata Gabriela Giraud, ker je bil pri društvu, katerega člani imajo nalogo bdeti pri mrličih. Izjavil je, da se bo zato bralo, po predpisu društvenih pravil, osem sv. maš za umrlega društvenika.

In tako se je molitev, ki je bila največje veselje brata Gabriela v tem življenju, dvigala proti nebu tudi od njegovega groba.

Dvanajsto poglavje.

Ustanovitelj in ustanova.

Prenešanje srca brata Gabriela. Črtica iz letopisov Marije Rešiteljice.

Iz Lijona, kamor sva spremila brata Gabriela k zadnjemu počitku, vrniva se, dragi čitatelj, zopet v rajhenburški samostan — ne več, da občudujeva ponižnega redovnika, posvečujočega se s strogo vajo samostanskih čednosti, ampak da nekoliko vidiva, kako tesna zveza se nahaja še vedno med častitim ustanoviteljem in njegovo ustanovo.

Ne, za nas naš obžalovani ustanovitelj ni umrl; on živi v svojih delih, v svojih neštetih dobrotah, s katerimi si je zaslužil večni spomin, in v zvišenih zgledih čednosti, ki nam jih je zapustil. On je izmed tistih, katere hvalijo njihova dela zgovorneje, kakor najlepši govori.

Še več. Znamenito srečo imamo, da hranimo njegovo srce — svet zaklad, dragoceno relikvijo, ki smo jo zaupali najčistejši kovini in jo bomo vedno varovali z najpobožnejšim spoštovanjem.

Od dne, ko so je izločili (2. marca 1899), je bilo srce brata Gabriela, začasno shranjeno v steklenem boku, spoštljivo varovano v sobi, kjer je brat preživel svoje zadnje dni. Po nekaj

pomislekkih zastran mesta kjer naj bi stalno ostalo, sklenili so postaviti je na pokopališče v osmerostranično prizmo, ki nosi veliki osrednji križ. Napravila se je torej v kamen spredaj velika vdolbina. Obred prenešenja se je imel vršiti 27. avgusta, na praznik prečistega Srca Marijinega.

Ta dan je podelil naš čast. o. opat med rano sv. mašo desetim mladim patrom klerikalno tonzuro in nižje redove. Glavna sv. maša je bila pontifikalna. Pel jo je opat samostana Westmalle v Belgiji, ki je nepričakovano prišel prejšnji dan s priorjem samostana Tegelen v Holandiji. Namenjena sta bila v Bosno, da opravita vizitacijo opatije «Marija Zvezda» pri Banjaluki.

Ob štirih popoldne se je podala samostanska družina v procesiji iz cerkve skoz velika vhodna vrata, ki so bila tolikokrat priča ljubeznivih milodarov brata Gabriela, pred orjaško tiso, med gostiščem in vzgajališčem. Tukaj je stala na belo pogrnnjeni mizi za to pripravljena, lepo okrašena nosilnica z dragoceno relikvijo, ki se je nahajala v krasno izdelani, 30 cm visoki urni v podobi srca. Pod nogo posode so dejali pergamen z vsemi poročili.¹ Vse je dobro okovarjeno in trikrat zapečateneno.

¹ Na pergamenu se bere: *Cor fr. Gabrielis Giraud, Oblati chori Ord. Cist. Ref. B. M. V. de Trappa, hujus monasterii fundatoris. — Obiit die 28. Februarii 1899.*

Ditissimus divitiis in sæculo, ditior autem fuit virtutibus in religione. Cor huc translatum et inclusum est die 27. Augusti 1899.

*Fr. M. Ioannes Baptista Epalle,
Abbas.*

Menihi obdajo v dveh vrstah relikvijarij, ki mu prelati in njihovi strežniki stopijo bliže. Po trojni absoluciji se vsi razvrstijo v procesijo, ki se počasi pomiče proti pokopališču, med petjem psalma *In exitu*, ki je pesem rešitve iz nadlog tega življenja. Relikvije so nosili mladi oblati; štirje drugi so jih spremljali s svečami v rokah. Tudi farni duhovniki, na čelu jim častitljivi in impozantni g. Walter, bivši župnik rajhenburški, so blagovolili počastiti to svečanost s svojo navzočnostjo. Izprevod je sklepala množica pobožnega, zbranega ljudstva, ki je hotelo izkazati zadnjo čast spominu brata Gabriela. Na pokopališču obstopijo vsi veliki križ in srce se takoj položi v dolbino. Sveto petje se nadaljuje, dočim moli svečenik molitve iz obrednika. Ko so naposled vsi glasovi trikrat zaklicali: *Domine, miserere super peccatore*, Gospod, usmili se grešnika, poškropil je čast. o. opat relikvijo z blagoslovljeno vodo ter jo pokadil — v zadnjo počastitev tega pravičnega moža, brata Gabriela; nato so zapustili vsi globoko ganjeni pokopališče. Stavbarski mojster je kamen zalotal. Na črnem kamnu je v zlatih črkah napis:

COR
FR. GABRIELIS GIRAUD
FUNDATORIS
hujus monasterii.
† die 28. Februarii 1899.
R. I. P

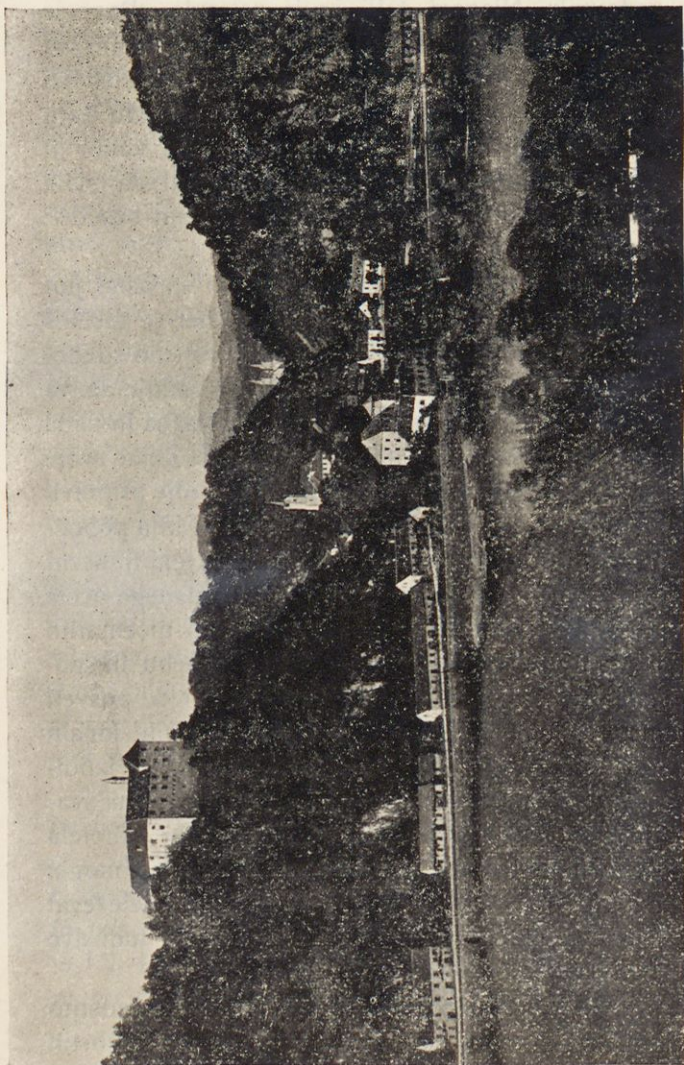
To se pravi: Srce brata Gabriela Giraud, ustanovitelja tega samostana. † dne 28. februarja 1899. Naj počiva v miru.

Zgoraj sem rekel, da še vedno vlada ozka zveza med častitim ustanoviteljem in njegovo ustanovo; res, čuti se, da se zanima kakor nekdaž za njen duhovni in gmotni prospeh ter da se poslužuje svoje mogočne veljavnosti pred Bogom v prid svojih bratov v Rajhenburgu. Odkar jih je zapustil, se je samostansko osebje jako pomnožilo. Med poklici je zlasti eden, ki je vreden, da se omeni posebej: menim vstop nekega blagega starčka, ki je sledil svojim štirim sinovom v samostan. Ta zanimiva zgodba nas spominja na najlepše čase meniških redov.

Bilo je zadnje dni oktobra 1900. Že je neusmiljena roka jeseni strgala zeleno obleko raz reber naše gore in zima je pričenjala svoje uničevalno delo. Nekega temotnega jutra je stopal velik, sivobrad starček, še čvrst in držeč se po koncu kljub svojim petinšestdesetim letom — trdnim, krepkim korakom po vijugasti cesti, ki vodi k opatiji. Zunanost mu je bila resna. Na obrazu se mu je bralo nekaj vzvišenega; njegov duh, kakor se je zdelo, se je ukvarjal s prevažno idejo.

Kdo neki je bil to? Čemu je šel v opatijo? Naslednje vrste nam povedo vse.

Ta častitljivi šestdesetletnik je bil posestnik v neki spodnještajerski vasi in glava številne družine. Pred kratkim je oživljalo šest dečkov in dve deklici domačo hišo; vsi so dorasli pod milim, a čuječim očesom pobožnih starišev. Nekaljeno veselje je vladalo pod domačim krovom, kar zaprosi nekega dne najmlajši sin za dovoljenje postati

Rajhenburg. V ozadiju nova cerkev Marije Lurške.

redovnik. Njegovi želji se je ustreglo. Pozneje je pravil, kako srečen je v svoji novi družini, in tako je privabil k sebi dva brata. Blagi stariši so velikodušno privolili tudi v to žrtev. Kmalu nato poprosi ena izmed hčerâ za isto milost, kakor so jo dovolili njenim bratom. Zopet to pot sta imela oče in mati, kakor pobožni Job, le eno besedo: Hvaljeno bodi ime Gospodovo.

Dva sinova sta umrla pri vojakih in ostal jim je še samo eden. Ta se je oženil ter je živel s svojimi priletnimi stariši pod svojo rojstno streho. Štirje ljubki otročiči so razveseljevali zadnje dneve staremu očetu in materi ter so bili tolažba in nada svojih čednostnih starišev. Ali Bog je dajal svoje dobrote tej hiši samo zato, da jo je bolje pripravil na najbridkejšo izkušnjo. Nenadoma je bila pobožna mati, v cvetu mladosti, odvzeta iskreni ljubezni svojcev. Ta grozni udarec je zadel mladega očeta naravnost v srce. Izprevidel je, kako ničemurno je vse pozemsko. Oči je obrnil proti nebu in spoznal, da hoče Bog, da zapusti vse ter se posveti njegovi službi. S pomočjo božjo so bile kmalu odstranjene vse zapreke, ki so ga ovirale v izpolnjenju njegove svete volje. Neka dobrosrčna sva-kinja je prevzela skrb za otroke ter jim je hotela namestovati mater. Tako prost vsake vezi, je mogel oče priti za svojimi brati v samostan udeleževat se njihovega miru in sreče. Pozneje sta tudi dve njegovi hčeri postali redovnici.

Tako je ostal blagi starček sam s svojo čednostno družico. In kedar je premišljeval o teh skrivnostih

milosti božje, prekipevala so njegovo srce čuvstva hvaležnosti do večne Dobrote. Pogostoma je prihajal za nekaj trenutij med svoje otroke. Tukaj je bilo njegovo srce; tukaj se je nahajala njegova duša bliže Boga ter je uživala dotlej nepoznano veselje. Povejmo po pravici, zavidal jim je njihovo srečo.

Nekega dne si ni mogel več kaj. Razodel je, nekoliko boječe, svoji ženi svoj trdni sklep, da hoče tudi on poprositi za sprejem v samostan. Na privolitev je moral čakati; Bog je hotel preizkusiti krepost svojega služabnika. Včasih pa so matere tudi, kakor znano, počasne, da bi verovale glasu iz nebes; priča temu je Sara, žena svetega očaka Abrahama.

Naposled pa je le zmagala milost, in blaga mati je sama prosila svoje otroke, naj bi govorili v njenem imenu pri čast. o. opatu, da bi podelil njenemu možu milost, katere je želel že tako dolgo. Prepričana da bo uslišana, vstopila je tudi ona z njegovim privoljenjem v studeniški samostan, kjer je živela njena hči.

Nemudoma je zvil naš vrli starček — kakor nekdanj očkai — svoj šotor, otresel prah s svojih nog ter se je napotil na goro, ki mu jo je pokazal Gospod. *In bežali so on in njegovi sinovi na gore, in pustili so, kar so imeli, v mestu.*¹ — Na potu je bil, ko smo ga srečali. Sedaj ga nahajamo na pragu tega blaženega zavetišča, kjer kraljuje Marija,

¹ Makab. 2. 28.

kakor kaže napis nad vhodnimi vrati: *Marija je Kraljica te hiše.*

Zazvoni. Oglasil se je tujec. Namah se zavrtijo vrata v svojih mogočnih tečajih — in brat vratar ima pred seboj lastnega očeta. Kakšna čuvstva so ju obhajala pri tem ganljivem sestanku, ne bomo preiskavali; samo toliko lahko rečemo, da vratarju izmed vseh postulantov, kar jih je sprejel, nobeden ni napravil tolikega veselja.

Častitljivi šestdesetletnik je zopet v družini. V osebi čast. o. opata ima očeta polnega ljubezni in dobrotljivosti in toliko vdanih bratov in prijateljev, kolikor je članov v samostanski družini. Mar ni to precejšen del stoternega plačila, katero je obljubil božji Učenik tistim, ki zapustijo vse iz ljubezni do njega?

Kakor po navadi, je ostal novodošli postulant nekoliko dni v skrbi brata vratarja, ki mu je opisoval na dolgo in široko njegov bodoči način življenja. Nič se ni prikrivalo gorečemu kandidatu; tako hoče sv. Benedikt. Razodela so se mu veselja redovniškega življenja, a tudi trde, bridke reči, po katerih se gre k Bogu. Toda blagi starček, ki se mu je zdelo da ni nič nad njegove moči, je imel le eno besedo, le eno željo: «Saj sem prišel v samostan zato, da bom delal pokoro; prosim, da, brez ozira na mojo starost, naj ne bo za mene nikake izjeme.»

Sin je postal očetov začasen učitelj. Ko mu je nekega dne razlagal, kako bo zanaprej moral moliti, zbudila se je za trenutek natora v ganljivem pri-

zoru. Postulant se je učil križati se po latinsko. Ko po večkratnem poizkusu še ni šlo posebno dobro, pogledal je starček brata vratarja in dejal: «O moj sin, bil je čas, ko sem te jaz učil delati s tvojimi malimi ročicami znamenje našega odrešenja; in sedaj, glej, kako so se izpremenile uloge!» In solze ganotja so tekle očetu in sinu.

Ko je bil goreči postulant dovolj pripravljen, sprejel je strogo obleko sinov svetega Bernarda. S tem so bile izpolnjene vse njegove želje in že nad štirinajst let se z veseljem pokori vsem zahtevam sv. pravila. Živo čuti v srcu resničnost besed Gospodovih: Moj jarem je sladek in moje breme je lahko.

In če slučajno srečaš pod oboki hodišča častitljivega brata Martina — to je namreč njegovo redovniško ime — pa ga vprašaš, je li srečen, bo takoj sklenil roke ter svoje oči, v katerih se svetita dve debeli solzi, vzdignil proti nebu, kakor bi hotel reči: «Oh! če sem srečen? Bog sam ve, kolika je moja sreča.»

To poglavje naj završi spomin na dva vesela dogodka, ki jih je doživel samostan l. 1906.

27. marca rečenega leta nas je prišel obiskat mil. o. Avguštin Marre, tit. škof Kostniški in generalni opat reformiranih cistercijanov. Sprejem je bil slovesen, po navadi v našem redu, in obenem prisrčen. Spoznali smo takoj, da smo sprejeli zares očeta. Drugi dan si je z zanimanjem ogledal samostan in pristave. Žal, da je ura ločitve prišla tako hitro. Dne 29. rano zjutraj je zopet

odpotoval, obiskat Marijo Zvezdo pri Banjaluki in Zemunik v Dalmaciji.

Par mesecev pozneje, 17. junija, nas je počastil s svojim obiskom zopet neki pobožen škof-misionar iz avstralskih otokov, mil. g. Peter Broyer. Misijonske zadeve so ga privedle v Monakovo; odtod je prišel v Rajhenburg ter je ostal med nami cel teden. Tako smo ga imeli še med seboj dne 24. junija, na god čast. o. Janeza Krstnika. Ta dan smo obhajali tudi 25letnico ustanovitve samostana.

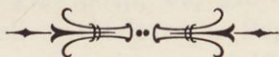
Ta spomin smo hoteli slaviti na tihem, brez zunanjega šuma. Za gosta smo imeli poleg imenovanega škofa samo mil. o. Gerarda Maier, opata v Stičini. Vendar pa so nam napravili tukajšnji požarni brambovci, katerim je bil opat Janez Krstnik častni načelnik, z rajhenburškimi in krškimi pevci, veličastno serenado, ki so jo rakete in grmenje topičev naznanjale daleč na okrog. Samostanska družina pa je obhajala ta praznik samo s tem, da je kapelo lepo okrasila in da se je vršila božja služba z velikim sijajem; posebno pa z gorečimi molitvami, da bi ljubi Bog podelil tej hiši še mnogokrat 25 let srečnega obstoja ter da bi se v njej posvetilo prav mnogo duš.

DODATEK.

Čast. o. Janez Krstnik Epalle,
prvi opat Marije Rešiteljice.

Ednajst let za bratom Gabrielom je šel prejemati večno plačilo tudi prvi opat njegovega samostana. Ker je tega blagega prelata marsikateri izmed cenjenih čitateljev osebno poznal in ljubil, menda ne bo neumestno, ako izpregovorim tukaj za datek besedico tudi o njem.

Janez Krstnik Epalle je bil rojen dne 20. majnika 1848 v Marlhés-u (izg. Marlu) na Francoskem. Epallovi so bili občespoštovana, vseskozi krščanska družina, ki je dala sv. Cerкви enega škofa mučenika ter več gorečih mašnikov in svetih redovnic.

Rano so poslali pobožni, skrbni stariši malega Janeza v višje šole, kajti spoznali so v njem izvoljenca Gospodovega. Študiral je modroslovje, ko je zaslišal glas božji, naj gre v drugo šolo, v šolo čednosti in zatajevanja. Pogumno se mu je odzval, zapustil vse ter vstopil 13. oktobra 1869 v dumbški samostan. Predstojniki so kmalu spoznali, kolik zaklad jim je zaupal Gospod, zato so marljivo razvijali v tej krepkovoljni, dovzetni duši redovniške čednosti.

Izkušenj vseh vrst mlademu novincu ni manjkalo. Privajen čistemu, svežemu zraku svojega rojstnega kraja, je kmalu občutil učinke mrzličnega podnebja v Dumbah. Hudobni duh je hotel porabiti to v svoje namene. Vrival mu je misel, da v takšnih okoliščinah ne more prenašati strogosti trapistovskega življenja, da bo torej najbolje samostan zapustiti. K sreči je ponižni novinec vse to razodel

svojemu patru voditelju, ki je takoj spoznal, da je to le zvijača sovražnikova. Ta je tedaj postavil vse svoje zaupanje v Boga, in zmaga je bila njegova. Ko je štirideset let kasneje pripovedoval o tej izkušnji svojim sobratom v Rajhenburgu, je dejal: «Kako srečen sem sedaj in hvaležen Bogu za milost redovniškega poklica! Kaj bi bilo sedaj z menoj, ako bi se bil dal zapeljati hudobnemu duhu!»

Dne 25. decembra 1871 je storil pogumni novinec svete obljube in tri mesece pozneje mu je podelil tamošnji škof Richard, umrl kot kardinal-nadškof v Parizu, subdijakonat. Čislan od predstojnikov in sobratov, bil je o. Janez Krstnik, četudi še mlad, imenovan za podvoditelja novincev. Kot tak je začel spoznavati in ceniti zlasti enega izmed takratnih novincev, brata Gabriela Giraud. Tedaj so med tema dušama nastale vezi mile, svete ljubezni, ki so ostale trdne do smrti.

V tem času se je pojavila na nogi mladega podvoditelja čudna bolezen; mislilo se je celo, da jo bo treba odrezati. Od zdravnikov obsojen, obrnil se je bolnik do Boga ter ga je prosil ozdravljenja. V ta namen so ga popeljali v Ars ter so ga postavili na grob znanega svetega župnika Ivana Vianney, dočim se je opravljala zanj sv. maša. Ko je bil tukaj, zatopljen v molitev in upajoč v božjo pomoč, približal se mu je neki svet duhovnik iz Lijona, dobro znan po imenu p. Chevrier, ter mu je dejal kar naravnost: «Vi ste subdijakon, moj oče; le imejte upanje, ozdraveli boste dovolj,

da boste lahko postali mašnik.» Prav gotovo, sveti mož, ki je videl patra Janeza Krstnika prvikrat, je bil razsvitljen od zgoraj in je prerokoval. Res, bolniku se je od tega dne obrnilo na bolje. Kmalu nato je postal diakon, 19. sušca 1878 pa je bil posvečen v mašnika.

Menil je, da bo odslej živel srečno ter si v samostanski samoti mirno pripravljaj krono za nebesa. Pač ni slutil, v kakšne namene ga je odločil Bog.

Nenadoma je izbruhnilo leta 1880 preganjanje redovnikov, ki sem o njem že govoril in čegar posledica je bila ustanovitev samostana v Rajhenburgu.

P. Janez Krstnik je vodil prve izselnike. Na tem novem mestu je opravljal najprej kočljivo in trudapolno

Č. o. Janez Krstnik Epalle.

službo voditelja konverzov. Kaj rade so se obračale duše k temu mlademu redovniku. Njegova izredna dobrotljivost, vedno razsvetljevana po sveti veri, njegova razsodnost in zmernost ter iskrena pobožnost so mu pridobivale srca vseh. Odslej se je posvetil z dušo in telesom blaginji novega samostana. In ko se je l. 1885 tedanji prior čast. o. Bernard Sirvain povrnil v materno hišo, izvolili so menihi soglasno za njegovega naslednika č. o. Janeza Krstnika. Šest let pozneje je bil samostan

povišan v opatijo; zopet je bil on z vsemi glasovi izvoljen za prvega opata Marije Rešiteljice.

Ne bodem tukaj pripovedoval, koliko je storil č. o. Janez Krstnik za duhovni in gmotni blagor svojega samostana; to sem ponekoliko storil že v prejšnjih straneh. Tudi ne bom na široko opisoval njegovih krščanskih, meniških in duhovniških čednosti; kdo izmed tistih, ki so ga poznali bliže, ne ve, v kako visoki meri je imel vse kreposti? Vendar pa moram omeniti eno lastnost, ki se je pri njem med vsemi drugimi najbolj razodevala ter je bila takorekoč temelj, na katerem je slonel ves njegov značaj: menim njegovo ljubezen in dobrotljivost.

Kakor ogreva ogenj najbolj predmete, ki so mu najbližji, tako je tudi ljubezen blagega prelata dosegala v prvi vrsti osebe, ki so bile ž njim v najtesnejši zvezi, namreč njegove duhovne sinove. Med njimi je bil, kakor ljubeznipoln in srčno ljubljen oče v dobro urejeni družini. Poleg oblasti predstojnika se je v njem vedno razodevalo tudi sočutno srce blagega očeta, vedno na stežaj odprto za vsako bodi dušno, bodi telesno potrebo svojih menihov. Zato so se pa tudi vsi tako radi ob vsaki priliki zatekali k njemu, in naj je bil še tako preobložen z delom, je vendar vsakega ljubeznivo sprejel. In kako prijetni so bili ti zasebni pogovori ž njim! Za slehernega zadeve se je zanimal, kakor za svoje lastne. Res, veselil se je z veselimi in jokal z jokajočimi. Kedar je moral temu ali onemu naznaniti kakšno žalostno novico, n. pr. smrt kak-

šnega sorodnika, je bil navadno ganjen do solz. Naj navedem majhen zgled.

Nekemu menihu je umrl oče. Opat je dotičnika pozval k sebi ter mu je ves žalosten naznanil vsebino brzojavke. Seveda je bilo to za meniha, kakor strela z jasnega. Opat je nadaljeval, da ga sorodniki silno prosijo, naj bi mu dovolil priti k očetovemu pogrebu, da pa on tega ne more dopustiti, ker bi bilo zoper pravila. Menih je odgovoril: «Častiti oče, storite po svoji vesti. Če mi dovolite, grem, če ne, bom pa tukaj v samostanu tem bolj molil za njegovo dušo; to bo očetu še bolj koristilo.» Silno ganjen je opat nekoliko molčal, potem pa je dejal: «Oh! kako mi je težko! Kako rad bi vam dovolil!» In položivši roko na prsi, je nadaljeval: «Da, ne mislite, da imam tukaj notri kamen; tudi jaz imam srce!» In solze so ga polile. . . .

Kedar je moral koga pokarati ali kaznovati, je imel zmiraj pred očmi modro naročilo ki ga daja opatu sv. Benedikt: Naj ima vedno rajši usmiljenje kakor obsodbo. Če so ga včasih opozorili, da gre v tem oziru predaleč, je ljubeznivo odgovoril, da je boljše grešiti z dobrotljivostjo kakor s strogostjo. Kolikokrat je dejal po kakšnem zasebnem ali javnem ukoru: «Otroci moji, tega vam ne pravim zato, da bi vas žalostil, ampak ker vas ljubim in ker želim, da bi napredovali v popolnosti.» Če je pa moral katerega posebej bolj strogo ošteti, se je potem navadno od njega poslovil s prisrčnim objemom. . . .

Posebno pa so mu bili pri srcu bolniki, ti trpeči udje Kristusovi. Tudi v tem oziru se je ravnal natanko po navodilu sv. Benedikta: «Opat naj ima največjo skrb, da oskrbniki ali strežaji ne zanemarjajo bolnikov, kajti on je odgovoren, če se učenci v čem pregrešijo.» Jako rad je zahajal v bolnišnico, je skrbno izpraševal vsakega bolnika po njegovem stanju ter je hotel vedeti najmanjše podrobnosti o njih postrežbi. Tudi na potovanju so bile njegove misli vedno pri njih, kar je razvidno iz njegovih pisem in iz tega, da je pri povratu vedno kaj prinesel, kar je vedel, da je temu ali onemu bolniku všeč. Kedar je bilo treba, se ni zbal tudi največjih stroškov za nje. Čestokrat je dejal: «Za bolnike moramo, če treba, žrtvovati vse. Oni so, ki s svojo potrpežljivostjo in molitvami vzdržujejo samostan ter mu naklanjajo božji blagoslov.»

Ali dobrotljivost čast. o. Janeza Krstnika je bila prevelika, da bi jo bilo moglo omejevati samostansko obzidje; ne, segala je dalje. Kdo našteje vsakovrstne trpine, ki so se oglasili pri samostanskih vratih ter prejeli od njega pomoč v svoji boli? Reveži od blizu in daleč, misijonarji celo s Kitajskega, Japonskega in daljnih avstralskih otokov, vse se je rado zatekalo k njemu, kajti vsak je vedel, da najde pri njem odprto srce in odprto roko. Pri javnih nezgodah, kakor toči, povodnji, požaru, je on vsekdar prišel nesrečnežem na pomoč, v kolikor so mu dopuščala sredstva; a to se ni vedelo, ker je rad ostajal neimenovan.

Ob ustanovitvi samostana je naš presvitli cesar dejal čast. o. Janezu Krstniku v neki avdijenci: «Od vašega samostana pričakujem mnogo!» Njegove nade se menda niso popolnoma izjalovile, kajti l. 1908 je podelil opatu častniški križ Franc Jožefovega reda.

Blagi prelat je imel veliko srce, plamteče ljubezni do Boga in do bližnjega. A reči moramo, da se mu je ljubezen tudi vračala z ljubeznijo. Kako rado ga je vse imelo, se je pokazalo zlasti ob njegovi smrti.

Že več let sem je bilo zdravje čast. o. opata omajano. Treba mu je bilo počitka in postrežbe; a skrb za duhovno in časno blaginjo samostana ga je vedno ovirala, da se ni ravnal po predpisih zdravnikov. Vse je kazalo, da bo nevarno zbolel.

Tako se je približal mesec september l. 1910, in ž njim čas vsakoletnega generalnega kapitlja opatov v Cisterciju. Naš opat ni hotel izostati, tem manj, ker je želel porabiti to priliko, da bi se izročil na Francoskem za nekaj časa vodstvu izvedenih zdravnikov. Odpotoval je 9. avgusta. Preslab, da bi mogel potovati sam, privclil je, da ga spremljajo.

Ločitev je bila žalostna. Huda slutnja je težila srca vseh. Samostanska družina je sledila svojemu ljubljenuemu pastirju do vhodnih vrat. Tukaj je o. opat še enkrat blagoslovil svoje duhovne otroke ter je dejal z lahnim nasmehom: «Živ ali mrtev, nazaj moram priti. Če umrem na potu, upam, da

boste dali priversti moje ostanke v Rajhenburg ; med svojimi otroki hočem počivati.»

Jako težavno je bilo potovanje. V Akvianu na gorenjem Savojskem so morali obstati, da si je mogel privoščiti dragi bolnik nekoliko pokoja. Potem je šlo zopet naprej do naše matrne hiše Marije Dumbske. Tukaj so imeli za čast. o. opata največjo skrb, tako da se je čez nekoliko dni njegovo stanje znatno izboljšalo. Kljub temu pa mu je čast. o. dumbski opat odločno odsvetoval udeležiti se generalnega kapitlja, češ, naj rajše ostane v Dumbah ter se prav dobro odpočije.

Ali to brezdelje ni trajalo dolgo. Važna zadeva je primorala č. o. opata na nova potovanja. Za novo farno cerkev v Rajhenburgu je bil namreč obljubil darovati dva kipa, Lurške Marije in Srca Jezusovega. Ta dva in eden sv. Jožefa so bili naročeni pri tvrdki Raffl v Parizu ; koncem septembra so imeli biti dogotovljeni. Njih Ekscelenca knez in škof Lavantinski dr. Mihael Napotnik, ki so že oddavna gojili željo iti enkrat v Lurd, so dali prepeljati kip najsv. Srca Jezusovega v Paray-le-Monial, onega Device Marije pa v Lurd. Sami so hoteli obiskati ti dve božji poti ter ondi kipa slovesno blagosloviti. Na tem potovanju naj bi spremljal Njih Ekscelenco rajhenburški opat.

Dne 21. septembra proti večeru so dospeli prevzv. vladika, spremljani od mnogoč. g. Jožefa Cerjak, župnika rajhenburškega, v Lijon. Naš opat jih je pričakoval že na kolodvoru, kakor je bilo dogovorjeno. Naslednje jutro so si ogledali

prevzv. knez in škof mesto in njegove znamenitosti, popoldne pa so napravili vsi izlet v Ars, da obiščejo grob svetega župnika Vianney-ja. Toda pri povratu so napadle o. opata velike slabosti. Izprevidel je, da mu ne bo mogoče potovati v Lurd.

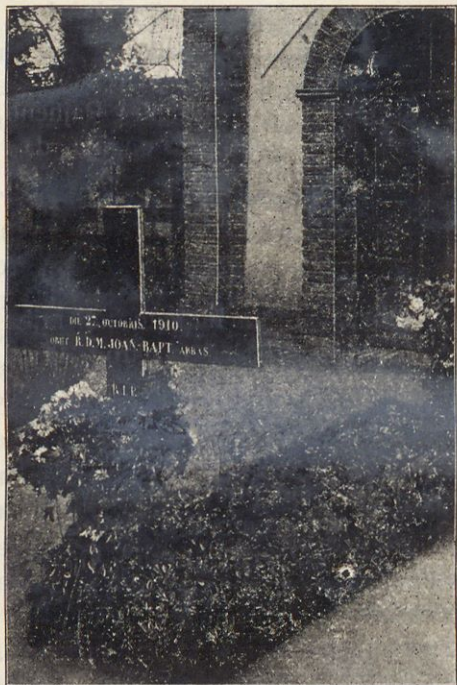
Iz Lijona se je vrnil č. o. Epalle naglo v dumbški samostan, dočim so se podali Njih Ekscelenca, spremljani od g. Cerjaka in nekega rajhenburškega meniha, na pot v Lurd.

V Paray-le-Monial so imeli priti prevzv. vladika dne 28. septembra. Čast. o. opat, ki je prišel medtem nekoliko k sebi, je sedaj pohitel v Paray, da pripravi vse potrebno za sprejem Njih Ekscelence. Na videz čil in poln ljubeznivosti je prisostvoval blagoslavljanju kipa presv. Srca Jezusovega. Ali ti novi naporji so ga docela upehali, in dočim so nadaljevali mil. knezoškof svoje potovanje v Pariz, povrnil se je opat ves trpeč v dumbški samostan. V Lijonu se je oglasil pri enem najbolj izkušenih zdravnikov. Ta mu je zapovedal, naj se nemudoma vrne v samostan, češ, sicer bi ga lahko na sredi ceste zadel mrtvoud. Ukazal mu je strogo zmernost v hrani ter en mesec popolnega mirovanja. To naročilo ni bilo opatu nič kaj všeč; njegova delavna natora ni mogla trpeti brezdolja.

Tako je torej ostal v postelji. Ker mu je bilo maševanje prepovedano, odškodoval se je za to izgubo z vsakdanjim sv. obhajilom. Naši dumbški sobratje so storili vse mogoče, da bi bolniku olajšali trpljenje. Ali to pot tudi najboljša postrežba

bolezni ni mogla ustaviti, nasprotno, počutil se je čedalje slabše.

Ker zemeljska zdravila niso pomagala, zatekli so se dumbski menihi k molitvi. Opravili so devet-

Grob čast. o. Janeza Krstnika Epalle.

dnevnico na čast Lurški Mariji. Tudi v Rajhenburgu se je goreče molilo. Marija je deloma uslišala prošnje svojih otrok. Stanje č. o. opata se je nekolikoboljšalo. 22. oktobra se je počutil tako dobro, da je hotel po zajutruku ostati pri pisalni mizi ter

izvršiti nekatere zadeve. Ko je pa hotel zopet v postelj, padel je na tla, zadet od mrtvouda. Ko so prišli k njemu pogledat, našli so ga na tleh, brez zavesti. Takoj so ga dejali na postelj ter poslali po zdravnika. Še le proti večeru se je zopet zavedel. Ta trenutek je dumbški opat porabil, da je podelil dragemu bolniku svete zakramente. Dne 25. istega meseca so javili v Rajhenburg, da zastran čast. o. opata ni več upanja, da se je že pričel smrtni boj.

27. oktobra ob 8. uri zjutraj je bilo, ko je izdahnili blagi opat svojo pobožno dušo. Ta žalostna vest je dospela v Rajhenburg še isti večer. Zvonovi našega samostana in kmalu nato tudi rajhenburški župnijski so naznanili daleč na okrog, da je izgubila opatija svojega očeta in vsa okolica svojega dobrotnika.

Truplo je bilo v dumbški cerkvi blagoslovljeno in potem prepeljano po železnici v Rajhenburg. Sem je dospelo 4. novembra. Z naslednjim vlakom so se pripeljali v Rajhenburg tudi kipi presv. Srca Jezusovega, brezmadežnega Spočetja in sv. Jožefa. Zdelo se je, kakor če bi spremljala zemske ostanke obžalovanega pokojnika na njegovem poslednjem potovanju sama sv. Družina.

Pogreb se je vršil dne 7. novembra jako slovesno. Nad trideset svetnih in redovnih duhovnikov ter neštevilno ljudstva je prišlo molčé izražat osirotelim menihom sožalje nad izgubo ljubljene očeta in izkazovat blagemu prelatu poslednjo čast.

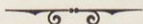
Tukaj na samostanskem pokopališču počiva

sedaj, v sredi svojih duhovnih otrok, ki so šli pred njim v nebеса. Kakor je bil vedno v življenju, tako je tudi sedaj po smrti ves ponižen in priprost. Na njegovem grobu se ne sveti dragocen marmornat spomenik; ne, samo lesen, črno pobarvan križ, kakor pri vsakem drugem grobu, kaže, kje počiva nekdanji visoki prelat.

Opomnimo, da se je knjiga začela tiskati spomladi l. 1914 in zato nekateri izrazi odgovarjajo še razmeram tedanje dobe.

KAZALO.

	Stran
PREDGOVOR	3
UVOD	5
PRVO POGLAVJE. Mladostna leta	31
DRUGO POGLAVJE. Klic od zgoraj	46
TRETJE POGLAVJE. Menihi in samostani	62
ČETRTO POGLAVJE. Novicijat	89
PETO POGLAVJE. Pred in med nevihto	106
ŠESTO POGLAVJE. Rajhenburg	128
SEDMO POGLAVJE. Grad-samostan	148
OSMO POGLAVJE. Služabnik vseh	160
DEVETO POGLAVJE. Uspehi dela	178
DESETO POGLAVJE. Popolni redovnik	200
EDNAJSTO POGLAVJE. Poslednji dnevi brata Gabriela	218
DVANAJSTO POGLAVJE. Ustanovitelj in ustanova	239
DODATEK. Čast. o. Janez Krstnik Epalle	249

Narodna in univerzitetna
knjižnica

© NUK

00000448868

